

ÇİMENTO İŞVEREN

www.cmis.org.tr/dergi • Cilt : 17 • Sayı : 3 • Mayıs 2003

Atatürk Diyor ki:

*Hariciyede (dış işlerinde)
dürüst ve açık olan siyasetimiz
bilhassa sulh (barış) fikrine
müstenittir (dayalıdır).*

*Beynelmilel (uluslararası)
herhangi bir meselemizi sulh
vasıtalarıyla halletmeyi
aramak bizim menfaat ve
zihniyetimize uyan bir yoldur.*

*Bu yol haricinde bir teklif
karşısında kalmamak içindir ki,
emniyet prensibine ve onun
vasıtalarına çok ehemmiyet
veriyoruz. Beynelmilel sulh
havasının mahfuziyeti
(korunması) için Türkiye
Cumhuriyeti iktidarı dahilinde
her hangi bir hizmetten geri
kalmayacaktır.*

01 Kasım 1929
TBMM Üçüncü Dönem
Toplanma Yılıni Açarken

İş Kanunu tasarısı işçi ve işveren taraflarının en önemli gündemini oluşturmaktadır. Senelerdir ekonomimizin kırılganlığı ve yaşanan krizler nedeniyle, işsizlik günden güne daha da büyüyen bir sorun olarak karşımızdadır.

İstihdam yaratan en önemli politikalardan biri, iş hayatına ilişkin yasanın buna imkan verecek şekilde düzenlenmesidir. Bu nedenle Hükümet, İşçi ve İşveren kesimlerince Haziran 2001 tarihinde imzalanan protokolle oluşturulan “**Bilim Kurulu**”nca bir İş Kanunu Tasarısı hazırlanmıştır. Ancak bu tasarının içersinden sadece “**iş güvencesi**”ne ilişkin kısımlar yasalaştırılmıştır. Mart 2003 ayı içersinde, son hali ile İş Yasası Tasarısı TBMM’de görüşülmeye başlanmış, görüşmeler sırasında yaşanan gelişmeler sonucunda ne yazık ki Tasarının görüşülmesi askıya alınmıştır.

Bu Tasarının bir an önce yasalaşması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Ülkemize şöyle bir bakalım, kayıt dışılık o kadar olağan bir durum ki, **ILO istatistikleri** için bile kayıtdışı sektöre ilişkin **Avrupa ülkeleri arasında veri sağlayabilen tek ülke bizimkisidir**. Neredeyse kayıtdışı ekonomiyi engellemek bir yana onsuz ayakta duramayacak bir hale gelmişiz gibi görünmektedir. Kayıt dışı, adı

üzerinde, istatistikleri vardır ama ne vergisi ne de sigorta primleri düzgün toplanabilmektedir. Yükü ise kayıtlı ekonomi içersinde yaşam savaşı veren işletmelerin ve çalışanlarının üzerindedir. Sadece bu durum bile işleri zorlaştıran İş Kanunu’muzun değiştirilmesi, yenilenmesi için geçerli bir sebep değil midir?

Uluslararası rekabette yitip gitmememiz için rakiplerimizle en azından benzer şartlarla yarışmamız gerekmektedir. Günümüzdeki zor şartlar nedeniyle çareyi yurt dışında yatırım yapmakta bulan yatırımcılarımızı suçlamak yanlıştır. Benzer şartları ülkemizde yaratmak ve sadece yerel sermayemizi değil, yabancı sermayeyi de yatırım için yurdumuza çekmek gerekmektedir. İşte bu şartlar içersinde en önemli ihtiyacımız, Çağdaş bir **İş Kanunu**’nun bir an önce hayata geçirilmesidir.

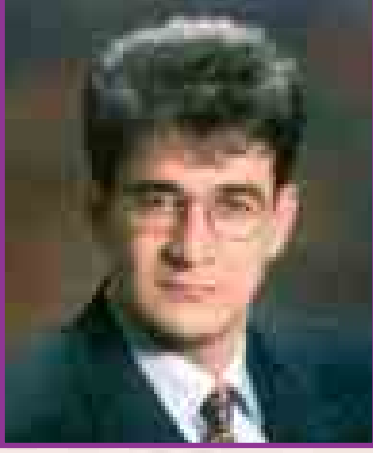
Bir an önce sürdürülebilir, sağlıklı ve güçlü bir ekonomik yapıya kavuşmamız dileğiyle, sağlıklı kalın.

Burçak Çubukçu

DUYURU

1997 yılından beri Hakemli Dergi olarak çalışma hayatında önemli bir yeri olan Çimento İşveren Dergisi’nin önümüzdeki günlerde yayınlanacak sayılarındaki makalelerin yabancı dillerden (İngilizce, Fransızca, Almanca) çevirilerine de yer verilecektir. Çeviri yapıp makalesini bu şekilde yayınladığımız yazarlar için telif ücreti ayrıca değerlendirilecektir.

Çimento İşveren Dergisi

Yrd. Doç. Dr. M. Emin RUHİ

Atatürk Üniversitesi
Erzincan Hukuk Fakültesi
Genel Kamu Hukuku
Öğretim Üyesi

1968 yılında Kilis'te doğan Emin Ruhi ilk, orta ve lise eğitimini Kilis'te tamamladıktan sonra, 1985 yılında girmiş olduğu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1989 yılında mezun olmuştur. 1990 yılında Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi adına, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır. 1993 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak yüksek lisansını tamamlayan Emin Ruhi, aynı Enstitüde devam ettiği doktora çalışmasını, 1999 yılında tamamlayarak doktor unvanını kazanmıştır. Emin Ruhi halen Erzincan Hukuk Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

TÜRKİYE'DE EKONOMİK VE SOSYAL KONSEY

Giriş

Ekonomik ve Sosyal Konsey, sosyal devlet anlayışına paralel olarak, sosyal ekonomik demokrasinin gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulmuş, meslek kuruluşlarının temsili esasına dayanan -korporatif temsil sistemi'- istişari nitelikte bir danışma organı olarak karışımıza çıkmaktadır.

Liberal devlette, sosyal yapı bakımından toplumun temelinde sadece birey yer alırken, sosyal devlette, liberal devletten

farklı olarak; birey dışında aile ve mesleki kuruluşlar da yer almaktadır². Bu nedenle öteden beri salt bireysel temsile dayalı ve genel oy ilkesini esas alan siyasal temsilin yanında, ayrıca korporatif temsile dayalı bir yapının da -Ekonomik ve Sosyal Konsey- oluşturulma gereksinimi savunula gelmiştir³. Böylece, sosyal devlette siyasal temsilin korporatif temsil ile tamamlanması öngörülmektedir. Burada amaç, toplumun temelinde yer alan sosyal kuruluşların da,

1 Basit bir tanım ile korporatif temsil, toplum ve devletin temelini oluşturan çeşitli sosyal teşekküllerin ve bunların temsil ettiği menfaatlerin - uygulandığı devlet sistemine göre, etkinlik derecesi değişmek üzere- devletin siyasi ve hukuki yapısı içinde temsil edilmesine olanak sağlayan, temsil sistemidir. Korporatif temsilin en önemli özelliği, sosyal teşekküllerin temsili olanaklı kılmasıdır. Bunun sonucu olarak da, söz konusu toplumsal güçler; kendilerinin ve üyelerinin menfaatlerini korurken, devlet yönetimine de yön verebilmektedirler. Bu konuda bkz. Ayferi GÖZE, *Korporatif Devlet (Korporatif...)* İÜHFY, İstanbul 1968, s. 28 vd.; GÖZE, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler (Yönetimler...)*, Beta Y., İst. 1995, s. 408-413

2 Liberal devlet anlayışına göre, toplumun temelinde sadece birey ve birey iradesi yer alır (toplum sözleşmesi kuramı). Dolayısıyla, bireylerin meydana getirdiği örgütlü ya da örgütsüz tüm sosyal oluşumlar; birey iradesini olumsuz yönde etkileyecekleri nedeniyle kabul edilmezler. Bu bağlamda örneğin, sendika kurmak yasaklanmıştır. Bu konuda geniş bilgi için bkz. GÖZE, *Liberal Marxiste Faşist ve Sosyal Devlet (Devlet...)*, Beta Y., İst. 1995, s. 3 vd.

3 Toplumun sadece bireyler ya da sadece sosyal teşekküllerden kurulu olduğunu kabul etmenin gerçeklere uymadığını, toplumun bireyler ve aynı zamanda sosyal teşekküllerden kurulu olduğunu ve siyasi yapının da sosyal yapıya uyması, bunun içinde siyasi temsil sisteminin yanında korporatif temsil sisteminin de kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bu konuda bkz. GÖZE, *Korporatif*, s.44 vd.; GÖZE, *Yönetimler*, s. 410; GÖZE, *Devlet*, s. 149

bireyin maddi ve manevi gelişiminin sağlanmasında etkin bir rol almasıdır. Bu amaçla Konsey, başta Fransa olmak üzere İtalya, İngiltere, Danimarka, Hollanda, Portekiz, Yunanistan gibi çeşitli ülkelerde hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Ülkemizde ise, Ekonomik ve Sosyal Konsey, 1961 Anayasası'nın hazırlanma aşamasında olduğu gibi, 1982 Anayasası'nın hazırlanma aşamasında da gündeme gelmiş, ama kuruca irade tarafından kabul görmemiştir.

Belirtelim ki, korporatif temsil sistemi üç şekilde karşımıza çıkmaktadır⁴. İlk olarak, yasama meclisinin tamamen korporatif temsil esasına göre oluşturulduğu durumu ifade eden “saf korporatif temsil sistemi”⁵dir. Ancak bu sistemin, iki dünya savaşı arasındaki dönemde totaliter, otoriter diktatörlüklerin kurulduğu İtalya, İspanya, Portekiz gibi ülkelerde demokrasiyi yıkmak amacıyla kullanılması ve de bireysel temsili reddetmesi nedeniyle, sosyal devlet açısından benimsenmesi mümkün görülmemiştir. İkinci olarak, genel oyla seçilen ve bireysel temsil esasına dayalı olarak oluşturulan yasama meclisinden başka, korporatif temsil esasına göre oluşturulan ikinci bir yasama meclisinin de olmasını öngören “karma korporatif sistem”⁶dir. Bu sistem ise, aynı alanda yetkili iki meclisin bulunmasının yaratacağı sorunlar nedeniyle olduğu kadar, ulusal egemenlik ve eşitlik ilkelerine aykırı olacağı düşünceleriyle de yoğun bir şekilde eleştirilmektedir⁷. Üçüncüsü ise, -ki bu çalışmanın da konusunu teşkil etmektedir- yasama meclisine ya da hükümete ekonomik ve sosyal konularda görüş bildirmek amacıyla korporatif temsil esasına

göre oluşturulan Ekonomik ve Sosyal Konsey'dir ki, bu durum “tabii korporatif sistem” olarak adlandırılmaktadır⁸.

Belirtelim ki günümüzde, amacı kişi hak ve özgürlüklerini, demokrasiyi gerçekleştirmek olan sosyal devlet sistemi içinde, danışma organı niteliğindeki bir Ekonomik ve Sosyal Konseyin varlığı genel kabul görmüş durumdadır⁹. Diğer bir ifadeyle, korporatif temsil sisteminden, sosyal devlette, daha demokratik bir düzen yaratmak, insan hak ve özgürlüklerini daha iyi gerçekleştirmek için yararlanılacaktır.

Bu anlamda, Ekonomik ve Sosyal Konseyin oluşturulmasındaki temel amaç, sosyal devlette devletin, ekonomik ve sosyal hayatı düzenlerken, siyasal iktidar ile bu düzenlemelerden etkilenecek olan sosyal ekonomik güçler arasında bir işbirliğinin sağlanmasıdır. Diğer bir ifadeyle, Ekonomik ve Sosyal Konsey, sosyal devlet içinde sosyal ekonomik demokrasiyi daha sağlıklı bir şekilde gerçekleştirme amacına yönelik bir oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal ekonomik demokrasi, toplumu meydana getiren bireyler ve sosyal güçlerin (örgütlü/örgütsüz) siyasal alanda yönetime katılmaları dışında, ayrıca ekonomik alanda da yönetime katılmalarının sağlanmasını ifade etmektedir¹⁰. Diğer bir deyişle, toplumu oluşturan sosyal yapı kurumlarının, ekonomik iktidarı etkileyerek, o iktidara katılımlarının sağlanması amaçlanmaktadır¹¹.

Böylece, toplumdaki sosyal güçlerin -çağdaş demokrasinin vazgeçilmez öğeleri olarak- kendi çıkarları doğrultusunda örgütlenip,

⁴ Bu konuda geniş bilgi için bkz. GÖZE, *Korporatif*, s.174 vd.

⁵ Geniş bilgi için bkz. *Ibid.*, s.105 vd.

⁶ Geniş bilgi için bkz. *Ibid.*, s.156 vd.

⁷ Eleştiriler için bkz. *Ibid.*, s.75 vd., 173-174; GÖZE, *Yönetimler*, s. 411 vd.

⁸ Geniş bilgi için bkz. GÖZE, *Korporatif*, s.174 vd.

⁹ GÖZE, *Devlet*, s. 153

¹⁰ “Sosyal ekonomik demokrasi, toplum açısından değerlendirildiğinde, kişilerin ekonomik iktidara katılmaları ekonomik sosyal hayatta da demokrasinin uygulanmasıdır.. Başka bir deyimle, ekonomik sosyal hayatı düzenleyecek olan iktidar, toplumdaki ekonomik, sosyal faaliyetlerin, güçlerin ve çıkar gruplarının temsilcilerinden oluşmalıdır. Ekonomik ve sosyal faaliyetlerle ilgili kararlar, bizzat bu faaliyetlerle, çıkarlarla ilgili kişi ve kuruluşların temsilcileri tarafından alınmalıdır. Ekonomik sosyal hayatın düzenlenmesi, doğrudan doğruya ekonomik sosyal faaliyet ve çıkarlarla ilgili kimselerin temsilcileri tarafından yapılmalıdır.”. GÖZE, *Devlet*, s.148,149

iktidarı etkilemesi ve kendi yararlarına karar almaya zorlamaları, demokrasinin siyasal yapısının sosyalleşmeyle bütünleşmesini ifade etmektedir¹².

Çağdaş demokrasilerde, devlet iktidarının etkin bir biçimde sınırlandırılabilmesi için, sadece hukuki düzenlemeler, yani devlet yetkilerinin anayasal düzeyde paylaşılması yeterli görülmemektedir. Ayrıca, en az bu kadar önemli sınırlayıcı bir durum da, devletçe yaratılmamış olan, sivil toplumun kendi bünyesinden doğan çeşitli insan topluluklarının, meslek kuruluşlarının, gönüllü derneklerin, menfaat ve baskı gruplarının varlığı ve bunların siyasal kararlar üzerinde çeşitli yöntemlerle etkili olabilmeleridir¹³.

Bir yandan, siyasi iktidarın ekonomik yaşama takdiri müdahalesinin azaltılması, diğer yandan ekonomik yaşamın politize edilmesinin önlemesi amacıyla siyasi iktidarı, ekonomik yaşamı etkileyecek yasal düzenlemeler yapmadan önce uyarmak, bilgilendirmek ve yasal düzenlemelerin hangi koşullarda amacına daha kolay ulaşabileceği konusunda aydınlatmak için böyle bir kuruma duyulan ihtiyaç ortadadır¹⁴. İşte bu anlamda Konsey, önemli bir fonksiyon icra edecektir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, siyasal iktidara teknik, ekonomik sosyal konuları ilgilendiren alanlarda yol gösterici, bilgi verici, uyarıcı ve karmaşık ekonomik konuları aydınlatıcı bir görev üstlenecek; diğer yandan siyasal iktidar ile sosyal ekonomik güçler arasında bir dayanışma ve işbirliği platformu oluşturacaktır.

Ayrıca belirtelim ki, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) temel hedeflerinden birisi de "sosyal diyaloga" önem verilmesidir. Sosyal diyalog, demokratik ülkelerde sosyal taraf olarak kabul edilen işçi ve işveren üst örgütü temsilcilerinin, toplumdaki diğer örgütlü çıkar grupları temsilcileriyle birlikte makro düzeyde temel ekonomik ve sosyal politikaların belirlenmesine katılmalarını ifade etmektedir¹⁵. Diğer bir deyişle sosyal diyalog, sosyal tarafların gönüllülük ilkesiyle bir araya geldikleri demokratik bir tartışma ve karar alma sürecini belirtmektedir¹⁶. İşte Türkiye'de Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kuruluşu bu amacın gerçekleştirilmesine birinci derecede hizmet edecektir. Uluslararası Çalışma Normlarının Uygulanmasının Geliştirilmesi İçin Üçlü Danışmalar Hakkında ILO'nun 144 sayılı Sözleşmesinde yer alan "... ulusal düzeyde resmi makamlar ile işveren ve işçi kuruluşları arasında etkili

11 Bu konuda bkz. GÖZE, *Devlet*, s.141, 148; Aslında baskı grupları, siyasal alan üzerindeki etkilerini, değişik biçimlerde ve gayrresmi olarak gerçekleştirmektedir. Siyasal alanı etkileme bu yollardan olduğu için de, baskı gruplarına karşı sorumluluk mekanizmaları işletilememektedir. Denetim ve kontrolden yoksun, kamuoyuna açıkça yansımayan, bu siyasal etkinin toplum menfaatleriyle paralel olup olmadığı da belirlenememektedir. Demokratik esaslara aykırı bu mekanizmanın, demokratik ve meşru bir zemine oturtulması gereği açıktır. Baskı gruplarının siyasal iktidar ile ilişkileri konusunda bkz. Mehmet AKAD, *Baskı Gruplarının Siyasal İktidarla İlişkileri*, İÜHFY, İstanbul 1976, s. 88 vd.; M.AKAD/Bihterin (VURAL) DİNÇKOL, *Genel Kamu Hukuku (Kamu...)*, Der Y., İstanbul 2000, s.250 vd.

12 M.AKAD/B.DİNÇKOL, *Kamu*, s.250

13 Ergun ÖZBUDUN, *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Y., Ankara 1998, s.20

14 Vural Fuat SAVAŞ, *"Ekonomik Düzen ve Anayasa"*, Uluslararası Anayasa Hukuku Kurultayı, 9-13 Ocak 2001 Ankara, (876-890), s.888

15 Anne TREBILCOCK, *Towards Social Dialogue: Tripartite Cooperation in National Economic and Social Policy-Making*, ILO, Genova 1994, s.5

16 Belirtelim ki öğretide, günümüz açısından sosyal diyalogun önemini arttıran bazı temel faktörler ortaya konmaktadır: Küreselleşme süreci sonucu olarak, endüstri alanında da bazı değişim ve dönüşümler meydana gelmiş; rekabet, verimlilik, kalite ve yeni üretim ve yönetim tekniklerinin ön plana çıktığı endüstri ilişkilerinde, sosyal taraflar arasındaki ilişkiler hızla değişime uğramıştır. Böylece, sosyal taraflar arasındaki çıkar çatışmasına dayalı mücadelecilik yapının yerini, çıkar birliğine dayalı diyalog ve işbirliği almıştır. Diğer yandan yine, küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan bazı sorunlar -ki artan işsizlik ve gelir dağılımındaki adaletsizlikler bunların yansıması olarak- işçi-işveren ilişkilerinde diyalog ve işbirliğine olan gereksinimi arttırmıştır. Ayrıca, "sosyal diyalog"un esas alındığı barışçıl endüstri ilişkilerine sahip ülkelerde, ekonomik ve sosyal gelişmenin çok daha hızlı gerçekleştiği ortaya çıkmış bulunmaktadır. İşte bu şekilde sosyal diyalogun öneminin artması, bir sosyal diyalog kurumu olan Ekonomik ve Sosyal Konseye duyulan gereksinimi daha da arttırmaktadır. Sosyal diyalog ve önemi konusunda geniş bilgi için bkz. Özlem İŞİĞİÇOK, *"Sosyal Diyalogun Artan Önemi Çerçevesinde 4641 Sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey Kanunu ve Türkiye'de Sosyal Diyalog"*, MESS Mercek Temmuz 2002; Ö. İŞİĞİÇOK, *"Küreselleşme, Değişen Endüstri İlişkileri ve Sosyal Diyalogun Artan Önemi"*, Küreselleşmenin İnsani Yüzü, Derleyen: Veysel Bozkurt, Alfa 2000, s.218-220 ; Nusret EKİN, *Küreselleşme ve Gümrük Birliği*, İstanbul Ticaret Odası Y., 2. Baskı, İstanbul 1999, s.374 vd. ; EKİN, *"Dönüşen Çağ, Değişen Endüstri İlişkileri"*, MESS Mercek, Ocak 2000, s.10 vd.

danışmaların teşviki için önlemler alınması ...", yine Sözleşmenin 2. madde 1. fıkrasında "İşbu Sözleşmeyi onaylayan uluslararası Çalışma Teşkilatının her üyesi ... Uluslararası Çalışma Teşkilatının faaliyetlerine ilişkin hükümet, işveren ve işçi temsilcileri arasında etkin danışmayı gerçekleştirmeyi sağlayacak usulleri işletmeyi taahhüt eder."¹⁷ şeklindeki düzenlemeler Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluşunu zorunlu hale getirmekteydi.

Sonuç olarak, sosyal ekonomik kuruluşlar Konsey sayesinde, kendilerini ilgilendiren konularda doğrudan doğruya karar alma olanağına sahip olmasalar da, alınacak kararları etkileyebilme şansını elde etmiş olacaktırlar. Bu anlamda Ekonomik ve Sosyal Konseyin kurulduğu ve istikrarlı bir şekilde fonksiyon icra ettiği önemli bir ülke Fransa'dır¹⁸. "Fransa'nın üretici ve toplumsal güçlerini, güçlü bir dayanışma içinde bütünleştirmek amacı" ile istişare organı olarak, 16 Ocak 1925 tarihinde, hükümet kararnamesiyle ilk defa oluşturulan Ekonomik ve Sosyal Konsey, 19 Mart 1936 tarihli yasa ile değişiklikler geçirmiş, 1946 Fransız Anayasası'nda yer almış ve son

olarak 1958 Fransız Anayasası ile de yeniden düzenlenerek bugünkü şeklini almış bulunmaktadır¹⁹.

Ülkemizde 11.04.2001 tarihinde 4641 sayılı Kanunla²⁰ ciddi bir şekilde ele alınıp düzenlenerek -kualsızlık ve karmaşaya son verilmiş-, kalıcı ve kurumsal bir yapıya kavuşturulmaya çalışılan Sosyal ve Ekonomik Konsey, büyük ölçüde Fransız modeli örnek alınarak düzenlenmiş olduğundan; bu çalışmada zaman zaman Fransa'daki düzenlemeye de yer verilecektir.

I. Türkiyede Ekonomik ve Sosyal Konseyin Oluşum Süreci

Daha önce ifade edildiği gibi, Ekonomik ve Sosyal Konseyin ülkemiz gündemine gelmesi hiç de yeni değildir; 1961 Anayasası'nın²¹ hazırlanma aşamasında olduğu gibi, 1982 Anayasası'nın²² hazırlanma aşamasında da bu tür korporatif nitelikte bir meclisin oluşturulması konusu hep tartışılmış, ama hayata geçirilememiştir. Bunun nedeni, korporatif devlet ve dolayısıyla faşist yönetim tarzını çağrıştır-

17 Bu Sözleşme'nin onaylanması 26.11.1992 tarihli ve 3851 sayılı Uluslararası Çalışma Normları Uygulamasının Geliştirilmesinde Üçlü Danışma Hakkında 144 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'la (RG. 12.12.1992, S. 21433); ve uygulanması da, Dışişleri Bakanlığı'nın 17.12.1992 tarihli ve EÜE-II/3568-7889 sayılı yazısı üzerine, 31.05.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, 08.01.1993 tarihli ve 93/3967 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla (RG. 25.02.1993, S. 21507) kabul edilmiştir. Sözleşme metni için bkz. Murat ŞEN, *Türkiye Cumhuriyeti'nin Onayladığı İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Alanındaki Çok Taraflı Uluslararası Sözleşmeler*, TÜHİS, Ankara 2003 s.453-456

18 Bkz. M.AUBRY, "Le Conseil Economique", *Revue de Droit Public et de Science Politique*, 1951, c.67, s.416

19 Bu konuda geniş bilgi için bkz. GÖZE, *Korporatif*, s.181-187

20 "Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanun" R.G. 21.4.2001 Sayı:24380

21 31 Ekim 1960 tarihinde yeni anayasayı hazırlamak üzere oluşturulan Kurucu Meclisi'in etüd metni olarak kabul ettiği İstanbul Üniversitesi ön tasarısının 24. maddesinde korporatif yapıda bir organa -Milli İktisat Şurası- yer verilmektedir. 11 kişi olması öngörülen Şura üyelerinin, ekonomi ve sosyal bilimler alanında tanınmış ve yüksek öğrenim yapmış olma gibi niteliklere sahip olacakları belirtilmektedir. Şura, ekonomik ve sosyal konularda, devlet organlarına ve yardımcı kurullarına, görüş bildirmek, tavsiye ve önerilerde bulunmak, ülkenin ekonomik ve sosyal politikası ve planlamasında ve yürütülmesinde katkıda bulunmak, ayrıca ekonomik ve sosyal konularda taslak yasalar hazırlama yetkilerine sahip olacaktır.

Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi ön tasarısında da "İktisat ve Çalışma Şurası" adı altında korporatif nitelikte bir danışma organına yer verilmektedir. Şura, çeşitli iş ve hizmet kollarındaki meslek teşekkülleri temsilcileri ve üniversitelerden seçilecek temsilcilerinden oluşması öngörülmektedir. Ekonomik ve sosyal konularda, yasama ve yürütme organlarına görüş bildirecek olan Şura, ayrıca bu organlar tarafından kendisine gönderilecek kanun tasarı ve tekliflerini de inceleyecektir. Bu konuda bkz. GÖZE, *Korporatif*, s. 187-188

22 1982 Anayasası hazırlanma aşamasında da, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından Anayasa komisyonuna sunulan taslakta; üyeleri Cumhurbaşkanlığı tarafından atanan, işçi ve işveren sendikaları konfederasyonları ile memur kesimini temsil eden en büyük kuruluştan seçilecek eşit sayıda üyeden oluşan bir ekonomik ve sosyal konseyin kurulması önerisi yapılmaktadır. Konsey, bakanlar kuruluna kendi alanı ile ilgili konularda görüş bildirme ve yasa tasarıları hazırlama yetkilerine sahip olacaktır.

TİSK'in Anayasa Komisyonuna sunduğu öneride de, korporatif yapıda bir Ekonomik ve Sosyal Konseye yer verilmektedir. Ekonomik ve sosyal konulardaki yasa tasarılarının görüşü alınmak üzere zorunlu olarak Konseye sunulması dışında, konseyin de ilgili konularda bakanlar kuruluna yasa önerilerinde bulunabilmesi yetkileri öngörülmektedir. Ayrıca 6 ay içerisinde yasa haline dönüştürülmeyen öneriler konusunda, Cumhurbaşkanına başvuru yetkisi düzenlenmektedir. Bu konuda bkz. Yaşar GÜRBÜZ (derleyen), *Anayasa Görüşler Taslak*, Araştırma Eğitim Ekin Y., İstanbul 1982, s. 152

ması gerekçesiyledir²³. Tıpkı, bir dönem sosyal devletin sosyalist devletle karıştırılması gibi, bu konu da yanlış anlaşılmıştır.

Böylece, çağdaş toplum içinde yeralan, meslek kuruluşları, bilimsel ve kültürel kamu kuruluşları, çalışanların özgürce kurdukları sendikal örgütler, basın ve kamuya yararlı dernek ve vakıfların da, en azından siyasal partiler kadar demokrasinin vazgeçilmez unsurları olduğunun bilincine ulaşamamış, bu toplumsal güçlerin, görüş ve düşüncelerinin meşru ve etkili yollardan Yasama işlemlerini -demokratik baskı grubu olarak- hem etkileyen hem de bu faaliyetin “yetki” unsuru içinde yer alıp böylece “milli irade”nin ayrılmaz parçası olma olanağını onlara tanıyan bir “sistem”in gerçekleştirilmesi fırsatı kaçırılmış olmaktadır. Özay’a göre, bu durum demokrasimizin “çoğulcu”luk niteliğinden yoksun kalması sonucunu doğurmuştur²⁴.

Çoğulcu toplumun temel yapı taşları baskı gruplarıdır. Dernekler, birlikler, mesleki kuruluşlar şeklinde kendilerini gösteren baskı grupları siyasal iktidar-çıkar grupları arasındaki ilişki bağlamında kamu hukuku alanında hak ve özgürlüklerin korunmasında etkin bir rol üstlenmişlerdir. Başka bir deyişle, baskı grubu olarak adlandırılan bu sosyal güçlerin temel amaçları: Hak ve özgürlüklerin korunmasıdır²⁵.

Türkiye’de, Ekonomik ve Sosyal Konseyin kurulması için yasal herhangi bir düzenleme yapılmadan önce -4641 sayılı Yasa’ya kadar-, 17.03.1995 tarihli bir Başbakanlık Genelgesi ile bu yönde ilk adım atılmış, bunu 1996, 1997 ve 1999 yıllarındaki diğer genelgeler izlemiştir. Bunun yanında, VII nci Beş Yıllık Kalkınma Planında “Ekonomik ve Sosyal Konsey yasal çerçeveye kavuşturula-

caktır” şeklinde bir hedef öngörülmüş, ayrıca, son birkaç yıl içerisinde kurulan hükümet programlarında da “Ekonomik ve Sosyal Konseyin kurulması hakkında Yasa”nın öncelikle çıkarılması gereken yasa tasarıları arasında olduğu belirtilmiştir.

Ancak belirtelim ki, Türkiye’de Ekonomik ve Sosyal Konsey, bugüne kadar, hükümetin zor duruma düştüğü zamanlarda başvurduğu ve iktidarı için adeta bir can simidi olarak gördüğü; kendi iktidarını sınırlamak ya da bilgi edinmek için değil de, kendi durumunu veya kararlarını meşrulaştırmak için, dilediği zaman başvurduğu, sağlam bir hukuksal temele dayanmayan, bir kurul olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugüne kadar, kurulun oluşturulması, toplantıya çağırılması, görüşme gündemi gibi konularda, tamamen iktidarın keyfi iradesi belirleyici olmuştur.

Ülkemizde Konsey, her hükümet değişikliğinde bir başbakanlık genelgesiyle yeniden düzenlenen ve her defasında sanki ilk defa kuruluyormuş gibi yeniden oluşturulan ve bu yola daha çok iktidarın kendisini güçsüz ve yalnız hissettiği; kamuoyu desteğine şiddetle ihtiyaç duyduğu ekonomik kriz dönemlerinde ya da yeni kurulan hükümetin toplumun çeşitli kesimlerinin güven ve desteğine ihtiyaç duyulduğu dönemlerde başvurulmuş bir kurul olmuştur. Özellikle 1995’te ilk defa olarak bir başbakanlık genelgesiyle Ekonomik ve Sosyal Konsey’in oluşturulması, 2001 yılında olduğu gibi son yıllarda Türkiye’de yaşanan büyük ekonomik krizler sonrasında, ülkede güven bunalımı yaşandığı dönemlerde, iktidarın sorumluluğu paylaşacak bir organa ihtiyaç duyduğu, toplum önünde kaybedilen güvenin yeniden sağlanması gereksiniminden kaynaklan-

23 İl Han ÖZAY, *Günışığında Yönetim*, Alfa Y., İstanbul, 1996, s. 69

24 “Çoğulcu-demokratik düzen, siyasal partiler dışında örgütlenmiş görüş ve dinamik güçlerin de “Yasama” yetki ve sürecine aktif biçimde katılabilmesini mümkün kılmalıdır”. İl Han ÖZAY, *age*, s. 68, ayrıca bkz. s. 9, 68-69

25 M. AKAD/B. DİNÇKOL, *Kamu*, s. 249

dığını söyleyebiliriz²⁶. Böylece iktidar toplum desteğini arkasına aldığı izlenimini vermek istemektedir.

Demek ki, bugüne kadar Ekonomik ve Sosyal Konsey, hükümetler tarafından siyasi çıkar ve günü kurtarmak amacıyla kullanılmak istenmişlerdir. Bu durum 1789 Fransız Devrimi öncesi Fransa'da bulunan ve de kralın iktidarını güçsüz hissettiği dönemlerde vergi salmak amacıyla, toplantıya çağırdığı danışma organı niteliğindeki Etats-Generaux'yu anımsatmaktadır. Devrim öncesinde en son 175 yıl önce toplantıya çağırılmış olan Etats-Generaux, Mayıs 1789'da toplantıya çağırıldığında, o dönemde Fransa'nın içinde bulunduğu krizden çıkış için son şans olarak görülmekteydi²⁷.

Karar alma, oylama esas ve usulleri, toplanma zamanı belli olmayan bu kurul, yasal bir sağlam temele -son düzenlemeye kadar- oturtulmamış, hükümetin "toplumun çeşitli kesimlerini ikna organı olarak kullanmak" amacıyla oluşturduğu "varlığı ile yokluğu bir kurul" olagelmıştır. Aslında kuruluş genelgelerinde son derece olumlu amaçlar yeralmasına karşın uygulama hiç de olumlu olmamıştır.

Şimdi 4641 sayılı Yasanın kabulüne kadar ki dönemde, ortaya konulan bu olumsuz süreci daha yakından inceleyebiliriz.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Türkiye'de ilk olarak 17.03.1995 günlü Başbakanlık Genelgesi ile oluşturulmuştur.²⁸ DYP-CHP Hükümetinin 23.03.1995 günü açıklanan

Uygulama Programı'nda da bu konu yer almaktadır: "Ekonomik ve Sosyal Konsey'in bir an önce gerçekleştirilmesine çalışılacaktır"²⁹. Ancak belirtelim ki, Koalisyon Hükümeti döneminde Ekonomik ve Sosyal Konsey oluşturulmasına rağmen hiç toplanmamıştır³⁰.

Tansu Çiller'in başbakanlığındaki DYP azınlık Hükümeti'nin 10.10.1995 günü okunan 51. Hükümet Programı'nda Ekonomik ve Sosyal Konsey konusu şöyle ele alınmaktadır: "İstihdamın geliştirilmesinde, üretken istihdamın artırılması ve kişilerin kendi işlerini kurlmalarının desteklenmesine devam edilecektir. Bu bağlamda Ekonomik ve Sosyal Konsey, toplumsal uzlaşmada etkin bir araç olarak en kısa zamanda hayata geçirilecektir"³¹.

Bu dönemde, TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalar, 20 Eylül 1995 tarihinde, büyük bir grev başlattı. TÜRK-İŞ'in de çabalarıyla, DYP-CHP Koalisyon Hükümeti'nin çözülmesi sonrasında, Başbakan Tansu Çiller tarafından oluşturulan azınlık Hükümeti, TÜRK-İŞ'le anlaşma sağlayamayınca, Ekonomik ve Sosyal Konsey'i kamuoyunu işçiler aleyhine yönlendirmede bir araç olarak kullanmaya çalışır. Başbakan Çiller'in, Ekonomik ve Sosyal Konsey'i, TÜRK-İŞ'e karşı kullanma girişimi, bu organ hakkındaki kuşkuların ve tepkilerin büyümesine yol açmıştır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, 11 Ekim 1995 günü ilk toplantısına çağırılır. TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, "Konsey toplantısı,

26 "ÜLKENİN içinde bulunduğu ekonomik krizden çıkmanın yollarının arandığı Ekonomik ve Sosyal Konsey, iki gün önce Başbakan Bülent Ecevit'in başkanlığında toplandı.". Muharrem SARIKAYA, 3 Nisan 2001, Hürriyet

27 Bu konuda bkz. GÖZE, *Yönetimler*, s. 521-522

28 Başbakan Tansu Çiller imzasıyla yayımlanan genelgede, bu oluşum şu şekilde ifade edilmektedir: "... ekonominin istikrar ve gelişmesini teminen bu olgunun temel unsurlarını teşkil eden toplumun çeşitli kesimlerinin, gerek ülke ekonomisi, gerek milletlerarası platformda dengeli ve etkin politikalar ile yönlendirilebilmesini, gelişmesini sağlamak ve Devlet, işçi, işveren ilişkilerinde düzenli ve kalıcı barış ve milli uzlaşma ortamının sağlanmasını araştırmak, verimlilik, istihdam, işsizlik ve gelirler gibi konularda Hükümete istişari nitelikte görüş vermek, konuyla ilgili mevzuatı hazırlamak, bu konuda Avrupa Birliği ile entegrasyonu ve çalışmaları yönünde özel kurum ve kuruluşlar ile gerekli koordinasyonu, ihtiyaç halinde Bakanların ve uzmanlık gerektiren konularda da meslek kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşlarının desteğini sağlamak üzere, Uluslararası Çalışma Normlarının Uygulanmasının Geliştirilmesi İçin Üçlü Danışmalar Hakkında ILO'nun 144 sayılı Sözleşmesinin de bir gereği olarak, Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulmuştur.". 17.3.1995 gün ve 1995/5 sayılı Başbakanlık Genelgesi, s.1

29 DYP-CHP Hükümetinin Uygulama Programı (23 Mart 1995), Ankara, 1995, s.20 ve 31

30 Ekonomik Trend, 11.6.1995

31 Hükümet Programı, 10 Ekim 1995, Ankara, 1995, s.30

toplu sözleşme görüşmelerini uzatmak için bir oyundur, aldatmacadır; bu toplantıya katılmayacağız” diyerek bu toplantıyı boykot edecektir³². Ekonomik ve Sosyal Konsey 11 Ekim 1995 günü toplanır. Başbakan Tansu Çiller, toplantıyı açış konuşmasında kamu kesimi toplu sözleşme görüşmelerine ve grevlere değinmektedir³³. Toplantının sonunda hazırlanan deklarasyonda “toplu sözleşme görüşmelerinin devamı ve görüşmelerin bütün kesimler ve dengeler gözetilerek sonuçlandırılması” gerektiği belirtilmektedir³⁴.

Hükümet’in tavrı, Ekonomik ve Sosyal Konsey’i “toplumun çeşitli kesimlerini ikna organı olarak kullanmak” şeklinde olmuş, ancak bu çabalar, istenilen sonucu yarata-mamış; ilişkileri daha da bozmuş, diyalogun kesilmesine yol açmıştır. Tansu Çiller’in azınlık Hükümeti, 15 Ekim 1995 günü güvenoyu alamayacaktır.

DYP-CHP tarafından kurulan 52. Hükümetin 31.10.1995 günü okunan Programında Ekonomik ve Sosyal Konsey konusuna değinilmemektedir. 24 Aralık 1995 genel seçimlerinden sonra oluşturulan ANAP-DYP Hükümetinin (53. Hükümet) 07.03.1996 günü okunan Programında “Ekonomik ve Sosyal Konseye işlerlik ve devamlılık kazandıracağı...” ifade edilmektedir³⁵.

Ekonomik ve Sosyal Konsey’in ilk toplantısının yarattığı olumsuzluklar zamanla

aşılır. TÜRK-İŞ Başkanı Bayram Meral, Konsey’in ilk toplantısının gerçek bir diyalog arayışı olmaktan çok, sürmekte olan grevler sırasında TÜRK-İŞ’i sıkıştırmaya yönelik bir adım olmasının talihsiz bir başlangıç olduğuna dikkati çekerek, Konsey’in, bu hataya karşın, önemli bir danışma organı ve önemli bir diyalog kanalı olabileceği ve olması gerektiğini söylemektedir³⁶. HAK-İŞ başkanı Salim Uslu da, “sosyal taraflar arasındaki diyalogun ve işbirliğinin Ekonomik ve Sosyal Konsey şeklinde kurumlaştırılması ile sosyal ve çalışma barışının korunup geliştirilmesine yönelik son derece olumlu bir zemin hazırlanmış olacağı” düşüncesini taşımaktadır³⁷. DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak ise “işleyişi ve oluşumuyla demokratik olmayan, temsil gücü bulunmayan hiç bir kurum ve kuruluşu desteklememiz, katkı vermemiz beklenmemelidir” diyerek, Konsey karşıtı bir tutum sergilemektedir³⁸.

Ekonomik ve Sosyal Konsey’in yapısı, 6 Mayıs 1996 günü yeniden değiştirilir³⁹. Bu genelge ile Konsey’in üye sayısı artırılmakta; İşveren kanadında TOBB ve TİSK’in yanı sıra, TÜSİAD’a da yer verilmektedir. TMMOB, HAK-İŞ, DİSK ve kamu çalışanlarının da 1’er üye ile temsil edilmesi kabul edilmektedir. Tüketici Derneği için de 1 üyelik ayrılmıştır. Ayrıca, Konsey’in üç ayda bir toplanması karara bağlanmaktadır. Ancak, bu dönemde Ekonomik ve Sosyal Konsey hiç toplanmayacaktır.

32 Hürriyet, 11.10.1995

33 “Ben Başbakan olarak, siyasi ödün vermeyi veya rüşvet vermeyi ülkenin diğer bütün meseleleri açısından doğru bulmuyorum... Ortada bir kaynak var. Bu kaynak, devletin değil, halkın kaynağı. İşçilerimizin aldığı miktar; kamu kesiminde çalışan memurların 2-3 misli. Emeklinin ise tam 5 katı. Türkiye’nin elindeki imkanlarla yapabildiği bütün yatırım 90 trilyon lira. Bunun içinde her şey var. Bu para 60 milyon parası. Bu paranın tamamı işçilere aktarılabilir mi? Yanlış bir şey yapmayalım. Önümüzdeki günlerde milleti yeniden sıkıntıya sokmayalım.”. Türkiye, 12.10.1995

34 Dünya, 13.10.1995

35 53 üncü Hükümet Programı (7 Mart 1996), Ankara, 1996, s.20

36 İşveren, Mart 1996

37 Ibid.

38 Ibid.

39 Başbakan Mesut Yılmaz imzasıyla yayımlanan 6.5.1996 gün ve 1996/24 sayılı genelgede, Konsey’in kuruluş gerekçesi şu şekilde ifade edilmektedir: “Ülke ekonomisinin daha istikrarlı ve etkin bir biçimde yönetilebilmesi ve sosyal hayatın geliştirilebilmesi için; toplumun çeşitli kesimlerinin temsilcilerini bir araya getirerek devlet, işçi ve işveren ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunmak, geniş bir diyalog ortamının yaratılarak hak ve menfaatlerin Ülke menfaatlerini gözetken uzlaşmacı bir anlayışla korunmasına olanak sağlamak ve ayrıca Türkiye’nin Avrupa Birliği ile bütünleşmesi çerçevesinde ekonomik ve sosyal içerikli karar alma sürecinde demokratik katılımı en geniş biçimde temin etmek amacıyla, ILO’nun 144 sayılı Sözleşmesi de dikkate alınarak, bir Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulmuştur.”. s.1

RP ve DYP tarafından oluşturulan, Refahyol Hükümeti'nin (54. Hükümet) 03.07.1996 günü okunan Programında ise, Ekonomik ve Sosyal Konsey'e değinilmemektedir. Ancak, daha sonra Ekonomik ve Sosyal Konsey, 18 Mart 1997 günlü Başbakanlık Genelgesi ile yeniden düzenlenir⁴⁰. Konsey'de, 10 hükümet temsilcisi yer almaktadır. TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK'e 1'er üyelik verilirken TUSİAD'ın üyeliğine son verilmektedir. Kamu çalışanları ve Türkiye Sakatlar Konfederasyonu'nu da temsilen 1'er üye bulunmaktadır. Konsey'in hangi aralıklarla toplanacağı genelgede yeralmamaktadır⁴¹.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, 25 Mart 1997 günü ilk geniş katılımlı toplantısını yapar. Gündem maddeleri, Türkiye'nin ekonomik durumu ve öncelikleridir. Başbakan Erbakan'ın başkanlığını yaptığı Konsey'de, katılımcılar çeşitli konulardaki görüşlerini ileteceklerdir. Ancak, Refahyol Hükümeti döneminde, Konsey'in bir başka toplantısı olmayacaktır. Erbakan'ın, Ekonomik ve Sosyal Konsey'i hemen gündeme getirmesinde, son olaylar karşısında siyasi

partilerden bulamadığı desteği, konseyi oluşturan sivil toplum örgütlerinden sağlamak istemesinin rol oynadığı gözlenmektedir⁴².

Refahyol Hükümeti'nin istifasından sonra 55. Hükümet oluşturulur. ANAP, DSP ve DTP tarafından, 29.06.1997 günü açıklanan Koalisyon Protokolü'nde: "Tüm ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasında Ekonomik ve Sosyal Konsey etkin bir şekilde işletilecektir" ifadesi yeralmaktadır⁴³. Ayrıca, ANASOL-D Hükümeti'nin, 07.07.1997 günü okunan Programında da: "Hükümetimiz, Ekonomik ve Sosyal Konseyin, ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasına etkin bir şekilde katılımını sağlayacaktır" denilmektedir⁴⁴.

Başbakan Mesut Yılmaz 23.07.1997 günü yayınladığı Başbakanlık Genelgesi ile Konsey'in yapısını yeniden değiştirir⁴⁵. Hükümet temsilcilerinin yanı sıra, TOBB 2 üye, TİSK 1 üye, TZOB 1 üye, TESK 2 üye, TÜRK-İŞ 2 üye, DİSK 1 üye, HAK-İŞ 1 üye ile temsil edilmektedir. Kamu çalışanlarına üyelik verilmemektedir.

40 Başbakan Erbakan imzalı Genelgede, Konsey'in kuruluşu şu şekilde ele alınmaktadır: "Hükümetimiz, bu hedeflere süratle ulaşabilmek için büyük bir değişim, ekonomik ve sosyal atılım programını uygulamakta, halkımızın ve ülkemizin meselelerini bir bir çözüp Yeniden Büyük Türkiye'yi gerçekleştirmek için her sahada bütün gücüyle canla başla çalışmaktadır. Bu münasebetle başlatılan üretim, istihdam, ihracat seferberliğinin daha verimli bir şekilde yürütülebilmesi, ekonomik ve sosyal konularda yapılmakta olan atılımlarda daha başarılı olunabilmesi ve uluslararası ilişkilerimizin hızla ve etkin bir şekilde geliştirilebilmesi için yapılmakta olan çalışmalarda, toplumumuzun çeşitli kesimlerini temsil eden kuruluşlarımızın temsilcilerinden meydana gelen bir Ekonomik ve Sosyal Konsey'in işbirliği ve danışmanlığından yararlanılmasının ne kadar büyük önem taşıdığı hepimizin bildiği bir gerçektir.

"Böyle bir konsey ülkemizin bütün kesimlerinin refah seviyelerinin dengeli bir şekilde yükseltilmesi, dünya pazarları ile rekabet edebilecek bir kalkınma hamlesinin başarılabilmesi, ekonomik ve sosyal atılımlarımızın milli menfaatlerimiz doğrultusunda en verimli şekilde yönlendirilip yürütülebilmesi ve kalkınmanın sosyal barış, adalet, dayanışma, diyalog ve elbirliğiyle hedeflerine ulaştırılabilmesi bakımından çok büyük ve önemli yararlar sağlayacaktır.

"Memleketimizin ekonomik ve sosyal hayatında barış, istikrar, üretkenlik, verimlilik ve sosyal adaletin sağlanması ve kalkınma hamlelerinin milli menfaatler doğrultusunda, kalıcı bir şekilde demokratik bir anlayışla yürütülmesi amacıyla, sağlıklı ve geniş bir istişare ortamının oluşturulmasına imkan sağlamak üzere, aşağıda belirtilen şekilde bir Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulmuştur".

41 Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Başbakanlığa sunulan genelgeye göre yeni oluşturulan Ekonomik ve Sosyal Konsey'e MÜSLAD da dahil edilmektedir. Yeniden oluşturulan Ekonomik ve Sosyal Konsey'de hükümet ve kamu kesimini 15, işveren kesimini 11, işçi kesimini ise 7 kişi temsil etmektedir. Daha sonra Mesut Yılmaz'ın başbakanlığında oluşturulan konseyde ise, TUSİAD'ın yer almasına karşın MÜSLAD yeralmamaktadır. 12 Mart 1997, Milliyet

42 Milliyet, 10.02.1999

43 ANAP-DSP-DTP Koalisyon Protokolü (29 Haziran 1997), Ankara, 1997, s. 9

44 Hükümet Programı, Başbakan Mesut Yılmaz Tarafından TBMM'ne Sunulan 55 inci Hükümet Programı (7 Temmuz 1997), Ankara, 1997, s. 4

45 Bu genelgede Konsey'in kuruluş gerekçesi şöyle ifade edilmektedir:

"Ülkemizin bugün içerisinde bulunduğu ekonomik, siyasal ve sosyal şartlarda, ulusal bilincin Ülke menfaatleri doğrultusunda oluşması, Ülke sorunlarının kalıcı, toplumun bütün kesimleri için adil ve dengeli bir biçimde çözüme kavuşturulabilmesinin, hükümet, memur, işçi, işveren, meslek kuruluşları ve toplumun diğer kesimleri arasında oluşacak diyalog ve toplumsal uzlaşma yoluyla mümkün olabileceği açıktır.

"Ülkenin kalkınmasını ve halkın yaşam standardını yakından ilgilendiren konuların, bu konularla ilgili toplumsal kesimlerin katılımıyla demokratik bir ortamda tartışılması yoluyla ortaya çıkacak görüşler; Ülkenin yönetiminde ciddi bir rehber olacaktır.

"Başta Avrupa Birliği olmak üzere, uluslararası platformda, uluslararası kuruluşlarla ilişkilerin belirlenmesi ve politikaların saptanmasında, toplumun ilgili kesimlerinin demokratik katılımıyla oluşacak görüşler; hükümete önemli bir yol gösterici olacaktır.

"Bu saptamaların ışığında:

Konsey'in, 55. Hükümet dönemindeki ilk toplantısı 25 Ağustos 1997 günü yapılır. Mesut Yılmaz tarafından oluşturulan, yeni Ekonomik ve Sosyal Konsey'de devleti temsilen 15, işveren kesimini temsilen 8, işçi kesimini temsilen ise 7 kişi bulunuyordu. Kamu çalışanlarının temsilcisinin Konsey'de yer almaması da özellikle Türkiye Kamu Sen tarafından sert biçimde eleştirilmiştir⁴⁶.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, son kez Başbakan Bülent Ecevit'in başkanlığında (57. Hükümet), 1 Nisan 2001 günü toplanmıştır. Toplantının açılışında yaptığı konuşmada Ecevit, işçi, girişimci, çiftçi ve hükümet diyalogu ve uzlaşısı olmadığı sürece demokratik ve sosyal devlette sağlıklı bir gelişmenin gerçekleşemeyeceğine inandığını belirterek, bu bakımdan Ekonomik ve Sosyal Konsey çalışmalarının verimli bir süreç girmesinin çok büyük önem taşıdığını ifade etmektedir. Ülke sorunları, sosyal tarafların da öneri ve görüşleri alınarak, ülkemizin ve halkımızın çıkarları doğrultusunda biçimlendirilecek bir mutabakat programı çerçevesinde aşılabılır ve aşılmalıdır. Başbakan ayrıca, Ekonomik ve Sosyal Konsey hakkındaki yasa tasarısının da, TBMM'ne gönderildiği müddesini vermektedir⁴⁷. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, Cumhuriyet tarihinin en büyük krizi olarak ifade edilen "Şubat 2001 Krizi"nden sonra, bu krizden çıkış yolunda Konseye bir kurtarıcı olarak bakılmakta olduğudur. Hükümete karşı, bütün güvenini yitirmiş bulunan geniş

toplum kesimlerinin, temsilcileri vasıtasıyla desteklerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Sonuç olarak, son derece önemli bir yere sahip olması gereken Konseyin oluşturulması, genelgelerle geçirilecek işlerden değildir ve artık sağlam bir yasal temele oturtulma zamanı gelmiş ve de çoktan geçmiştir. İşte, bu büyük boşluk 4641 sayılı Yasa'yla giderilmeye çalışılacaktır.

II. 4641 Sayılı Yasada Ekonomik ve Sosyal Konsey

1. Ekonomik ve Sosyal Konseyin Oluşumu

Yürütme organına bağlı, tamamen **istişari nitelikte** bir danışma organı (m.1) olarak düzenlenen Konsey'de, hükümet kesimini temsilen, başta Başbakan olmak üzere 3 Başbakan Yardımcısı, 9 bakan, 2 müsteşar ve Devlet Personel Başkanı bulunmakta; yani toplam olarak, kamuyu temsil eden 16 kişi ile meslek odaları, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonlarını temsilen de 21 kişi bulunmaktadır⁴⁸. Yasaya göre, ayrıca ihtiyaç halinde, Başbakan tarafından belirlenecek "diğer Hükümet temsilcileri ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri" de kurula katılabileceklerdir (m.2).

Yasanın TBMM'nde görüşülmesi sırasında hükümet adına konuşan Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan'a göre: Düzenlemenin bu şekilde yapılmasının nedeni, konseyin gün-

"Ülke ekonomisinin daha istikrarlı ve etkin bir biçimde yönetilebilmesi ve sosyal hayatın geliştirilebilmesi için, toplumun çeşitli kesimlerinin temsilcilerini biraraya getirerek devlet, işçi ve işveren ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunmak, geniş bir diyalog ortamının yaratılarak hak ve menfaatlerin Ülke menfaatlerini gözeterek uzlaşmacı bir anlayışla korunmasına olanak sağlamak ve ayrıca Türkiye'nin Avrupa Birliği ile bütünleşmesi çerçevesinde ekonomik ve sosyal içerikli karar alma sürecinde demokratik katılımı en geniş biçimde temin etmek amacıyla, ILO'nun 144 sayılı Sözleşmesi de dikkate alınarak, bir Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulmuştur.". 23.7.1997 gün ve 1997/44 sayılı Başbakanlık Genelgesi, s.1

⁴⁶ Radikal, 28.9.1997

⁴⁷ 2 Nisan 2001, Hürriyet

⁴⁸ Madde 2: "Ekonomik ve Sosyal Konsey; Başbakanın başkanlığında, Başbakan yardımcıları, Devlet Planlama Teşkilatından sorumlu Devlet Bakanı, Hazineden sorumlu Devlet Bakanı, Dış Ticaret Müsteşarlığından sorumlu Devlet Bakanı, Devlet Personel Başkanlığından sorumlu Devlet Bakanı, Maliye Bakanı, Tarım ve Köyüşleri Bakanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Sanayi ve Ticaret Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı, Gümrük Müsteşarı, Devlet Personel Başkanı ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu temsil eden üçer temsilciden ve Başbakan tarafından belirlenecek diğer Hükümet temsilcileri ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile kamu görevlilerinden oluşur."

dem konusu hangi sivil toplum örgütleriyle ilgiliyse, o sivil toplum örgütlerinin konseye çağırılması ve müzakerelere katılım olanağının sağlanmasıdır⁴⁹.

Konsey üye sayısının bu şekilde dondurulmayıp (tahdidi olarak sayılmayıp) değişebilir tarzda tutulması (tadadi olarak sayılması) oldukça yerindedir. Aksi halde, çeşitli kurum ve kuruluşların ya da sivil toplum örgütlerinin temsili konusunda problem yaşanabilecekti. Bu da daha başlangıçta Konseyin, kuruluş amacından uzaklaşması anlamına gelecekti. Bu düzenleme tarzı ile Başbakan, duruma göre uygun gördüğü grupların temsilcilerinin de Konseye katılımını sağlayabilecektir. Ancak, kanımca Yasa'da, Barolar Birliği, Mühendis Odaları Birliği, Türk Tabipler Birliği, Memur Sendikaları Konfederasyonları, Türk Kadınlar Birliği, Türkiye Milli Kooperatifler Birliği, Tüketici Dernekleri ve benzerleri gibi, ekonomik ve sosyal hayatımızda çok önemli yeri olan toplumsal kesimlerin temsilcileri de, Konseyin daimi üyesi olarak değerlendirilmiş olsaydı, daha yerinde olurdu⁵⁰.

Diğer yandan Konseye, yasada sayılanlar dışında belirlenecek katılımcıların seçimi konusunda, Başbakanın ideolojik tutum ve davranış içinde olmamasının gereği de açıktır. Örneğin, Erbakan'ın Başbakanlığı döneminde (54. Hükümet) Konseye TÜSİAD'ın yerine MÜSİAD'ın katılımı sağlanırken, daha sonra Mesut Yılmaz'ın Başbakanlığı döneminde (55. Hükümet) bunun tam tersi bir uygulama yapılmıştır⁵¹.

İşte, bu tür tutum ve davranışlar hiç kuşkusuz bir uzlaşma organı niteliğindeki Konseyi, amacından uzaklaştıracaktır. Bu durumda, Konseyde temsil edilecek kurum ya da kuruluşların seçiminde -ortaya çıkabilecek sorunları önlemek bakımından-, objektif kriterlerin getirilmesi yanı sıra, bu konuda yetkinin TBMM ya da Cumhurbaşkanlığı'na verilmesi gibi seçenekler düşünülebilmelidir.

Bu aşamada karşılaşılan diğer bir sorun, bütün meslek kollarının konseyde temsilinin mümkün olup/olmayacağı konusudur. Gerçek şu ki, tüm meslek kollarının konseyde temsili mümkün değildir, aksi halde üye sayısı binleri aşacak bu da konseyin çalışmasını imkansız kılacaktır. Bu nedenle, bir meslek dalında birden çok kuruluş var ise, o meslek dalını en iyi temsil eden kuruluş ya da kuruluşların temsilcileri seçilecektir. Bunda ise, nitelik değil nicelik ön plana çıkacak, dolayısıyla en fazla üyeye sahip olan kuruluşun temsilcileri o meslek dalını temsil edecektir⁵².

Konsey başkanı Başbakandır. Başbakanın toplantılara katılamaması halinde toplantıya, Başbakanın görevlendireceği Başbakan Yardımcısının başkanlık etmesi öngörülmektedir (m.4). Ayrıca üç başkan yardımcısı belirlenecektir⁵³.

Dikkat edilirse, Konseyin tamamen korporatif nitelikte bir yapıya sahip olmadığı görülebilir. Çünkü Konsey, Fransa'da olduğu gibi, sadece tüketici, emek ya da sermaye kesimlerinin temsilcilerinden oluşmamakta,

49 TBMM Genel Kurul Tutanağı 21. Dönem 3. Yasama Yılı 82. Birleşim 11 Nisan 2001.

50 Nitekim Konsey: İtalya'da 79, Portekiz'de 54, Yunanistan'da 49 üyeden oluşmaktadır.

51 "MÜSİAD Ekonomik Konsey'de", 12.3.1997, Milliyet

52 Aynı yönde düşünce için bkz. GÖZE, *Korporatif*, s. 192.; GÖZE, *Yönetimler*, s. 413; Uluslararası Çalışma Normları Uygulamasının Geliştirilmesinde Üçlü Danışma Hakkında 144 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesi'nin 1. maddesinde yer alan "Bu sözleşmede "temsilci kuruluşlar" tabiri, teşkilatlanma özgürlüğü haklarından yararlanan en fazla temsil niteliğine haiz işçi ve işveren kuruluşlarını ifade eder" şeklindeki düzenleme de bu düşünceyi destekler niteliktedir. Sözleşme metni için bkz. ŞEN, s.453

53 Üç başkan yardımcısından biri, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu tarafından, bir diğeri Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği tarafından, diğeri ise, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından belirlenecektir. Başkan yardımcıları bir yıl süreyle ve dönüşümlü olarak görev yapacaklardır (m.5).

Başkanlık divanı ise; Konsey Başkanı, üç Konsey Başkan Yardımcısı ve Konsey Sekreteriyasından sorumlu Müsteşardan oluşacaktır (m.6).

ayrıca başta hükümet olmak üzere, çeşitli devlet organlarının temsilcileri de bu oluşumda yer almaktadır.

Kanımca, Konseyin bu oluşum tarzının olumlu tarafları yanında, olumsuz tarafları da bulunmaktadır. Bir taraftan başta Başbakan olmak üzere, hükümetin önemli bir kısmını oluşturan Bakanların Konseyin üyesi olması, Konsey kararlarının daha ciddi bir şekilde ele alınması ve hükümet tarafından yasama organı önüne taşınması açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak diğer taraftan, hükümetin kendi kararlarını konsey kararı haline dönüştürmek istemesi tarzında ki bir uygulama; diğer bir ifadeyle, Hükümetin, -daha önceki uygulamalarda olduğu gibi- Konseyi “toplumun çeşitli kesimlerini ikna organı olarak kullanma” yönünde hareket etme riski de bulunmaktadır⁵⁴.

Bu nedenle kanımca, Türk Konsey’inin de, Fransa’da olduğu gibi tamamen korporatif temsil niteliğinde bir yapıda olması daha yerinde olurdu. Böylece Konsey, tamamen bağımsız, özerk bir kurum haline gelecek; dolayısıyla, hükümetin Konsey’i etkileme şansı da ortadan kalkmış olacaktı.

4641 sayılı Kanunla kurulan Ekonomik ve Sosyal Konsey’in oluşumuna, 1958 Fransız Anayasası⁵⁵’nda yer alan Ekonomik ve Sosyal Konseyin örnek teşkil ettiği söylenebilir de, Konseylerin kompozisyonu açısından farklılık bulunmaktadır.

1958 de yeniden şekillenen Fransız Ekonomik ve Sosyal Konseyi, beş yıl için seçilen 200 civarında üyeden oluşmaktadır⁵⁶. Konseyin 45 üyesi, işçi, memur, teknisyen ve mühendisleri temsil eden sendikalar ve meslek kuruluşlarınca, 41 üye sanayi, ticaret ve el sanatları işletmelerince, 40 üye tarım kuruluşlarınca kendilerini temsilen doğrudan seçilmekte. 15 üye ekonomik, sosyal, bilim ve kültür alanlarında yetkin kişiler arasından seçilecektir. 60 civarında üye ise, hükümet kararnamesiyle atanmaktadır. Ancak bu atama yapılırken, 40 üye Başbakanın önerisi, 9 üye herbiri ilgili bakanların önerisi, 11 üye ise yardım sandıklarının önerisi dikkate alınarak yapılmaktadır⁵⁷.

Türk Konseyinde, Fransa’dan farklı olarak parlamento önünde Konsey görüşlerini savunmak üzere bir temsilci de atanmamıştır. Ancak, buna gerek de yoktur. Çünkü, Fransız

54 4641 sayılı yasanın TBMM’nde görüşülmesi sırasında DYP grubu adına konuşan Hatay Milletvekili Mehmet Dönen de bu endişeleri ifade etmektedir: “Eğer; hükümetin emrinde olan bir ekonomik ve sosyal konsey olursa, sonuçta, bu ülkede, ekonomik ve sosyal konseye üye olmayan, iktidarda olmayan siyasi partiler nezdinde bu konseyin aldığı kararların inandırıcılığı olmaz; o da, ülkede gerekli konsensüsü sağlayacak nitelikte kararlar olmaktan bu kararları uzaklaştırır. Yani, **ekonomik ve sosyal konsey, hükümetin güdümünde olmamalı; toplam kendisi serbestçe düşünce bildirir bir konumda olmalı.**”; “**Bizim temel amacımız, devletin dışında, yani hükümetin dışında oluşan sivil toplum örgütlerinin görüşlerini yansımalarını sağlamak. Yoksa, burada devletin görüşlerini onlara enjekte etmekse maksat, bu, ekonomik ve sosyal konsey olmaz; bu, başka bir şey olur, hükümetin yan kuruluşu olur...**” (vba); “Avrupa’da bize benzer olan Akdeniz ülkelerine bakalım. Neresi; Portekiz. Portekiz 54 üye ile Ekonomik ve Sosyal Konseyini kurmuş. Hükümet, bunlardan sadece 8’ini oluşturuyor ve kalan 46 kişiyi de sivil toplum örgütleri oluşturmakta. Sivil toplum örgütlerinin oluşturduğu 46 kişinin içerisinde, etkilemek için, etkili kararlar aldırarak için, 8 hükümet üyesi de katılmıyor... (Böylece Konseyin) bağımsız toplanıp, bağımsız karar alan ve aldığı kararı hükümete iletebilen bir organ niteliğinde çalışması sağlanmış.” olmaktadır. TBMM Genel Kurul Tutanağı 21. Dönem 3. Yasama Yılı 82. Birleşim, 11 Nisan 2001.

55 1958 Fransız Anayasasının X. Bölümünü oluşturan 69, 70 ve 71. maddelerinde Ekonomik ve Sosyal Konsey düzenlenmiş bulunmaktadır.

Madde 69: “Ekonomik ve Sosyal Konsey Hükümetin başvurmaları üzerine yasa tasarıları, emirname ya da kararname hakkında olduğu gibi kendisine sunulan yasa önerileri hakkında da görüşünü bildirir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey bir üyesini Konseye sunulmuş bulunan tasarılar ya da öneriler hakkında Konseyin görüşünü Parlamento meclisleri huzurunda açıklaması için atayabilir.”.

Madde 70: “Ekonomik ve Sosyal Konseye hükümetçe Cumhuriyeti ya da Topluluğu ilgilendiren ekonomik ya da sosyal nitelikte bütün sorunlar hakkında da danışılabilir. Ekonomik ya da sosyal nitelikte her plan ya da program yasası tasarısı görüşü alınmak üzere Konseye sunulur.”.

Madde 71: “Ekonomik ve Sosyal Konseyin oluşum biçimi ile işleyiş kuralları bütünsel bir yasayla saptanır.”. Anayasa metni için bkz. Yaşar GÜRBÜZ, **Anayasalar**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1981; Fransa’da Ekonomik ve Sosyal Konsey’in kuruluşu, görevleri ve çalışma usulleri 29 Aralık 1958 tarihli bir Organik Yasa ile (Ordonnance) düzenlenmiş, 8 Ağustos 1962 de ise bu yasada bazı değişiklikler yapılmıştır.

56 Bu konuda bkz. J.P. BEURIER, “**Le rôle du Conseil Economique et Social**”, *Revue de Droit Public et de Science Politique*, 1982, c.98, s.1640

57 BEURIER, agm., s.1649; GÖZE, **Korporatif**, s.186-187; Fransa’da 1946 Anayasası döneminde ise Konsey, 10 farklı kesimin 164 temsilcisinden oluşmaktaydı:

- 45 temsilci, işçi, memur, müstahdem, teknisyen, mühendis, subay ve astsubay meslek kuruluşlarından, her kesimi en iyi temsil ettiği kabul edilen kuruluş tarafından seçilmektedir.

- 20 temsilci sanayi kuruluşları tarafından seçilmektedir.

Konseyi Türkiye’den farklı olarak tamamen korporatif nitelikte bir yapıya sahip olduğundan, diğer bir deyişle, Konsey bünyesinde hükümeti temsil eden bir üyenin bulunmaması nedeniyle Fransa’da parlamento önünde Konseyin görüşlerini savunacak bir temsilcinin atanması öngörülmüştür (Organik Yasa m.5) ve bu da gereklidir. Oysa, ülkemizde büyük ölçüde parlamento gündemini/kararlarını oluşturan Hükümet üyelerinin, Konsey içinde temsil ediliyor olması, ayrıca parlamento önünde bir konsey temsilcisinin bulunmasına gerek bırakmamaktadır.

2. Ekonomik ve Sosyal Konseyin Görev ve Yetkileri

Fransız Ekonomik ve Sosyal Konseyi Kuruluş Kanunu’nun 1. maddesinde, Konseyin kuruluş amacı olarak, ülkedeki başlıca ekonomik ve sosyal güçlerin kendi aralarındaki işbirliğini kolaylaştırmak, diğer yandan, ekonomik politikaların belirlenmesi konusunda bu güçlerin katılımlarının sağlanması yoluyla, seslerinin duyurulmasını sağlamak amacıyla oluşturulan, bir danışma meclisi olduğu belirtilmektedir⁵⁸.

Bizde de, Konseyin kuruluş amacı olarak, Kuruluş Kanunu’nun 1. maddesinde, ben-

zer şekilde, “ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında, toplumsal uzlaşma ve işbirliğini sağlayacak, sürekli ve kalıcı bir ortam yaratarak, istişari mahiyette ortak görüş belirlemek” (m.1) olduğu ifade edilmektedir.

İşte, bu amaçla 4641 sayılı Kanunun 3. maddesinde, Konseyin görev ve yetkileri şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Konsey, Hükümetin ekonomik ve sosyal politikalarının oluşturulmasına, toplumdaki ekonomik ve sosyal birimlerin katılımlarını sağlayarak, Hükümet ile toplum kesimleri arasında ve ayrıca toplum kesimlerinin kendi aralarında diyalog, uzlaşma ve işbirliğini güçlendirecek çalışmalar yapacaktır. Böylece, toplumun geniş kesimleri, sesini duyurabilecek, iktidarı etkileyerek yönetime katılma olanağını elde edeceklerdir⁵⁹.

Kısaca belirtmek gerekirse, Konseyin temel işlevi: Hükümetin makro planda ekonomik ve sosyal politikalarının oluşmasına katkıda bulunmaktan ibarettir⁶⁰. Yoksa, ekonomik ve sosyal nitelikte somut her yasa tasarısının, zorunlu olarak, görüşü alınmak üzere Konseye sunulması söz konusu değildir. Yasaya göre, Konsey ancak ve

- 10 temsilci ticari kuruluşlar tarafından seçilmektedir.

- 10 temsilci zanaatkar kuruluşları tarafından seçilmektedir.

- 10 temsilci fikir adamları arasından seçilmektedir.

- 8 temsilci aile birlikleri tarafından seçilmektedir.

- 2 temsilci muhtaç kimselere yardım kuruluşları arasından, bu kesimi en iyi temsil ettiği kabul edilen kuruluş tarafından seçilmektedir.

- 35 temsilci tarım kuruluşlarından, bu kesimi en iyi temsil ettiği kabul edilen kuruluş tarafından seçilmektedir.

- 9 temsilci kooperatiflerce seçilmektedir.

- 15 temsilci Fransız Birliğine bağlı deniz aşırı ülkelerden seçilmektedir. Bu konuda bkz. AUBRY, agm, s.427 vd., GÖZE,

Korporatif, s.184

58 BEURIER, agm., s.1647

59 Kanunun genel gerekçesine göre, “Ekonomik ve Sosyal Konseyin temel işlevi, ekonomik istikrarın kurulması, büyümenin ve sanayileşmenin hızlandırılması, üretimin, yatırımların ve verimliliğin artırılması, ekonomiye rekabet gücü kazandırılması, istihdamın geliştirilmesi ve işsizliğin önlenmesi, işgücü niteliğinin yükseltilmesi, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve sosyal adaletin sağlanması, sosyal devlet anlayışının gereği olarak kamu hizmetlerinin geliştirilmesi, çalışma hayatının demokratikleştirilmesi, ülke demokrasisinin daha da geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gibi temel sosyo-ekonomik amaçlar için sürekli ve kalıcı bir diyalog platformu olmak, danışma organı olarak ortak görüş oluşturmak ve Hükümet ile Parlamenta tavsiyelerde bulunmaktır.

Hükümet, ekonomik ve sosyal konularda Konseye danışabilecek, ekonomik ve sosyal nitelikli program, kanun tasarısı ve teklifleri ile diğer hukukî düzenlemelerle ilgili olarak Konseyden görüş alabilecektir. Bu durumlarda Konsey, bünyesinde oluşturacağı danışma kurulları ile de tüm kesimlerin görüşlerini raporunda yansıtmaktadır.

Gerek Kalkınma Planı ve Yıllık Programların hazırlanması sırasında ve gerekse ekonomiyi ve sosyal yaşamı doğrudan etkileyen kanun tasarısı ve tekliflerinin hazırlanması sırasında, Hükümetin Konseye danışması, ekonomik ve sosyal gelişme yönünde önemli faydalar da sağlayacaktır.

Tasarı, sürekli ve kalıcı bir “Danışma organı” olarak, yukarıda belirtilen ekonomik ve sosyal konularda, bir diyalog, uzlaşma ve işbirliği platformu oluşturmak amacıyla düzenlenmiştir.”

60 Ö. İŞGİÇOK, “Küreselleşme ...”, s.154

ancak, "...Hükümetin istemi üzerine, ekonomik ve sosyal nitelikli her türlü konuda, ekonomik ve sosyal yaşamı doğrudan etkileyen kanun tasarısı ve kalkınma planı ile yıllık programların hazırlanması sırasında görüş ..." bildirebilecektir (m.3).

Demek ki, Hükümet, ekonomik ve sosyal konularda Konseye danışabilecek; ekonomik ve sosyal nitelikli program hariç, **ihiyari olarak**, dilediği kanun tasarısı ve teklifleri ile diğer hukuki düzenlemelerle ilgili olarak Konsey'den görüş alabilecektir. Kanımca, bu konularda Konseyin görüşüne başvurulabilmesinin, "hükümetin istemi" koşuluna bağlanması yerinde değildir. Bu düzenleme tarzı Konseyin kuruluş amacıyla bağdaşmaz. Doğru olan, ekonomik ve sosyal nitelikli olmak kaydıyla, kanun tasarıları, kalkınma planı ve yıllık programların hazırlanması ile ilgili konularda da Konseyin kendiliğinden (re'sen) inceleme yaparak görüş açıklayabilmesidir.

Bu konuda Göze de, yürütme organı nezdinde istişare organı olarak görev yapan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in -varlığından ve faaliyetinden beklenen olumlu sonuçların doğabilmesi için- yürütme organı tarafından hazırlanacak bütün yasa tasarıları ile ülke ekonomisini ve sosyal hayatı ilgilendiren bütün hukuki tasarruflar hakkında önceden Konseyin görüşünün alınması zorunluluğunun gereğini ifade etmektedir⁶¹. Göze'ye göre ayrıca, Konseye gerekli gördüğü alanlarda yasa tasarıları hazırlama, tekliflerde bulunma, ekonomik ve sosyal konularda alınması gereken tedbirler

hakkında görüşünü açıklama yetkilerinin de tanınması gerekmektedir⁶². Nitekim, Fransa'da uygulanan önceki sistemde (1946 Anayasası dönemi); ekonomik ve sosyal içerikli yasa tasarıları, ulusal meclis tarafından, görüşülmeye başlanmadan önce, görüşü alınmak üzere Konseye sunulma zorunluluğu bulunmakta idi⁶³ (m.25).

Belirtelim ki, Türkiye'deki bu düzenleme tarzı, yani ekonomik ve sosyal nitelikte her yasa tasarısının zorunlu olarak görüşü alınmak üzere Konseye sunulmayıp hükümetin istemine bağlanması, şeklindeki düzenleme, Fransa'daki mevcut düzenlemeye paralellik arz etmektedir.

2. Komisyon, bu amaçla çalışmaları sonucu oluşturduğu görüş, öneri ve raporları Hükümete, TBMM'ne, Cumhurbaşkanı ve kamuoyuna sunacaktır. Bu yapılırken, uzlaşılan ve uzlaşılamayan konular ayrı ayrı belirtilecektir.

Öngörülen bu düzenlemeler yerinde olmakla birlikte, Fransa'da bulunan, fakat bizde bulunmayan, kanımca önemli bir düzenleme; Ekonomik ve Sosyal Konseyde benimsenen görüşlerin etkili olmasını ve olumlu sonuçlar doğurmasını sağlayacak olan "Başbakanın düzenleyeceği bir raporla Konseyin görüşlerine ne derece uyulduğunu her yıl açıklaması" zorunluluğudur (Organik Yasa m.4).

3. Komisyon, çalışmalarının daha verimli olması açısından, sürekli veya geçici nitelikte çalışma kurulları oluşturup bunların

61 Bu konuda bkz. GÖZE, *Korporatif*, age, s.189-190; GÖZE, *Yönetimler*, s. 413.; GÖZE, *Devlet*, s.154

62 Bu konuda bkz. GÖZE, *Korporatif*, age, s.189-190; GÖZE, *Devlet*, s. 154

63 1946 Fransa Anayasası'nın 25. maddesine göre, Konseyin, bütçe yasaları ve uluslararası antlaşmalar dışında kalan, ekonomik ve sosyal içerikli yasa tasarıları ve tekliflerini yasama organı önünde görüşülmeden önce inceleyerek görüşlerini parlamentoya iletme ve gerekli gördüğü takdirde komisyonlardaki görüşmelere katılarak, görüşlerini savunma yetkisine sahip olduğu düzenlenmekteydi.

Ayrıca Konsey, kendiliğinden harekete geçerek, ekonomik ve sosyal konuları görüşmek, gerekli görürse araştırmalar yapmak, alınmasını istediği önlemlere ilişkin görüşlerini Hükümete ve Parlamento'ya bildirmek yetkisine de sahiptir (27 Ekim 1946 tarihli Kanun m.1). Bu konuda bkz. GÖZE, *Korporatif*, s.183 vd.; AUBRY, age, s.425 vd.; 1946 Anayasası'nda yer alan düzenleme şu şekildedir:

Madde 25: "Ekonomik Konsey, görev alanına giren konulardaki yasa tasarısı ve tekliflerini görüş bildirmek üzere inceler. Konseyin statüsü yasayla saptanır:

Yasa tasarıları, ulusal meclis tarafından, görüşmeye sunulmadan önce Konseye gönderilir.

Konsey, diğer yandan, Bakanlar Kuruluna danışma niteliğinde görüş bildirebilir.

İnsan gücünün ve maddi kaynakların rasyonel kullanımına yönelik ulusal ekonomik planların hazırlanmasında Konseyin görüşünün alınması zorunludur."

üyelerini belirleyecek ve bu kurullar tarafından hazırlanan raporları görüşecektir.

4. Komisyon, Türkiye-Avrupa Birliği Karma İstişari Komitesi üyelerini belirleyecektir. Bunu yaparken, Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesinin yapısı ve özelliklerini dikkate alacaktır. Yine Komitenin çalışmalarını izlemek de Komisyonun görevleri arasında bulunmaktadır.

5. Ayrıca Komisyon, amaçları doğrultusunda ulusal ve uluslararası düzeyde seminer ve toplantılar düzenleyerek, uygun göreceği toplantılara temsilci gönderebilecektir.

6. Ekonomik ve sosyal konularda yayınlar veya araştırmalar yapacak ya da yaptırabilecektir.

3. Konseyin Çalışma Usulleri

Konsey üç ayda bir Başkanın daveti ile **olağan**, Başkanın daveti veya Başbakanca belirlenecek olanlar dışında kalan temsilcilerin üçte birinin yazılı istemleri üzerine **olağanüstü** toplanabilecektir. Konseyin, hükümet-bürokrat ağırlıklı yapısına karşın, sosyal taraflara da Konseyi toplantıya çağırma olanağının tanınması doğru bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Belirtelim ki Konseyin olağan toplantısı için 4641 Sayılı Yasada öngörülen 3 aylık süre çoktan geçmiş olmasına rağmen -ki bu çalışmanın yapıldığı sırada 1,5 yıl dolmuştur- Konsey henüz toplanmamıştır⁶⁴. Oysa, Konseye etkin bir işlevsellik kazandırılması gereksinimi ortadadır.

Konsey toplantılarının gündemine ilişkin hazırlıklar, Konseyi oluşturan temsilcilerden birer kişinin katılımı ile sekreteryaya tarafından yapılacak, toplantı gündemi ise Başkanlık divanı⁶⁵ tarafından belirlenecektir (m.7).

Konsey, ihtiyaç duyulan konularda görüş bildirmek üzere geçici ya da sürekli nitelikte çalışma kurulları oluşturabilecektir. Çalışma kurulları, çalışmalarına ve toplantılarına, bilgi ve veri sağlamak ve çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla, Başbakanlık, ilgili Bakanlık veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerini davet edebilme yetkisine sahiptir. Kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, toplantılara katılmak ve devlet sırrı dışındaki tüm bilgi ve verileri sağlamakla yükümlü bulunmaktadır (m.8).

Çalışma kurulları ayrıca, gündemi ile ilgili konularda meslek örgütlerini, diğer sivil toplum örgütlerini ve konuyla ilgili uzmanları toplantıya çağırabilecektir (m.8). Konseyin sekreteryaya hizmetleri, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından yerine getirilecektir (m.9).

Son olarak belirtelim ki, Konsey toplantılarına ilişkin esas ve yöntemleri, çalışma kurulları ile çalışma gruplarının kuruluş, çalışma esas ve yöntemlerine ilişkin ayrıntılar, Konseye katılanların görüşleri alınarak, Başbakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenecektir⁶⁶ (m.11).

Fransız Konseyi ise, danışma görevini, gerek kendi içinden, gerekse kendi dışından gelen taleplerle toplanarak yerine getirebilmektedir. Dıştan taleple Konsey yalnızca,

64 Bu nedenle olsa gerek Savaş, "Ekonomik ve Sosyal Konsey" in anayasada bulunmasında yarar görmekte ve bir madde önerisinde bulunmaktadır: "Ekonomik Konsey

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ele alınacak ekonomik içerikli yasa tasarısı ile tekliflerinin ve hükümetin istemesi halinde

hükümetçe hazırlanacak kararnamelerin önceden incelenmesi ve istişari nitelikte görüş alınması amacıyla bir Ekonomik Konsey kurulur.

Ekonomik Konsey; Üniversite, İşçi ve İşveren sendikaları üst yönetimi, odalar ve borsalar ile demokratik ilkelere göre kurulup çalışan özel sektör meslek kuruluşlarından oluşur. Konsey'in kuruluş ve çalışma esasları yasa ile belirlenir." V.F.SAVAŞ, s.888

65 Madde 6: "Başkanlık Divanı; Konsey Başkanı, üç Konsey Başkan Yardımcısı ve Konsey Sekreteryasından sorumlu Müsteşardan oluşur."

66 Belirtelim ki bu çalışmanın yazımı sırasında söz konusu yönetmelik -öngörülen 3 aylık süre çoktan aşılmış olmasına rağmen- yayımlanmış değildir.

Bakanlar Kurulu (Hükümet) tarafından harekete geçirilebilecektir. Bu durum değişik şekillerde gerçekleştirilmektedir⁶⁷:

1. Hükümet, doğrudan doğruya belirli bir konuda hükümetin görüşünü talep edebilecektir.

2. Hükümet, kendi dışında herhangi bir kurum ya da kuruluş tarafından gündeme taşınan bir sorun hakkında Konseyin görüşünü talep edebilir.

3. Hükümet, bir sorun hakkında Hükümet Genel Sekreteri ve Konsey Genel Sekreteri'nin ortak talebi üzerine Konseyin görüşüne başvurulabilir⁶⁸.

Ayrıca, Konsey kendiliğinden harekete geçerek de inceleme yapabilmekte ve alınmasını gerekli gördüğü önlemlere ilişkin görüşlerini Hükümete bildirmek yetkisine sahip bulunmaktadır. Konsey üyeleri ya da Konsey Çalışma Kurulları tarafından yapılacak görüşme açılması talebi, Konsey Genel Sekreterinin yapacağı ön incelemeden sonra (önemsiz konular hariç) Genel Kurula iletilmektedir⁶⁹. Ekonomik ya da sosyal nitelikte her plan ya da program yasa tasarısı görüşü alınmak üzere Konseye sunulmak zorundadır (Organik Yasa m.5).

Konsey, ekonomik planların uygulanması hakkında yıllık raporlar düzenleyerek, gerekli gördüğü değişiklikler konusunda görüş bildirebilecektir. Yine iki yılda bir, ulusal gelirin arttırılması için üretim, tüketim

ve ihracat konularında öneriler geliştirebilecektir.

Konsey Genel Kurulu ayda iki defa toplanır. Görüşmeler gizlidir, ancak oylamalar açık oy esasına göre yapılır⁷⁰.

Konsey, meclis alt komisyonları gibi çalışan, dokuz alt komisyona ayrılmaktadır⁷¹.

Konsey kuruluş yasasının 4. maddesine göre, Hükümet, Konsey tarafından kendisine iletilen görüşlerin kendisince ne ölçüde benimsendiği ve uygulamaya geçirildiği konusunu düzenleyeceği raporlarla Konseye yeniden bildirmek yükümlülüğü altındadır. İstatistiki bilgiler bize, Konseyin Hükümete ilettiği görüşlerin yarıya yakınının Hükümet tarafından benimsendiğini göstermektedir⁷².

Sonuç

Günümüzün gelişmiş toplumlarında, hükümetle toplum kesimleri arasındaki diyalog sadece siyasal diyalogdan ibaret kalmakta, ayrıca ekonomik ve sosyal alandaki sorunların çözümünde de sivil toplum örgütleri ile bir uzlaşma içerisinde hareket edilmektedir⁷³. Diğer yandan, bu diyalog tüm toplum kesimlerinin kendi aralarında etkileşim ve işbirliği şeklinde de yaşanmaktadır.

Esasen, günümüzde toplumsal sorunların çözümü, bunalımların ortaya çıkmasını

67 Bu konuda bkz. GÖZE, *Korporatif*, s.185 vd.; BEURIER, *agm.*, s.1655 vd.

68 BEURIER, *agm.*, s.1659

69 Ibid., s.1660

70 Ibid., s.1655

71 Ibid., s.1650

72 Ibid., s.1663

73 "Sosyal taraflar arası etkin görüş alışverişi, işbirliği, uyum ve uzlaşma temeline dayalı olan sosyal diyalog, günümüzde barışçıl bir endüstri ilişkileri sisteminin vazgeçilmez en temel mekanizmalarından birini oluşturmaktadır. Barışçıl bir endüstri ilişkileri sisteminin ise; ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasında ne denli itici bir güç olduğu tartışmasız bir gerçektir. Bu durum, özellikle günümüzde baş döndürücü bir hızla ulaşan küresel değişimiyle birlikte giderek yoğunlaşan uluslararası rekabet koşullarında, her ülke için olduğu gibi; ülkemiz için de son derece önem taşımaktadır.

Nitekim, ülkemizde de izlenecek ekonomik politikalarla uyumlu sosyal politikaların yaratılmasında, sosyal alandaki düzenlemelerin istikrarlı bir ekonomik büyümeye, rekabet gücünün geliştirilmesine ve üretken istihdam olanaklarının yaratılmasına katkı sağlayabilmesi için de sürekli ve kalıcı bir sosyal diyaloga büyük bir gereksinim vardır. Özellikle ekonomik krizlerin süregeldiği ülkemizde bu durum her zamankinden çok daha acil hale gelmektedir." Ö. İŞİĞİÇOK, "Sosyal Diyalogun ...", MESS Mercek, Temmuz 2002

beklemeden, katılımcı demokrasi, diyalog ve uzlaşmadan geçmektedir. Ancak, bu diyalog ve uzlaşmanın, rastlantılara bırakılmayıp, kalıcı ve kurumsal bir yapıya kavuşturulması da kaçınılmazdır.

İşte, Konsey bu amaçla, Devletin siyasi kurumlarıyla toplumdaki ekonomik ve sosyal güçler arasında sürekli bir toplumsal uzlaşma platformu oluşturacaktır. Konsey, ülke sorunlarının bir diyalog ve uzlaşma yoluyla ele alınıp çözüme kavuşturulmasını, toplumun çeşitli kesimlerinin menfaatlerini ülke menfaatleriyle bağdaştırarak, diyalog ve işbirliğini kurumsallaştırarak, karar alma mekanizmasına katılımını sağlayacaktır.

Baskı grubu olarak, hak ve özgürlüklerin korunmasında büyük bir görev üstlenen sosyal güçlerin, ekonomik iktidarı etkileyerek, o iktidara katılımlarının sağlanması son derece önemlidir. Bu açıdan toplumun geniş kesimlerini temsil etmesi gereken Konseyin, oluşturulması ve görüşlerine başvurulması son derece doğal olduğu kadar, bir o kadar da gereklidir. Hatta, bu konuda ülkemiz açısından oldukça geç kalınmıştır.

Konsey, siyasi bir organ niteliğinde olmadığı gibi, bir karar organı da değildir; gerekli durumlarda hükümet ve parlamentoya görüş bildiren sürekli ve kalıcı bir danışma organıdır. Bu anlamda Konsey, siyasal iktidara, teknik, ekonomik sosyal konularda yol gösterici, bilgi verici, uyarıcı ve karmaşık ekonomik konuları aydınlatıcı bir görev üstlenecek, diğer yandan, siyasal iktidar ile sosyal ekonomik güçler arasında bir dayanışma, uzlaşma ve işbirliği platformu oluşturacaktır.

4641 sayılı Kanunla oluşturulan Konsey bu anlamda olumlu bir gelişme olmakla birlikte bir takım eksiklikler de içermektedir. Öncelikle Konseyin, tamamen tabii korporatif sisteme dayalı olarak oluşturulması, diğer bir ifadeyle, salt sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinden oluşması ve hükümetten bağımsız

bir kurul olarak düzenlenmesi gerekirken, bu durumun tersine hükümet, Konsey içerisinde 16 kişi ile temsil olanağı bulmuş durumdadır. Böylece Konsey, hükümetten bağımsız bir şekilde; onun güdümünde olmaksızın, hareket edebilme olanağına sahip olamamıştır. Dolayısıyla, hükümetin daha önceki uygulamalarında olduğu gibi Konseyi, toplumun çeşitli kesimlerini ikna etme platformu olarak kullanma riski hâlâ devam etmektedir.

Bunun dışında, Konseyde, daimi statüdeki üyelerin sayısının son derece dar tutulması da önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Konsey’de, 16 hükümet temsilcisine karşın, 7 tane kuruluşun (3’er) temsilcisine yer verilmektedir. Bunların da, 3 tanesi işçi sendikaları konfederasyonu, bir tanesi işveren, diğer 3’ü ise kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır. Bunlar dışındaki, Konseye katılacak diğer sivil toplum kuruluş temsilcilerinin, Başbakan tarafından belirlenecek olması ise -sübjektif takdire açık bulunduğu- toplumdaki bütün sosyal güçlerin sağlıklı bir şekilde temsili konusunda güvensizlik yaratmaktadır.

Bu anlamda, 2 milyonun üzerinde devlet memurunun bulunduğu bir ülkede memur kesiminin temsil edilmemesi büyük bir eksikliktir. Bu nedenle, Yasa’da, Barolar Birliği, Mühendis Odaları Birliği, Türk Tabipler Birliği, Memur Sendikaları Konfederasyonları, Türk Kadınlar Birliği, Türkiye Milli Kooperatifler Birliği, Tüketici Dernekleri yanında, ayrıca, üçüncü sektör olarak adlandırılan ve etkin bir şekilde kamusal hizmetlerde bulunan gönüllü teşekküller gibi, ekonomik ve sosyal hayatımızda çok önemli yeri olan toplumsal kesimlerin temsilcilerinin de, Konseyin daimi üyesi olarak değerlendirilmiş olması, daha yerinde olurdu. Böylece, toplumun tüm katmanlarının, bir mozaik oluşturacak şekilde Konsey içerisinde yer alması sağlanabilirdi.

4641 sayılı Kanuna göre, Konseyin temel işlevi; Hükümetin makro planda ekonomik ve sosyal politikalarının oluşmasına katkıda bulunmaktan ibarettir. Yoksa, ekonomik ve sosyal nitelikte somut her yasa tasarısının, zorunlu olarak, görüşü alınmak üzere Konseye sunulması söz konusu değildir, bu ancak “hükümetin istemi” ile mümkün olabilecektir. Dolayısıyla bu gibi konularda Konseyin görüşüne başvurulabilmesinin, “hükümetin istemi” koşuluna bağlanması yerinde değildir ve hükümetin keyfi uygulamalarına yol açabilecek niteliktedir.

Bu nedenle, ekonomik ve sosyal nitelikli olmak kaydıyla, kanun tasarıları, kalkınma planı ve yıllık programların hazırlanması ile ilgili konularda da Konsey, kendiliğinden (re’sen) inceleme yaparak görüş açıklayabilmelidir. Ayrıca, Konsey’e gerekli gördüğü alanlarda yasa tasarıları hazırlama, tekliflerde bulunma, ekonomik ve sosyal konularda alınması gereken tedbirler hakkında görüşünü açıklama yetkilerinin de tanınması gerekir.

Sonuç olarak, Konseyin kuruluşu, “çoğulcu demokratik sistem”in gelişmesi adına önemli bir adımdır. Böylece, çağdaş toplumu oluşturan, meslek kuruluşları, bilimsel ve kültürel kamu kuruluşları, çalışanların özgürce kurdukları sendikal örgütler, basın ve kamuya yararlı dernek ve vakıfların da, en azından siyasal partiler kadar demokrasinin vazgeçilmez unsurları olduğunun bilincine ulaşılarak, bu toplumsal güçlerin, görüş ve düşüncelerinin de meşru ve etkili bir şekilde, iktidarı etkileyerek “milli irade”nin ayrılmaz parçası olma olanağı tanınmış olmaktadır.

Ancak üzülerek belirtelim ki, Konseyin olağan toplantısı için 4641 Sayılı Yasada öngörülen 3 aylık süre çoktan geçmiş olmasına rağmen⁷⁴ henüz toplantıya çağrılmamış, dolayısıyla işlevsel hale getirilmemiş

olması, Hükümetin Konseye olumsuz bakışını sergilemesi açısından son derece dikkat çekicidir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Anne TREBILCOCK, **Towards Social Dialogue: Tripartite Cooperation in National Economic and Social Policy-Making**, ILO, Genova 1994
- Ayferi GÖZE, **Korporatif Devlet**, İÜHFY, İstanbul 1968
- Ayferi GÖZE, **Liberal Marxiste Faşist ve Sosyal Devlet**, Beta Yay. İst. 1995
- Ayferi GÖZE, **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, Beta Yay., İst. 1995
- Dünya, 13.10.1995
- Ekonomik Trend, 11.6.1995
- Ergun ÖZBUDUN, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yay., Ankara 1998
- İl Han ÖZAY, **Günüşiğinde Yönetim**, Alfa Yay., İst. 1996
- İşveren, Mart 1996
- J.P. BEURİER, **“Le role du Conseil Economique et Social”**, Revue de Droit Public et de Science Politique, 1982, c.98
- M.AUBRY, **“Le Conseil Economique”**, Revue de Droit Public et de Science Politique, 1951, c.67
- Mehmet AKAD/Bihterin (VURAL) DİNÇKOL, **Genel Kamu Hukuku (Kamu...)**, Der Yay., İst. 2000
- Mehmet AKAD, **Baskı Gruplarının Siyasal İktidarla İlişkileri**, İÜHFY, İst. 1976
- Murat ŞEN, **Türkiye Cumhuriyeti’nin Onayladığı İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Alanındaki Çok Taraflı Uluslararası Sözleşmeler**, TÜHİS, Ankara 2003
- Nusret EKİN, **“Dönüşen Çağ, Değişen Endüstri İlişkileri”**, MESS Mercek, Ocak 2000
- Nusret EKİN, **Küreselleşme ve Gümrük Birliği**, İstanbul Ticaret Odası Y., 2. Baskı, İst.1999
- Özlem İŞİĞİÇOK, **“Küreselleşme, Değişen Endüstri İlişkileri ve Sosyal Diyalogun Artan Önemi”**, Küreselleşmenin İnsani Yüzü, Derleyen: Veynel Bozkurt, Alfa 2000, s.218-220
- Özlem İŞİĞİÇOK, **“Sosyal Diyalogun Artan Önemi Çerçevesinde 4641 Sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey Kanunu ve Türkiye’de Sosyal Diyalog”**, MESS Mercek Temmuz 2002
- Vural Fuat SAVAŞ, **“Ekonomik Düzen ve Anayasa”**, Uluslararası Anayasa Hukuku Kurultayı, 9-13 Ocak 2001 Ankara, s.876-890
- Yaşar GÜRBÜZ, **Anayasa Görüşler Taslak**, Araştırma Eğitim Ekin Y., İst. 1982
- Yaşar GÜRBÜZ, **Anayasalar**, Filiz Kitabevi, İst. 1981

74 Bu çalışmanın yapıldığı sırada 1,5 yıl dolmuştur.

Dr. Serkan Odaman

Dokuz Eylül Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik
Hukuku Anabilim Dalı

1972 yılında İzmir'de doğdu. Orta öğrenimini İzmir Saint Joseph Fransız Lisesinde tamamladı. 1996 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. İzmir Barosuna bağlı olarak yaptığı Avukatlık Stajı sonrasında Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalında göreve başladı. 1998 yılında "İşçinin Haklı Sebeple Fesih Hakkı" konulu Yüksek Lisans tezini, 2002 yılında da "İşverenin Hizmet Sözleşmesini Ahlak ve İyiniyet Kuralları ve Benzerlerine Aykırılık Nedeniyle Fesih Hakkı" konulu Doktora tezini tamamladı. İş Hukuku, Çalışma İlişkileri ve Yönetimi konularında yayınlanmış makaleleri ve sunmuş olduğu tebliğler vardır. Evli olan Dr. Serkan Odaman, ELSA-Avrupa Genç Hukukçular Derneği İzmir Şubesi Kurucu Üyesidir ve Fransızca ile İngilizce bilmektedir.

FRANSIZ HUKUKUNDA VE TÜRK HUKUKUNDA İŞÇİNİN DAVRANIŞLARI AÇISINDAN GEÇERLİ SEBEP HAKLI SEBEP AYRIMI

Giriş

Yürürlük tarihi 15 Mart 2003 olan 4773 sayılı "İş Kanunu, Sendikalar Kanunu ile Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", ülkemizde uzun süredir tartışma konusu olan, sosyal tarafların hakkında farklı görüşler ileri sürdüğü, neticede bir üçlü protokol vasıtasıyla uzlaşmaya yakın olunduğu halde, siyasetin getirdiği umulmadık gelişmelerle tek tarafı memnun edecek şekilde vücuda gelen "iş güvencesi" müessesesini düzenlemektedir. 4773 sayılı kanunun ayrıntılı incelemesine girildiğinde, İş Hukukumuzda köklü bir takım değişiklikleri de beraberinde getirdiği

görülecektir. Kuşkusuz, bu değişikliklerin en önemlilerinden biri, işverenin süreli fesih bildirimi ile hizmet sözleşmesini fesih hakkını kullanırken "geçerli bir sebebe" dayanmak zorunda olmasıdır. Gerçekten de, 4773 sayılı kanunun 2. maddesiyle değişik İş Kanunu md.13/A'ya göre; "on veya daha fazla işçi çalıştırılan işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan ve işletmenin bütününe sevk ve idare eden işveren vekili niteliğinde olmayan bir işçinin belirsiz süreli hizmet akdini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır". Çalışmamızda bu sebeplerden

“işçinin davranışlarından kaynaklanan sebepler”i inceleme yolunu seçtik. Oldukça muğlak bir kavram olan bu hususu netleştirecek olan elbette yargı olmakla birlikte, “geçerli sebep” kavramının içinde ne şekilde doldurulacağı sorununu, benzer bir düzenleme içinde olan Fransız Hukukunun geniş içtihatlarından da yararlanarak, ancak ülke gerçeklerini ve Fransız ve Türk toplumlarının farklılıklarını da dikkate alarak çözümlemeye çalıştık.

1. Geçerli Sebep-Haklı Sebep Ayırımı

1475 sayılı İş Kanununun 16. ve 17.maddelerinde işçi ve işveren açısından sayılan sebepler, taraflara belirli ya da belirsiz süreli hizmet sözleşmelerini, süresiz fesih bildirimisi ile derhal feshetme hakkı tanıyan sebeplerdir. 16. ve 17.maddelerin II. bentlerinde ise işçi ya da işverenin sadece “ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri” sebebiyle hizmet sözleşmelerini fesih hakkı veren *davranışları* sayılmakta ve “ve benzerleri” ibaresiyle de sözkonusu davranışların sınırlı sayıda olmadığı ifade edilmektedir.

4773 sayılı kanunun kabulüne kadar, süreli fesih bildirimisi ile yapılacak fesihlerde herhangi bir sebep belirtme yükümlülüğü bulunmadığından geçerli sebep-haklı sebep ayırımını incelemek gereği de sözkonusu değildi. Bununla birlikte, iyiniyet kurallarına uygun bulunan feshi ihbar sebeplerinin “meşru sebepler” olarak kabul edilmesi gerektiği, böylece *haklı sebep (juste motif)* kavramından farklı olarak ortaya *meşru sebep (motif légitime)* kavramının çıktığı

Süzek tarafından ifade edilmiştir¹. Hemen eklemek gerekir ki, Süzek’e göre, meşru fesih sebepleri, bir haklı fesih sebebi teşkil edecek ağırlıkta bulunmamakla birlikte işverene bildirim sürelerine uyarak belirsiz süreli hizmet sözleşmesine son verme olanağı sağlayan sebeplerdir ve 4773 sayılı kanunla değişik İş Kanunu md.13/A’da öngörülen “geçerli sebepler” ile “meşru bildirimli fesih sebepleri” arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır².

Bugün 4773 sayılı kanunla değişik 1475 sayılı İş Kanunu md.13/A uyarınca süreli fesih bildirimisi ile yapılan feshin geçerli kabul edilebilmesi için işverenin, diğer bazı sebepler yanında işçinin davranışından kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorunda olması hükme bağlandığından, işçinin herhangi bir davranışının, hizmet sözleşmesinin feshi durumunda işveren açısından “geçerli sebep” mi yoksa “haklı sebep” mi kabul edileceği tartışma konusu haline gelmiştir. Sonuçları çok farklı bu iki ihtimali kesin çizgilerle ayırmak ise mümkün değildir. İşverenin hizmet sözleşmesini haklı sebeple feshini düzenleyen İş Kanunu md. 17 sayısız yargı kararına konu olduğundan bu konuda bir çerçeve çizilebilmiştir. Oysa, süreli fesih bildirimisi ile fesihlerde feshi ihbar sebeplerinin tartışılmasına Yargıtay kararlarında çok ender rastlanmaktadır. Türk hukuk doktrininde de genel olarak feshi ihbar sebeplerinin tartışılmasına inilmemiştir³. Aslında bu durum çok doğaldır, zira 4773 sayılı kanun yürürlüğe girinceye kadar en önemli husus, süreli fesih bildiriminde fesih sebebi değil, bu feshin tazminatlar açısından sonuçlarıdır. Hatta süreli fesih bildirimisi ile fesihlerde genellikle hiçbir sebep ileri

1 Süzek, S.: İş Akdini Fesih Hakkının Kötüye Kullanılması (Fesih), Ankara, 1976, s.110-111

2 Süzek, S.: İş Hukuku, İstanbul, 2002, s.610-611 ; Yargıtayın da meşru sebeplerle haklı sebeplerin farkını ifade ettiği bir kararında, meşru sebep “... uygulamada ve doktrinde, teknolojiye modernleşme nedeni ile makinelerin azaltılması, yeteri kadar hammadde bulunmaması, pazar teminindeki güçlük nedeni ile malların satılamaması, üretimde rasyonelasyon tedbirleri gibi durumlar ile işçinin şahsından ve davranışından doğan, örneğin işçinin randımanlı çalışması, işinde beceriksizlik göstermesi, mesleki yetersizliği, işini yerine getirmek için gerekli bilgileri öğrenmede yeteneğinin azlığı gibi haller olarak kabul edilmektedir”.Bkz.Yargıtay 9.HD., 24.09.1992, E.92/3164, K.92/10375, YKD., Kasım-1992, s.1708-1709

3 Süzek, Fesih, s.113

sürülmemiştir. Ancak, bundan böyle süreli fesih bildirimi ile fesihlerde de fesih sebeplerinin tartışılması gerekmekte ve özellikle “davranışlar” açısından bir ayırım yapmak gerekmektedir. Zira, işçinin bir davranışının, “haklı sebep” olarak değerlendirilmesi durumunda hizmet sözleşmesi derhal sona erecek, işçi herhangi bir tazminat almaya hak kazanamayacaktır. Oysa, sözkonusu davranışın “geçerli sebep” şeklinde mütalaa edilmesi halinde işçi diğer şartlar da yerine gelmişse ihbar ve kıdem tazminatı talep edebilecektir. Davranışın “geçerli sebep” olarak dahi görülmemesi halindeyse, işveren feshin geçersiz olması dolayısıyla işçinin işine iadesini de kabul etmezse, bunlara ilave olarak on ay ile on altı ay arasında değişecek bir tazminatı da ödemek mecburiyetinde kalacaktır.

Türk Hukukunun 4773 sayılı kanundan sonraki yapısıyla benzer özellikler taşıyan Fransız Hukukunda, süreli fesih bildirimi ile fesih sebepleri mahkemeler tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve feshi geçerli kılabilir olanlar ile bu türde olmayanlar sistemli olarak ayrılmıştır. Bunun yapılmasında Fransız Hukukunda yer alan ve hizmet sözleşmesini fesheden tarafa, ileri sürdüğü feshi ihbar sebebini belirtmesi gerektiğini öngören hükmün önemli katkısı olmuştur. Böylece, aynen haklı sebeple fesih halleri gibi, feshi ihbar sebepleri de derinliğine tartışılmıştır⁴. 4773 sayılı kanunun 2. maddesiyle değişik İş Kanunu md.13/B ile; “işveren fesih bildirimini yazılı olarak yapmak ve fesih sebebini açık ve kesin bir şekilde belirtmek zorundadır” hükmü getirildiğinden, ülkemizde de bundan böyle feshi ihbar sebepleri tartışılacaktır. İşçinin davranışının “haklı sebep” ya da “geçerli sebep” olarak değerlendirilmesi veya bunlardan herhangi birinin mevcut

olmaması hallerinde sonuç çok büyük farklılık arz edeceğinden, sözkonusu tartışmayı yapmak artık ülkemizde de bir zorunluluk haline gelmiştir.

Ancak, hemen eklemek gerekir ki; süreli fesih bildirimi ile fesihte feshi ihbar sebebi bildirilirken, süresiz fesih bildirimi ile fesihte de haklı sebebin somut olarak bildirilmesi gerektiği artık tartışma konusu olmamalıdır. Zira doktrinde, haklı sebep bulunduğundan bahisle yapılacak fesih beyanının içinde bulunması gereken unsurlar konusunda ortak bir düşünceye ulaşılamamaktadır. Bir görüşe göre, haklı sebeple fesih hakkını kullanan taraf, fesih bildiriminde dayandığı haklı sebebi somut olarak bildirmek zorunda değildir⁵. Bununla birlikte, bu görüş taraftarları İş Kanununda sayılan sebeplerden birinin varlığının şart olduğunu ve fesih beyanında haklı sebebe dayanıldığının açıkça belirtilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Ayrıca, herhangi bir ihtilafın doğması halinde, haklı sebeple fesih bildiriminde bulunan taraf dayandığı sebebin varlığını ispat etmek durumunda olacaktır. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise, haklı sebeple fesih bildiriminde bulunan taraf, fesih beyanında hizmet sözleşmesinin sona ermesine neden olacak nitelikte gördüğü haklı sebebi somut olarak belirtmelidir. Nitekim, gerek Yargıtay⁶ gerekse doktrinin bir kesimi⁷ bu ikinci görüşü paylaşmaktadır.

2. Fransız Hukukunda Feshi İhbar Sebebi Olarak İşçinin Davranışı

13 Temmuz 1973 tarihli reform kanununa kadar Fransız Hukukunda belirsiz süreli hizmet sözleşmeleri taraflardan birinin tek taraflı irade beyanı ile her zaman sona erdirilebiliyordu. Sözkonusu reform kanunu ve bunu takip eden 10 Ağustos

⁴ Süzek, Fesih, s.112

⁵ Atabek, R.: İş Akdinin Feshi, İstanbul, 1938, s.123 ; Narmanlioğlu, Ü.: İş Hukuku, İzmir, 1998, s.318 ; Kaplan, E.T.: İşverenin Fesih Hakkı, Ankara, 1987, s.164 ; Ekonomi, M.: İş Hukuku, İstanbul, 1980, s.178-179

⁶ Yargıtay 9.HD., 06.11.1970, E.7068, K.11985, bkz. Tunçomağ, K./ Centel, T.: İş Hukukunun Esasları, İstanbul, 1999, s.204, dn.43

⁷ Tunçomağ/Centel, s.204 ; Dönmez, K.Y.: İş Hukukunda Tazminatlar, Ankara, 1998, s.112 ; Turan, K.: Ferdi İş Hukuku, Ankara, 1993, s.145

1973 tarihli uygulama kararnamesi ile işveren, feshi gerçek ve ciddi bir sebebe (une cause réelle et sérieuse) dayandırmakla yükümlü kılınmıştır⁸. 13 Temmuz 1973 tarihli kanundan beri, işten çıkarma, ya işçinin şahsını ve davranışlarını ilgilendiren bir sebebe ya da işçinin dışındaki ekonomik mülâhazalara dayanmak durumundadır. Ancak kanun, Türk Hukukundaki “geçerli sebep” kavramını karşılayan “gerçek ve ciddi sebep” kavramları için herhangi bir tanım vermemiştir. Fransız Yargıtayının geniş içtihatları kavramın içinin doldurulmasına yardımcı olmuştur. Bu kararların kayda değer birkaçına aşağıda değinecek olmakla birlikte sözkonusu kavramların teorik çerçevesini çizmek, 4773 sayılı kanunun kabulüyle birlikte hukukumuzda dahil olan “geçerli sebep” kavramını da daha iyi anlamaya imkan verecektir.

2.1. Gerçek Sebep

En genel tanımıyla, işçiye yöneltilen isnatlar kesin, gerçekliği ortaya çıkmış, doğrulanmış, açık, belirgin ve objektif ise sebep “gerçek”tir. Hizmet sözleşmesini feshedebilmek için sebep mevcut olmalı ve işveren tarafından kesin olarak belirtilmelidir. Bu anlamda, bir sebep, objektif bir karakter taşıdığı sürece ve “sübjektif ve kanıtlanamaz” unsurlardan arındırılmış ise gerçektir. Nitekim, birçok yargı kararına göre de, “gerçek” kelimesi, sebebin objektif karakterinin ve basit tereddütler dışındaki kesin olayların zorunluluğu mevcudiyetinin altını çizmektedir⁹. Kısaca, “gerçek sebep”, işverenin keyfiliğinden bağımsız olan sebeptir¹⁰. Limoges mahkemesinin 21 Mart 1975 tarihli bir kararında, sebebin “gerçekliği” konusunda yapılan analizde iki unsur belir-

tilmiştir: İlki, bir yandan, işletmenin sağlıklı çalışması ve organizasyonu, diğer yandan çalışanın kişiliği veya işe yeterliliğiyle ilgili ve ispata elverişli somut bir olaydan oluşan maddi unsur. Diğer ise, hizmet sözleşmesinin feshine neden olarak ileri sürülen olaydan kaynaklanan doğruluk ve kesinlik şeklinde ifade edilebilecek psikolojik unsur¹¹.

Sebebin “gerçek” olması için hem mevcut (existante) olması hem de doğru (exacte) olması gerekmektedir. Zira 1973 tarihli reform kanunu, sebebin nesnelleşmesini (objectivation) gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Sebebin mevcut olması gerektiğinin sonucu olarak; hakim bundan böyle her durumda, işveren tarafından belirtilen sebebi denetlemeli ve sebebin kesinlik taşımaması ya da doğrulanabilir olmaması halinde “gerçek” olmadığı kanaatine varmalıdır¹². Diğer yandan, mevcut olmasının yanında sebebin doğru da olması zorunluluğu nedeniyle, bundan böyle sebebin “gerçek” olmaması, feshin geçersiz bir karakter taşıması için yeterlidir. Hakim tarafından, titiz bir şekilde, “sebebin doğruluğunun kontrolü” yapılmalıdır. Nitekim, Fransız Yargıtayının vermiş olduğu birçok kararda, doğrulanamaz olaylar hakkında işverenin basit iddiaları yeterli bulunmamıştır¹³. Gerçekten de, işveren tarafından ileri sürülen hususun belirsizliği, hakime, sebeplerin gerçekliği ve ciddiliği konusunda sağlıklı bir değerlendirme yapma imkanı vermez. Bu noktada işveren ciddi bir sorumlulukla karşı karşıyadır. Zira, yapacağı bir değerlendirme hatası, fesih neticesinde kendisine büyük yükler getirecektir. Bu nedenle, işveren hizmet sözleşmesinin feshine yönelirken, yukarıda da ifade edildiği üzere, sebebin “objektif”

8 Demir, F.: İş Güvencesi Hukuku, İzmir, 1999, s.141

9 Pansier, F.-J.: Droit du Travail, Paris, 1998, s.209

10 Pélissier, J.: Le Nouveau Droit du Licenciement, Paris, 1977, s.154

11 Karar için bkz. Brun, A./ Galland, H.: Droit du Travail, T.I, Les Rapports Individuels de Travail, 2.éd., Paris, 1978, s.874

12 Verdier, J.M.: Droit du Travail, 5.éd., Paris, 1975, s.144

13 Verdier, s.144

olmasına dikkat etmelidir. Sebebin “objektif” olması gerektiğinden maksat ise, sadece işveren açısından değil, herkes açısından sebebin ispata elverişli açıklamalar içermesidir. Bu anlamda, örneğin; başka hiçbir belirtilen husus olmaksızın, işverenin, işçinin kötü karakterli olduğunu sebep olarak ileri sürmesi mümkün değildir¹⁴.

17 Şubat 1976 tarihli bir kararında Lyon İstinaf Mahkemesi, “objektiflik” kriterini tanımlamaya yönelik bir açıklama getirmektedir: Bir aile şirketinin bir gruba devredilmesi sonrasında, teknik müdürün, yeni işletme sahiplerinin eski yönetimle çalışmak istemediği ileri sürülerek işine son verilmesi, mahkeme tarafından sübjektif bir sebep olarak değerlendirilmiştir. Ancak Fransız Yargıtayına göre; şirketle teknik yardımcı arasındaki önemli noktalar üzerindeki uyuşmazlık bir gerçek ve ciddi sebep teşkil eder¹⁵. Şu halde, burada sözkonusu olan, karşılıklı güven kaybı değil, ancak önemli noktalar üzerindeki uyuşmazlıktır. Bu anlamda, önemli noktalar üzerindeki uyuşmazlık objektiftir, oysa *salt* ve *nedensiz* karşılıklı güven kaybı sübjektiftir. Gerçekten de, yorumdaki *objektif* unsurlar hakime karar verme olanağı tanımadıkça, işverenle çalışan arasındaki anlaşmazlık, bir geçerli fesih sebebi olamaz¹⁶.

2.2. Ciddi Sebep

Ayrıntıya girmeksizin bir tanım vermek gerekirse, ciddi sebep; işletmeye zarar vermeksizin çalışma ilişkisinin devamını imkansız kılan sebeplerdir. Ancak, bu kavramın yorumu, bir cümleyle ifade edilebilir bir tanımın yeterli olmayacağı derecede ağır birtakım tereddütlere yol açmaktadır. Şöyle ki, eğer ciddi sebep, kınanacak nitelikte bir

ciddilikten uzaklık ve düşüncesizlik olarak özetlenirse, bu tatmin edici değildir. Şu halde, ciddi sebebi, “işletmenin, herhangi bir zarar görmeksizin çalışmasının devamını olanaksız kılacak derecede bir ağırlığa sahip olan ve feshi geçerli kılan sebep” şeklinde ifade etmek mümkündür¹⁷. Limoges İstinaf Mahkemesi tarafından yapılan bir tanımda, ciddi sebeple yapılan feshin, hizmet sözleşmesinin devamını kesinlikle ve derhal imkansız kılan ve kıdem tazminatı ile ihbar önelllerinden yoksun olan haklı sebepteki bir olaya değil, ancak işletmenin sağlıklı çalışmasına sürekli bir şekilde zarar vermeye elverişli bir olaya dayanmakta olduğu belirtilmiştir¹⁸. Lyon İstinaf Mahkemesine göre ise; çalışanın, işletmenin işleyişini bozan bir tehlike teşkil eder ağırlıktaki davranışı, bir ciddi sebeptir¹⁹. Görüldüğü üzere, bir sebebin “ciddi” olarak değerlendirilebilmesi için, belli bir ağırlık derecesinde olması ve işletmenin sağlıklı işleyebilmesi için, feshi kaçınılmaz kılması gerekmektedir²⁰. Bir başka deyişle, ciddi sebep, işletme yararı ile özdeş bir hale gelmektedir²¹.

Bir davranışın, hangi şartlarda, fesih için gerçek ve ciddi sebep olabileceği ise tartışmalıdır. Küçük bir hatanın ya da bağışlanabilir bir kusurun, fesih için gerçek ya da ciddi bir sebep olmayacağı açıktır. Örneğin, hasta olan bir işçinin, toplu sözleşmede bu konuda hüküm olduğu halde, rapor getirmekte 48 saat gecikmesi, gerçek ve ciddi sebep olarak değerlendirilemez. Hafif bir kusur, feshin gerçek ve ciddi olarak yapıldığını ispata elverişli değildir, bu durum sadece uyarı ya da kınama gibi bir disiplin cezası gerektirir²². Reform kanunu öncesinde, işçinin hafif kusuru (*faute légère*)

14 *Pélissier*, s.158

15 Karar için bkz.*Pélissier*, s.158

16 *Cour de Cassation, Chambre Sociale*, 6 Juillet 1976

17 Sözkonusu tanım, parlamentodaki görüşmeler esnasında 30 Mayıs 1973 tarihinde Çalışma Bakanı tarafından yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.*Brun/Galland*, s.875 ve *Pélissier*, s.163

18 Limoges, 21 Mars 1975, karar için bkz.*Pélissier*, s.163-164

19 Lyon, 3 Mars 1975, karar için bkz.*Pélissier*, s.164

20 *Verdier*, s.144 ; *Demir*, s.142

21 *Camerlynck, G.H./ Lyon-Caen, G.: Droit du Travail*, Paris, 1978, s.155-156

22 *Brun/Galland*, s.875-876

da dahil olmak üzere her kusuru feshi geçerli kılıyordu. Bugün, zararsız ve tehlike yaratmayan bir kusur, fesih için ciddi sebep teşkil etmemektedir. Çünkü hafif kusur yapısı itibarıyla hizmet ilişkisinin devamını imkansız kılmamaktadır²³.

Türkiye’de de 4773 sayılı kanundan sonra, Fransa’da 1973 sonrasında olduğu gibi, yargı, işlenen kusurla kabul edilen ölçü arasında bir oranlılık bulunup bulunmadığını kontrol etmek zorunda kalacaktır. Artık yargı, işverenin belirtmiş olduğu sebebin “haklı sebep” olduğu varsayımını içeren incelemesinden sonra, daha genel olan bir inceleme daha yapacaktır, ki bu incelemeyle, öne sürülen kusurun “ciddi” bir fesih sebebi olup olmadığını değerlendirecektir. Gerçekten de, 4773 sayılı kanunun 4. maddesiyle, 1475 sayılı İş Kanunu’nun 17. maddesine, “işçi, feshin I, II, ve III numaralı bentlerde öngörülen sebeplere uygun olmadığı iddiasıyla 13, 13/A, 13/B, 13/C, 13/D, 13/E madde hükümleri çerçevesinde yargı yoluna başvurabilir” şeklinde IV. bent eklenmiştir. İşverenin İş Kanunu md. 17’ye göre süresiz fesih bildirmesi ile hizmet sözleşmesini feshetmek istemesi, ancak ileri sürdüğü sebebin “haklı” olduğunu ispat edememesi durumunda, ortada bir “haksız fesih” bulunacak ve sözleşme belirsiz süreli olarak yapılmışsa, bu durumda md.13 uygulama alanı bulacaktır. İşte bu aşamada, işçinin yargı yoluna başvurması halinde, hakim yukarıda adı geçen “daha genel bir inceleme”yi yapacak ve ileri sürülen sebebin bu defa “haklı” değil, ancak “geçerli” olup olmadığına

bakacaktır. Ne var ki, kanımızca 4773 sayılı kanunla getirilen yeni düzenlemeler içinde en çok tartışılacak olan da bu nokta olacaktır. Zira, bir sebebin, “haklı” ya da “geçerli” şeklinde değerlendirilmesi veya bunların ikisinin de sözkonusu olmaması yönünde bir görüş bildirilmesi birbirinden çok farklı neticeler doğuracaktır. Bu nedenle, “haklı sebep” ve “geçerli sebep” ayrımını sağlıklı bir şekilde yapmak gerekmektedir.

1973 tarihli reform kanunundan sonra Fransa’da bazı yazarlar, bu ayrımı reddetmiş ve sadece haklı sebebin, fesih için ciddi sebep oluşturabileceğini ifade etmişlerdir²⁴. Diğerlerine göre ise, kanun, hafif kusur ile haklı sebep arasında yeni bir kategori ihdas etmiştir²⁵. Nitekim yargı da bu son çözüm yönünde eğilim göstermektedir. Chambéry²⁶, Grenoble²⁷, Limoges²⁸, Lyon²⁹, Nîmes³⁰, Paris³¹ ve Poitiers³² İstinaf Mahkemeleri “haklı sebep” ile “ciddi sebep” arasında ayrım yapmaktadır. Yargıtay da bu durumu onaylamaktadır³³. Böyle bir yorum, somut olayların değerlendirilmesinde hakimlere geniş bir takdir yetkisi tanımakta ve ciddi sebep ile haklı sebep kavramları vasıtasıyla ifade edilmek istenen anlamı netleştirmek kendilerine düşmektedir. Örnek vermek gerekirse, Fransız uygulaması açısından, işçinin hastalık nedeniyle devamsızlığı; ancak uzamışsa³⁴ ve hasta olup devam etmeyen işçinin yerine bir başka işçinin geçmesi bir zorunluluk arz ediyorsa³⁵, ciddi bir fesih sebebi teşkil edecektir. Hasta olan işçinin yerine bir başka işçinin geçmesi zorunluluğunun takdiri ise işverenin keyfi yorumu-

23 Camerlynck/Lyon-Caen, s.157

24 Cohen, C.: Le Licenciement des Salariés Depuis La Loi du 13 Juillet 1973, Revue Pratique du Droit Social, Octobre-1973, s.285

25 Pélissier, s.166

26 Chambéry, 6 Mai 1975

27 Grenoble, 17 Juin 1975

28 Limoges, 17 Janvier 1975 ve 21 Mars 1975

29 Lyon, 13 Janvier 1976

30 Nîmes, 7 Mai 1975 ve 25 Septembre 1975

31 Paris, 12 Mars 1975

32 Poitiers, 12 Juin 1974

33 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 10 Juin 1976

34 Dijon, 25 Juin 1974

35 Nîmes, 4 Juin 1975

na bırakılmamıştır. Hakim, işçi tarafından üstlenilen işi³⁶ ve işletmenin organizasyonunu³⁷ dikkate alarak, yeni bir işçiye iş verilmesi gerekip gerekmediğine karar vermektedir.

Yargıtay tarafından aynı yönde bir kontrol, fesih kararını desteklemek için mesleki yetersizliğin ileri sürülmesi halinde de yapılacaktır. Mesleki yetersizliğin dereceleri vardır ve daha zayıf nitelikli yetersizlikler, işletmenin sağlıklı çalışmasında ciddi bir rahatsızlık oluşturmazlar. Bunun dışında, mesleki yetersizlik, feshi yol açmamak için, basit bir yer değiştirmeye de sonuçlandırılabilir. Hakim, işletmede işten çıkarılan işçinin çalışmasına elverişli boş bir işin bulunduğunu tespit ederse, feshin ciddi bir sebeple yapıldığı kanıtlanmamış olacaktır. Bu yeni içtihat, hastalık ya da iş kazası neticesinde eski işine dönemeyecek olan işçiye bir menfaat sağlar ve işvereni, bu işçi tarafından yerine getirilecek bir başka iş aramaya mecbur eder. Bu durumda, ancak bu tipte bir imkan yoksa, fesih geçerli olacaktır³⁸. Eklemek gerekir ki, ciddi sebebin belli bir ağırlığa ulaşması, belli bir ağırlık taşıması durumunda, haklı sebebi tespit etmek hakim açısından daha büyük bir titizlik gerektirecektir. Zira, “haklı sebep” ile “ciddi sebep” arasındaki ayrım bu durumda git-tikçe daralacaktır.

4773 sayılı kanundan sonra Türk Hukukuyla da paralel olarak ciddi (geçerli) sebebin haklı sebeple iç içe değerlendirilmesi durumunda yargı, içinde herşeyin olduğu ya da hiçbir şeyin olmadığı bir sistem içinde sıkışıp kalacaktır. Şöyle ki, bir tarafta tazminatsız haklı sebeple fesih, diğer yanda, haklı sebep kabul edilmediği takdirde ciddi sebep de doğal olarak olmayacağından, kanunla

düzenlenen tüm tazminatlar bulunacaktır. Oysa, “haklı sebeple” feshin, “gerçek ve ciddi” (geçerli) sebeple fesihten farkı, işçinin bildirim süreleri içinde de işletmede çalışmasının imkansız hale gelmesidir. Haklı sebeple fesih halinde, işçinin işyerinden derhal ayrılması gerekmektedir³⁹. Bu nedenle, haklı sebeple feshi, “yerine getirilmemesi halinde, işletmedeki ilişkinin devamını bildirim süreleri içinde dahi imkansız kılacak mahiyetteki karşılıklı edimlerin ihlali neticesinde başvurulabilecek fesih şekli” olarak farklı bir şekilde tanımlamak gerekmektedir. Gerçekten de, işçinin davranışı kökenli sebepler genel olarak sözleşmeden doğan borca aykırılık hallerini ifade eder ve işçinin kusuruna dayanır. Bu anlamda, genellikle geçerli sebepler ile haklı sebepler paralellik gösterirler. “Çoğu hukuk sisteminde de, borca aykırılığın ağırlığı, bu bağlamda işçinin davranışı karşısında, işverenden fesih önelleri sırasında sözleşmeyle bağlı kalmasının beklenip beklenemeyeceği, somut davranışın önelli veya önelsiz fesih nedeni olarak nitelendirilmesinde ölçüt olarak kullanılır”⁴⁰. Bu hususta 4773 sayılı kanun sonrasında Türk Hukukuna ışık tutabilecek bir diğer kıstas da Alman Hukukunda bulunmaktadır. Şöyle ki; mahkeme feshin geçerliliği bakımından karşılıklı çıkarları dikkate alır ve gelecekte de bu davranışın tekrarlanma ihtimalinin bulunup bulunmadığına veya gelecekte de davranışın sözleşme ilişkisine aynı türde etkilerinin olup olmayacağına dayanır. Bir başka deyişle, davranışın fesih için geçerli sebep oluşturup oluşturmayacağına, gelecekte sağlıklı bir hizmet ilişkisinin beklenip beklenemeyeceği ölçüt olarak kabul edilir⁴¹. Alman Hukukunda, örneğin işe geç gelmesi, ücrete sürekli haciz gelmesi vb. daha önce uyarıda bulunma koşulu ile, hizmet sözleşmesinin feshedilmesi için “sosyal

36 Lyon, 6 Octobre 1975

37 Lyon, 2 Décembre 1974

38 Pélissier, s.170

39 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 21 Janvier 1972

40 Alpogut, G.: “Karşılaştırmalı Hukukta İşçinin Feshe Karşı Korunması”, İktisadi, Sosyal ve Uluslararası Hukuki Boyutu ile İşçinin Feshe Karşı Korunması, İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 2001 Yılı Toplantısı, İstanbul, 2002, s.90-91

41 Alpogut, s.91

bakımdan haklı bir sebep" (geçerli sebep) kabul edilmektedir. Fakat, bu gibi durumlarda ölçülü davranılması, derhal fesih yoluna gitmekten kaçınılması gerektiği ifade edilmektedir. Ancak ağır ve tamiri olanaksız durumlarda, işçinin davranışını değiştirmeyeceğinin açıkça ortaya çıktığı hallerde, uyarı yapma zorunluluğu olmaksızın fesih yoluna gidilebilecektir⁴².

Bir fesih sebebinin gerçek ve ciddi nitelik taşıdığını söyleyebilmek için, işveren tarafından bildirilen sebep, muhtelif karakterlerden birini veya birkaçını taşımalıdır. Sıkça görülen somut olaylarla karşılaştırılarak oluşturulan bu karakterler bütünü üç büyük kategoride incelenebilir⁴³.

- Bilinmeyen sebep (le motif inconnu): Fransa'da 1973 tarihli kanundan, Türkiye'de ise 4773 sayılı kanundan önce, işverenin bir sebep belirtmeyi reddetmek imkanı bulunmaktaydı. Ancak, kanunun kendilerine kullanma imkanı tanıdığı bu "sessizlik taktiği"⁴⁴ bugün ortadan kaldırıldı. Buna göre, en azından "gerçek" olabilmek için, sebebin ortaya çıkması gerekmektedir. Bu nedenle, fesih anında mevcut olmaması, bir başka deyişle, işveren tarafından ifade edilmemesi durumunda, gerçek ve ciddi (geçerli) sebebin eksikliğini, işçi İş Mahkemesinde belirtecektir. Hemen ifade etmek gerekir ki, 4773 sayılı kanunla değişik İş Kanunu md. 13/B'ye göre işveren fesih bildirimini yazılı olarak yapmak ve fesih sebebini açık ve kesin bir şekilde belirtmek zorunda olduğundan, bu tartışmaya mahal vermeyen hüküm nedeniyle, işveren tarafından yapılacak bir bildirimin eksikliği, hakimleri daha sert olmaya iten bir unsur olabilir.

- Değişken sebep (le motif variable): Eğer işveren belirttiği sebepleri değiştiriyorsa, bu

onun doğru sebebi işçiye bildirmediği anlamına gelebilir. Eğer değişen bir sebep sözkonusuysa, sebebin ciddilik ya da gerçeklik karakterinin incelenmesinde daha ileriye gidilmemelidir. Birçok sebep bulunması halinde, mevcut durumun somutluğunun karışıklığından dolayı, sebeplerin sürekli değişikliğinin, en azından bir kötüniyet göstergesi olacağını kabul etmek gerekmektedir.

- Doğru olmayan sebep (le motif inexact): Doğru olmayan tek bir husus, sebebin gerçeklik karakterini ortadan kaldırmaya yeter ve bu durumda feshin geçersizliğini göstermek için daha ileriye gitmeye gerek yoktur. Ancak, bir sebebin doğru olup olmadığını ortaya çıkarmak bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu ise, mahkemenin, işverenden belirtmesini talep edeceği iddiaların karakterinin kesinliğinin derecesine ve belirtilen sebebin doğasına bağlı olarak daha zor ya da kolay olabilir.

3. Fransız ve Türk Hukukundan Örneklerle İşçinin Davranışlarını Temel Alan Fesih Sebepleri

İşçinin davranışları nedeniyle yapılan fesihlerde, hizmet sözleşmesinin uygulanmasında işçinin işlemiş olduğu bir kusur sözkonusudur. Bu durumda, işveren işçinin hizmet sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmediğini ya da getiremediğini ileri sürerek hizmet sözleşmesini feshedebilir. Sözkonusu mesleki nitelikli hatalar hizmet sözleşmesinin kötü bir şekilde yerine getirilmesi düşüncesine bağlıdır. Bu çerçevede sayılabilecek iş yavaşlatma, itaat etmeme gibi davranışlara; işi yerine getirmekten, verilen talimatlara uygun bir şekilde iş görmekten ve fazla çalışmaları yapmaktan kaçınma durumlarını da ekleyebiliriz⁴⁵.

42 **Ulucan, D.:** "Alman Hukukunda Feshe Karşı Koruma Esasları ve Bu Konuda Yapılan Son Değişiklikler", Prof.Dr.Kemal Oğuzman'a Armağan, Ankara, 1997, s.240

43 **Rongère, P.:** Le Licenciement, Paris, 1977, s.62 vd.

44 **Rongère,** s.63

45 **Rongère,** s.73-74

Mesleki nitelikli hatalar, işçinin işletmenin genel disiplinine aykırı davranışlarından da kaynaklanabilir: Geç kalma, haklı bir sebebe dayandığı ispat edilemeyen devamsızlık, izin almaksızın saatinden önce işyerinden ayrılmak vb. Genellikle, işveren işçinin muhtelif yasaklara uymadığını ortaya çıkarmak için işyeri iç yönetmeliğine dayanmaktadır. Bu yasaklara örnek olarak; atölyelerde sigara içmek ve kendi bürosu veya atölyesi dışında başka bir yerde sürekli bulunmak gösterilebilir⁴⁶.

Mesleki nitelikli hatalar, işçinin işletmenin menfaatlerine zarar verici hareketlerinden de doğabilir: Bir malzemeyi ya da materyeli yanında dışarı götürmek, çalışma saatleri içinde ya da dışında ürünlerin ya da materyellerin tahribine neden olmak gibi davranışlar buna örnek olarak gösterilebilir⁴⁷.

Nihayet, bazı hatalar kişiler arasındaki ilişkilere bağlıdır. Örneğin, bir işçi, işçiler arasındaki (kavga, atışma, ağız dalaşı) ya da işvereniyle arasındaki (hakaret, sövme) bir olay sonrasında işten çıkarılabilir⁴⁸.

Türk Hukuku açısından ele alındığında, yukarıda sayılan davranışların bazıları İş

Kanunu md.17/II çerçevesinde, hizmet sözleşmesinin feshi için bir "haklı sebep" teşkil edebilecek niteliktedir. Örneğin geç kalma Yargıtayımızın yakın tarihli bir kararında "haklı sebep" olarak değerlendirilmiştir⁴⁹. Ancak Fransa'da, kanımızca isabetsiz olarak, sık sık tekrarlanan gecikmelerin işyerinde disiplini ihlal edeceği belirtilmiş ve bu durum meşru bir feshi ihbar sebebi olarak değerlendirilmiştir⁵⁰. Yine bunun gibi, işyerinden bir kısım malzemeyi alıp götürmek⁵¹, haklı sebebe dayandığı ispat edilemeyen devamsızlık⁵², sigara içilmesi yasak olan atölyede sigara içmek⁵³, işçiler arasındaki⁵⁴ ve işçiyle işveren arasındaki⁵⁵ huzuru bozucu olaylar, verilen talimatlara uygun bir şekilde iş görmemek, fazla çalışma yapmaktan kaçınmak da md.17/II uyarınca süresiz fesih bildirimi ile fesih sebebidir.

Bazı davranışlar ise, bizatihi bir hakkın kullanılımı teşkil edebilir. Bu durumda, sözleşmeyi feshe neden olabilecek bir davranış söz konusu olmayacaktır: Sendikal metinleri işyerinde dağıtmak vb.

Bazı hallerde de, bir talimata uymamak ya da işi yapmamak, verilen emrin doğası dolayısıyla, feshe neden olabilecek bir davranış olarak

46 Rongère, s.74

47 Rongère, s.74

48 Rongère, s.74

49 "...Davacı işçinin birçok kez işyerine yarım saat geç gelmesi üzerine kendisine işveren tarafından ihbarda bulunduğu, daha sonra son bir ay içinde yine beş kez her sabah yarım saat geç geldiği, bu hususun devam etvelinden anlaşılmakta olduğu, böylece devamsızlığı itiyat haline getiren davacının iş akdinin 1475 sayılı İş Kanununun 17/II-g maddesinde feshedildiği tüm dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Mahkemece feshin haksız olduğu kabul edilerek ihbar ve kıdem tazminatı istekleri hükmü altına alınmış ise de, süregelen bu devamsızlığın İş Kanunu md.17/II-g kapsamında değerlendirilerek, işçinin ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmadığı sonucuna varılmaktadır. Aksi halde davalı işverenin işlerini yürütememesi ve bunun sonucu olarak diğer işçilerin de benzer davranışlarda bulunmalarına yol açılmış olur ki, böyle bir sonucun hoşgörüsüyle karşılanması mümkün değildir. Böyle olunca, ihbar ve kıdem tazminatlarının reddine karar verilmiştir". Bkz. Yargıtay 9.HD., 08.03.2000, E.99/109, K.00/2876, TÜHİS, Kasım 2000-Şubat 2001, S.4-5, s.59

50 Sützek, Fesih, s.128

51 Yargıtay 9.HD., 25.03.1996, E.95/31343, K.96/6086, **Ekonomi, M.**: Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin 1996 Yılı Emsal Kararları, Ankara, 1998, s.150, No:7

52 Yargıtay 9.HD., 23.01.1976, E.1091, K.2609, İHU., İş K.md.17 (No:4) ve **D.Ulucan**'ın İncelemesi; Nitekim, gerek Fransız Hukukunda gerekse Belçika Hukukunda da, geçerli bir sebep olmadan yapılan devamsızlığın, hizmet sözleşmesinin feshi için "haklı sebep" olarak değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. Fransız Hukuku için bkz. **Javillier, J.C.**: Droit du Travail, 4.éd., L.G.D.J., Paris, 1992, s.221 ; Belçika Hukuku için bkz. **Jamoulle, M./ Jadot, F.**: Licenciement et Démission Pour Motif Grave, Liège, 1977, s.89-92

53 Yargıtay 9.HD., 30.01.1995, E.94/15644, K.95/1235, **Tekstil İşveren Dergisi**, Nisan-1995, Kararlar Bölümü ; Yargıtay 9.HD., 28.05.1996, E.96/3239, K.96/1913, **Günay, C.İ.**: Şerhli İş Kanunu, C.2, Ankara, 2001, s.1920, No:54 ; Yargıtay 9.HD., 13.11.1989, E.89/6773, K.89/9789, YKD., Ekim-1990, s.1478-1479 ; Yargıtay 9.HD., 09.04.1992, E.91/16257, K.92/3937, YKD., Ağustos-1992, s.1220 ; Yargıtay 9.HD., 21.01.1997, E.96/18228, K.97/868, **Günay**, s.1918, No:49 ; Yargıtay 9.HD., 15.02.1999, E.98/19723, K.99/2073, **Günay**, s.1907, No:29

54 Yargıtay 9.HD., 01.05.1997, E.97/2730, K.97/7974, **Günay**, s.1622, No:3 ; Yargıtay 9.HD., 16.06.1998, E.98/8260, K.98/10375, **Tekstil İşveren Dergisi**, Kasım-1998, s.15-16

55 Yargıtay 9.HD., 15.12.1994, E.94/13783, K.94/17960, **Tekstil İşveren Dergisi**, Mayıs-1995, Kararlar Bölümü ; Yargıtay 9.HD., 23.11.1995, E.95/17725, K.95/34508, **Günay**, s.1624, No:7

nitelendirilemez. Örneğin, özel hayata zarar verici talimatlar (işçiye gayet normal görünen saçlarını kesmesinin söylenmesi) ya da kanun dışı emirler (Bölge Çalışma Müdürlüğünden izin almaksızın fazla çalışma yapılmasının emredilmesi) bu kategoride değerlendirilebilir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, Fransız Hukukunda 1973 tarihli kanundan sonra, hangi durumların gerçek ve ciddi sebep sayılacağı hususunda zengin bir içtihat oluşmuştur. Bunlardan önemli gördüğümüz bazılarına değinmek gerekirse; örneğin; işlemin faydalı olduğu yönünde gerekçesi belirtilen bir görev ya da görev yeri değişikliğini reddetmek⁵⁶; müşteri çevresinin zorladığı yeni çalışma şartlarıyla uyumsuzluk gösteren çalışma tarzını terk eden yeni iş metodlarını öğrenmekten iradi olarak çekinmek⁵⁷; işveren tarafından verilen eğitimleri izlememek⁵⁸; herhangi bir tahkir unsuru olmaksızın işverenle atışmaya, ağız dalaşına girmek⁵⁹ ve çalışma ilişkisinde işçiden beklenebilecek objektif unsurlar üzerinde güven kaybının oluşması⁶⁰ durumları, Fransız Hukukunda birer “gerçek ve ciddi sebep” olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu durumların Türk Hukuku açısından da birer “geçerli sebep” olabileceğini söylemek mümkün gözükmemektedir. Ancak, hemen ifade etmek gerekir ki, işveren tarafından ileri sürülen güven kaybı *tek başına* bir fesih sebebi teşkil etmez⁶¹. Zira, gerçek ve ciddi (geçerli) sebebin söz konusu olabilmesi için, güven kaybının objektif noktalar üzerinde bir uyuşmazlık yaratması gerekmektedir. Bu anlamda, her ne kadar Fransız Hukukunda işçi ile işveren arasındaki ilişkilerde birtakım

zorluklar yaşanması gerçek ve ciddi sebep teşkil etmiyorsa da⁶², kanımızca söz konusu durum hizmet sözleşmesinin “geçerli sebep” ile feshi için yeterlidir. Gerçekten de, bir işletme kendisini meydana getiren üyelerin karşılıklı güven içinde ortak çalışmasını gerektirir. İşletmenin üyeleri arasında bir ahenksizlik ya da anlaşmazlığın mevcudiyeti büyük bir tehlike arz eder. Bu nedenle, işçi ile işveren arasındaki geçimsizlik işyerinde ahengi bozacak nitelikte ise, yapılan feshin “geçerli” olduğu kanaatine varmak gerekmektedir. İşverenden tamamen farklı ekonomik görüşlere ve işletmecilik anlayışına sahip bulunan işçinin hizmet sözleşmesine son verilmesi “geçerli” bir fesih olarak değerlendirilmelidir. Hangi hallerin ilişkilerde zorluk niteliği taşıdığı ise işçi açısından bir problem olmamalıdır, zira kanun, sebeplerin doğru olmaması hakkındaki tereddütlerin sonuçlarından, ispat yükünün işverende olması dolayısıyla işvereni sorumlu tutacağı için, işçinin işini kolaylaştırmıştır.

Ancak, işçi ile işveren arasındaki soruna neden olan olay, işverenin “etik”e aykırı taleplerinin sonucunda vuku bulmuşsa, örneğin işveren işçiye muhasebe defterinde usulsüzlük yapmasını söylemişse, bunun işçi tarafından reddi üzerine hizmet sözleşmesinin feshi ise “geçerli” bir fesih olmayacaktır⁶³. Bunun gibi, bir işçinin her zaman yapmadığı ve kendi özelliklerine göre daha düşük nitelikte olup daha fazla fiziksel güç gerektiren bir işi yapmayı reddetmesi, “geçerli” bir fesih sebebi teşkil etmez⁶⁴. Zaten, işçinin yapmamakta ısrar ettiği iş, onun görevi dahilindeyse, hizmet

56 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 14 Mai 1987, no: 84-45.307

57 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 22 Octobre 1991, no: 90-43.412

58 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 7 Novembre 1984, no: 82-42.220

59 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 24 Octobre 1991, no: 90-41.856

60 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 16 Juin 1993, no: 91-44.535 ; Burada söz konusu olan “güven kaybının oluşması”, 1475 sayılı İş Kanunu md.17/II-d’den farklı olarak, herhangi bir somut davranış olmaksızın ortaya çıkan ve md.17/II-d kadar büyük bir ağırlığa ulaşmayan bir durum olarak düşünülmelidir.

61 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 29 Novembre 1990, no: 87-40.184

62 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 25 Juin 1997, no: 95-42.451

63 Sütçek, Fesih, s.129-130

64 Pélissier, s.165

sözleşmesi süreli fesih bildirimi ile değil, Türk Hukuku açısından İş Kanunu md. 17/II-g uyarınca süresiz fesih bildirimi ile feshedilmelidir⁶⁵.

Sadece Türk Hukuku açısından konuya bakıldığında, yukarıda Fransız Hukukundaki kararlardan yola çıkarak belirtilenlere ek olarak, işçinin işyerine faydasını azaltacak şekilde sık sık hastalanması, İş Kanunu md.17/II-g çerçevesinde değerlendirilmeyecek ağırlıktaki nezaketsiz davranışları, işverenden habersiz yeni bir iş araması, işverenin kapısını dinlemesi, işverenin malı olan veya malı olmayıp da eli altında bulunan makinaları, tesisatı veya başka eşya ve maddeleri *on günlük ücretinden az bir tutar ile ödeyemeyecek derecede hasara veya kayba uğratması*⁶⁶, müşterilerin haklı şikayetlerine yol açması da hizmet sözleşmesinin süreli fesih bildirimi ile feshinde birer geçerli sebep olarak düşünülmelidir. Bunun yanında, her ne kadar Fransız Hukukunda bir “gerçek ve ciddi sebep” şeklinde değerlendirilmese de; işçinin işverenle biraz sert bir üslupla konuşması, iş süresinin bitiminden kısa bir süre önce duş almak üzere işi bırakması, ücretine zam isteyen işçinin işyerine arada sırada, süreklilik taşımayacak oranda gecikmesi, bir günlük yokluğu, büyük önem taşımayan kasa hesabı kusurları, müşteriye karşı kötü şaka yapması, şantiyede günlük dilde hoş karşılanmayan sözler söylemesi vb. olaylar kanımızca Türk Hukuku açısından bakıldığında birer “geçerli sebep” sayılmalıdır. Ayrıca Fransız Hukukunda, hasta olan işçinin belirlenen tarihte işe başlamaması ve herhangi bir beyanda da bulunmaması hali ise kanımızca isabetsiz olarak “gerçek ve ciddi sebep” olarak değerlendirilmiştir. Oysa söz konusu durum tipik bir “haklı sebeple fesih” örneğidir.

Diğer yandan, işçinin, tıbbi bir nedenle yapıldığı ispat edilen bir termal tedavi görmesi ve işverenin de söz konusu durumun aksini kanıtlamadan hizmet sözleşmesini feshi, “gerçek ve ciddi” bir sebeple yapılan fesih olarak kabul edilemez⁶⁷. Bundan başka, işçinin özel yaşamından kaynaklanan bir durum gerekçe yapılarak feshine yönelinmesi durumunda, işletmenin kendine özgü amaçlarının ve işlevlerinin doğası dikkate alındığında, işçinin söz konusu davranışı, işletme nezdinde bir karışıklık, bozukluk, huzursuzluk yaratsa bile, bu durum Fransız Hukukunda gerçek ve ciddi sebep olarak kabul edilmemiştir⁶⁸. Oysa, unutulmamalıdır ki henüz 1973 tarihli kanunun parlamento-daki görüşmeleri esnasında ciddi sebep; “işletmenin, herhangi bir zarar görmeksizin çalışmasının devamını olanaksız kılacak derecede bir ağırlığa sahip olan ve feshi geçerli kılan sebep” şeklinde Çalışma Bakanı tarafından tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere, buradaki kıtas, işletmenin sağlıklı bir şekilde çalışıp çalışmadığıdır. Söz konusu somut olayda da, işçinin davranışı işletme içinde bir karışıklık ve huzursuzluğa yol açtığından, özel yaşamıyla bile ilgili olsa kanımızca hizmet sözleşmesi Türk Hukuku açısından bakıldığında “geçerli” sebeple sona erdirilebilmelidir.

Gerek Fransız Hukukunda gerekse Türk Hukukunda bazı somut örneklerin ise tereddüte mahal vermeyecek derecede bir açıklıkla, hizmet sözleşmesini süresiz fesih bildirimi ile feshetmek için “haklı sebep” olarak değerlendirildiği görülmektedir. Örneğin, işletmede önemli faaliyetlerin yürütüldüğü altı haftalık bir dönemde, izin almadan ve haklı sebep belirtmeden devamsızlıkta bulunmak⁶⁹, işçinin borçları içinde değerlendirilebilecek bir işi yapmayı sürekli red-

65 Yargıtay 9.HD., 25.09.1996, E.96/6558, K.96/17971, *Günay*, s.1872-1873, No:45

66 Söz konusu hasar veya kayıp on günlük ücretinin tutarı ile ödeyemeyeceği dereceye ulaşırsa, hizmet sözleşmesi İş Kanunu md.17/II-h uyarınca feshedilebilecektir.

67 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 21 Avril 1988, no: 85-42.049

68 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 22 Janvier 1992, no: 90-42.517

69 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 20 Décembre 1990, no: 88-44.505 ; Türk Hukuku açısından bkz.Yargıtay 9.HD., 30.11.1998, E.98/15055, K.98/16955, *İşveren Dergisi*, Ocak-1999, s.16 ve Yargıtay 9.HD., 27.12.1995, E.95/21863, K.95/36681, *Kamu-İş*; “Çalışma Hayatı İle İlgili Yargıtay Kararları” (1990-1995), Ankara, 1996, s.323-324

detmek⁷⁰, tehlikeli makineler üzerinde çalışan işçinin sarhoş olması ve bu şekilde kendisinin ve diğerlerinin güvenliğini tehlikeye sokması⁷¹, işletmeye zarar verici şekilde şirketi, yönetimi eleştirmek⁷², işçinin kendi hesabına işletmenin müşteri çevresini ayartması⁷³, masraflara, giderlere ilişkin hesabın çarpıtılması, değiştirilmesi⁷⁴, güvenlik şirketinde çalışan bir güvenlik görevlisinin, kendi işverenin müşteri olan bir şirkette hırsızlık yapması⁷⁵, her iki ülke uygulamasında da birer “haklı sebep” şeklinde görülmektedir. Bunlar dışında Fransız Hukukunda; bilinçli olarak yapılan ve tekrarlanan disiplinsiz davranışlar⁷⁶, bilinçli olarak saygı göstermeyi reddetmek⁷⁷, iş zamanında ve yerinde şiddet uygulamak⁷⁸ ve özel amaçlarla her gün ve sürekli olarak işletmenin telefonunu kullanmak⁷⁹ durumları da “haklı sebep” örnekleri olarak göze çarpmaktadır.

Sonuç

Fransa’da 1973 tarihli reform kanunuyla, işveren işçisinin hizmet sözleşmesini feshederken “gerçek ve ciddi” bir sebebe dayanmakla yükümlü kılınmıştır. Benzer düzenlemeler, İtalyan Hukukunda “haklı” veya “belirli ve

geçerli” bir sebep, Alman Hukukunda da “sosyal bakımdan haklı bir sebep” kavramlarıyla ifade edilmiştir⁸⁰. Türk Hukukunda ise 4773 sayılı kanun ile “on veya daha fazla sayıda işçi” çalıştıran işyeri işverenlerine, belirsiz süreli hizmet sözleşmelerinin süreli fesih bildirimi ile feshinde “geçerli” bir sebebe dayanma zorunluluğu getirilmiştir. Bu yapılırken, işverenin “geçerli” olduğu düşüncesiyle ileri sürebileceği sebeplerden biri de “işçinin davranışları” olarak kanun koyucu tarafından belirlenmiştir. Ne var ki, 1475 sayılı İş Kanunu md.17/II’de “ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri” başlığıyla, işçinin, işvereni haklı sebeple feshe yönlendirebilecek davranışları da düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu durumda, işçinin hangi olumsuz davranışlarının “haklı”, hangilerininse “geçerli” olduğu hususunda tereddütler doğması kaçınılmazdır. İşverenin “haklı” olduğu düşüncesiyle yapacağı feshe yönelik bildirim neticesinde doğabilecek yargılama aşamasında, hakim, öncelikle bu iddiayı incelemeli, sebebin “haklı” olmadığı kanaatine varırsa, bu durumda sebebin “geçerli” olup olmadığını mercer altına almalıdır. Haklı sebeple fesih müessesesi uzun yıllardır oluşan içtihatlar sayesinde Türkiye’de belli bir olgunluğa ulaşmıştır. Ancak, bundan sonra yapılması gereken, bugüne kadar “haklı” olarak nite-

70 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 1er Décembre 1982, no: 80-41.593 ; Türk Hukuku açısından bkz.Yargıtay 9.HD., 25.09.1996, E.96/6558, K.96/17971, **Günay**, s.1872-1873, No:45

71 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 21 Juillet 1981, no: 79-42.077 ; Hatta içki çok az miktarda alınmış olsa bile, her ne kadar söz konusu durum sarhoşluğa neden olmaz ise de, alınan maddelerin zamanla vücutta meydana getireceği tahribat dikkate alınrsa, bu durum ileride işyeri ve işçinin güvenliği açısından tehlike yaratabilir.Bkz.**Kaplan**, s.145

72 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 13 Juillet 1989, no: 89-43.373 ; Eleştiri bir hak olduğundan, bunun kullanılması suretiyle işlenen fiil hukuka aykırı olmaz, ancak hakkın sınırlarını aşmamak gerekir. Gayet zor bir ayırım olmakla birlikte, bir davranışın “eleştiri” sınırlarını aşması için, kullanılan söz veya hareketin şeref ve haysiyeti ihlal eder nitelikte bulunması ve karşı tarafı tahkir maksadıyla sarfedilmiş olması gerekmektedir. Örneğin, “üyeyi bulunduğu sendikaya ait işyerinde çalışan işçinin, üye sıfatıyla sendika içi mücadele sırasında söylediği söz ve yaptığı davranışlar ağır tenkit niteliğinde olsa bile, işverene hakaret sayılmaz ve haklı fesih sebebi teşkil etmez”.Bkz.Yargıtay HGK., 21.11.1973, E.512, K.908, **Çenberci, M.**: İş Kanunu Şerhi, 5.Bası, Ankara, 1984, s.386

73 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 24 Janvier 1991, no: 89-42.163 ; Türk Hukuku açısından da örneğin, işçinin, halen çalıştığı yerdeki müşterilerine, henüz işletmeye açmadığı işletmesinin reklamını yapması halinde olduğu gibi, eğer bu faaliyet, sözleşmenin devamı süresince de işveren için zararlı sonuçlar doğurabilecek yoğunlukta ve nitelikte ise, bu durumda, rekabet yasağının ihlal edilmesi söz konusu olacak ve işveren İş Kanunu md.17/II-d’ye göre hizmet sözleşmesini haklı sebep olduğu düşüncesinden hareketle feshedebilecektir.Bkz.**Ertas, K.**: Türk Hukukunda İşçinin Sadakat Borcu, Ankara, 1982, s.68

74 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 5 Juin 1985, no: 83-41.504 ; Türk Hukuku açısından bkz.Yargıtay 9.HD., 06.05.1993, E.92/13032, K.93/7883, YKD., Eylül-1993, s.1351-1352 ve Yargıtay 9.HD., 07.05.1993, E.92/12110, K.93/7920, **Kamu-İş**, s.293

75 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 20 Novembre 1991, no: 89-44.605 ; Türk Hukuku açısından bkz.Yargıtay 9.HD., 09.11.1987, E.87/9505, K.87/9958, **Tekstil İşveren Dergisi**, Ağustos-1989, s.17 ve Yargıtay 9.HD., 01.06.1995, E.95/2822, K.95/19575, **Tekstil İşveren Dergisi**, Ocak-1996, s.13

76 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 8 Juin 1979, no: 78-40-757

77 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 12 Décembre 1984, no: 83-41.483

78 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 21 Octobre 1987, no: 85-40.413

79 Cour de Cassation, Chambre Sociale, 11 Juillet 1995, no: 94-40.205

80 **Demir, F.**: Yargıtay Kararları Işığında İş Hukuku ve Uygulaması, 2.Baskı, İzmir, 2002, s.106

lendirilmeyen somut olayların ve bundan sonra oluşabilecek yeni sebeplerin “geçerli” olup olmadığını netleştirmektir. Bu çabaya büyük ihtiyaç vardır, zira “haklı sebeple fesih” ile “geçerli sebeple fesih” müesseselerinin sonuçları arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu yapılırken, uzun yıllardır böyle bir ayrımı mevzuatlarında bulunduran ülke deneyimleri de, Türkiye’nin toplumsal gerçekleri ve çalışma hayatının verileri ışığında gözönünde bulundurulmalıdır. Bu anlamda, “haklı” olarak görülmeyen sebepler ele alınırken, “geçerli sebep” kavramının, yukarıda vermiş olduğumuz kıstaslar dikkate alınarak, olabildiğince geniş tutulmasında yarar bulunmaktadır. İleri sürülen sebeplerin geçerliliğini ispat yükü, 4773 sayılı kanunla değişik İş Kanunu md. 13/C uyarınca işverende olduğundan, böyle bir yorum tarzı, somut gerçeğin elde edilmesi açısından olumlu olacaktır.

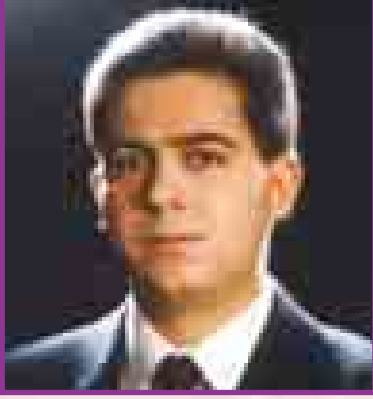
Bundan başka, işverenin, işçisinin olumsuz birtakım davranışlarını görerek feshi yöneltmeye karar verdiği her durumda, sebepleri somut olarak belirterek ve işçinin savunmasını alarak md.17/II uyarınca “haklı sebeple fesih” yoluna gitmesi, kanımızca oluşabilecek her farklı somut olayın yargı tarafından “haklı sebep”-“geçerli sebep” ayrımının yapılarak netleştirilmesine de yardımcı olacaktır. Eklemek gerekir ki, böyle bir çözüm tarzı doğal olarak işverenin kendisi için de olumlu olacaktır, zira böylece işveren belirttiği sebebin öncelikle “haklı” olup olmadığını deneyecek ve belki de feshi tazminatsız yapabilecektir. Doğrudan “geçerli” sebeple fesih yoluna gitmekle ise “peşinen” tazminat vermeyi kabullenmiş olacaktır.

Nihayet, yine 4773 sayılı kanunla değişik İş Kanunu md.13/B’ye göre işçinin davranışı veya verimi ile ilgili sebepler sözkonusu olduğunda, hakkındaki iddialara karşı savunması alınmadan bir işçinin belirsiz süreli hizmet sözleşmesi feshedilemeyeceğinden, yukarıda da ifade edildiği üzere, işverenin henüz md.17/II’deki sebeplerden biri veya birkaçının

bulunduğundan bahisle hizmet sözleşmesini süresiz fesih bildirimi ile feshetmeden önce işçinin savunmasını alması kendi yararına olacaktır. Zira, hakim, sebebin “haklı” olmadığına kanaat getirirse, derhal “geçerli” olup olmadığı incelemesine girecek ve bu aşamada savunmanın alınıp alınmadığını kontrol edecektir. Eğer böyle bir savunma alınmamışsa, incelemeye başlamadan, feshin “geçersiz” olduğu sonucuna varacaktır.

Yararlanılan Kaynaklar

- Alpagut, G.:** “Karşılaştırmalı Hukukta İşçinin Feshe Karşı Korunması”, İktisadi, Sosyal ve Uluslararası Hukuki Boyutu ile İşçinin Feshe Karşı Korunması, İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 2001 Yılı Toplantısı, İstanbul, 2002
- Atabek, R.:** İş Akdinin Feshi, İstanbul, 1938
- Brun, A./ Galland, H.:** Droit du Travail, T.1, Les Rapports Individuels de Travail, 2.éd., Paris, 1978
- Camerlynck, G.H./ Lyon-Caen, G.:** Droit du Travail, Paris, 1978
- Cohen, C.:** Le Licenciement des Salariés Depuis La Loi du 13 Juillet 1973, Revue Pratique du Droit Social, Octobre-1973
- Çenberci, M.:** İş Kanunu Şerhi, 5.Bası, Ankara, 1984
- Demir, F.:** İş Güvencesi Hukuku, İzmir, 1999
- Demir, F.:** Yargıtay Kararları Işığında İş Hukuku ve Uygulaması, 2.Baskı, İzmir, 2002
- Dönmez, K.Y.:** İş Hukukunda Tazminatlar, Ankara, 1998
- Ekonomi, M.:** İş Hukuku, İstanbul, 1980
- Ekonomi, M.:** Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin 1996 Yılı Emsal Kararları, Ankara, 1998
- Ertaş, K.:** Türk Hukukunda İşçinin Sadakat Borcu, Ankara, 1982
- Günay, C.İ.:** Şerhli İş Kanunu, C.2, Ankara, 2001
- Javillier, J.C.:** Droit du Travail, 4.éd., L.G.D.J., Paris, 1992
- Jamoulle, M./ Jadot, F.:** Licenciement et Démission Pour Motif Grave, Liège, 1977
- Kamu-iş;** “Çalışma Hayatı İle İlgili Yargıtay Kararları” (1990-1995), Ankara, 1996
- Kaplan, E.T.:** İşverenin Fesih Hakkı, Ankara, 1987
- Narmanlıoğlu, Ü.:** İş Hukuku, İzmir, 1998
- Pansier, F-J.:** Droit du Travail, Paris, 1998
- Pélissier, J.:** Le Nouveau Droit du Licenciement, Paris, 1977
- Rongère, P.:** Le Licenciement, Paris, 1977
- Süzek, S.:** İş Akdini Fesih Hakkının Kötüye Kullanılması (Fesih), Ankara, 1976
- Süzek, S.:** İş Hukuku, İstanbul, 2002
- Tunçomağ, K./ Centel, T.:** İş Hukukunun Esasları, İstanbul, 1999
- Turan, K.:** Ferdi İş Hukuku, Ankara, 1993
- Ulucan, D.:** “Alman Hukukunda Feshe Karşı Koruma Esasları ve Bu Konuda Yapılan Son Değişiklikler”, Prof.Dr.Kemal Oğuzman’a Armağan, Ankara, 1997
- Verdier, J.M.:** Droit du Travail, 5.éd., Paris, 1975

Av. Ertan İREN
ÇMİS Uzman Avukatı

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN İPTAL KARARINDAN SONRA PARA CEZALARINA İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜM YERİ HAKKINDA DÜŞÜNCELER

I. Anayasa Mahkemesi, 26 Şubat 2003 tarih ve 25032 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan (2001/225 Esas ve 2002/88 Karar sayılı) Kararıyla, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 140. maddesindeki "Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren (7) gün içinde yetkili sulh ceza mahkemesine başvurabilirler" hükmünü iptal etti. Anayasa Mahkemesi söz konusu hükmü iptal eden kararında, idari para cezalarından çıkacak uyuşmazlıklarda çözüm yerinin idari yargı olması gerektiğini vurguladı.

İş hukuku ve sosyal güvenlik hukuku kurallarına aykırı davranışlara uygulanacak yaptırımlar; hukuksal yaptırımlar, disiplin cezaları, ceza yaptırımları ve idari yaptırımlar olarak tasnif

edilebilir. İdari yaptırımlar, çalışma hayatına ilişkin kuralların uygulanmasını sağlayan etkili araçlardan birisidir. Gerek iş hukukunda gerekse sosyal güvenlik hukukunda idari yaptırımların en yaygın uygulama biçimi idari para cezaları olarak karşımıza çıkmaktadır¹.

İdari yaptırımlar, yasaların yetki verdiği durumlarda idarenin araya bir yargı kararı girmeden doğrudan doğruya bir işlemiyle ve idare hukukuna özgü usullerle vermiş olduğu cezalardır². İdari yaptırımları, hukuksal ve cezai yaptırımlardan ayıran en önemli özelliği, bu yaptırımların uygulanabilmesi için herhangi bir yargı kararına ihtiyaç bulunmamasıdır. İdari yaptırımlar idare hukuku usullerine göre, idare tarafından kararlaştırılır ve uygulanır³.

- 1 İş Hukuku kurallarına aykırı davranışlara uygulanacak hukuksal, disiplin, cezai ve idari nitelikteki yaptırımlar hakkında bakınız; SÜZEK, Sarper; "İş Hukuku Yaptırımları", İş Hukuku Dergisi, Cilt:III Sayı:2 Nisan-Haziran 1993 s.165-183; "İş Hukuku", Beta Yayınevi, Ankara, 2002, s.123-140.
- 2 ÖZAY, İlhan; "İdari Yaptırımlar, Kurumsal Bir Deneme", İstanbul, 1980 (Yayınlanmamış doçentlik tezi) s.2, SÜZEK, Sarper; "İş Güvenliği Hukuku", Savaş Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara,1985 s. 253. Sosyal ceza hukukundaki yaptırımların niteliği hakkında bakınız, BIYIKLI, Hasan; "Sosyal Ceza Hukuku, İşçinin Ceza Yoluyla Korunması", Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara, 1983 s.248 vd.
- 3 İdari yaptırımların bu özelliği yaptırım uygulanmasında sürat ve etkinlik sağlamaktadır. Ancak doktrinde, *yargı organının aracılığı olmadan idare içinde yer alan makam ve mercilerce yaptırımın uygulanmasının kuvvetler ayrılığı ve yargılama ödevinin bağımsız yargı organınca yerine getirilmesi ilkesine ters düşebileceği ve ceza yargılamasının kişinin kendini etkili biçimde savunma olanağını tanıyan güvenceli usul kurallarından yoksun kalmasına yol açabileceği* ileri sürülmektedir. Bir çok yazar, söz konusu sakıncalar sebebiyle yasallık ilkesi gereği idarenin yaptırım uygulama yetkisi ile idari yaptırımların kanunlarda öngörülmesini, idarenin yargı kararlarına karşı yargı önünde itiraz hakkı tanınmasını ve bu yaptırımların mümkün olduğu kadar sınırlı tutulması gerektiğini belirtmektedirler. Konu hakkındaki ayrıntılı bilgi için bakınız; GÖZÜBÜYÜK Şeref-AKILLIOĞLU Tekin; "Yönetim Hukuku", 5.B. Ankara, 1992 s.264, GÖLCÜKLÜ, Feyyaz; "İdare Ceza Hukuku" ve Anlamı; İdarenin Cezai Müeyyide Tatbiki, AÜSBFD, Haziran,1963 s.117, SÜZEK, Sarper; İş Güvenliği Hukuku, s. 253-256.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda belirtilen bazı yükümlülükleri yerine getirmeyen işverenler veya işveren vekilleri hakkında bu Kanunun 140. maddesi gereği idari para cezası uygulanacaktır. 140. maddede idari para cezası verilmesi gereken haller sınırlı ve sayılı şekilde düzenlenmiştir. İşyerinin açılışına, sigortalının işe girişine ilişkin bildirgeler ile, aylık ve dört aylık prim bildirgelerinin süreleri içerisinde Kuruma verilmemesi, işyeri kayıtlarının yazılı ihtar rağmen 15 gün içerisinde mücbir sebep olmaksızın Kuruma ibraz edilmemesi veya kayıtların ibraz edilmekle birlikte, yönteme uygun şekilde düzenlenmemesi, vizite kağıdı veya sağlık belgesinin yazılı ihtar rağmen ilgililere verilmemesi hallerinde idari para cezası söz konusu olacaktır.

Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından verilen idari para cezalarına karşı 506 sayılı Kanunun 140. maddesinde iki yol öngörülmüştür. İdari para cezaları tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde Kuruma ödenecek ya da ödenmek istenmiyorsa aynı süre içinde Kurumun ilgili ünitesine itiraz edilebilecektir.

Mevcut düzenlemeye göre, Kurum ünitesi itirazı ret ettiği takdirde, itirazı reddedilenler ret kararının tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde yetkili sulh ceza mahkemesine itiraz edebilecektir. Ancak mahkemeye başvurulması cezanın takip ve tahsilini durdurmaz. Dolayısıyla mahkemeye başvurulması halinde de Kurum, idari para cezasının takip ve tahsiline ilişkin işlemlere devam edebilecektir. Para cezasına yapılan itiraz sulh ceza mahkemesinde, zorunlu görülmeyen hallerde evrak üzerinde inceleme yapılarak en kısa sürede sonuçlandırılacaktır. Sulh ceza mahkemesince verilen karar kesin olup, temyiz yolu kapalıdır. Kurum ünitesince itirazın reddine dair verilen kararın tebliğ tarihinden

itibaren 7 gün içinde Sulh ceza mahkemesine başvurulmaması halinde idari para cezası kesinleşecektir.

II. 20.06.1987 tarih ve 3395 sayılı Yasanın 12. maddesiyle 506 sayılı Kanunun 140. maddesinde değişiklik yapılarak Sosyal Sigortalar Kurumuna idari para cezası verme yetkisi tanınmıştır. Söz konusu değişiklikle, Kurumca verilen idari para cezasına karşı mahkemeye itiraz hakkı tanınmış ancak görevli mahkemenin sulh ceza mahkemesinin mi yoksa iş mahkemesinin mi olduğu belirtilmemiştir. Sosyal Sigortalar Yasasından kaynaklanan uyuşmazlıklara bakan Yargıtay 10 Hukuk Dairesi başlangıçta 506 sayılı Kanunun 134. maddesi gereği Kurumca verilen idari para cezasına karşı iş mahkemesine itiraz edilmesi gerektiği görüşünde iken, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında, idari para cezalarına karşı yapılacak itirazların sulh ceza mahkemelerinde görülebileceği sonucuna varmıştır. Daha sonra 06.05.1993 tarih ve 3910 sayılı Yasanın birinci maddesiyle 506 sayılı Kanunun 140. maddesi yeniden değişikliğe uğramış, itiraz davasının yetkili sulh ceza mahkemesine açılması gerektiğine ilişkin açık hüküm getirilerek, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararındaki görüş, yasal hüküm haline gelmiştir⁴.

506 sayılı Kanunun 140. maddesi gereği uygulanacak idari para cezalarından çıkacak uyuşmazlıkların çözüm yerinin adli yargı mı yoksa idari yargı mı olacağı hususunda da uyuşmazlıklar çıkmıştır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 140. maddesi uyarınca para cezası verilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davalarda, idare mahkemesinin ve sulh ceza mahkemesinin görevsizlik kararı vermesi ve olumsuz görev uyuşmazlığının ortaya çıkması dolayısıyla konu Uyuşmazlık

⁴ HGK, 14.12.1988 tarih, 1988/895 E., 1988/1016 K. Konu hakkındaki ayrıntılı bilgi için bakınız, ARASLI, Utkan; "Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar", Cilt 2, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002 s. 1366-1370; ASLANKÖYLÜ, Resul; "Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu", Nurol Matbaası, Ankara, 2003, s.1030-1038.

Mahkemesinin önüne gelmiş ve Uyuşmalık Mahkemesi 12.07.1988 tarih, 1988/11 Esas ve 1988/19 Karar sayılı kararıyla, 506 sayılı Kanunu'nun 140. maddesi uyarınca verilen ceza kararına yönelik itirazın adli yargı yerinde incelenmesi gerektiği hakkında karar vermiştir⁵. Uyuşmazlık Mahkemesi bu kararında, idari yaptırımların bir idari işlem niteliğinde olduğunu ancak bazı kanunlarda kanun koyucunun pratik düşüncelerle bu tür işlemlere karşı ilgililerin yapabileceği itirazların adli yargı düzeni içinde yer alan hakimler tarafından sade bir usulle incelenmesini uygun görebileceğini açıklamıştır⁶.

İdari para cezalarından doğan uyuşmazlıkların çözüm yerinin sulh ceza mahkemesi olarak düzenlenmesi yazarlarca eleştirilmektedir. Araslı, 506 sayılı Yasanın sosyal sigortalar hukukunun uygulanmasından kaynaklandığını, işyeri veya sigortalı ile ilgili düzenlenmesi gerekli bildirge veya bordrolar, işyeri kayıtları, işverence düzenlenmesi gerekli kimi kağıt veya belgelerin 506 sayılı yasanın belirlediği kurallara ilişkin olduğunu, dolayısıyla bunların yöntemince yerine getirilip getirilmediğinin, 506 sayılı Yasadan kaynaklanan uyuşmazlıklara bakan iş mahkemeleri tarafından denetlenmesi gerektiğini belirtmektedir⁷. Ayrıca, mevcut durum bir ikileme neden olmaktadır. İdari para cezalarından doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin, sulh ceza mahkemeleri olmasına karşın, aynı idari

para cezalarının ödeme emirlerinden doğan uyuşmazlıklar 506 sayılı Yasanın 80. maddesinde belirtildiği biçimde iş mahkemelerinde çözümlenmekte bu ise uygulamada karmaşaya neden olmaktadır⁸.

Aslanköylü'ye göre de, idari para cezası kararının hukuka uygun olarak verilir verilmeyeceği konusunda sağlıklı bir sonuca ulaşılabilmesi için Sosyal Sigortalar Kanununun genel sisteminin ve temel kavramların çok iyi bilinmesi gerekir. Bu konudaki uzman mahkemeler iş mahkemeleridir⁹. Uygulamada, sulh ceza mahkemesi kararına karşı temyiz yolunun kapalı olması nedeniyle sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. İdari para cezası kararına karşı yapılan itirazın iş mahkemesince incelenmesi durumunda, iş mahkemesi 5521 sayılı İş Mahkemesi Kanunu ile bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununu uygulayacağından idari para cezası yönünden verilen kararlara temyiz yolu açılmış olacaktır¹⁰.

III. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 140. maddesi gereği ve mahkeme kararları dikkate alınarak para cezalarıyla ilgili uyuşmazlıklar Sulh Ceza Mahkemesinde görülmekte ve bu uyuşmazlıkların iş mahkemelerinde incelenmesi gerektiği yönünde eleştiriler mevcut iken, Anayasa Mahkemesi aşağıda açıkladığımız kararı almıştır.

5 Uyuşmazlık Mahkemesinin bu kararı 26 Ekim 1988 tarih ve 19971 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Söz konusu kararda, "İdari ceza, uygulama alanı ile, idarenin kamu düzeninin sağlanması ve korunması yükümlülüklerinin yerine getirilmesinin sağlanması amacına yönelik bir ceza müeyyidesidir. İdare, idari cezayı kendi organları eli ile kararlaştırır ve uygular, idari cezalar bu nedenle idari işlem niteliğindedirler. İdare tarafından uygulanan cezalarda sadece para cezası ile meslek veya sanattan yasaklama müeyyidelerinin kabul edilmesi, onların idari nitelikleri gereğidir. Yapıları ve nitelikleri itibarıyla bu işlemler hakkında açılacak davalarda görevli yargı mercii kural olarak idari yargı yerleridir. Bununla beraber, bazı kanunlarda kanun koyucu pratik düşüncelerle bu cezai işlemlere karşı ilgililerin yapabileceği itirazların adli yargı düzeni içinde yer alan hakimler tarafından sade bir usulle incelenmesini uygun görmüştür" ifadeleri yer almıştır.

6 SÜZEK, İdari yaptırımlara (işlemlere) karşı kural olarak idari yargı yoluna gidilmesi gerektiği halde, yasayla açıkça yetkili kılındığı hallerde adli yargının görev yapmasının mümkün olabileceğini, adli yargı önünde ilgilie itiraz hakkı tanınmasının, idari yaptırımların bir idari işlem niteliği taşıdığı gerçeğini değiştirmeyeceğini belirtmiştir. Bakınız; SÜZEK, İş Hukuku, s.134.

7 ARASLI'ya göre, "506 sayılı Yasanın 134. maddesi de bu yönde bir ayırım getirmemiş ve yasanın uygulanmasından doğan uyuşmazlıkların uzman iş mahkemelerince çözümleneceği kuralını getirmiştir. Bunun sonucu denilebilir ki; Yasanın getirmiş olduğu bu kural ve esasın 140. madde yönünden bozularak idari yaptırım niteliğindeki idari para cezalarından doğan uyuşmazlıkların çözüm yerinin iş mahkemesi yerine, sulh ceza mahkemesi olarak kabulü hem idari yaptırımların hukuksal niteliğine hem de, 506 sayılı Yasanın benimsediği temel esasa uygun düşmemiştir." Bakınız ARASLI; s.1367.

8 ARASLI, s.1368.

9 ASLANKÖYLÜ, s.1037.

10 ASLANKÖYLÜ, s.1037.

Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 140. maddesi uyarınca davacı hakkında verilen idarî para cezasına karşı açılan bir davada, anılan maddenin dördüncü fıkrasında yer alan, "Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren (7) gün içinde yetkili sulh ceza mahkemesine başvurabilirler" tümcesini Anayasa'ya (Anayasa'nın başlangıcı ile 2.,8.,9.,125., 140., 142 ve 155. maddelerine) aykırı bulan Ankara 11. Sulh Ceza Mahkemesi, iptali için Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunmuştur.

Uyuşmazlığı inceleyen Anayasa Mahkemesi, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 3910 sayılı Yasa ile değiştirilen 140. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren (7) gün içinde yetkili sulh ceza mahkemesine başvurabilirler" tümcesinin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline 08.10.2002 tarihinde oybirliğiyle karar vermiş ve karar 26 Şubat 2003 tarih ve 25032 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi iptal gerekçesini aşağıda yer alan cümlelerle açıklamıştır;

"Anayasa'da Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik bir hukuk devleti olduğu vurgulanırken, Devlet içinde tüm kamusal yaşam ve yönetimin yargı denetimine bağlı olması amaçlanmıştır. Çünkü yargı denetimi hukuk devletinin olmazsa olmaz koşuludur. Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasındaki "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır" kuralıyla amaçlanan etkili bir yargısal denetimdir. Bu kural, yönetimin kamu hukuku ya da özel hukuk alanına giren tüm eylem ve işlemlerini kapsamaktadır.

Tarihsel gelişimine paralel olarak Anayasa'da adli ve idarî yargı ayırımı gidilmiş, kimi maddelerinde bu ayırma ilişkin kurallar yer almıştır. Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasında, "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine

karşı yargı yolu açıktır." 140. maddenin birinci fıkrasında, "Hakimler ve savcılar adli ve idari yargı hakim ve savcıları olarak görev yaparlar"; 142. maddesinde "Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.", 155. maddesinin birinci fıkrasında da, "Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar" biçimdeki düzenlemeler, idari-adli yargı ayrılığının kurumsallaştığının kanıtıdır. **Bu düzenlemeler gereği idari uyuşmazlıkların çözümünde idare ve vergi mahkemeleriyle, Danıştay yetkili kılınmıştır. Belirtilen nedenlerle kural olarak, idarenin kamu gücü kullandığı ve kamu hukuku alanına giren işlem ve eylemleri idari yargı, özel hukuk alanına giren işlemleri de adli yargı denetimine tabi olacaktır."**

"Anayasa'nın yürütme bölümünde yer alan 125. maddesiyle idarenin her türlü eylem ve işlemlerini yargı denetimine bağlı tutulduktan sonra, maddenin diğer fıkraları da idari yargı sisteminde geçerli olan ilkeleri belirlemektedir. İdari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden itibaren başlaması, idarî eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı verme yasağı, yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için gerekli olan koşullar, yürütmenin durdurulması kararına getirilebilecek sınırlamalar ve idarenin verdiği zararı ödeme yükümlülüğü, ağırlıklı olarak adli yargı sistemi için değil, idarî yargı- sistemi için geçerli olan temel ilkelerdir.

Anayasa'nın belirlemiş olduğu bu kurallar, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda da yer alan idarî yargılama usul ve esaslarının ana kurallarıdır. Anayasa'nın değişik maddelerinde kurumsallaşan ve 125. maddesinde belirtilen idarî-adli

yargı ayırımına ilişkin düzenlemeler nedeniyle idarî yargının görev alanına giren bir uyuşmazlığın çözümünde adlî yargının görevlendirilmesi konusunda yasa koyucunun geniş takdir hakkının bulunduğu söylemek olanaklı değildir. İtiraz başvurusuna konu olan idarî para cezası, kamu gücünün kullanılmasıyla ilgili ve Yasada belirtilen kurallara uymayanlara idarî bir yaptırımın uygulanması niteliğinde olduğundan, çıkacak uyuşmazlıkların çözümünde de idarî yargının yetkili kılınması gerekir.

Bu nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 125. ve 155. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir." cümleleriyle açıklamıştır.

IV. Anayasa Mahkemesi, söz konusu iptal hükmünün kararın Resmi Gazete'de yayımlanmasından başlayarak 1 yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. İptal hükmünün 1 yıl sonra yürürlüğe girmesiyle ilgili gerekçesi ise şu şekildedir; "Anayasa'nın 153. maddesi ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 53. maddesi uyarınca yasa, kanun hükmünde kararname veya TBMM İçtüzüğü ya da bunların belirli madde veya hükümleri iptal kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı gün yürürlükten kalkar. Ancak, Anayasa Mahkemesi iptal kararı ile meydana gelecek hukuksal boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlal edici nitelikte görürse, boşluğun doldurulması için iptal kararının yürürlüğe gireceği günü ayrıca kararlaştırabilir. **Dava konusu 506 sayılı Yasa'nın 140. maddesinin 4. fıkrasının 3. tümcesinin iptaline karar verilmesi ile meydana gelen hukuksal boşluk kamu yararını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olduğundan, yeni düzenleme yapması için yasama organına süre tanımak amacıyla iptal kararının Resmi Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi uygun bulunmuştur.**"

V. 506 sayılı Yasanın 140. maddesi sosyal güvenliğin sağlanması bakımından bazı görevlerin zamanında ve eksiksiz yerine getirilmesi için Kurumca ilgililere uygulanacak yaptırımı düzenlemektedir. İş hukukunun ve sosyal güvenlik hukukunun kendisine özgü yapısı ve çalışma ilişkilerinin değişik özellikleri dikkate alındığında söz konusu para cezalarına yapılacak itirazların ihtisas mahkemesi olan iş mahkemelerince incelenmesi yönündeki görüşlere katılmaktayız. Bu itibarla, 506 sayılı Yasanın 140. maddesi gereği verilecek para cezalarına ilişkin itirazlarda sulh ceza mahkemelerini görevli kılan hükmü iptal eden Anayasa Mahkemesi kararına bu yönüyle katılmakta, ancak kararda yer alan bu tür uyuşmazlıkların çözümünde idarî yargının yetkili kılınması gerektiği düşüncesini paylaşmaktayız. Ayrıca her yerde idari mahkemelerinin bulunmaması uygulamada bazı sıkıntılara yol açabilecektir.

Anayasa Mahkemesi'nin kararı 26 Şubat 2004 tarihinde yürürlüğe gireceğinden, mevcut düzenleme o tarihe kadar geçerliliğini koruyacaktır. Dolayısıyla 26 Şubat 2004 tarihine kadar Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 140. maddesi uyarınca verilen para cezalarına yönelik itirazların reddi üzerine Sulh Ceza Mahkemelerine başvurulmaya ve uyuşmazlıklar bu mahkemelerce incelenmeye devam edecektir. Anayasa Mahkemesi Kararında da belirtildiği üzere, yasama organı da bu süre içerisinde konu hakkında düzenleme yapma imkanına sahip olacaktır. Yasa koyucunun Anayasa Mahkemesi Kararında belirtilen hususlara uygun olarak idari yargının görevli olacağı yönünde düzenleme yapması durumunda, (diğer ifadeyle iş mahkemelerini görevli kılan bir düzenlemeyi tercih etmezse) yeni düzenleme yürürlüğe girdikten sonra idari para cezalarına yapılan itirazların reddine ilişkin uyuşmazlıklar idari yargıda çözülecektir.

ÇİMENTO HABER

**Çimento Sektörüne Emek Verenler Bilgi Bankası
Albümü İlgililerin İstifadesine Sunuldu**

**Oyak Çimento 2003 Yılı
"Matematik ve Verimlilik Yılı" Olarak İlan Etti**

**Problem Çözme Yöntem ve Teknikleri
Eğitimi Gerçekleştirildi**

**"Bireysel Emeklilik Sistemi"
Konulu Toplantı Yapıldı**

**THBB Sendikamız Merkezinde
Seminer Düzenledi**

**Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği'nin
45. Genel Kurulu Yapıldı**

**Türkiye Hazır Beton Birliği'nin
16. Genel Kurulu Yapıldı**

MPM'nin 42. Genel Kurulu Yapıldı

Çimento Sektörüne Emek Verenler Bilgi Bankası Albümü İlgililerin İstifadesine Sunuldu

26 – 29 Ekim 2001 tarihleri arasında Marmaris Mares Otel’de Sendikamız Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası (ÇMİS) ile Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği (TÇMB)’nin ortaklaşa düzenledikleri “**Çimento Günü Etkinlikleri**”nde çimento sektöründe daha önce görev almış olanlar ve şu an için hala görevde bulunan dostlarımız bu vesile ile bir araya gelmişlerdi.

Bu toplantıda, birçok çimentocu dostumuzun birbirleri ile haberleşmede sıkıntı yaşadığı dile getirilirken, bundan böyle iletişimi kolaylaştırmak için bir Albüm hazırlanması fikri ortaya çıkmıştı.

Bu amaçla, tüm bu değerli çimentocu dostların birarada yer alacağı bir Albüm, Sendikamızca hazırlanarak dostlarımıza gönderilmiştir.

“**ÇİMENTO SEKTÖRÜNE EMEK VERENLER BİLGİ BANKASI**” Albümü, albümde yer alan kişilerden gelen bilgilere sadık kalınarak, soyadına göre alfabetik sırayla föy şeklinde hazırlanmıştır. Ancak, şu an için sadece ulaşabildiğimiz dostlarımızın bilgilerini yansıtmaktadır. Önümüzdeki günlerde ulaşamadığımız dostlarımızdan gelecek bilgiler sendikamızca kısa sürede derlenecek ve onların da bu albümde yer almaları için basıma hazırlanacaktır.

Oyak Çimento 2003 Yılına “Matematik ve Verimlilik Yılı” Olarak İlan Etti

Üyemiz Oyak Çimento Fabrikalarında bu yılın Matematik ve Verimlilik Yılı ilan edilmesinin nedenleri ile konu hakkındaki etkinlikler hakkında Oyak Otomotiv ve Çimento Şirketleri Yönetim Kurulu Başkanı Celal Çağlar dergimize şu açıklamalarda bulunmuştur;

“2003 yılını OYAK Çimento Grubu **“Matematik ve Verimlilik”** yılı ilan etmiştir. Türkiye’nin çıkış yolu verimlilik ve yaratıcılığı artırmaktan geçmektedir. Giderek tek Pazar haline dönüşen dünyada tutunmanın esası, önce

Oyak Otomotiv ve Çimento Şirketleri Yönetim Kurulu Başkanı Celal Çağlar

en üst düzeyde verimli olmaktır, yani “bir işi, bir kere de, doğru, uygun kalitede, uygun fiyata” üretebilmektir.

Sadece verimli olmak üst düzey ülke olmak için gerekli ama yeterli koşul değildir. Verimliliği; mutlaka yaratıcılıkla taçlandırmak gerekir. Yaratıcılık, bilgiye bilgi katmaktır. Onun için “**Matematik**” diyoruz. Matematik tüm ilimlerin efendisidir. Matematik yoksa hayat yoktur. Neticede bir düşünce sistematığıdır; sorgulayan, kuşku duyan, ispat bekleyen, bir aydın profilidir bahsedilen. Matematik, en ilgisiz gözükken konular, nesneler arasında bağlantı kurup en iyiyi yaratmaktır.

OYAK Çimento Grubu olarak Eğitime ve Yaratıcılığa bir nebze katkıda bulunmak, Matematikğin önemini halkın gündemine getirmek üzere OYAK Çimento Grubuna bağlı fabrikalarımızın bulunduğu Adana, Bolu, Ordu, Mardin ve Elazığ illerinde 2003 Şubat ve Mart aylarında TÜBİTAK işbirliği ile “**Matematikğin İki Yüzü ve Hayatımızdaki Yansımaları**” konulu konferanslar düzenlenmiştir.

Ayrıca bu il ve ilçelerin lise düzeyindeki okullarının katıldığı Matematik yarışması yapılmış, il birincisi olan okullar belirlenmiştir.

19 Nisan 2003 tarihinde yine TÜBİTAK işbirliği ile Ankara’da 5 ilin birincisi olan okul öğrencileri takım halinde yarışacaklardır. Bu 5 ilin birincilerinin arasından şampiyon olan okul belirlenecektir.

Ödül töreninden bir görünüm

Aşama aşama yapılan bu organizasyonda her ilimizde yarışmaya katılan ilk 15 okula 1.500.000.000.- TL yardım yapılacaktır.

Yarışmaya katılan tüm okullarımıza Tübitak yayınlarından oluşan 8 adetlik kitap seti hediye edilmiştir. Ayrıca yarışmaya katılan tüm takım öğretmeni ve öğrencilerine Kol saati ve Kırtasiye seti armağan edilmiştir.

İl birincisi olan okulların öğretmen ve öğrencilerine Cumhuriyet Altını hediye edilecektir. Ankara’daki yarışmada Şampiyon olan okul öğrencilerine de ayrıca Bilgisayar ve Yazıcı, okullarına da ikinci kez 1.500.000.000.- TL yardım yapılacaktır. 19 Nisan 2003 akşamı Ankara’da verilecek olan Resepsiyonla 2003 Verimlilik ve Matematik Yılı kutlanacaktır.

Şampiyon olan takım öğrencileri Üniversiteyi Çimento Fabrikalarında çalışabilecekleri bir branşta bitirmeleri halinde öncelikli olarak iş imkanına sahip olmaya hak kazanacaklardır.

Matematik ve Verimlilik konuları sürekli gündemde tutularak yapılan bu etkinliği ülkemiz geleceği açısından bir başlangıç kabul edip yolumuzun açık olması en büyük arzumuzdur.”

Problem Çözme Yöntem ve Teknikleri Eğitimi Gerçekleştirildi

25-28 Mart 2003 tarihleri arasında Sendikamız Merkez Binası'nda, ilk iki günü Üyemiz fabrikalarında görevli teknik personele, diğer iki günü de üyemiz fabrikaların İnsan Kaynakları ve Personel Bölümleri Yöneticilerine olmak üzere toplam dört gün süreyle "**Problem Çözme Yöntem ve Teknikleri**" konulu eğitim düzenlenmiştir.

İşletme içerisinde yaşanan yönetim ve süreç problemlerinin alanlarını açıklayabilme, problemleri belirleyebilme, problemlerin nedenlerine ilişkin veri toplayabilme ve çözüm önerilerini geliştirebilme amacını taşıyan eğitim programını MESS Eğitim Vakfı Eğitimcilerinden Hakan Moka yürütmüştür.

Teknik Personele verilen eğitimde; Ürün Penceresi, Ürün Planlama Aşamaları, Sürecin Kontrol Altına Alınması ve Hataların

Sendikamız Genel Sekreter Yardımcısı Burçak Çubukçu eğitimin açılış konuşmasını gerçekleştirirken

Teknik Personele yönelik olan eğitimden bir görünüm

Personel ve İnsan Kaynakları Yöneticilerine yönelik olan eğitimden bir görünüm

Belirlenmesi, Problem Çözme Aşamaları ve Problem Çözme Araçları konularına değinilmiştir. İnsan kaynakları ve Personel Bölümleri Yöneticilerine ise; Problemin Belirlenmesi, Problem Çözme Aşamaları ve Problem Çözme Araçları konularında bilgi verilmiştir.

PROBLEM ÇÖZME SÜRECİ

Problem Çözme uygulamasında; öncelikle soruna yol açan problem tespit edildikten sonra problemin tanımı yapılır. Tanımdan sonra, problem ile ilgili veriler toplanır ve derlenir. Veriler ışığında problemin nedenlerinin belirlenmesinin ardından çözüm önerisi geliştirilir. Bu aşamada problem çözme araçları olan; Pareto Analizi, Histogram, Akış Diyagramı, Kontrol kartları, Neden-Sonuç Analizi, Beyin Fırtınası, Korelasyon Diyagramı, Afinite Diyagramı, İlişkiler Diyagramı, Örneklem, Matris Diyagramı,

Eğitimin ilk gününde katılımcılar toplu halde

Araç Diyagramı veya 70K Diyagramı arasından seçim yapmak suretiyle, problemin çözümü sağlanmaya çalışılır.

“Bireysel Emeklilik Sistemi” Konulu Toplantı Yapıldı

Sendikamız Merkez Binası Toplantı Salonu’nda 11 Nisan 2003 tarihinde T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Özel Emeklilik Dairesi Başkanı Ali Haydar Elveren’in konuşmacı olarak katıldığı “Bireysel Emeklilik Sistemi” konulu bir toplantı gerçekleştirildi.

Üyemiz fabrikalarının temsilcilerinin yanı sıra üst kuruluşumuz Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ve işveren sendikaları temsilcilerinin katıldığı toplantıda, Sendikamız Genel Sekreter Yardımcısı Burçak Çubukçu’nun yaptığı açılış konuşmasının ardından, Ali Haydar Elveren bilgisayar ortamında hazırladığı sunu eşliğinde sırasıyla, Türkiye’nin demografik yapısı, Sosyal Güvenlik Reformu Genel Stratejisi,

Sendikamız Genel Sekreter Yardımcısı Burçak Çubukçu toplantının açılış konuşmasını gerçekleştirirken

Toplantıdan bir görünüm

Reformun Mali Etkisi, Bireysel Emeklilik Sisteme İlişkin Mevzuat, Sistemin Temel Unsurları, Teminatlar ve Katılım Şartları, Bireysel Hesaplar, Hizmet Sunumunda Uzmanlaşma, Emeklilik Şirketleri, Emeklilik Yatırım Fonları, Bireysel Emeklilik Araçları, Masraf Kesintileri,

Bireylere Seçim Hakkı, Vergi Teşviği, Gözetim ve Denetim, Gruplar ve Vakıflar Açısından Fırsatlar ve Sistemin Makro Ekonomik Etkileri konularında katılımcıları bilgilendirdi.

Toplantı, katılımcıların sistemin içeriği ve işleyişi ile ilgili yönelttikleri soruların konuşmacı tarafından cevaplandırılması ve karşılıklı bilgi alışverişini müteakip birlikte yenilen öğle yemeğinin ardından sona erdi.

THBB Sendikamız Merkezinde Seminer Düzenledi

Kardeş Kuruluşumuz Türkiye Hazır Beton Birliği 05 – 06 – 07 Mart 2003 tarihleri arasında Pompa ve Mikser Operatörleri için bir Eğitim Semineri düzenlemiştir. Merkez Binamız Mesut Erez Toplantı Salonu'nda ve Sendikamızın evsahipliğinde gerçekleştirilen **Transmikser ve Pompa Geliştirme ve Uyum Kursu** konulu seminerin ilk gününde “Hazır Beton Sektörü”, “Beton”, “Beton Üretimi” hakkında genel bilgiler verilmiş ve “Beton Teknolojisi” anlatılmıştır.

Seminerin ikinci gününde “Araçlar ve Bakım”, “Pompa ve Mikser Hakkında Genel Bilgiler”, “Kullanım Kuralları” ve “Bakım ve Günlük Kontrol” konuları katılımcılara aktarılmıştır.

Seminerden bir görünüm

Seminerin son gününün konuları ise “İlk Yardım”, “Operatörler için İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kuralları” ile “Karayolları ve Trafik” olmuştur.

Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği'nin 45. Genel Kurulu Yapıldı

Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği'nin 45. Olağan Genel Kurulu 26.02.2003 tarihinde TÇMB Konferans salonunda yapıldı.

Toplantının Divan Başkanlığını Dr. Faruk YAĞIZ, Başkan Vekilliğini Mehmet GÜMÜŞBURUN, Katip Üyeliğini Lütfi BAŞ yürütmüşlerdir.

Saygı duruşu ve İstiklal Marşından sonra gündem maddelerine geçilen toplantıda Yönetim Kurulu Başkanı Adnan İĞNEBEKÇİLİ söz alarak 2002 yılı içinde Yönetim Kurulunun faaliyetlerini içeren bir konuşma yapmış, Stratejik Sektör Araştırması'nın 2002 yılı içinde tamamlandığını, Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası ile birlikte Türkiye Ekonomik Toplumsal Tarih Vakfı'na Türk Çimento Tarihi ile ilgili bir çalışma hazırlatıldığını ve yakın zamanda tamamlanarak üyelerin hizmetlerine sunulacağını açıklamıştır.

İğnebekçili konuşmasında ayrıca, Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası ve Türkiye Hazır Beton Birliği ile müştereken yapılan çalışmalar ve AR-GE, Eğitim ile Kalite ve Çevre Kurulu İktisadi İşletmesi'nin 2002 yılı çalışmaları hakkında katılımcılara detaylı izahatta bulunmuş ve konuşmasının sonunda gerçekleştirilen tüm faaliyetlerde katkısı bulunan TÇMB çalışanlarına ve üyelere teşekkür etmiştir.

Türkiye Hazır Beton Birliği'nin 16. Genel Kurulu Yapıldı

Türkiye Hazır Beton Birliği'nin 21 Mart 2003 tarihinde İstanbul'da yapılan 16. Olağan Genel Kurul Toplantısı'nda, 2 yıl süreyle (2003 – 2005) görev yapacak yeni yönetim belirlendi.

Buna göre Türkiye Hazır Beton Birliği'nin 17. – 18. Dönem Yönetim Kurulu'nda görev alan isimler şunlar: Cem Bahadır (TBS), Kadir Bayburtlu (Set Beton), Hulusi Demir (Baştaş), Mehmet Destebaşı (Detaş), Cüneyt Ertuğrul (Soyak), Mehmet Göçmen (Lafarge Beton), Ayhan Güteryüz (Nuh Beton), Hakan Gürdal (Betonsa), Cengiz Koca (Koca Beton), Mehmet Ali Onur (Onur Beton), Ali Özinönü (Çimbeton), Mürsel Öztürk (Bursa Beton), Necip Terzibaşoğlu (Batı Beton), Sadullah Yılmaz (Yılmaz Beton), Ramazan Yücel (Adana Çimento Hazır Beton) Denetim Kurulu: Osman Üçüncü (Kar Beton), A. Nuri Ülgezen (Yol ve Yapı), Lütfü Yücelik (Aşkale Çimento).

Yeni Yönetim Kurulu'nun Genel Kurul'dan sonra yaptığı ilk toplantısında Hakan Gürdal (Betonsa) Yönetim Kurulu Başkanlığı'na, Cengiz Koca (Koca Beton) Başkan Vekilliği'ne, Ramazan Yücel de (Adana Çimento Hazır Beton) Sayman Üyeliğe seçildiler.

MPM'nin 42. Genel Kurulu Yapıldı

Milli Prodüktivite Merkezi
"Türkiye'nin Prodüktivite Merkezi"

Üst Kuruluşumuz Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun Genel Kurul ve Yönetim Kurulu'nda işveren kesimini temsil ettiği Milli Prodüktivite Merkezi (MPM)'nin 42. Genel Kurulu, 28 Mart 2003 tarihinde Ankara'da toplanmıştır.

Genel Kurul'un açılışında TBMM Başkanı Bülent Arınç ve TİSK Yönetim Kurulu Başkanı Refik Baydur birer konuşma yapmışlardır.

MPM Genel Kuruluna Katılanlardan bir görünüm

Genel Kurul'da MPM'nin 2002 yılı çalışmaları ve 2003 yılı İş Programının görüşülmesinden sonra yapılan seçimler sonucunda işveren kesimini temsilen TİSK Yürütme Komitesi ve Yönetim Kurulu Üyesi Bedirhan Çelik, MPM Yönetim Kurulu Üyesi olurken, diğer Yönetim Kurulu üyeliklerine; Ziya Karabulut (Hükümet), Hüseyin Karakoç (İşçi), Nizamettin Aydiş (TZOB), Mehmet Emin Zararsız (DPT), Mehmet Temel (MEB) seçilmişlerdir. Sendikamız Genel Sekreter Yardımcısı Burçak Çubukçu İşveren kesiminden Yönetim Kurulu Yedek Üyeliğine seçilmiştir.

MPM Yönetim Kurulu, 13 Nisan 2003 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında Yönetim Kurulu Başkanlığına Bedirhan ÇELİK'i, Başkan Vekilliğine de Ziya KARABULUT'u getirmiştir.

MPM Genel Kuruluna Katılanlardan bir görünüm

**T.C.
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ
YARGITAY İLAMI**

ESAS NO : 2002/13534
KARAR NO : 2003/1628
KARAR TARİHİ : 06.02.2003

KARAR ÖZETİ : ŞOFÖRLÜK-İŞ KANUNUNUN UYGULANMASI

507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu'nun 2. maddesi "... geçimini sınırlı olarak kamyonculuk, otomobilcilik ve şoförlük ile temin eden kimseler..." tarafından yürütülen işlerin anılan kanunun kapsamında olduğunu öngörmüştür. Bu durumda davalının geçimini münhasıran otomobilcilik ile sağlayıp sağlamadığının tespiti, uyumsuzluğun çözümü bakımından önem taşımaktadır. Şayet davalı, yürütülen bu işler sonucunda geçimini münhasıran sahibi bulunduğu otomobilcilik ile sağlıyorsa olayda İş Kanunu'nun uygulanması mümkün değildir.

DAVA : Davacı, kıdem, ihbar tazminatı ile fazla çalışma, genel tatil, Cumartesi alacağı ile yıllık izin ücretinin ödenmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır.

Hüküm süresi içinde, davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla dosya incelendi gereği konuşulup düşünüldü.

YARGITAY KARARI

Davacı mirasçılarının, murisi açmış olduğu dava ile, davalıya ait takside bir süre hizmet akdiyle çalıştığını belirterek kıdem ve ihbar tazminatı ile bir kısım işçilik haklarının hüküm altına alınmasını istemiştir.

Davalı, taraflar arasında hizmet akdinin bulunmadığını ve ayrıca İş Kanunu'nun 5/5 maddesi kapsamında işyerinde davacılar murisinin çalıştığını savunarak davanın reddini istemiştir.

1475 sayılı İş Kanununun 5. maddesinin 5 inci bendine göre, 507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanununun 2. maddesinin tarifine uygun 3 kişinin çalıştığı işyerilerindeki çalışmalar sözü geçen kanunun istisnaları arasında sayılmış ve İş Kanununun kurallarının uygulama alanı dışında bırakılmıştır.

Öte yandan 507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanununun 2. maddesi "... geçimini sınırlı olarak kamyonculuk, otomobilcilik ve şoförlük ile temin eden kimseler..." tarafından yürütülen işlerin anılan kanunun kapsamında olduğunu öngörmüştür. Bu durumda davalının geçimini münhasıran otomobilcilik ile sağlayıp sağla-

madığının tespiti, uyuşmazlığın çözümü bakımından önem taşımaktadır. Şayet davalı, yürütülen bu işler sonucunda geçimini münhasıran sahibi bulunduğu otomobilcilik ile sağlıyorsa olayda İş Kanununun uygulanması mümkün değildir. Bu yönler üzerinde durulmadan ve gerekli inceleme yapılmadan davacıların isteklerinin hüküm altına alınması isabetsiz olduğundan kararın bozulması gerekmiştir.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın yukarıda gösterilen sebepten **BOZULMASINA**, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 06.02.2003 gününde oybirliği ile karar verildi

T.C.
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ
YARGITAY İLAMI

ESAS NO : 2002/14254
KARAR NO : 2003/2020
KARAR TARİHİ : 20.02.2003

KARAR ÖZETİ : İKRAMIYE-İŞYERİ UYGULAMASI

İşyerindeki ikramiye uygulamasının devamlılık arz etmediği nitekim son iki yıl ikramiye ödenmediği davacının da buna bir itirazının olmadığı sabittir. İlke olarak ikramiye ödenen hallerde bu uygulamanın sonradan kaldırılması durumlarında ve davacının da bu konuda itirazının bulunmaması halinde artık, bu uygulama iş şartı haline gelir.

DAVA : Davacı, ihbar ve kıdem tazminatı farkı, yıllık izin ücreti ile ikramiye alacağının ödetilmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır.

Hüküm süresi içinde davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

YARGITAY KARARI

1. Dosyadaki yazılara, toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerektirici sebeplere göre, davalının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yerinde değildir.

2. Davacı, 1998, 1999 yıllarına ait ikramiye alacaklarının ödenmediğini keza, işten ayrıldıktan sonra kendisine ödenen ihbar ve kıdem tazminatı alacaklarının hesabında ikramiyenin dikkate alınmadığını iddia ederek fark alacak isteğinde bulunmuştur.

Dosyadaki bilgi ve belgelerden işyerindeki ikramiye uygulamasının devamlılık arz etmediği nitekim son iki yıl ikramiye ödenmediği dâvacının da buna bir itirazının olmadığı, ilke olarak ikramiye ödenen hallerde sonradan kaldırılması durumlarında ve davacının da bu konuda itirazının bulunmaması artık bu uygulamayı iş şartı haline getirir. Somut olayda da aynı durum söz konusu olduğundan ikramiye alacağı isteğiyle bundan kaynaklandığı ileri sürülen fark alacak isteklerinin reddi gerekir.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın yukarıda yazılı sebepten BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 20.02.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T.C.
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ
YARGITAY İLAMI

ESAS NO : 2003/1523
KARAR NO : 2002/2559
KARAR TARİHİ : 27.02.2003

KARAR ÖZETİ : BELİRLİ SÜRELİ HİZMET SÖZLEŞMESİNİN BİR KEZ YENİLENMEKLE BELİRSİZ SÜRELİ HALE DÖNÜŞMEMESİ

Davacının davalı işyerinde bir tam yıl çalışması bulunmadığından kıdem tazminatı, yıllık ücretli izin isteklerinin reddi gerekir. Belirli süreli hizmet sözleşmesi bir kez yenilenmekle niteliğini kaybetmez, belirsiz süreli hale dönüşmez. Davacının hizmet sözleşmesi sadece bir kez yenilediğinden ihbar tazminatının da reddi gerekir.

DAVA : Davacı, ihbar, kıdem tazminatı, fazla çalışma, ücret ve izin ücreti ile hafta ve genel tatil gündeliklerinin ödenmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır. Hüküm süresi içinde davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş ve mahkemece 16.04.2002 tarih, 511 Esas,

2 Karar sayılı kararla, davalı vekilinin gerekli harçları çıkarılan çağrıya rağmen yatırmadığı gerekçesiyle temyizden vazgeçmiş sayılmasına karar verilmiş ise de, davalı vekilinin çıkarılan muhtıralara göre gerekli harçları süresinde yatırdığı anlaşılmakla, bu kararın bozularak ortadan kaldırılmasına karar verildi dosya incelendi gereği konuşulup düşünüldü:

YARGITAY KARARI

1. Davacı, davalının Rusya şantiyesinde 15.11.1993 tarihinde çalışmaya başladığını, 23.11.1994 de hizmet sözleşmesinin haksız feshedildiğini ileri sürerek kıdem, ihbar tazminatları ile fazla çalışma, hafta tatili, genel tatil ve yıllık izin ücretlerinin davalıdan tahsilini istemiştir.

Davalı, davacı ile aralarındaki hizmet sözleşmesinin belirli süreli olduğunu, ayrıca Rusya'daki işin süresi ile ilgili bulunduğunu, şirketin uluslararası mahkemeye yansıyan bir uyuşmazlık sonucu şantiyeyi terketmek zorunda kaldığını, bu nedenle davacının bir yıldan az çalıştığını, diğer alacaklarının da bulunmadığı savunmuş ve davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, davacının hizmet sözleşmesinin, inşaat işinin davalıdan alınması nedeniyle 23.11.1994 de feshedildiği, buna göre 6 aylık süreli olan hizmet sözleşmesinin birden fazla yenilenmiş olduğu kabul edilerek davacının iddia ettiği ücret üzerinden hesaplama yapılarak istekler hüküm altına alınmıştır.

Davacı ile davalı arasında 15.11.1993 başlangıç tarihli 6 aylık bir hizmet sözleşmesi bulunmaktadır. Uyuşmazlık, hizmet sözleşmesinin ne zaman ne şekilde sona erdiği hususundadır. Davalı, 27.09.1994 tarihinde şantiyeden çıkarıldığını ve bu nedenle uluslararası mahkemede dava açıldığını savunmuş ve buna ilişkin belgeler sunmuştur. İnşaat işinin davalıdan alındığı esasen mahkemenin de kabulündedir. Ancak mahkemeye sunulan karar ve bilirkişi raporu örneğine göre, aynı davalı aleyhine aynı nedenle 3. İş Mahkemesinde açılan başka bir davada, aynı bilirkişinin farklı bir rapor düzenlediği bellidir. Dairemiz incelemesinden de geçen söz konusu emsal davada aynı bilirkişinin 27.09.1994 de Rusya'daki şantiyeyi terketmesi istenen davalının Ekim 1994 ayında işçilerin hizmet sözleşmelerini feshettiğini belirlediği diğer delillerle birlikte mahkemece de aynı şekilde kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Davacı tanıklarından, davalı ile herhangi bir husumeti bulunmayan 'de, davacının Ekim 1994 ayı sonuna kadar çalıştığını ifade etmiş ve bu olguyu doğrulamıştır. Buna göre, davacının davalı işyerinde bir tam yıl çalışmadığı da ortaya çıkmaktadır. Kıdem tazminatı, yıllık izin isteklerinin bu nedenle reddi gerekir.

2. Dairemizin yerleşik içtihadına göre, belirli süreli hizmet sözleşmesi bir kez yenilenmekle niteliğini kaybetmez, belirsiz süreli hale dönüşmez Davacının hizmet sözleşmesi sadece bir kez yenilenmiş olması nedeniyle ihbar tazminatının da reddi gerekir.

3. Ücret, fazla çalışma, hafta tatili genel tatil istekleri yönünden de davacının dayandığı cari hesap tabloları muhasebe işlerinden anlayan bir bilirkişi marifetiyle incelenmeden karar verilmesi hatalıdır. Bu konuda uzman bir bilirkişiye inceleme yaptırılmak ve mevcut bilirkişi raporu ile birlikte bir değerlendirmeye tabi tutularak sonucuna göre bir karar verilmelidir.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 27.02.2003 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T.C.
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ
YARGITAY İLAMI

ESAS NO : 2002/16222

KARAR NO : 2003/2821

KARAR TARİHİ : 03.03.2003

KARAR ÖZETİ : PRİM

Prim istihsal yapılan işyerinde verimliliği, arttırmak için yapılan bir uygulamadır. İşyerinde uzun yıllardır istihsal yapılmadığı dosya içerisinden anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle toplu iş sözleşmesinin primle ilgili tüm düzenlemeleri nazara alındığında davacıların prim alacak isteklerinin reddi gerekir.

DAVA : Davacı, prim alacağının ödetilmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır. Hüküm davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla Mahalli Mahkemece davalının temyizinin süresinde bulunmadığı gerekçesi ile reddine karar verilmişse de, kısa kararın davalının gıyabında tefhim olunduğu, gerekçeli kararın ise adı geçen 24.05.2002 günü tebliğ edildiği 8 günlük temyiz süresinin 01.06.2002 günü dolduğu, ancak 01.06.2002 tarihinin resmi tatil olan cumartesi gününe rastladığı, takip eden Pazar gününün de resmi tatil olması sebebi ile temyiz son günü 03.06.2002 günü olduğu davalının da bu tarihte temyiz yoluna başvurduğu anlaşıldığından mahalli mahkemenin temyiz isteminin reddine dair olan kararın bozularak ortadan kaldırılmasına karar verildi.

YARGITAY KARARI

Davacılar toplu iş sözleşmesinden doğan prim alacağının tahsilini talep ve dava etmişler mahkemece bu istek hüküm altına alınmıştır. Davanın dayanağı olan toplu iş sözleşmesinin 53. maddesinde primin gayesinin istihsalin arttırılması, kalitenin ıslahı, hammadde, yarı mamül tali hasılat ve malzeme tasarrufunu temin etmek, işçilerin işe devamının işyeri disiplinini ve nizamlarına riayetini ve işlerini iş talimatlarına uygun olarak sağlanmasını temin olarak tarif edilmiş, 59. maddesinin B bendinde ise aşağıdaki hallerde işçilere ay içinde çalışmadığı günlerin primleri verilmeyip yalnız çalıştıkları günlerin primlerinin verileceği düzenlemesine yer verilmiştir. Prim istihsal yapılan işyerinde verimliliği, arttırmak için yapılan bir uygulamadır. İşyerinde uzun yıllardır istihsal yapılmadığı dosya içerisinde anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle toplu iş

sözleşmesinin primle ilgili tüm düzenlemeleri nazara alındığında davacıların prim alacak isteklerinin reddi gerekirken kabulü hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın yukarıda gösterilen sebepten BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 03.03.2003 gününde oybirliği ile karar verildi.

**T.C.
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ
YARGITAY İLAMI**

ESAS NO : 2002/15925

KARAR NO : 2003/2690

KARAR TARİHİ : 03.03.2003

KARAR ÖZETİ : FAZLA MESAI VE TATİL ÜCRET ALACAKLARI

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun ek 5. maddesine ve gerekse 581 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesine göre kamu kuruluşlarında çalışanların “aylık ödenek her türlü hak ve yardımların kurumlarınca ödenmek kaydı ile geçici olarak, görevlendirilecekleri” belirtilmiştir. Bu hukuki düzenleme karşısında davalının geçici görevlendirildiği Valilik Kriz Merkezi Başkanlığındaki fazla mesai ve tatil çalışmaları karşılığı ücretten, kadrosu bulunduğu kurumun sorumluluğu söz konusudur.

DAVA : Davacı, fazla mesai, Pazar ve bayram gündeliklerinin ödetilmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır.

Hüküm süresi içinde, davalı İçişleri Bakanlığı Avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla dosya incelendi gereği konuşulup düşünüldü:

YARGITAY KARARI

Davacı işçi davalılardan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kadrosunda iken, diğer davalı bünyesinde görevlendirildiğini, orada fazla mesai ve tatillerde çalıştırıldığını belirterek fazla mesai ve tatil ücret alacaklarının davalılardan tahsilini talep etmiştir.

Mahkemece, davacının belirtilen dönemlerde davalı Valiliğe bağlı İl Kriz Merkezinde çalıştırıldığı sorumluluğun Valiliğe ait olduğu gerekçesi ile temyiz eden davalı Valiliğin sorumluluğuna davalı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü yönünden ise husumeti bulunmadığından reddine karar verilmiştir.

Davacının 28.09.1999 - 07.01.2000 tarihleri arasında Valilik Kriz Başkanlığı Afet Büro bölümünde deprem sonrası görevlendirildiği anlaşılmaktadır. Gerek 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanununun ek 5. maddesine ve gerekse 581 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2.

maddesine göre kamu kuruluşlarında çalışanların “aylık ödenek, her türlü hak ve yardımlarının kurumlarınca ödenmek kaydı ile geçici olarak, görevlendirilecekleri” belirtilmiştir. Bu hukuki düzenleme karşısında davalının geçici görevlendirildiği Valilik Kriz Merkezi Başkanlığındaki fazla mesai ve tatil çalışmaları karşılığı ücretten kadrosu bulunduğu kurumun sorumluluğu olup, geçici görev yaptığı davalı temyiz eden kurumun sorumluluğu bulunmadığından, davalı Valiliği temsilen İçişleri Bakanlığı’nın alacaklardan sorumlu tutulması hatalı olup, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın yukarıda gösterilen sebepten BOZULMASINA, 03.03.2003 gününde oybirliği ile karar verildi.

T.C.
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ
YARGITAY İLAMI

ESAS NO : 2003/788

KARAR NO : 2003/2307

KARAR TARİHİ : 04.03.2003

KARAR ÖZETİ : GEÇİCİ GÖREV YOLUĞU

Davacı, işletme müdürlüğü nezdinde hizmet vasıtası şoförü olarak asli görevini

işletme müdürlüğünün bulunduğu belediye sınırları dışında ancak ana ormancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü işletme müdürlüğünün yetki sınırları içinde gerçekleştirildiğinden toplu iş sözleşmesinde yer alan geçici görev yolluğundan yararlanması mümkün değildir.

DAVA : Davacı, fazla çalışma parası ile geçici görev yolluğunun ödetilmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır.

Hüküm süresi içinde davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

YARGITAY KARARI

1. Dosyadaki yazılara, toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerektirici sebeplere göre, davalının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yerinde değildir.

2. Davacı, davalıya bağlı Orman İşletme Müdürlüğünde şoför olarak görev yaptığını, işyerinin bulunduğu belediye sınırları dışında görevlendirildiği halde geçici görev yolluğunun ödenmediğini belirterek istekte bulunmuştur.

Mahkemece istek doğrultusunda hüküm kurulmuştur.

Toplu İş Sözleşmesinin geçici görev yolluğunu düzenleyen 37/b maddesinde “Asli görevleri geçici nitelikte olmayıp, fiili görevlerini işyeri merkezlerinde ifa eden (sanatkar ve şoför gibi) mevsimlik ve daimi işçilere işyerinin bulunduğu belediye sınırları (Büyükşehirlerde Büyükşehir Belediye sınırları) dışına geçici olarak görevlendirilmeleri halinde geçici görev yolluğu ödenir. Ancak bu personel dışında olup, ana ormancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü işyeri yetki sınırları içinde çalışanlar harcırah hükümlerinden faydalanamaz” hükmü yer almaktadır. Davacının işletme müdürlüğü nezdinde hizmet vasıtası şoförü olarak asli görevini işletme müdürlüğünün bulunduğu belediye sınırları dışında ancak ana ormancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü işletme müdürlüğünün yetki sınırları içinde gerçekleştirdiği bu sebeple geçici görev yolluğundan yararlanması mümkün olmayan personel olduğu dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Bu durumda davacının asli görevini ifa ettiği dikkate alınmadan, yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın yukarıda yazılı sebepten BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 04.03.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T.C.
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ
YARGITAY İLAMI

ESAS NO : 2003/86
KARAR NO : 2003/556
KARAR TARİHİ : 03.02.2003

KARAR ÖZETİ : SİGORTALILIĞIN BAŞLANGICI

506 sayılı Kanunun 60-G maddesinde ifade olunan “18 yaşından önce malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi olanların sigortalılık süresi 18 yaşını doldurdukları tarihte başlamış kabul edilir” hükmü uyarınca, 28.03.1972 tarihinde doğmuş olan davacının sigortalılık başlangıcının 18 yaşını doldurduğu 28.03.1990 tarihi olarak kabul edilmesi gerekir.

DAVA : Davacı, sigortalılık başlangıç tarihinin 01.12.1989 olduğunun tespitine karar verilmesini istemiştir.

Mahkeme, ilamında belirtildiği şekilde isteğin kabulüne karar vermiştir.

Hükmün, davalı Avukatı tarafından temyiz edilmesi üzerine temyiz isteğinin

süresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Hakimi tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi:

1. Dosyadaki yazılara, toplanan delillere ve hükmün dayandığı gerektirici sebeplere göre, davalı Kurumun sair temyiz itirazlarının reddi gerekir.

2. Davacı, sigortalılık başlangıcının 01.12.1989 olduğunun tespitini istemekte olup, mahkemece istemin kabulüne karar verilmiştir.

Davanın yasal dayanaklarından olan 506 Sayılı Yasanın 108. maddesi hükmü ile “...sigorta süresinin başlangıcı, bu yasaya tabi olarak ilk defa çalışılmaya başlanılan tarih” olup, istemin; Yasanın Geçici 54. maddesi kapsamında ifade edilen istisnaya girmediği dikkate alındığında, Yasanın 60-G maddesinde ifade olunan “18 yaşından önce malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi olanların sigortalılık süresi 18 yaşını doldurdukları tarihte başlamış kabul edilir” hükmü uyarınca, 28.03.1972 tarihinde doğmuş olan davacının sigortalılık başlangıcının 18 yaşını doldurduğu 28.03.1990 tarihi olarak kabul edilmesi gerekirken, işe giriş bildirgesinde yazılı, daha önceki

bir tarihin hükme esas alınması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davalının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul olunmalı ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ : Temyiz edilen hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, 03.02.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T.C.

YARGITAY

9. HUKUK DAİRESİ

ESAS NO : 2002/8475

KARAR NO : 2002/24475

KARAR TARİHİ : 19.12.2002

KARAR ÖZETİ: İBRANAME

İbranamedeki imza inkar edilmediği gibi; ibranamenin davacının el yazısı ile yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu ibranameye itibar edilerek davanın reddi gerekir.

DAVA : Davacı, kıdem ve ihbar tazminatı ile izin ücreti ve ücret alacağının ödenmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır.

Hüküm süresi içinde davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

YARGITAY KARARI:

Davacı hizmet akdinin feshini müteakip verdiği ve kaydi ihtirazi koymadığı ibranamede rakam zikretmeksizin dava konusu alacakları ayrı ayrı sayarak aldığını kabul etmiş ve davalı işvereni ibra etmiştir. Bu ibranamedeki imza inkar edilmediği gibi; ibranamenin davacının el yazısı ile yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu ibranameye itibar edilerek davanın reddi gerekirken yazılı şekilde kabulü hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın yukarıda yazılı sebepten BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 19.12.2002 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İşsizlik Oranı

Bir çok ülke ekonomisi için, işsizlik oranı en iyi bilinen ve en çok kullanılan iş piyasası ölçülerinden birisidir. Daha önceki sayılarımızda yer verdiğimiz “İstihdamın Nüfusa Oranı” göstergesiyle birlikte işsizlik oranı, ekonominin işgücü durumu yönünden hangi konumda olduğu hakkında en geniş bilgiyi vermektedir.

İşsizlik oranı tek başına ele alındığında, işgücü piyasasının genel performansı ve ekonominin tüm olarak yapısı hakkında da fikir vermektedir.

Referans dönemi içinde istihdam edilmeyen (kâr karşılığı, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte bir saat bile çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildir.

Ayrıca, iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenlerden 15 gün içinde işbaşı yapabilecek kişiler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler.

İşsizlik oranı ise, yukarıda bahsedilen işsiz nüfusun işgücü içindeki oranıdır.

İşsizlik; İradi İşsizlik, Gayri İradi İşsizlik, Mevsimlik İşsizlik, Konjonktürel İşsizlik, Yapısal İşsizlik, Gizli İşsizlik, Friksiyonel İşsizlik şeklinde çeşitlendirilebilir.

İradi İşsizlik; piyasada geçerli olan ücreti kabul ettiği takdirde, çalışabilecek iş olduğu halde çalışmayan kişilerin meydana getirdiği işsizliktir.

Gayri İradi İşsizlik; iradi işsizlik türünün tam tersi olarak, şartlar ne olursa olsun çalışmak isteyen insanların kendi iradesi dışında iş bulamamalarıdır.

Mevsimlik İşsizlik; bazı ekonomik faaliyetlerin belirli mevsimlerde yapılabilmesi nedeniyle ortaya çıkan işsizlik türüdür.

Konjonktürel İşsizlik; ekonomik hayatın hep aynı faaliyet seviyesini devam ettiremeyip, piyasada meydana gelen dalgalanmalar sonucu karşılaşılan sadece o dönemi kapsayan işsizlik şeklidir.

Yapısal İşsizlik; bir ülkenin ekonomik yapısında meydana gelen değişimlerin sebep olduğu işsizlik şeklidir.

Gizli İşsizlik; iktisaden geri kalmış veya az gelişmiş ülkelerde çok rastlanan gizli işsizliği marjinal verimliliği sıfır ya da sıfırın altında olan işçilerin durumu olarak tanımlanabilir.

Friksiyonel İşsizlik; bir toplumda emek arz ve talebi arasında genel bir denge olduğu zaman bile çalışanların kısa vadeli iş veya yer değiştirmesinden doğan bir işsizlik türüdür.

Ülkelere Göre İşsiz Sayıları ve İşsizlik Oranları

Ülke	Yıl	Yaş Grubu	İşsizlik Sayısı	İşsizlik Oranı (%)
Avusturya	1999	15+	181.28	44,7
Belçika	2000	15-67	308.156	7,0
Danimarka	2000	16+	149.200	5,4
Finlandiya	2000	15-74	254.000	9,8
Almanya	2000	15+	3.278.000	8,1
Fransa	2000	15+	2.626.400	10,0
Yunanistan	1998	15+	478.346	10,8
İzlanda	1999	16-74	3.139	2
İrlanda	2000	15+	81.500	4,7
İtalya	2000	16+	2.545.000	10,8
Lüksemburg	2000	16+	4.570	2,4
Hollanda	1999	15-64	285.835	3,6
Norveç	2000	16-74	81.000	3,4
Portekiz	2000	16+	191.000	3,8
İspanya	2000	16+	2.370.390	14,1
İsveç	2000	16+	222.000	5,1
İsviçre	2000	15+	105.900	2,7
Türkiye	*2002	15+	2.636.000	11,4
İngiltere	2000	16+	1.580.000	5,3

Kaynak; Key Indicators of The Labour Market 2001-2002, ILO, Geneva

* DİE Hanehalkı İşgücü Anketi Temel Göstergeleri, IV. Dönem

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (DİE) hazırladığı **2002 IV. Dönem Hanehalkı İşgücü Anketi** Sonuçlarına göre Türkiye genelinde işgücü sayısı **23.220.000 kişi**dir. Bu kişilerden **2.636.000 kişi** işsiz durumundadır. Aynı ankete göre İşgücüne Katılma Oranı % **49,4**, İstihdam Oranı % **43,8**, İşsizlik Oranı ise % **11,4**'tür. İşsizler içerisinde Eğitimli Gençlerin İşsizlik Oranı % **30**'dur. Bahsedilen dönemde Eksik İstihdam Oranı ise % **5,1**'dir.

İşsizlik Oranı

Bir çok ülke ekonomisi için, işsizlik oranı en iyi bilinen ve en çok kullanılan iş piyasası ölçülerinden birisidir. Daha önceki sayılarımızda yer verdiğimiz “İstihdamın Nüfusa Oranı” göstergesiyle birlikte işsizlik oranı, ekonominin işgücü durumu yönünden hangi konumda olduğu hakkında en geniş bilgiyi vermektedir.

İşsizlik oranı tek başına ele alındığında, işgücü piyasasının genel performansı ve ekonominin tüm olarak yapısı hakkında da fikir vermektedir.

Referans dönemi içinde istihdam edilmeyen (kâr karşılığı, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte bir saat bile çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildir.

Ayrıca, iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenlerden 15 gün içinde işbaşı yapabilecek kişiler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler.

İşsizlik oranı ise, yukarıda bahsedilen işsiz nüfusun işgücü içindeki oranıdır.

İşsizlik; İradi İşsizlik, Gayri İradi İşsizlik, Mevsimlik İşsizlik, Konjonktürel İşsizlik, Yapısal İşsizlik, Gizli İşsizlik, Friksiyonel İşsizlik şeklinde çeşitlendirilebilir.

İradi İşsizlik; piyasada geçerli olan ücreti kabul ettiği takdirde, çalışabilecek iş olduğu halde çalışmayan kişilerin meydana getirdiği işsizliktir.

Gayri İradi İşsizlik; iradi işsizlik türünün tam tersi olarak, şartlar ne olursa olsun çalışmak isteyen insanların kendi iradesi dışında iş bulamamalarıdır.

Mevsimlik İşsizlik; bazı ekonomik faaliyetlerin belirli mevsimlerde yapılabilmesi nedeniyle ortaya çıkan işsizlik türüdür.

Konjonktürel İşsizlik; ekonomik hayatın hep aynı faaliyet seviyesini devam ettiremeyip, piyasada meydana gelen dalgalanmalar sonucu karşılaşılan sadece o dönemi kapsayan işsizlik şeklidir.

Yapısal İşsizlik; bir ülkenin ekonomik yapısında meydana gelen değişimlerin sebep olduğu işsizlik şeklidir.

Gizli İşsizlik; iktisaden geri kalmış veya az gelişmiş ülkelerde çok rastlanan gizli işsizliği marjinal verimliliği sıfır ya da sıfırın altında olan işçilerin durumu olarak tanımlanabilir.

Friksiyonel İşsizlik; bir toplumda emek arz ve talebi arasında genel bir denge olduğu zaman bile çalışanların kısa vadeli iş veya yer değiştirmesinden doğan bir işsizlik türüdür.

Ülkelere Göre İşsiz Sayıları ve İşsizlik Oranları

Ülke	Yıl	Yaş Grubu	İşsizlik Sayısı	İşsizlik Oranı (%)
Avusturya	1999	15+	181.28	44,7
Belçika	2000	15-67	308.156	7,0
Danimarka	2000	16+	149.200	5,4
Finlandiya	2000	15-74	254.000	9,8
Almanya	2000	15+	3.278.000	8,1
Fransa	2000	15+	2.626.400	10,0
Yunanistan	1998	15+	478.346	10,8
İzlanda	1999	16-74	3.139	2
İrlanda	2000	15+	81.500	4,7
İtalya	2000	16+	2.545.000	10,8
Lüksemburg	2000	16+	4.570	2,4
Hollanda	1999	15-64	285.835	3,6
Norveç	2000	16-74	81.000	3,4
Portekiz	2000	16+	191.000	3,8
İspanya	2000	16+	2.370.390	14,1
İsveç	2000	16+	222.000	5,1
İsviçre	2000	15+	105.900	2,7
Türkiye	*2002	15+	2.636.000	11,4
İngiltere	2000	16+	1.580.000	5,3

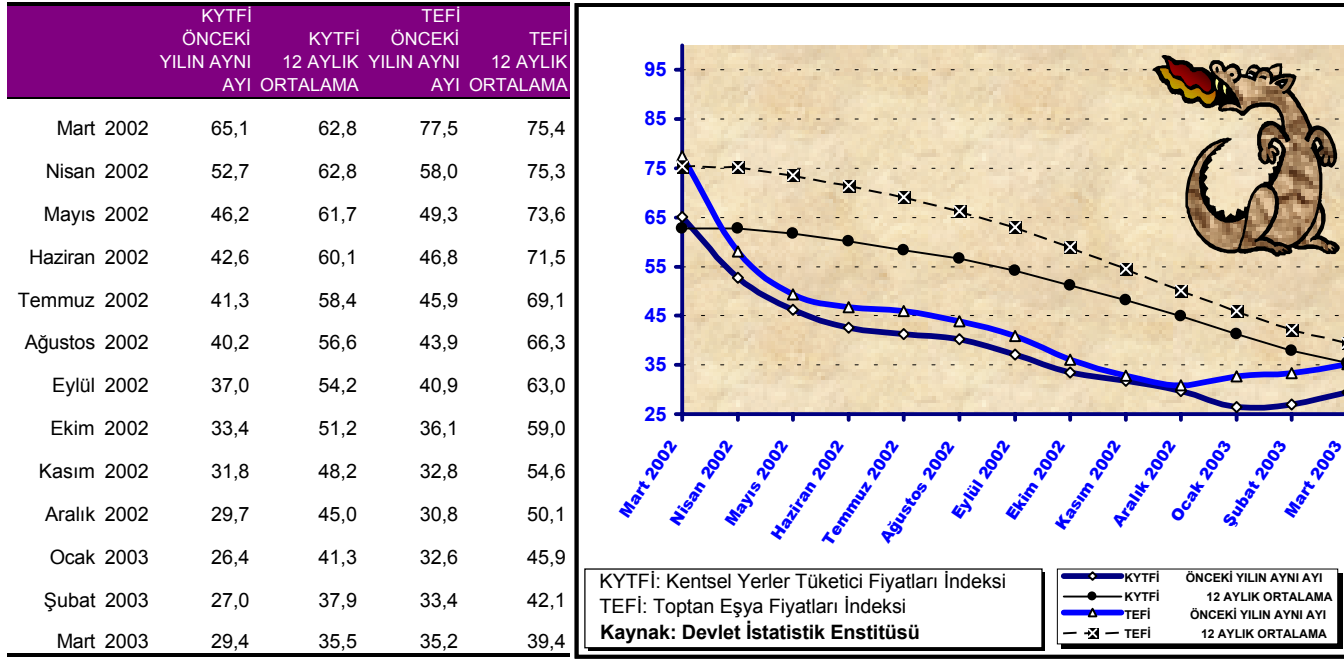
Kaynak; Key Indicators of The Labour Market 2001-2002, ILO, Geneva

* DİE Hanehalkı İşgücü Anketi Temel Göstergeleri, IV. Dönem

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (DİE) hazırladığı **2002 IV. Dönem Hanehalkı İşgücü Anketi** Sonuçlarına göre Türkiye genelinde işgücü sayısı **23.220.000 kişi**dir. Bu kişilerden **2.636.000 kişi** işsiz durumundadır. Aynı ankete göre İşgücüne Katılma Oranı % **49,4**, İstihdam Oranı % **43,8**, İşsizlik Oranı ise % **11,4**'tür. İşsizler içerisinde Eğitimli Gençlerin İşsizlik Oranı % **30**'dur. Bahsedilen dönemde Eksik İstihdam Oranı ise % **5,1**'dir.

İSTATİSTİK

DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ TÜKETİCİ FİYATLARI VE TOPTAN EŞYA FİYATLARI İNDEKSİNE GÖRE ENFLASYON RAKAMLARI KARŞILAŞTIRMASI (1994 = 100)

Mevzuat Özel Eki No: 22

MEVZUAT

Hazırlayan: Av. Füsün Gökçen

01 Şubat 2003 - 20 Nisan 2003 tarihleri arası

Resmi Gazete'de

yayımlanmış bulunan ve

Endüstri İlişkileri konularına ilişkin Mevzuat

R.G. 04 Şubat 2003 - Sayı: 25014

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanunlar

Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

Kanun No. 4793

Kabul Tarihi: 23.01.2003

MADDE 1 - 18.06.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 445 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki 11 nci bent eklenmiştir.

11 - Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.

MADDE 2 - Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 447 nci maddesine aşağıdaki üçüncü fıkra eklenmiştir.

445 inci maddenin birinci fıkrasının 11 inci bendinde yazılı sebepten dolayı iadei muhakeme müddeti Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıldır.

MADDE 3 - 04.04.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 327 nci maddesine aşağıdaki 6 ncı bent eklenmiştir.

6 - Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu halde, muhakemenin iadesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

MADDE 4 - 06.10.1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanununun 82 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 82 - Bu Kanunun 43 üncü maddesine veya 45 inci maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarındaki zorunluluğa uymayanlar, 64 üncü maddenin ikinci fıkrasında öngörülen bildirimi yapmayan veya Bakanlıkça belirtilen sürede taşınmaz mallarını paraya çevirmeyenler birmilyar liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

MADDE 5 - 18.06.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 445/A maddesi, aynı Kanunun 448 inci maddesinin son fıkrası, 04.04.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 327/a maddesi, aynı Kanunun 335 inci maddesinin son fıkrası ile 03.08.2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun geçici 2 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 - Bu Kanunun 1 ve 3 üncü maddeleri, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararları ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kesinleşmiş olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına ilişkin muhakemenin iadesi istemleri, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılır.

MADDE 6 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 07 Şubat 2003 - Sayı: 25017 (1. Mükerrer)

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ**Bakanlar Kurulu Kararı****6772 Sayılı Kanun Kapsamına Giren Kurumlarda Çalışan İşçilere 2003 Yılında Yapılacak İlave Tediyelelerin Yapılması Hakkında Karar****Karar Sayısı: 2003/5245****Bakanlar Kurulundan:**

6772 sayılı Kanun kapsamına giren kurumlarda çalışan işçilere 2003 yılında,

a) Kanunun 1 nci maddesine göre yapılacak ilave tediyelelerin birinci yarısının 07/02/2003, diğer yarısının 30/06/2003 tarihinde,

b) Kanunun 2 inci maddesine göre maden işletmelerinin münhasıran yer altı işlerinde çalışanlarına yapılacak ilave tediyelelerin tamamının 26/12/2003 tarihinde,

yapılması; Maliye Bakanlığı'nın 06/02/2003 tarihli ve 2196 sayılı yazısı üzerine, mezkur Kanunun 4 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 06/02/2003 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ahmet Necdet SEZER**CUMHURBAŞKANI****----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----**

R.G. 10 Şubat 2003 - Sayı: 25020 (1. Mükerrer)

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ**Bakanlar Kurulu Kararları****Yurt Dışına Çıkışlarda Harç Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar****Karar Sayısı: 2003/5229****Bakanlar Kurulundan:**

Ekli "Yurt Dışına Çıkışlarda Harç Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar"ın yürürlüğe konulması; Maliye Bakanlığı'nın 4/2/2003 tarihli ve 005306 sayılı yazısı üzerine, 29/06/2001

tarihli ve 4705 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 05/02/2003 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ahmet Necdet SEZER**CUMHURBAŞKANI****Yurt Dışına Çıkışlarda Harç Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar**

Madde 1 - 24/07/2001 tarihli ve 2001/2762 sayılı Kararnamenin eki "Yurt Dışına Çıkışlarda Harç Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar"ın 4 üncü maddesinin (n) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddenin sonuna aşağıdaki (r) bendi eklenmiştir.

"n) Kara yolu (demir yolu dahil) veya ticari amaçla sefer yapan deniz taşıtları ile günübirlik sınır komşusu ülkelere seyahat edenler (kara ve demir yolu ile sınır komşusu ülkelere seyahat edenlerde günübirlik süre bir gece konaklamayı da kapsar.)"

"r) İhracatçı birliklerine üye firma temsilcileri (her firma için iki kişi)"

Madde 2 - Aynı Kararın 5 inci maddesine aşağıdaki (11) numaralı bent eklenmiştir.

"11- (r) bendi kapsamında yurt dışına çıkışlarda ihracatçı birliklerince verilen belgeyi,"

Madde 3 - Bu Karar yayımını izleyen günde yürürlüğe girer.

Madde 4 - Bu Karar hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 25 Şubat 2003 - Sayı: 25031

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ**Tebliğler****4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 16 ve 17 nci Maddelerinde Düzenlenmiş Olan İdari Para Cezalarının 31/12/2003 Tarihine Kadar Geçerli Olmak Üzere Artırıldığıın Duyurulmasına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2003/1)****Rekabet Kurumu Başkanlığından:**

MADDE 1 - 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 16 ve 17 nci maddelerinde düzenlenmiş olan idari para cezaları, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 28/07/1999 tarih ve 4421 sayılı Kanun ile değişik Ek 2 nci maddesindeki usule göre 08/12/2002 tarih ve 24957 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 310 sıra nolu Vergi Usul

Kanunu Genel Tebliğinde tespit edilen 2002 yılı için yeniden değerlendirme oranı olan % 59,0 (ellidokuz virgöl sıfır) artış esas alınarak, 01/01/2003'den 31/12/2003 tarihine kadar geçerli olmak üzere aşağıdaki şekilde yükseltilmiştir:

4054 sayılı Kanunun 16 ncı Maddesinin Birinci Fıkrasının;

	01/01/2002 - 31/12/2002 tarihleri arasında	01/01/2003 - 31/12/2003 tarihleri arasında
(a) bendinde öngörülen ceza miktarı:	2,908,054,000.- TL.	4,623,805,000.- TL.
(b) bendinde öngörülen ceza miktarı:	2,908,054,000.- TL.	4,623,805,000.- TL.
(c) bendinde öngörülen ceza miktarı:	1,454,027,000.- TL.	2,311,902,000.- TL.
(d) bendinde öngörülen ceza miktarı:	1,744,832,000.- TL.	2,774,282,000.- TL.
İkinci fıkrasında öngörülen cezanın alt sınırı:	5,816,109,000.- TL.	9,247,613,000.- TL.

4054 sayılı Kanunun 17 ncı Maddesinin Birinci Fıkrasının;

(a) bendinde öngörülen ceza miktarı:	1,454,027,000.- TL.	2,311,902,000.- TL.
(b) bendinde öngörülen ceza miktarı:	727,013,000.- TL.	1,155,950,000.- TL.
(c) bendinde öngörülen ceza miktarı:	727,013,000.- TL.	1,155,950,000.- TL.
(d) bendinde öngörülen ceza miktarı:	581,610,000.- TL.	924,759,000.- TL.

Madde 2- Bu Tebliğ hükümlerini Rekabet Kurumu Başkanı yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 27 Şubat 2003 - Sayı: 25033

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun

Vergi Barışı Kanunu

Kanun No. 4811

Kabul Tarihi: 25.02.2003

Kapsam

MADDE 1 - 1. Bu Kanun hükümleri;

a) 04.01.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamına giren vergi, resim, harçlar, fon payı ve bunlara bağlı vergi cezaları, gecikme faizleri, gecikme zamları, 16.08.1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanuna göre alınan eğitime katkı payı ve buna bağlı gecikme zammı, 08.09.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre alınan ecrimisiller ve buna bağlı gecikme zamları ve

Devlete ait olup Maliye Bakanlığına bağlı vergi dairelerinden tahsil edilen ve 21.07.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren ve bu Kanunun ilgili bölümlerinde geçen bazı alacaklar,

b) Vergiler açısından, 31.08.2002 tarihinden önceki dönemler, beyana dayanan vergilerde bu tarihe kadar verilmesi gereken beyannameler ve 2002 yılına ilişkin olarak 31.08.2002 tarihinden önce tahakkuk eden vergiler,

c) Kayıtlarda yer aldığı halde işletmede mevcut olmayan ya da işletmede mevcut olduğu halde kayıtlarda yer almayan emtia, makine, teçhizat ve demirbaşların beyanı,

d) Devlete ait olup gümrük idareleri tarafından alınan ve bu Kanunun ilgili bölümlerinde geçen bazı gümrük vergileri, para cezaları ve gecikme zamları,

Hakkında uygulanır.

2 . Bu Kanunda geçen vergi tabiri; Vergi Usul Kanunu kapsamına giren vergi, resim, harçlar ve fon payı ile eğitime katkı payını ifade eder.

BİRİNCİ BÖLÜM

Tahsilatın Hızlandırılmasına İlişkin Hükümler

Kesinleşmiş kamu alacakları

MADDE 2 - 1. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla (bu tarih dahil);

a) Vadesi geldiği halde ödenmemiş olan ya da ödeme süresi henüz geçmemiş bulunan vergilerin tamamı ile bu vergilere ilişkin gecikme zammı, gecikme faizinin yerine, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın; dokuz eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları ile Şubat, Nisan, Haziran 2004 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla vergilere uygulanan gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi cezaları ile vergi cezalarına uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

b) Asılları kısmen ya da tamamen ödenmiş olan vergilere ilişkin gecikme zammı ve gecikme faizi yerine, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın; ödenmemiş vergi asılları ile birlikte, dokuz eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları ile Şubat, Nisan, Haziran 2004 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi cezaları ile vergi cezalarına uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

c) Bir vergi aslına bağlı olmaksızın kesilmiş olup Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş olan vergi cezalarının % 20'sinin; üç eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran 2003 ayları sonuna kadar ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla kalan % 80'inin,

d) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş borcun sadece vergi aslına bağlı kesilen cezalardan ve bunlara ilişkin gecikme zamlarından ibaret olması halinde bu cezaların ve bunlara ilişkin gecikme zamlarının tamamının,

e) İştirak, teşvik ve yardım filleri nedeniyle kesilen vergi ziyaı cezalarında, cezaya muhatap olanların, cezanın %20'sini, (a) bendinde öngörülen süre ve şekilde ödemeleri, dava açmaması veya açılmış davalardan vazgeçmeleri şartıyla, cezanın kalan % 80'inin ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

Tahsilinden vazgeçilir.

2. (1) numaralı fıkra kapsamına giren alacakların, bu Kanunun yürürlük tarihinden önce 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48 inci maddesi uyarınca tecil edilip de tecil şartlarına uygun olarak ödenmekte olanlarından, kalan taksit tutarları için mükellefler, talep etmeleri halinde bu Kanun hükümlerinden yararlanabilirler. Bu takdirde tecil şartlarına uygun olarak ödenen taksit tutarları için tecil hükümleri geçerli sayılır. Bu şekilde ödenen taksit tutarlarına tecil tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süre için sadece tecil faizi uygulanır. Kalan taksit tutarları vadesinde ödenmemiş alacak kabul edilir ve bu alacaklar hakkında (1) numaralı fıkra hükümleri uygulanır.

3. Bu madde kapsamına giren kamu alacakları ile ilgili olarak, tatbik edilen hacizler, yapılan ödemeler nispetinde kaldırılır ve buna isabet eden teminatlar iade edilir.

4. Bu Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak 2002 yılında tahakkuk eden ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar ödenmemiş olan geçici vergilere ilişkin gecikme zamları yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak belirlenen tutar ödenmek suretiyle bu madde hükmünden yararlanılması mümkündür. Bu takdirde vergi aslının ödenmesi şartı aranmaz.

5. Marmara Bölgesi ve civarında 17.08.1999 ve 12.11.1999 tarihlerinde meydana gelen depremler nedeniyle ödeme süresi uzatılan ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar ödeme süresi belirlenmemiş olan yıllık gelir ve kurumlar vergileri ile kurumların 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b) alt bendi uyarınca yapacakları gelir vergisi tevkifatı hariç olmak üzere diğer vergilerin vade tarihi Şubat 2003 ayının son günü kabul edilir ve bu vergiler de (1) numaralı fıkranın (a) bendi hükmü ile belirlenen sürelerde dokuz eşit taksitte ödenir. Ödeme süresi belirlenmemiş olan yıllık gelir ve kurumlar vergileri ile kurumların Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b) alt bendi uyarınca yapacakları gelir vergisi tevkifatının ödeme süresinin belirlenmesini müteakip bu vergilerde (1) numaralı fıkra da belirlenen taksit sürelerinde, bazı taksitlerin süresinin geçmiş olması halinde kalan taksit süresinde ödenir.

6. Bu Kanun kapsamında ödenecek olan motorlu taşıtlar vergisi ve bu vergiye gecikme zammı yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün

her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın ait olduğu taşıt için, (1) numaralı fıkra da belirtilen ödeme süresi sonuna kadar 18.02.1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 13 üncü maddesinin (d) fıkrası hükmü uygulanmaz.

Kesinleşmemiş veya dava safhasında bulunan kamu alacakları

MADDE 3 - 1. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Vergi Mahkemeleri nezdinde dava açılmış ya da dava açma süresi henüz geçmemiş olan ikmalen, re'sen veya idarece yapılmış tarhiyatlarda, vergilerin % 50'si ile bu tutara gecikme zammı ve gecikme faizi yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın; dokuz eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları ile Şubat, Nisan, Haziran 2004 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla vergilerin % 50'sinin, gecikme zammı, gecikme faizi ile vergi cezaları ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilir.

2. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bölge idare mahkemeleri nezdinde itiraza veya Danıştay nezdinde temyize ilişkin olarak dava açılmış ya da dava açma süresi henüz geçmemiş olan ikmalen, re'sen veya idarece yapılmış tarhiyatlarda, bu maddeye göre ödenecek alacak asıllarının tespitinde, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla tarhiyatın bulunduğu en son safhadaki tutar esas alınır. Bu Kanunun yayımlandığı tarihten önce verilmiş en son kararın;

a) Terkin kararı olması halinde, mükelleflerin bu madde hükmünden yararlanabilmeleri için ilk tarhiyata esas alınan verginin %20'si ile bu tutara gecikme zammı ve gecikme faizi yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın, (1) numaralı fıkra da belirtilen süre ve şekilde ödenmesi şartıyla, verginin kalan % 80'inin, gecikme zammı, gecikme faizi ile vergi cezaları ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

b) Tasdik veya tadilen tasdik kararı olması halinde, tasdik edilen verginin tamamı ile bu tutara gecikme zammı ve gecikme faizi yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın, (1) numaralı fıkra da belirtilen süre ve şekilde ödenmesi şartıyla gecikme zammı, gecikme faizi ile vergi cezaları ve vergi cezalarına uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

Tahsilinden vazgeçilir.

Ancak, verilen en son kararın bozma kararı olması halinde (a) bendi hükmü, kısmen onama kısmen bozma kararı olması halinde ise onanan kısım için (b) bendi, bozulan kısım için ise (a) bendi hükmü uygulanır.

3. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla sadece vergi cezalarına karşı dava açılmış olması halinde; vergi aslına bağlı cezaların, verginin bu Kanunun yürürlüğe girdiği

tarihten önce ödenmiş olması veya 2 nci maddede öngörülen şekilde ödenmesi şartıyla, vergi aslına bağlı olmaksızın kesilen cezaların ise herhangi bir şart aranmaksızın tahsilinden vazgeçilir.

4. İştirak, teşvik ve yardım fiilleri nedeniyle kesilen vergi ziyai cezalarında, cezaya muhatap olanların, cezanın % 20'sini, (1) numaralı fıkra da öngörülen süre ve şekilde ödemeleri, dava açmamları veya açılmış davalardan vazgeçmeleri şartıyla, cezanın kalan % 80'inin ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilir. Bu hüküm, (1) veya (2) numaralı fıkranın (a) bendinde belirtilen safhada olan vergi ziyai cezalarında, ilk tarhiyata esas olan ceza tutarına göre uygulanır.

5. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla; uzlaşma hükümlerinden yararlanılmak üzere başvuruda bulunulmuş, uzlaşma günü verilmemiş veya uzlaşma günü gelmemiş ya da uzlaşma sağlanamamış, ancak dava açma süresi geçmiş alacaklar da bu madde hükmünden yararlanır.

6. Bu madde hükmü, ihtirazi kayıtlarla verilen beyannamelere karşı açılan davalar hakkında da uygulanır.

7. Bu madde ile 2 nci madde hükmünden yararlanmak üzere başvuruda bulunan mükellefler, yaralandıkları vergi türlerinden, taksit ödeme süresince tahakkuk edenleri zor durum olmaksızın vadesinde ödemedikleri takdirde belirtilen madde hükümlerinden yararlanamazlar.

Gecikme zammı uygulaması

MADDE 4 - Bu Kanundan yararlanılarak ödenen alacaklara Kanunun yürürlük tarihinden sonraki aylar için gecikme zammı uygulanmaz.

İKİNCİ BÖLÜM

İnceleme ve Tarhiyat Safhasında Bulunan İşlemler

İnceleme ve tarhiyat safhasında bulunan vergiler

MADDE 5 - 1. Bu Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanıldığı halde, bu tarihe kadar tamamlanamamış olan vergi incelemeleri ile takdir, tarh ve tahakkuk işlemlerine bu Kanunun matrah artırımına ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla devam edilir.

2. Bu işlemlerin tamamlanmasından sonra tarh edilen vergilerin % 50'si ile bu tutara gecikme faizi yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın, ihbarnamenin tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içerisinde yazılı başvuruda bulunularak, ihbarnamenin tebliğini izleyen aydan başlamak üzere oniki ayda ve altı eşit taksitte ödenmesi şartıyla, vergi aslının % 50'sinin, bu vergilere uygulanan gecikme faizinin ve vergi cezalarının tamamının tahsilinden, vergi aslına bağlı olmayan cezaların kesilmesinden vazgeçilir.

3. İştirak, teşvik ve yardım fiilleri nedeniyle kesilecek vergi ziyai cezalarında, cezaya muhatap olanların, cezanın %

20'sini (2) numaralı fıkra da öngörülen süre ve şekilde ödemeleri halinde cezanın kalan % 80'inin tahsilinden vazgeçilir.

4. Mükelleflerin bu madde hükümlerinden yararlanabilmeleri için (2) numaralı fıkra da belirtilen süre ve şekilde ödeme yapmaları ve dava açmamları şarttır.

5. Bu Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce tamamlandığı halde, bu tarihte ya da bu tarihten sonra vergi dairesi kayıtlarına intikal eden takdir komisyonu kararları ve vergi inceleme raporları üzerine gerekli tarh ve tebliğ işlemleri yapılır. Yapılan tarhiyat üzerine dava açılmaması, (2) ile (3) numaralı fıkralarda öngörülen şekilde belirlenen tutarın, (2) numaralı fıkra da belirtilen süre içerisinde ödenmesi şartıyla bu Kanun hükümlerinden yararlanır.

6. Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Vergi Usul Kanununun tarhiyat öncesi uzlaşma hükümlerine göre uzlaşma talebinde bulunulmuş, ancak uzlaşma günü gelmemiş ya da uzlaşma sağlanamamış olmakla birlikte vergi ve ceza ihbarnameleri mükellefe tebliğ edilmemiş alacaklar için de bu madde hükmü uygulanır.

7. Bu Kanunun 3 üncü maddesi ile bu madde hükmünden yararlananlar, ayrıca Vergi Usul Kanununun uzlaşma, tarhiyat öncesi uzlaşma ve vergi cezalarında indirim hükümlerinden yararlanamazlar.

8. Bu madde hükmüne göre incelemeye başlama; bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce mükellef nezdinde işe başlama tutanağının düzenlenmesi, mükellefe davet veya defter ve belgelerin istenmesi yazısının tebliğ edilmiş olması, matrah tesisine yönelik tutanak düzenlenmesi ya da defter ve belgelerin incelenmek üzere vergi incelemesine yetkili olanlara ibraz edilmiş olması hallerini kapsar.

Pişmanlıkla ya da kendiliğinden yapılan beyanlar

MADDE 6 - 1. Bu Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak Şubat 2003 ayı sonuna kadar;

a) Vergi Usul Kanununun 371 inci maddesine göre beyan edilen matrahlar üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilen vergilerin tamamı ile hesaplanacak pişmanlık zammının ve kesilen usulsüzlük cezasının ayrı ayrı % 10'unun; altı eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi şartıyla pişmanlık zammı ve usulsüzlük cezasının kalan % 90'ının,

b) Vergi Usul Kanununun 30 uncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre kendiliğinden verilen beyannameler üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilen vergilerin tamamı ile hesaplanacak gecikme faizinin ve kesilecek vergi cezalarının ayrı ayrı % 20'sinin; (a) bendinde belirtilen süre ve şekilde ödenmesi ve dava açılmaması şartıyla, gecikme faizi ile vergi cezalarının % 80'inin,

Tahsilinden vazgeçilir.

Ancak, bu Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce pişmanlık talebi ile verilip, ödeme yönünden şartların ihlal edildiği

beyannameler ile kendiliğinden verilen beyannameler için kesilen ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla tebliğ edilmemiş ya da dava açma süresi geçmemiş olan vergi ziyai cezaları, bu fıkranın (b) bendi kapsamında sayılır. Bu durumda, vergilerin tamamı ile gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi ziyai cezalarının %20'sinin (a) bendinde belirtilen süre ve şekilde ödenmesi, ceza ihbarnamesinin ilk taksit ödeme süresinden sonra tebliğ edilmesi halinde, bu cezanın, ihbarnamenin tebliğini izleyen aydan başlamak üzere altı ayda altı eşit taksitte ödenmesi ve dava açılmaması şartıyla gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi ziyai cezalarının kalan % 80'inin tahsilinden vazgeçilir.

2. Gelir Vergisi Kanununun 64 üncü maddesinde sayılan diğer ücret mükelleflerinin; Şubat 2003 ayı sonuna kadar vergi dairelerine başvurarak 2003 takvim yılına ilişkin gelir vergilerini tarh ettirmeleri ve karnelerine işletmeleri kaydıyla önceki dönemlere ilişkin olarak herhangi bir vergi ve ceza aranmaz. Bu mükelleflerden daha önce mükellefiyet kaydını yaptırmamış olanların işe başlama tarihi olarak bu Kanuna göre yaptıkları müracaat tarihi esas alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Matrah Artırımı

Gelir ve kurumlar vergisinde matrah artırımı

MADDE 7 - 1. Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri vermiş oldukları yıllık beyannamelerinde vergiye esas alınan matrahlarını, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Şubat 2003 ayı sonuna kadar, 1998 takvim yılı için % 30, 1999 takvim yılı için % 25, 2000 takvim yılı için % 20, 2001 takvim yılı için %15 nispetlerinden az olmamak üzere artırdıkları takdirde, kendileri hakkında artırımda bulunulan yıllar için yıllık gelir ve kurumlar vergisi incelemesi ve bu yıllara ilişkin olarak bu vergi türleri için daha sonra başka bir tarhiyat yapılmaz.

2. Gelir vergisi mükelleflerinin; artırımda bulunmak istedikleri yıl ile ilgili olarak vermiş oldukları gelir vergisi beyannamelerinde zarar beyan edilmiş ya da hiç beyanname verilmemiş olması halinde, vergilendirmeye esas alınacak matrah ile (1) numaralı fıkraya göre artırdıkları matrahlar; 1998 takvim yılı için 2,500,000,000.- liradan, 1999 takvim yılı için 3,000,000,000.- liradan, 2000 takvim yılı için 3,750,000,000.- liradan, 2001 takvim yılı için 5,000,000,000.- liradan az olamaz. Ancak beyana tabi geliri sadece gayrimenkul sermaye iradından oluşan gelir vergisi mükellefleri için vergilendirmeye esas alınacak matrah, ilgili yıllar için belirlenmiş tutarın 1/5'i olarak dikkate alınır. Bu fıkranın uygulamasında ilgili yıllar itibarıyla gayrimenkul sermaye iratları için belirlenen istisna tutarları dikkate alınmaz.

3. Basit usulde vergilendirilen gelir vergisi mükelleflerinden 1999, 2000 ve 2001 takvim yıllarına ilişkin yıllık gelir vergisi beyannamesini bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce vermiş olanlar hakkında bu yıllara ilişkin olarak yıllık gelir vergisi incelemesi ve tarhiyat yapılmaz. Bu mükelleflerin belirtilen yıllarla ilgili olarak hiç beyanname vermemiş olmaları halinde, bu hükümden yararlanabilmeleri için vergilendirmeye esas olmak üzere asgari; 1999 takvim yılı için 600,000,000.- lira, 2000 takvim yılı için 900,000,000.- lira, 2001 takvim yılı için 1,200,000,000.- lira matrah beyan etmeleri zorunludur.

4. Kurumlar vergisi mükelleflerinin; artırımda bulundukları yıla ilişkin olarak daha önce vermiş oldukları beyannamelerinde zarar beyan etmiş olmaları veya beyanname vermemiş olmaları halinde, vergilendirmeye esas alınacak matrahlar ile (1) numaralı fıkraya göre artırdıkları matrahlar 1998 takvim yılı için 7,500,000,000.- liradan, 1999 takvim yılı için 9,000,000,000.- liradan, 2000 takvim yılı için 11,250,000,000.- liradan, 2001 takvim yılı için 15,000,000,000.- liradan az olamaz.

5. Bu madde hükmüne göre artırılan matrahlar, % 30 oranında vergilendirilir. Bu matrahlar üzerinden ayrıca herhangi bir vergi, fon payı ve eğitime katkı payı alınmaz. Ancak, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, artırımda bulunmak istedikleri yıla ait yıllık beyannamelerini kanuni sürelerinde vermiş, bu beyannameler üzerinden tahakkuk eden vergilerini süresinde ödemiş ve bu vergi türleri için bu Kanunun 2 ve 3 üncü maddesi hükümlerinden yararlanmamış olmaları şartıyla, bu madde hükmüne göre artırılan matrahları % 25 oranında vergilendirilir. İstisna, indirim ve mahsuplar nedeniyle bu beyannameler üzerinden ödenmesi gereken verginin bulunmaması halinde de bu hüküm uygulanır.

6. Kurumlar vergisi mükelleflerinin verdikleri yıllık beyanname kurum kazancından indirilen ve Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine göre gelir vergisi tevkifatına tabi tutulmuş olan kazanç ve iratlarının da bulunması halinde, (1) numaralı fıkrada belirtilen vergi incelemesine ve tarhiyata muhatap olmamaları için bu kazanç ve iratlar üzerinden tevkif edilen vergilerin, ait olduğu yıla ilişkin olarak (1) numaralı fıkrada belirtilen nispetlerde artırılarak ödenmesi şarttır.

7. Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinde yer alan vergi tevkifatına tabi kazanç ve iratların muhtasar beyanname ile beyan edilmemiş olması halinde, kurumlar vergisi mükelleflerinin bu yıllara ilişkin olarak vergi incelemesine ve tarhiyata muhatap olmamaları için; bu kazanç ve iratlara ait tevkifat matrahlarını, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih ile Şubat 2003 ayı sonuna kadar, (4) numaralı fıkrada belirtilen asgari matrahın % 50'sinden az olmamak şartıyla beyan etmeleri ve beyan edilen bu matrahlar için 1998 yılı ile ilgili olarak % 19, 1999 yılı ile ilgili olarak % 18, 2000 yılı ile ilgili olarak % 17 ve 2001 yılı ile ilgili olarak % 16 nispetinde vergilendirilmeleri şarttır.

8. (6) ve (7) numaralı fıkralarda yer alan hükümlerden yararlanarak artırımda veya beyanda bulunan mükelleflerin, bu yıllara ilişkin olarak vergi incelemesi ve tarhiyata muhatap olmamaları için, ilgili yıllarda vergiye esas alınan kurumlar vergisi matrahlarını da (4) numaralı fıkrada belirtilen tutarlardan az olmamak üzere (1) numaralı fıkrada belirtilen nispetlerde artırmaları şarttır.

9. (7) numaralı fıkra hükmünden yararlanarak beyanname veren mükellefler hakkında bu fiilleri için Vergi Usul Kanununun usulsüzlük cezalarına ilişkin hükümleri uygulanmaz.

10. Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu madde hükmünden yararlanarak beyan ettikleri matrahları artırmaları halinde, daha önce tevkif yoluyla ödemiş

oldukları vergiler, artırılan matrahlar üzerinden hesaplanan vergilerden mahsup edilmez.

11. Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin matrah artırımında bulundukları yıllara ait zararların % 50'si, 2002 ve izleyen yıllar karlarından mahsup edilmez.

12. İstisna ve indirimler nedeniyle gelecek yıllarda matrahtan indirim konusu yapılabilecek tutarlar ile geçmiş yıl zararları bu madde hükmüne göre artırılan matrahlardan indirilemez.

13. Matrah artırımında bulunan mükelleflerin yıllık gelir ve kurumlar vergisine mahsuben daha önce tevkif yoluyla ödemiş oldukları vergilerin, mahsup ya da nakden iadesi ile ilgili taleplerine ilişkin inceleme ve tarhiyat hakkı saklıdır.

Katma değer vergisinde artırım

MADDE 8 - 1. Katma değer vergisi mükelleflerinin; her bir vergilendirme dönemine ilişkin olarak verdikleri (ihtirazi kayıtlı verilenler dahil) beyannamelerindeki hesaplanan katma değer vergisinin yıllık toplamı üzerinden 1998 yılı için % 3, 1999 yılı için % 2.5, 2000 yılı için % 2 ve 2001 yılı için % 1.5 oranında hesaplanacak katma değer vergisini, Şubat 2003 ayı sonuna kadar idareye başvurarak artırımda bulunmayı kabul etmeleri halinde, bu mükellefler nezdinde söz konusu vergiyi ödemeyi kabul ettikleri yıllara ait vergilendirme dönemleri ile ilgili olarak katma değer vergisi incelemesi ve tarhiyat yapılmaz. 25.10.1984 tarihli ve 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 11 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi ve Geçici 17 nci maddelerine göre tecil - terkin uygulamasından faydalanan mükelleflerde artırıma esas tutarın belirlenmesinde, tecil edilen vergiler hesaplanan vergiden düşülür.

2. Vergilendirme dönemi aylık olan katma değer vergisi mükelleflerince, artırımda bulunulmak istenilen yıl içinde;

a) Verilmesi gereken katma değer vergisi beyannamelerinden, en az üç döneme ait olanlarının verilmiş olması halinde, bu yıla ait dönemlerden verilmiş olan beyannamelerdeki hesaplanan katma değer vergisi tutarlarının ortalaması bir yıla iblağ edilerek, artırıma esas olmak üzere yıllık hesaplanan katma değer vergisi tutarı bulunur ve bu tutar üzerinden (1) numaralı fıkra belirtilen oranlarda katma değer vergisi olarak ödenir.

b) Hiç beyanname verilmemiş ya da bir veya iki döneme ilişkin beyanname verilmiş olması halinde, ilgili yıl için gelir veya kurumlar vergisi matrah artırımında bulunulmuş olması şartıyla artırılan matrah üzerinden %15 oranında hesaplanacak katma değer vergisini ödemek suretiyle bu maddeden yararlanılır.

c) İlgili takvim yılı içindeki işlemlerin tamamının, Katma Değer Vergisi Kanununun 32 nci maddesinde sayılmayan istisnalar kapsamındaki teslim ve hizmetlerden ya da tecil - terkin uygulaması kapsamındaki teslimlerden oluşması nedeniyle hesaplanan vergi bulunmaması halinde, ilgili yıl için gelir veya kurumlar vergisi matrah artırımında bulunulmuş olması şartıyla artırılan matrah üzerinden %15 oranında katma değer vergisi ödenmek suretiyle bu maddeden yararlanılır. Şu kadar ki, ilgili takvim yılı içinde yukarıdaki işlemlerin yanı sıra vergiye tabi işlemlerin de mevcudiyeti nedeniyle hesaplanan vergisi çıkan

mükelleflerin bu madde hükmüne göre ödemeleri gereken katma değer vergisi tutarı, yukarıda belirtildiği şekilde hesaplanacak % 15 oranındaki katma değer vergisi tutarından aşağı olamaz. Bu kapsama giren mükellefler, gelir veya kurumlar vergisi için matrah artırımında bulunmamaları halinde bu madde hükmünden yararlanamaz.

3. Vergilendirme dönemi üç aylık olan katma değer vergisi mükelleflerinin, yıllık asgari artırım tutarı; hiç beyanname vermemiş olmaları halinde (2) numaralı fıkranın (b) bendinde belirtilen esaslar çerçevesinde, beyanname vermiş olmaları halinde ise aynı fıkranın (a) bendinde belirtilen esaslar çerçevesinde belirlenir.

4. Katma değer vergisi mükelleflerinin artırımda bulunmak istedikleri yıl içinde işe başlamaları ya da işi bırakmaları halinde faaliyette bulunulan vergilendirme dönemleri için bu maddede belirtilen esaslar çerçevesinde artırımda bulunulur.

5. Mükelleflerin artırımda bulunmak istedikleri yıl içinde bulunan vergilendirme dönemlerine ilişkin olarak, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapıp kesinleşen tarhiyatlar ilgili dönem beyanı ile birlikte dikkate alınır.

6. Basit usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellefleri hakkında (1) numaralı fıkra belirtilen yıllardaki vergilendirme dönemlerine ilişkin olarak katma değer vergisi incelemesi ve tarhiyat yapılmaz.

7. Artırımda bulunulan yıllarla ilgili olarak kendileri hakkında sonraki dönemlere devreden indirilebilir katma değer vergileri ve ihraç kaydıyla teslimlerden veya iade hakkı doğuran işlemlerden doğan tecil-terkin ve nakden ya da mahsuben iade işlemleriyle sınırlı olmak üzere, inceleme ve tarhiyat hakkı saklıdır.

8. Bu madde hükmüne göre ödenen katma değer vergisi, gelir veya kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde gider veya maliyet unsuru olarak nazara alınmaz, ödenmesi gereken katma değer vergilerinden indirilmez veya herhangi bir şekilde mahsup ve iade edilmez.

Gelir (stopaj) vergisinde artırım

MADDE 9 - 1. Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi uyarınca hizmet erbabına ödenen ücretlerden vergi tevkifatı yapmaya mecbur olanların; her bir vergilendirme dönemine ilişkin olarak verdikleri (ihtirazi kayıtlı verilenler dahil) muhtasar beyannamelerinde yer alan ücret ödemelerine ilişkin gayrisafi tutarların yıllık toplamı üzerinden 1998 yılı için % 5, 1999 yılı için % 4, 2000 yılı için % 3 ve 2001 yılı için % 2 oranında hesaplanacak gelir vergisini, Şubat 2003 ayı sonuna kadar idareye başvurarak artırımda bulunmayı kabul etmeleri halinde, bu mükellefler nezdinde söz konusu vergiyi ödemeyi kabul ettikleri yıllara ait vergilendirme dönemleri ile ilgili olarak ücret yönünden gelir (stopaj) vergisi incelemesi ve tarhiyat yapılmaz.

2. Gelir (stopaj) vergisi artırımını isteminde bulunulan yıl içinde yer alan vergilendirme dönemlerine ilişkin olarak;

a) Verilmesi gereken muhtasar beyannamelerinden, en az bir dönemde beyanname verilmiş olması halinde, bu

beyannameye yer alan ücret ödemelerine ilişkin gayrisafi tutar 1 yıla iblağ edilerek, artırıma esas olmak üzere yıllık ücretler üzerinden hesaplanan gelir (stopaj) vergisi matrahı bulunur ve bu tutar üzerinden (1) numaralı fıkrada belirtilen oranda gelir vergisi ödenir.

b) Hiç beyanname verilmemiş olması halinde; her bir vergilendirme dönemi için hesaplanacak asgari gelir (stopaj) vergisine esas olmak üzere en az;

ba) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ilgili yılda verilmiş olan en son dört aylık sigorta prim bordrolarında bildirilen işçi sayısı kadar işçi,

bb) İlgili yılda sigorta prim bordrosunun hiç verilmemiş olması halinde, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar, izleyen vergilendirme dönemlerinde verilen ilk sigorta prim bordrosundaki işçi sayısı kadar işçi,

bc) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar sigorta prim bordrosunun hiç verilmemiş olması halinde en az iki işçi,

Çalıştırıldığı kabul edilmek ve ilgili yılın son vergilendirme döneminde onaltı yaşından büyük işçiler için geçerli olan asgari ücret tutarı esas alınarak hesaplanan gelir (stopaj) vergisi matrahı üzerinden (1) numaralı fıkrada belirtilen oranda gelir vergisini ödemek suretiyle bu maddeden yararlanılır.

3. Gelir (stopaj) vergisi artırımında bulunmak isteyenlerin, yıl içinde işe başlamaları ya da işi bırakmaları halinde faaliyette bulunulan vergilendirme dönemleri için bu maddede belirtilen esaslar çerçevesinde artırımda bulunulur.

4. Gelir (stopaj) vergisi artırımında bulunulan yıl içinde yer alan vergilendirme dönemlerine ilişkin olarak, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapıp kesinleşen tarhiyatlar ilgili dönem beyanı ile birlikte dikkate alınır.

5. Bu madde hükmüne göre ödenen gelir vergisi, gelir veya kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde gider veya maliyet unsuru olarak nazara alınmaz.

Matrah artırımına ilişkin ortak hükümler

MADDE 10 - 1. Bu Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddelerine göre;

a) Hesaplanan gelir, kurumlar ve katma değer vergilerinin; Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları ile Şubat, Nisan, Haziran 2004 ayları sonuna kadar dokuz eşit taksitte ödenmesi şarttır. Bu vergilerin Kanunda belirtilen şekilde ödenmemesi halinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre gecikme zammıyla birlikte takip ve tahsiline devam olunur.

b) Hesaplanarak ödenen vergiler, gelir veya kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde gider olarak kabul edilmez, indirim, mahsup ve iade konusu yapılmaz.

c) Artırılan matrahlar nedeniyle geçici vergi hesaplanmaz ve tahsil olunmaz.

d) Matrah artırımında bulunulması, Vergi Usul Kanununun defter ve belgelerin muhafaza ve ibrazına ilişkin hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmez.

2. Defter ve belgeleri üzerinde daha önce vergi incelemesi yapılmış olan mükellefler, diledikleri takdirde vergi incelemesi yapılan yıllar için de artırımda bulunabilirler.

3. İdarenin artırımda bulunulmayan yıllar veya dönemler için vergi incelemesi yapma hakkı saklıdır.

4. Bu Kanuna göre matrah artırımında bulunulması, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanılmış olan vergi incelemeleri ile takdir işlemlerine engel teşkil etmez. Ancak, matrah artırımında bulunan mükellefler hakkında başlanılan vergi incelemeleri ve takdir işlemlerinin, bu Kanunun 7 nci maddesinin (13) numaralı, 8 inci maddesinin (7) numaralı fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla bu Kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen ayın başından itibaren 1 ay içerisinde sonuçlandırılmaması halinde bu işlemlere devam edilmez. Bu süre içerisinde sonuçlandırılan vergi incelemeleri ile ilgili tarhiyat öncesi uzlaşma talepleri dikkate alınmaz. İnceleme veya takdir sonucu tarhiyata konu matrah farkı tespit edilmesinde halinde, inceleme raporları ile takdir komisyonu kararlarının vergi dairesi kayıtlarına intikal ettiği tarihten önce matrah artırımında bulunulmuş olması şartıyla, inceleme ve takdir sonucu bulunan matrah farkı, bu Kanunun 7 ve 8 inci madde hükümleri ile birlikte değerlendirilir. İnceleme ve takdir işlemlerinin sonuçlandırılmasından maksat, inceleme raporları ve takdir komisyonları kararlarının vergi dairesi kayıtlarına intikal ettirilmesidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Stok Beyanları

İşletmede mevcut olduğu halde kayıtlarda yer almayan mallar ile düşük bedelle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşlar

MADDE 11 - 1. Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri (adi, kolektif ve adi komandit şirketler dahil); işletmelerinde mevcut olduğu halde kayıtlarında yer almayan emtia, makine, teçhizat ve demirbaşları ile kayıtlarında düşük değerle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşlarını kendilerince veya bağlı oldukları meslek kuruluşunca tespit edilecek rayiç bedel ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen üçüncü ayın son iş gününe kadar bir envanter listesi ile vergi dairelerine bildirmek suretiyle defterlerine kaydedebilirler. Bu suretle beyan edilen kıymetlerin satılması halinde satış bedeli bunların deftere kaydedilen bedelinden düşük olamaz. Bildirime dahil edilen varlıklar için amortisman ayrılmaz.

2. Bilanço esasına göre defter tutan mükellefler, bu madde hükümleri uyarınca aktiflerine kaydettikleri emtia için ayrı; makine, teçhizat ve demirbaşlar için ayrı olmak üzere özel karşılık hesabı açarlar. Emtia için ayrılan karşılık, ortaklara dağıtılması veya işletmenin tasfiye edilmesi halinde sermayenin unsuru sayılır ve vergilendirilmez. Makine, teçhizat ve demirbaşlar envantere kaydedilir ve ayrılan karşılık birikmiş amortisman addolunur. İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ise söz konusu emtiayı defterlerinin gider kısmına satın alınan mal olarak kaydederler.

3. Bu madde uyarınca beyan edilen makine, teçhizat ve demirbaşlar ile genel orana tabi emtianın bedeli üzerinden %10 oranı, diğer emtianın bedeli üzerinden bu emtianın tabi olduğu oranların yarısı esas alınarak katma değer vergisi hesaplanır ve ayrı bir beyanname ile sorumlu sıfatıyla beyan edilerek, beyanname verme süresi içinde ödenir. Bu vergi, kayıtlarda düşük değerle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşların değerlendirme farkı üzerinden hesaplanır. Makine, teçhizat ve demirbaşlar üzerinden ödenen bu vergi hesaplanan katma değer vergisinden indirilemez. Emtia üzerinden ödenen vergi genel esaslara göre indirilir. Bu emtia, makine, teçhizat ve demirbaşlar için 25.10.1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin (2) numaralı fıkrası hükmü uygulanmaz.

Kayıtlarda yer aldığı halde işletmede mevcut olmayan mallar

MADDE 12 - Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri (adi, kolektif ve adi komandit şirketler dahil), kayıtlarında yer aldığı halde işletmelerinde mevcut olmayan mallarını, bu Kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen üçüncü ayın son iş gününe kadar, aynı nev'idan mallara ilişkin cari yıl kayıtlarına göre tespit edilen gayrisafi kar oranını dikkate alarak fatura düzenlemek ve her türlü vergisel yükümlülüklerini yerine getirmek suretiyle kayıt ve beyanlarına intikal ettirebilirler. Gayrisafi kar oranının cari yıl kayıtlarına göre tespit edilemediği hallerde mükellefin bağlı olduğu meslek odalarının belirleyeceği oranlar esas alınır. Bu madde hükmünün uygulanmasına ilişkin olarak geçmişe yönelik vergi cezası ve gecikme faizi uygulanmaz. Yılı içerisinde ödenmesi gereken vergilerin, ödeme sürelerinde değişiklik yapmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Kıymetli maden ve ziynet eşyası ile ilgili değerlendirme farkı beyanı

MADDE 13 - 1. Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri (adi, kolektif ve adi komandit şirketler dahil); esas faaliyetleri ile ilgili olarak 31.12.2002 tarihi itibarıyla işletmelerinde mevcut olup, kayıtlarında yer alan kıymetli maden (altın, platin ve gümüş) ve kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet ve inci) ile bunlardan yapılmış ziynet eşyasını aynı tarih itibarıyla borsa rayici, borsa rayici olmayanlarda emsal bedeli ile değerlemek suretiyle hesaplayacakları değerlendirme farklarını cins, vasıf ve miktarlarını belirten bir beyanname ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen üçüncü ayın son iş gününe kadar bağlı oldukları vergi dairelerine bildirmek kaydıyla, ilgili malların maliyet bedellerine ilave suretiyle defterlerine intikal ettirebilirler.

2. (1) numaralı fıkra hükmüne göre beyan edilecek değerlendirme farkları %2,5 oranında vergiye tabi tutulur. Bu suretle tahakkuk ettirilen vergi, beyanname verme süresi içinde ödenir. Ödenen bu vergiler, gelir ve kurumlar vergisinden mahsup edilemez, gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilmez.

Bilanço esasına göre defter tutan mükellefler, bu Kanun hükümleri uyarınca değerledikleri emtiaya ilişkin değerlendirme farkları karşılığında pasifte özel bir karşılık hesabı açarlar. Bu hesapta izlenen karşılık, ortaklara dağıtılması veya işletmenin tasfiye edilmesi halinde sermayenin unsuru sayılır ve vergilendirilmez. İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ise söz konusu değerlendirme farklarını

defterlerinin gider kısmına satın alınan mal olarak kaydederler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Uygulanmayacak hükümler

MADDE 14 - 1. Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinde sayılan fiilleri 31.08.2002 tarihinden önce işleyenler hakkında Cumhuriyet savcılıklarına suç duyurusunda bulunulmaz, soruşturma aşamasında olanlar için takibat yapılmaz, açılmış bulunan kamu davaları ortadan kaldırılır ve kesinleşmiş mahkumiyet kararları infaz edilmez.

2. Anılan Kanunun 359 uncu maddesinin (b) fıkrasının (1) numaralı bendindeki "Defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sahifelerini yok ederek yerine başka yapıtlar koyanlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler", (2) numaralı bendindeki "belgeleri sahte olarak basanlar" hakkında (1) numaralı fıkra hükümleri uygulanmaz ve bahsi geçenler bu Kanunun 7, 8 ve 9 uncu madde hükümlerinden yararlanamaz.

3. İşlenen kaçakçılık suçlarından dolayı vergi ziyanına sebebiyet verildiği hallerde, (1) numaralı fıkra hükümlerinden yararlanılabilmesi için; salınan vergi ve kesilen cezalar ile gecikme faizi ve zamlarının, bu Kanunun yürürlüğünden önce ya da bu Kanun hükümlerinden yararlanılmak suretiyle öngörülen süre ve tutarda tamamen ödenmiş olması ve bunlara karşı idari yargı yerlerinde dava açılmaması veya açılan davalardan vazgeçilmesi şarttır.

Ecrimisil ve bazı alacaklara ilişkin hükümler

MADDE 15 - 1. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre tahsili öngörülen ecrimisillerden, vadesi 31.08.2002 tarihinden önce olduğu halde bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş bulunanların tamamı ile bu tutara gecikme zammı yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın, altı eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları sonuna kadar ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla ecrimisillere uygulanan gecikme zamlarının tahsilinden vazgeçilir.

2. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmesi gerektiği halde ödenmemiş bulunan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren, Maliye Bakanlığına bağlı vergi dairelerince tahsil edilen ve tutarı 200,000,000.- lirayı aşmayan trafik para cezaları ile tutarı 100,000,000.- lirayı aşmayan diğer para cezalarının tahsilinden vazgeçilir.

3. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla tahsil edilebilir hale geldiği halde ödenmemiş bulunan 30.06.1934 tarihli ve 2548 sayılı Ceza Evleriyle Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar ve Mahkumlara Ödettirilecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanuna göre doğan yiyecek bedellerinin ve bunlara ilişkin gecikme zamlarının tahsilinden vazgeçilir.

4. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 41 inci maddesine istinaden vergi tahsilatı yetkisi verilen bankalar ile postaneler adına uygulanan gecikme zamları ile ilgili kuruluşların sorumluları adına hesaplanan %10 nispetindeki cezaların tahsilinden vazgeçilir.

Belli tutarın altındaki alacakların terkinin

MADDE 16 - 31.08.2002 tarihinden önce vadesi geldiği halde ödenmemiş bulunan, Devlete ait olup Maliye Bakanlığına bağlı vergi dairelerince tahsil edilen ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren her bir alacağın türü, dönemi, asılları ayrı ayrı dikkate alınmak suretiyle tutarı 10,000,000.- lirayı aşmayan aslı alacakların ve tutarına bakılmaksızın bu asıllara bağlı fer'i alacakların, aslı ödenmiş fer'i alacaklardan tutarı 20,000,000.- lirayı aşmayanların tahsilinden vazgeçilir.

Kamu kuruluşlarının taksitleri

MADDE 17 - 1. Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlar dahil 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ile büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bunlara ait tüzel kişiler veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşlar, bu Kanun hükümlerine göre ödeyecekleri tutarları ilk taksit Haziran 2003 ayından başlamak üzere otuzaltı ayda otuzaltı eşit taksitte öderler.

2. Büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bunlara ait tüzel kişilerin veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşların bu Kanuna göre ödeyecekleri taksit tutarları, 02.02.1981 tarihli ve 2380 sayılı, 27.06.1984 tarihli ve 3030 sayılı kanunlar uyarınca kendilerine verilen payların, anılan kanunlar çerçevesinde Maliye Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine olan borçlarına karşılık ayrılan kısımlarından, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası tarafından kesilerek belirlenecek hesaplana nakden veya hesaben ödenir. Yapılacak kesintinin taksit tutarını karşılamaması halinde eksik kalan tutar, izleyen ilk taksit ayında mükellef tarafından faiz uygulanmaksızın nakden ödenir.

Süresinde ödenmeyen taksitler

MADDE 18 - 1. Bu Kanuna göre ödenmesi gereken taksitlerin ödenmemesi ya da eksik ödenmiş olması halinde, ödenmemiş olan tutarların son taksit ödeme süresi sonuna kadar; ödenmeyen ya da eksik ödenen kısmın son taksitde ait olması halinde ise bu tutarın son taksiti izleyen ayın sonuna kadar ödenmeyen kısım ile birlikte her ay için ayrı ayrı %10 fazlası ile ödenmesi şartıyla bu Kanun hükümlerinden yararlanılır.

2. Bu Kanun kapsamına giren alacakların (1) numaralı fıkrada belirtilen şekilde tamamen ödenmemiş olması halinde mükellefler ödedikleri tutar kadar bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar.

ALTINCI BÖLÜM

Gümrük Vergi ve Cezaları

Gümrük vergisi ve cezalara ilişkin hükümler

MADDE 19 - 1. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar gerek mülga 19.07.1972 tarihli ve 1615 sayılı Gümrük Kanunu, gerekse 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununa göre tahakkuku kesinleştiği halde tamamen ya da kısmen ödenmemiş gümrük vergilerinin aslının tamamının ve bu asla bağlı olarak 1615 sayılı Gümrük Kanununun 146 ve 149 uncu, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 234 ve 238 inci maddeleri uyarınca kesilen veya kesilecek para cezalarının kanuni miktarları ile uygulanacak gecikme zammı veya faizlerin % 20'sinin bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren iki ay içinde ödenmesi halinde kalan % 80'inin tahsilinden vazgeçilir. Bu hüküm, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte vergi yükümlülüğü doğmuş bulunan; itiraz süresi geçmemiş olan veya bu tarihten sonra tebliğ edilip de ihtilaf yaratılmayan ve tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde ödenecek olan vergilere ilişkin para cezaları için de uygulanır. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce bir gümrük rejimi beyanında bulunulmuş olsa dahi bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra bir gümrük yükümlülüğünün doğması halinde bu madde hükümleri uygulanmaz.

2. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar gerek mülga 1615 sayılı Gümrük Kanunu, gerekse 4458 sayılı Gümrük Kanununa göre idari itiraz mercileri veya yargı organları nezdinde ihtilaflı hale gelmiş gümrük vergilerinin aslının tamamının ve bu asla bağlı olarak 1615 sayılı Gümrük Kanununun 146 ve 149 uncu, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 234 ve 238 inci maddeleri uyarınca kesilen veya kesilecek para cezalarının kanuni miktarları ile uygulanacak gecikme zammı veya faizlerin %30'unun bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren iki ay içinde ihtilaftan vazgeçilmek kaydıyla ödenmesi halinde kalan % 70'inin tahsilinden vazgeçilir.

3. Bu Kanunun yürürlük tarihine kadar 4458 sayılı Gümrük Kanunu hükümlerine aykırı olarak işlenmiş fiiller nedeniyle aynı Kanunun 235, 236, 237 ve 241 inci maddeleri uyarınca alınması gereken para cezalarının %30'unun bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren iki ay içerisinde ödenmesi halinde kalan %70'inin tahsilinden vazgeçilir.

4. 1972 Konteynerlerle İlgili Gümrük Sözleşmesi çerçevesinde 29.07.1998 tarihinden önce yurda geçici olarak ithal edilen konteynerlerden 02.07.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (8) sayılı tarife kapsamında yer alan ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş bulunan ithal talep harcı tahsilatından vazgeçilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

İade edilmeyecek alacaklar

MADDE 20 - 1. Bu Kanun kapsamında yapılan ödemeler red, iade ve mahsup edilmez.

2. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılan ödemeler ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48 inci maddesine göre tahsil edilen

tecil faizlerinin bu Kanun hükümlerine dayanılarak red ve iadesi yapılmaz. Ancak, bu Kanunun 3 üncü maddesinin uygulanmasına ilişkin olarak dava konusu olan tarhiyatlara karşılık bu Kanunun yürürlük tarihinden önce ödeme yapılmış olması halinde, ödenen bu tutarlar vergi mahkemesinde devam eden davalar için bu maddeden yararlanılmak üzere yapılan başvurular ile vergi mahkemesince verilmiş terkin kararları üzerine nakden ya da mahsuben iade edilebilir.

Yetki

MADDE 21 - Maliye Bakanlığı, bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye, bu Kanunda belirlenen başvuru ve ilk taksit ödeme süresini bir aya kadar uzatmaya ve bu Kanundan yararlanmak isteyen mükelleflere başvuru süresi tespit etmeye yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 22 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 23 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 06 Mart 2003 - Sayı: 25040

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanunlar

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun

Kanun No: 4817

Kabul Tarihi: 27.02.2003

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - Bu Kanunun amacı, yabancıların Türkiye'deki çalışmalarını izne bağlamak ve bu yabancılara verilecek çalışma izinleri ile ilgili esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - Bu Kanun;

403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 29 uncu maddesinin ikinci cümlesi ile 5680 sayılı Basın Kanununun 13 üncü maddesi ve 231 sayılı Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamına giren,

Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşlarınca kanunla verilen yetkiye dayanarak çalışma izni verilen veya istihdam edilen ve

Karşılıklılık ilkesi, uluslararası hukuk ve Avrupa Birliği hukuku esasları dikkate alınarak çalışma izninden muaf tutulan yabancılar dışında,

Türkiye'de bağımlı ve bağımsız olarak çalışan yabancıları, bir işveren yanında meslek eğitimi gören yabancıları ve yabancı çalıştıran gerçek ve tüzel kişileri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3 - Bu Kanunda geçen;

Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

Yabancı: 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre Türk vatandaşı sayılmayan kişiyi,

Bağımlı çalışan: Gerçek veya tüzel kişiliği haiz bir veya birden fazla işveren emrinde ücret, aylık, komisyon ve benzeri karşılığı çalışan yabancıyı,

Bağımsız çalışan: Başka şahısları istihdam etsin veya etmesin kendi ad ve hesabına çalışan yabancıyı,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İzin Alma Yükümlülüğü ve İzin Verme Yetkisi

İzin alma yükümlülüğü ve izin verme yetkisi

MADDE 4 - Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe, yabancıların Türkiye'de bağımlı veya bağımsız çalışmaya başlamadan önce izin almaları gerekir.

Ülke menfaatlerinin gerekli kıldığı hallerde veya mücbir nedenlere bağlı olarak, çalışmaya başlamadan önce ilgili makama bilgi vermek koşuluyla, çalışma süresi bir ayı geçmemek ve Bakanlık onayı alınmak suretiyle çalışma izni işe başladıktan sonra da verilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çalışma İzinleri ile Çalışma İzni Muafiyet ve Sınırlamaları

Sürelî çalışma izni

MADDE 5 - Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe sürelî çalışma izni iş piyasasındaki durum, çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişiklikleri dikkate alınarak, yabancının ikamet izninin süresi ile hizmet akdinin veya işin süresine göre, belirli bir işyeri veya işletmede ve belirli bir meslekte çalışmak üzere en çok bir yıl geçerli olmak üzere verilir.

Bir yıllık kanuni çalışma süresinden sonra, aynı işyeri veya işletme ve aynı meslekte çalışmak üzere çalışma izninin süresi üç yıla kadar uzatılabilir.

Üç yıllık kanuni çalışma süresinin sonunda, aynı meslekte ve dilediği işverenin yanında çalışmak üzere, çalışma izninin süresi altı yıla kadar uzatılabilir.

Türkiye'ye çalışmak üzere gelen bir yabancıyla beraberinde veya daha sonra getirmiş olduğu eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına da, yabancıyla kendisi ile birlikte en az beş yıl kanuni ve kesintisiz ikamet etmiş olmaları kaydıyla süreli çalışma izni verilebilir.

Bakanlık, süreli çalışma izninin coğrafi geçerlilik alanını genişletebilir veya daraltabilir.

Süresiz çalışma izni

MADDE 6 - Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe Türkiye'de en az sekiz yıl kanuni ve kesintisiz ikamet eden veya toplam altı yıllık kanuni çalışması olan yabancılara, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler dikkate alınmaksızın ve belirli bir işletme, meslek, mülki veya coğrafi alanla sınırlandırılmaksızın süresiz çalışma izni verilebilir.

Bağımsız çalışma izni

MADDE 7 - Bağımsız çalışacak yabancılara, Türkiye'de en az beş yıl kanuni ve kesintisiz olarak ikamet etmiş olmaları koşuluyla Bakanlıkça bağımsız çalışma izni verilebilir.

İstisnai haller

MADDE 8 - Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe;

a) Bir Türk vatandaşı ile evli olan ve eşiyle Türkiye'de evlilik birliği içinde yaşayan veya evlilik birliği en az üç yıl sürdükten sonra sona ermiş olmakla birlikte Türkiye'de yerleşmiş olan yabancılara ile bunların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarına,

b) 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 19, 27 ve 28 inci maddeleri çerçevesinde Türk Vatandaşlığını kaybedenler ve bunların fûruuna,

c) Türkiye'de doğan veya kendi milli kanununa, vatansız ise Türk mevzuatına göre rûşt yaşını doldurmadan Türkiye'ye gelen ve Türkiye'de meslek okulu, yüksek okul veya üniversiteden mezun olan yabancılara,

d) 2510 sayılı İskan Kanununa göre muhacir, mülteci veya göçebe olarak kabul edilen yabancılara,

e) Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşları ile bunların Avrupa Birliği üyesi ülkelerin vatandaşı olmayan eş ve çocuklarına,

f) Yabancı devletlerin Türkiye'deki büyükelçilikleri ile konsolosluklarında ve uluslararası kuruluşların temsilciliklerinde görevli diplomat, idari ve teknik personelin hizmetinde çalışanlar ile karşılıklı ilkesi çerçevesinde olmak ve görev süresiyle sınırlı kalmak üzere Türkiye'de bulunan büyükelçilikler, konsolosluklar ve uluslararası kuruluşların temsilciliklerinde görevlendirilen diplomatların ve idari ve teknik personelin eş ve çocuklarına,

g) Bilimsel ve kültürel faaliyetler amacıyla bir ayı aşan ve sportif faaliyetler amacıyla dört ayı aşan süre ile geçici olarak Türkiye'ye gelecek yabancılara,

h) Kanunla yetki verilen bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarınca sözleşme veya ihale usulleriyle mal ve hizmet alımı, bir işin yaptırılması veya bir tesisin işletilmesi işlerinde çalıştırılacak kilit personel niteliğindeki yabancılara,

Bu Kanunda öngörülen sürelerle tabi olmaksızın çalışma izni verilebilir.

Kanuni çalışma süresine dahil edilecek süreler ile ikamette kesinti sayılan süreler

MADDE 9 - Yıllık izinler, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık geçici iş göremezlik ödenekleri ile işsizlik sigortası ödeneği alınan süreler, kanuni çalışma süresine dahil edilir.

Yabancıyla toplam altı ayı geçmemek şartıyla Türkiye dışında bulunması çalışma süresini kesmez. Ancak Türkiye dışında geçirilen zaman çalışma süresinden sayılmaz. Türkiye'de bulunmasına rağmen ikamet tezkeresini altı aydan fazla süreyle temdit ettirmeyerek ihmalde bulunan yabancıyla çalışma izinleri açısından kesinti sayılır.

Çalışma izni muafiyet teyit belgesi

MADDE 10 - Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla, çalışma izninden muaf tutulan yabancılara, istekleri halinde Bakanlıkça çalışma izni muafiyet teyit belgesi verilir.

Çalışma izninin sınırlandırılması

MADDE 11 - Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla ve karşılıklı ilkesi çerçevesinde çalışma izinleri, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür koşullarının gerekli kıldığı hallerde, belirli bir süre için, tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, işkolu veya mülki ve coğrafi alan itibarıyla sınırlandırılabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İzinlerin Verilmesi, Uzatılması, Reddi, İptali ve Yargı Yoluna Başvurma

İzinlerin verilmesi veya uzatılması

MADDE 12 - Türkiye dışında ikamet eden yabancılara, çalışma izni başvurularını bulundukları ülkelerdeki Türkiye Cumhuriyeti temsilciliklerine yaparlar. Temsilcilikler bu başvuruları doğrudan Bakanlığa iletirler. Bakanlık ilgili mercilerin görüşlerini alarak 5 inci maddeye göre başvuruları değerlendirir; durumu uygun görülen yabancılara çalışma izni verir. Bu izin ancak gerekli çalışma vizesi ile ikamet izninin alınması halinde geçerlidir. Çalışma izin belgesini alan yabancılara, bu belgeyi aldıkları tarihten itibaren en geç doksan gün içinde ülkeye giriş vizesi talebinde bulunmaları, ülkeye giriş yaptıkları tarihten itibaren en geç otuz gün içinde İçişleri Bakanlığına ikamet tezkeresi almak için başvurmaları zorunludur.

Türkiye'de geçerli ikamet izni olan yabancılar veya bunların işverenleri başvurularını doğrudan Bakanlığa yapabilirler.

Çalışma izinleri, ikamet sahibi yabancılar veya bunların işverenlerinin Bakanlığa yazılı talebi üzerine, bu Kanun ve bu Kanuna göre çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre verilir ve uzatılır.

Başvurular Bakanlık tarafından en geç doksan gün içinde cevaplandırılır.

İlgili mercilerden görüş alınması

MADDE 13 - Yabancılar, bu Kanunla getirilen koşullara bağlı olarak çalışabilecekleri meslek, sanat veya işlerle ilgili çalışma izinleri, ilgili mercilerin mesleki yeterlilik dahil görüşleri alınmak suretiyle Bakanlıkça verilir.

Diğer kanunlarda yer alan, yabancıların çalışamayacağı iş ve mesleklerle dair hükümler saklıdır.

İzin isteminin reddi

MADDE 14 - Çalışma izni veya çalışma izninin uzatılması istemi;

a) İş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler ve istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişikliklerinin çalışma izni verilmesine elverişli olmaması,

b) Başvurulan iş için ülke içinde, dört haftalık süre içerisinde o işi yapacak aynı niteliğe sahip kişinin bulunması,

c) Yabancıнын geçerli bir ikamet tezkeresinin bulunmaması,

d) Bir işyeri, işletme veya meslek için izin talebi reddedilen yabancıнын aynı işyeri, işletme veya aynı meslek için izin talebinin reddedildiği tarihten itibaren bir yıl geçmeden yeniden izin talebinde bulunması,

e) Yabancıнын çalışmasının milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlak ve genel sağlık için tehdit oluşturması,

Hallerinde reddedilir.

Çalışma izninin iptali

MADDE 15 - Yabancıнын 11 ve 13 üncü maddede sayılan sınırlamalara aykırı olarak çalışması veya 14 üncü maddede öngörülen hallerden birinin varlığının veya yabancıнын ya da işverenin, çalışma izni talep dilekçesinde eksik veya yanlış bilgi verdiğinin sonradan tespit edilmesi halinde, Bakanlık verdiği çalışma iznini iptal eder ve durumu ilgili Bakanlığa bildirir.

Çalışma izninin geçerliliğini kaybetmesi

MADDE 16 - Çalışma izni, geçerlilik süresinin sona ermesi dışında;

a) Yabancıнын ikamet tezkeresinin herhangi bir nedenle geçersiz hale gelmesi ya da geçerlilik süresinin uzatılmaması,

b) Yabancıнын pasaportunun veya pasaport yerine geçen belgesinin geçerlilik süresinin uzatılmaması (İçişleri veya

Dışişleri Bakanlıklarının uygun görüşlerinin bulunması hali hariç),

c) Yabancıнын mücbir sebepler dışında aralıksız olarak altı aydan fazla yurt dışında kalması,

Hallerinde de geçerliliğini kaybeder.

Yargı yoluna başvurma hakkı

MADDE 17 - Bakanlık çalışma izni verilmesi ya da uzatılması talebinin reddedilmesi, çalışma izninin iptal edilmesi ya da çalışma izninin geçerliliğinin kaybedilmesine ilişkin kararını, yabancıya veya varsa işverene 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ eder.

Bakanlıkça verilecek kararlara karşı ilgililer tarafından tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde itiraz edilebilir. İtirazın Bakanlıkça reddedilmesi hallerinde idari yargı yoluna başvurulabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bildirim Yükümlülüğü, Denetleme ve Düzenleme Yetkisi ile Cezai Hükümler

Bildirim yükümlülüğü

MADDE 18 - a) Bağımsız çalışan yabancılar, çalışmaya başladıkları tarihten ve çalışmanın bitiminden itibaren,

b) Yabancı çalıştıran işverenler yabancıнын çalışmaya başladığı tarihten, çalışma izninin verildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde çalışmaya başlamaması halinde bu sürenin bitiminden itibaren ve herhangi bir nedenle hizmet akdinin sona erdiği tarihten itibaren,

En geç on beş gün içerisinde durumu Bakanlığa bildirmekle yükümlüdürler.

Bakanlığa bilgi verilmesi

MADDE 19 - Yabancılar çalışma izni verme yetkisi bulunan bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları, çalışma iznini verdikleri, çalışma izin süresini uzattıkları ve çalışma iznini iptal ettikleri tarihten, yabancı istihdam eden bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları ise çalıştırmaya başladıkları tarihten itibaren en geç otuz gün içinde yabancı ile ilgili tüm bilgileri Bakanlığa bildirirler.

Denetleme yetkisi

MADDE 20 - Bu Kanun kapsamına giren yabancıların ve işverenlerin bu Kanundan doğan yükümlülüklerini yerine getirip getirmediikleri Bakanlık iş müfettişleri ve Sosyal Sigortalar Kurumu sigorta müfettişleri tarafından denetlenir.

Genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idarelerin teftiş ve denetim elemanları kendi mevzuatları gereğince işyerlerinde yapacakları her türlü denetim ve incelemeler sırasında, yabancı çalıştıran işverenlerle yabancıların bu Kanundan doğan yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini de denetler. Denetim sonuçları ayrıca Bakanlığa bildirilir.

Cezai hükümler

MADDE 21 - 18 inci maddeye göre bildirim yükümlülüğünün süresi içinde yerine getirmeyen bağımsız çalışan yabancı ile yabancı çalıştıran işverene her bir yabancı için ikiyüzelli milyon lira idari para cezası verilir.

Çalışma izni olmaksızın bağımlı çalışan yabancıya beşyüz milyon lira idari para cezası verilir.

Çalışma izni bulunmayan yabancıyı çalıştıran işveren veya işveren vekillerine her bir yabancı için ikimilyarbeşyüz milyon lira idari para cezası verilir. Bu durumda, işveren veya işveren vekili yabancının ve varsa eş ve çocuklarının konaklama giderlerini, ülkelerine dönmeleri için gerekli masrafları ve gerektiğinde sağlık harcamalarını karşılamak zorundadır.

Birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarda sayılan fiillerin tekrarı halinde idari para cezaları bir kat artırılarak uygulanır.

Bu Kanuna göre verilmiş çalışma izni olmaksızın bağımsız çalışan yabancıya bir milyar lira idari para cezası verilir ve varsa işyeri veya işyerlerinin Bakanlık bölge müdürlerince kapatılması kararı alınarak, bu kararın uygulanması için durum ilgili valiliğe bildirilir. Tekrarı halinde, varsa işyeri veya işyerlerinin kapatılmasının yanı sıra idari para cezası bir kat artırılarak uygulanır.

Bu Kanunda öngörülen idari para cezaları gerekçesi belirtilmek suretiyle Bakanlık bölge müdürlüğünce ilgililere 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. İdari para cezaları tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde vergi daireleri veya mal müdürlüklerine ödenir. İlgililer cezaya bu süre içinde yetkili sulh ceza mahkemesi nezdinde itiraz edebilir. Başvuru, cezanın takip ve tahsilini durdurmaz.

Bu Kanuna göre idari para cezası ile cezalandırılan bağımlı veya bağımsız çalışan yabancılar ile yabancı çalıştıran işverenler işleri Bakanlığına bildirilir.

Bu Kanuna göre süresi içinde ödenmeyen idari para cezaları ve diğer alacakların takip ve tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Yönetmelik

MADDE 22 - Her türlü çalışma izninin verilmesi, sınırlandırılması, iptali, çalışma izninden muaf tutulacak yabancılar ile bildirim yükümlülüklerinin nasıl yerine getirileceğine ilişkin usul ve esaslar bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelik; Bakanlık, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Denizcilik Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ile müştereken, ilgili görülen diğer bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının da görüşleri alınmak suretiyle Kanunun yayımı tarihini izleyen altı ay içinde çıkarılır.

Yabancı sermaye yatırımlarında yabancılardan çalıştırılması

MADDE 23 - 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kapsamında kurulan şirket ve kuruluşlarda çalıştırılmak istenen yabancılar, Hazine Müsteşarlığı ile müştereken çıkartılacak yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde Bakanlıkça verilen çalışma izni ile çalıştırılabilirler.

ALTINCI BÖLÜM**Bazı Kanunlarda Yapılan Değişiklikler**

MADDE 24 - Ekli (1) sayılı listede gösterilen kadrolar ihdas edilerek, 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) bendi olarak eklenmiş ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına ilişkin bölümüne eklenmiştir.

MADDE 25 - 09.01.1985 tarihli ve 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 9 uncu maddesine aşağıdaki bent (h) bendi olarak eklenmiş ve mevcut (h) bendi (i) bendi olarak teselsül ettirilmiştir.

h) Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunda öngörülen işleri yapmak,

MADDE 26 - 27.01.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 34 - Yabancı müteahhit veya yabancı kuruluşlar, Türkiye'de Devlet daireleri ile resmi ve özel kuruluş ve şahıslara karşı re'sen veya yerli kuruluşlarla birlikte taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlıkla ilgili işlerde, yalnız bu işe münhasır kalmak kaydıyla, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının ve Odalar Birliğinin görüşleri alınarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile yabancı uzman çalıştırabilirler.

MADDE 27 - 6235 sayılı Kanunun 35 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 35 - 34 üncü madde kapsamına girmeyen işlerde yabancı mühendis ve yüksek mühendisler ile mimar ve yüksek mimarlar, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Odalar Birliğinin görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen çalışma izni ile çalıştırılabilir.

MADDE 28 - 07.03.1954 tarihli ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 119 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 119 - Petrol hakkı sahipleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle yabancı idari ve mesleki personel ile uzman personel çalıştırabilir.

MADDE 29 - 08.06.1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 21 inci maddesine dördüncü fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bu Kanun kapsamında çalışacak yabancılar, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun hükümlerine tabidirler.

MADDE 30 - 25.09.1981 tarihli ve 2527 sayılı Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmesine İlişkin Kanunun 3 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 3 - Türk soylu yabancıların, kanunlarda Türk vatandaşlarının yapabileceği belirtilen meslek, sanat ve işlerde çalışabilme ve çalıştırılabilmesi için, özel kanunlarda aranan nitelikleri taşımak ve yükümlülükleri yerine getirmek şartıyla, bu Kanun ve Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanuna göre, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları ile diğer ilgili bakanlık ve kuruluşların görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca izin verilir.

MADDE 31 - 12.03.1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanununun 18 inci maddesinin (a) fıkrasının birinci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Belgeli işletmelerde, Bakanlık ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle yabancı uzman personel ve sanatkarlar çalıştırılabilir.

MADDE 32 - 2634 sayılı Kanunun 26 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Birinci fıkra kapsamında faaliyet gösterecek yabancılar, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun hükümlerine tabidir.

MADDE 33 - 02.07.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (6) sayılı tarifenin başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Pasaport, vize, ikamet tezkeresi, Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları ve yabancılara verilecek çalışma izin belgesi harçları:

MADDE 34 - 492 sayılı Kanuna bağlı (6) sayılı tarifenin sonuna aşağıdaki bölüm eklenmiştir.

IV.- Yabancılara Verilecek Çalışma İzin Belgeleri:

1. Süreli Çalışma İzin Belgesi:

a) 1 yıla kadar (1 yıl dahil) 50,000,000.- TL.

b) 3 yıla kadar (3 yıl dahil) 150,000,000.- TL.

Süre uzatımları da aynı miktarda harca tabidir.

2. Süresiz Çalışma İzin Belgesi: 250,000,000.- TL.

3. Bağımsız Çalışma İzin Belgesi: 500,000,000.- TL.

Çalışma izin belgesi harçlarının tespitine, karşılıklık ilkesi esaslı göz önünde tutularak Dışişleri Bakanlığı yetkilidir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 35 - 11.06.1932 tarihli ve 2007 sayılı Türkiye'deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 - Bağımlı veya bağımsız olarak çalışan yabancılara, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki mevzuat hükümlerine göre verilmiş olan çalışma izinleri, bu Kanun uyarınca Bakanlıkça iptal edilmediği veya hükmünü kaybetmediği müddetçe sürelerinin sonuna kadar geçerlidir.

GEÇİCİ MADDE 2 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kamu kurum ve kuruluşlarının çalışma izni verdiği veya istihdam ettiği yabancılara ait bilgiler izni veren mercilerce, Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren doksan gün içinde Bakanlığa bildirilir.

GEÇİCİ MADDE 3 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce çalışma izni başvurusu yapılan ve işlemleri devam eden yabancıların çalışma izinlerini, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki yetkili kamu kurum ve kuruluşları verirler ve çalışma izninin verilmiş tarihinden itibaren otuz gün içinde gerekli bilgileri Bakanlığa iletirler.

Yürürlük

MADDE 36 - Bu Kanunun 24 üncü maddesi Kanunun yayımı tarihinde, diğer maddeleri ise yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 37 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür. (*)

(*) 1 SAYILI LİSTE İÇİN RESMİ GAZETEYE BAKINIZ.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 08 Mart 2003 - Sayı: 25041 (1. Mükerrer)

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğ

Vergi Barışı Kanunu Genel Tebliği Seri No: 1

Maliye Bakanlığından:

4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu 27/02/2003 gün ve 25033 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Tebliğ ile Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza

verdiği yetkiye istinaden Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

I - KAPSAM

4811 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde "1. Bu Kanun hükümleri;

a) 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamına giren vergi, resim, harçlar, fon payı ve bunlara bağlı vergi cezaları, gecikme faizleri, gecikme zamları, 16.08.1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanuna göre alınan eğitime katkı payı ve buna bağlı gecikme zammı, 8.9.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre alınan ecrimisiller ve buna bağlı gecikme zamları ve Devlete ait olup Maliye Bakanlığına bağlı vergi dairelerince tahsil edilen ve 21.07.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren ve bu Kanunun ilgili bölümlerinde geçen bazı alacaklar,

b) Vergiler açısından, 31.08.2002 tarihinden önceki dönemler, beyana dayanan vergilerde bu tarihe kadar verilmesi gereken beyannameler ve 2002 yılına ilişkin olarak 31.8.2002 tarihinden önce tahakkuk eden vergiler,

c) Kayıtlarda yer aldığı halde işletmede mevcut olmayan ya da işletmede mevcut olduğu halde kayıtlarda yer almayan emtia, makine, teçhizat ve demirbaşların beyanı,

d) Devlete ait olup gümrük idareleri tarafından alınan ve bu Kanunun ilgili bölümlerinde geçen bazı gümrük vergileri, para cezaları ve gecikme zamları,

Hakkında uygulanır.

2. Bu Kanunda geçen vergi tabiri; Vergi Usul Kanunu kapsamına giren vergi, resim, harçlar ve fon payı ile eğitime katkı payını ifade eder." hükmü yer almaktadır.

Bu hükme göre Kanunun kapsamı; alacaklı amme idaresi, alacağın türü ve dönemi itibarıyla aşağıda açıklanmıştır.

A- ALACAKLI AMME İDARESİ VE ALACAĞIN TÜRÜ

4811 sayılı Kanun kapsamına giren alacaklar dikkate alındığında, bu Kanuna göre alacaklı amme idaresi; Devlet, il özel idareleri ve belediyelerdir.

Alacağın türü açısından Kanun kapsamına;

1- Devlete Ait Olup Maliye Bakanlığına Bağlı Vergi Dairelerince Tahsil Edilen

- 213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamına giren her türlü vergi, resim, harçlar, fon payı ile bunlara ilişkin vergi cezaları, gecikme faizi ve gecikme zamları,

- 4306 sayılı Kanuna göre alınan eğitime katkı payı ve buna bağlı gecikme zammı,

- 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre alınan ecrimisiller ve buna bağlı gecikme zamları,

- Kanunun 15 inci ve 16 ncı maddeleri kapsamında düzenlenen ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren bazı alacaklar,

2- İl Özel İdareleri ve Belediyeler Tarafından Tahsil Edilen

- 213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamına giren vergi, resim, harçlar, bunlara ilişkin vergi cezaları, gecikme faizi ve gecikme zamları,

3- Devlete Ait Olup Gümrük İdareleri Tarafından Alınan

- gümrük vergisi, para cezaları ve gecikme zamları,

girmektedir.

Bu Tebliğde gümrük idarelerince alınan gümrük vergisi, para cezaları ve gecikme zamları hakkında açıklamalar yer almamaktadır.

Yukarıda belirtilen alacaklar dışında kalan kaynak kullanımını destekleme fonu primi, ihracatta vergi iadesi, destekleme ve fiyat istikrar fonu primi, çiftçilere doğrudan gelir desteği ödemeleri, kimyevi gübre destekleme primleri, bu Kanunun 15 inci ve 16 ncı madde hükümleri saklı olmak kaydıyla para cezaları gibi Vergi Usul Kanunu kapsamına girmeyen alacaklar, bu Kanunun kapsamına da girmemektedir.

B- ALACAĞIN DÖNEMİ

1- Vergiler Açısından

Bu Kanunda yapılan özel düzenlemeler hariç olmak üzere, vergiler açısından;

- 31/08/2002 tarihinden önceki dönemleri ve beyana dayanan vergilerde bu tarihe kadar verilmesi gereken beyannameleri,

- 2002 yılına ilişkin olarak 31/8/2002 tarihinden önce tahakkuk eden vergileri,

kapsamaktadır.

Buna göre, 31/08/2002 tarihinden önceki dönemlere ve beyana dayanan vergilerde bu tarihe kadar verilmesi gereken beyannamelere ilişkin açıklamalar aşağıdadır.

a) Vergilendirme dönemi 15 gün olan mükellefiyetler

Dönemin bitim tarihi ve beyanname/bildirim verme süresinin son günü Ağustos/2002 ayı ve öncesine rastlayan dönemler kapsama girmekte, dönemin bitim tarihi Ağustos/2002 ayına rastlamakla beraber beyanname/bildirim verme süresi Eylül/2002 ayına sirayet edenler kapsama girmemektedir.

Örneğin; 1-15 Ağustos 2002 dönemine ait petrol ve doğalgaz ürünlerine ilişkin özel tüketim vergisinin vergilendirme döneminin bitim tarihi ile beyanname verme süresinin son günü Ağustos/2002 ayına rastladığından kapsama girmekte, 16-31 Ağustos 2002 dönemi ise dönemin bitim tarihi Ağustos/2002 ayında olmakla beraber beyanname verme süresi Eylül/2002 ayına sirayet ettiğiinden kapsama girmemektedir.

Aynı şekilde, 1-15 Ağustos 2002 tarihleri arasında noterler tarafından tahsil edilen ve dönemi izleyen 7 nci iş günü mesai saati bitimine kadar ilgili vergi dairesine yatırılması gereken noter harçları kapsama girmekte, buna karşılık 16-31 Ağustos 2002 dönemine ilişkin olanlar girmemektedir.

b) Yıllık beyannameli mükellefiyetler

Temmuz/2002 vergilendirme dönemi ve önceki dönemler kapsama girmekte, Ağustos/2002 vergilendirme dönemi ise kapsama girmemektedir.

c) Vergilendirme dönemi üç aylık olarak belirlenen mükellefiyetler

Dönemin bitim tarihi ve beyanname verme süresinin son günü Ağustos/2002 ayına rastlayan dönemler kapsama girmekte, bu aydan sonraya rastlayanlar girmemektedir.

Örneğin; 5-6-7/2002 dönemi gelir stopaj vergisi (3 aylık) kapsama girmekte, 7-8-9/2002 dönemi katma değer vergisi (3 aylık) kapsama girmemektedir.

2002 takvim yılına ilişkin gelir ve kurumlar vergisine mahsuben ödenmesi gereken geçici vergilerin 1 inci ve 2 nci dönemleri kapsama girmekte, diğer dönemleri girmemektedir.

Özel hesap dönemi tayin edilen mükelleflere ilişkin geçici vergilerde ise geçici vergi dönemi ve beyanname verme süresi 31/08/2002 ve bu tarihten önce olan dönemler kapsama girmektedir.

d) Yıllık beyannameli gelir ve kurumlar vergisi mükellefiyetleri 2001 takvim yılı ve önceki yıllara ilişkin vergilendirme dönemleri kapsama girmekte, 2002 takvim yılı vergilendirme dönemi ise kapsama girmemektedir.

Özel hesap dönemine tabi olan mükellefler bakımından, özel hesap döneminin kapandığı tarih ve beyanname verme süresinin son günü 31/08/2002 tarihi ve bu tarihten önce olanlar kapsama girmekte, bu tarihten sonra olanlar ise kapsama girmemektedir.

e) Veraset ve intikal vergisi mükellefiyetleri

Bu vergi türünde, beyanname verme süresinin son günü 31/08/2002 tarihi ve bu tarihten önce ise bu beyannameler de kapsama girmektedir.

Kanunun dönem itibarıyla bir diğer düzenlemesi; 2002 yılına ait olup, 31/08/2002 tarihinden önce tahakkuk eden vergilere yöneliktir.

2002 yılına ilişkin olarak yıllık tahakkuk etmiş sayılan motorlu taşıtlar vergisi, yıllık harçlar, emlak vergisi, çevre temizlik vergisi gibi alacaklar Kanunun kapsamına girmektedir.

Bununla birlikte, 4751 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi ile 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa eklenen Geçici 20 nci madde uyarınca 2002 yılına ilişkin olarak Kasım ayında tahakkuk eden emlak vergisinin tahakkuk tarihi 31/08/2002 tarihinden sonra olduğundan, ikinci taksit olarak ödenecek emlak vergisi, Kanun kapsamına girmemektedir.

197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin 6 ncı fıkrası gereğince, yıl içinde ilk defa kayıt ve tescil edilen taşıtlara ilişkin olup, kayıt ve tescilin yapıldığı tarihten itibaren 1 ay içinde ödenmesi gereken motorlu taşıtlar vergisinde; ödeme süresinin son günü 31/08/2002 tarihine kadar (bu tarih dahil) olanlar kapsama girmekte, bu tarihten sonra olanlar ise girmemektedir.

2- Vergi Cezaları Açısından

Vergi aslına bağlı olarak kesilen vergi cezalarında, verginin ait olduğu dönem dikkate alınarak kapsama girip girmediği tespit edilecektir.

Bir vergi aslına bağlı olmayan cezalarda ise Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla kesinleştiği halde ödenmemiş, dava açma süresi geçmemiş ya da tespit edildiği halde ceza ihbarnameleri tebliğ edilmemiş olanlar kapsama dahil edilecektir.

3- Diğer Alacaklar Açısından

Bu Kanunun 15 inci maddesinde düzenlenen ecrimisil ve bazı alacaklara ilişkin hükümlerde, bu alacakların vergi, resim, harç niteliğinde olmamaları nedeniyle, dönem itibarıyla düzenleme yapılmamış, vade tarihleri ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarih dikkate alınarak düzenleme yapılmıştır.

II- KESİNLEŞMİŞ KAMU ALACAKLARINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

4811 sayılı Kanunun kesinleşmiş kamu alacaklarına ilişkin 2 nci maddesinde; "1. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla (bu tarih dahil);

a) Vadesi geldiği halde ödenmemiş olan ya da ödeme süresi henüz geçmemiş bulunan vergilerin tamamı ile bu vergilere ilişkin gecikme zammı, gecikme faizinin yerine, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın; dokuz eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları ile Şubat, Nisan, Haziran 2004 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla vergilere uygulanan gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi cezaları ile vergi cezalarına uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

b) Asılları kısmen ya da tamamen ödenmiş olan vergilere ilişkin gecikme zammı ve gecikme faizi yerine, bu Kanunun

yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın ödenmemiş vergi asılları ile birlikte, dokuz eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları ile Şubat, Nisan, Haziran 2004 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi cezaları ile vergi cezalarına uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

c) Bir vergi aslına bağlı olmaksızın kesilmiş olup Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş olan vergi cezalarının %20'sinin; üç eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran 2003 ayları sonuna kadar ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla kalan %80'inin,

d) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş borcun sadece vergi aslına bağlı kesilen cezalardan ve bunlara ilişkin gecikme zamlarından ibaret olması halinde bu cezaların ve bunlara ilişkin gecikme zamlarının tamamının,

e) İştirak, teşvik ve yardım fiilleri nedeniyle kesilen vergi ziyai cezalarında, cezaya muhatap olanların, cezanın %20'sini, (a) bendinde öngörülen süre ve şekilde ödemeleri, dava açmamaları veya açılmış davalardan vazgeçmeleri şartıyla, cezanın kalan %80'inin ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

Tahsilinden vazgeçilir."

hükmü yer almaktadır.

Kanunun 1 inci maddesinde, bu Kanunda geçen vergi tabirinin, Vergi Usul Kanunu kapsamına giren vergi, resim, harçlar ve fon payı ile eğitime katkı payını ifade ettiği belirtilmiş olup, 2 nci madde metninde "vergiler" ibaresi yer aldığından, madde kapsamına, tür açısından bu vergilerin tamamı, dönem açısından ise Kanun kapsamına giren tüm dönemler girmektedir.

A- BAŞVURU SÜRESİ VE ŞEKLİ

Kanunun 2 nci maddesinde başvuru süresi konusunda bir düzenleme yer almamakla beraber, Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden, 2 nci maddeden yararlanmak için başvuru süresi 31 Mart 2003 tarihi olarak belirlenmiştir.

Buna göre, mükelleflerin 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar bağlı oldukları vergi dairesine ekteki (EK: 1) örneğe uygun dilekçe ile başvurmaları zorunludur. Mükelleflerin birden fazla vergi dairesine olan borçları için Kanundan yararlanma talebinde bulunmaları halinde, her bir vergi dairesine ayrı ayrı başvurmaları gerekmektedir.

Mükellefler, madde kapsamına giren toplam borçları için madde hükmünden yararlanabilecekleri gibi sadece talep ettikleri dönem ve türler açısından da Kanundan yararlanabileceklerdir. Ancak, motorlu taşıtlar vergisi mükelleflerinin, bu Kanundan yararlanmak üzere her bir taşıt itibarıyla hesaplanacak toplam borç tutarı için başvuruda bulunmaları zorunludur.

Madde hükmünden yararlanılmasının şartlarından biri de dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi olduğundan, Kanun hükmünden yararlanmak üzere başvuran mükelleflerin, tahsilat işlemlerinden dolayı açtıkları davalardan da vazgeçmeleri zorunludur.

B- ALACAK TUTARININ TESPİTİ

1- Kanunun Yürürlüğe Girdiği 27/02/2003 Tarihi İtibarıyla Kesinleşmiş ve Bu Tarihe Kadar (Bu Tarih Dahil) Vadesi Geldiği Halde Ödenmemiş Alacaklar

Kanunun 2 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamına, Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi (bu tarih dahil) itibarıyla vadesi geldiği halde ödenmemiş olan ya da henüz ödeme süresi geçmemiş bulunan vergiler girmektedir.

Madde kapsamında ödenecek alacak tutarının tespiti için vergi asıllarına;

- vade tarihinden, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar gecikme zammı yerine,

- daha önce hesaplanmış gecikme faizi olması halinde, bu faizin hesaplandığı süre dikkate alınarak, gecikme faizi yerine,

Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin (TEFE) aylık oranı esas alınarak TEFE tutarı hesaplanacaktır.

Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak TEFE tutarı hesaplanmasında; 213 sayılı Kanuna göre hesaplanan gecikme faizi ve 6183 sayılı Kanuna göre hesaplanan gecikme zammının hesaplama metodu ve hesaplama süreleri değiştirilmeyecek, sadece aylık gecikme zammı/gecikme faizi nispeti yerine TEFE oranları kullanılacaktır.

Devlet İstatistik Enstitüsünce Ocak/1980 ayından, bu Tebliğin yayımlandığı tarihe kadar açıklanan TEFE oranları ekli tabloda (EK: 2) yer almaktadır.

ÖRNEK: 1- 20/05/2002 vadeli bir verginin Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş olması halinde bu vergiye %70 nispetinde hesaplanması gereken gecikme zammı yerine TEFE oranı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır. (*)

(*) TEFE Oranı Hesaplanacak Süre için Resmi Gazeteye bakınız.

Toplam TEFE oranı ile vergi aslı çarpılmak suretiyle gecikme zammı yerine ödenmesi gereken TEFE tutarı hesaplanacaktır.

Bu tutar, vergi aslı ile toplanarak madde hükmüne göre ödenecek toplam tutar bulunacaktır.

Madde ile ödenecek tutarın 9 eşit taksitte ödenmesi öngörüldüğünden, bulunan toplam tutar 9'a bölünerek her bir taksit tutarına ulaşılacaktır.

Ödenmesi gereken vergi aslı ve TEFE tutarının, Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödenmesi halinde bu vergi aslına ilişkin gecikme zammı, gecikme faizi, vergi cezalarıyla vergi cezalarına uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir.

Vade tarihlerinin ayın son günlerine geldiği hallerde (31 mart gibi) 381 Seri No'lu Tahsilat Genel Tebliğindeki açıklamalar çerçevesinde, gecikme zammı yerine kullanılacak TEFE oranı vade tarihinin rastladığı aydan (mart ayı) başlamak suretiyle hesaplanacaktır.

6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesinde yer alan, "Gecikme zammı 500,000 liradan az olamaz." hükmü, gecikme zammı yerine alınacak TEFE tutarı için de uygulanacaktır.

6183 sayılı Kanunun 52 inci maddesine göre gecikme zammı tatbik süresini durduran iflas ve aciz halleri söz konusu ise gecikme zammı uygulanmayan süreye TEFE oranı da uygulanmayacak, bu hallerin varlığı TEFE uygulanan süreyi de durduracaktır.

6183 sayılı Kanunun 53 üncü maddesi uyarınca, belediye sınırları dışındaki köylerde tahsildarlar tarafından tahsil edilen ve tahsildarın ilk uğradığı zaman ödeme yapılmadığı takdirde %10 nispetinde uygulanan gecikme zammı yerine, tahsildarın ilk uğradığı aydaki TEFE oranı uygulanacaktır.

ÖRNEK: 2 - Hopa Vergi Dairesi mükelleflerinden (A), 1999 vergilendirme dönemine ilişkin 31 Mart 2000 tarihine kadar verilmesi gereken yıllık gelir vergisi beyannamesini vermemiştir. Yapılan inceleme sonucunda, (A) adına 1999 dönemi için 15,000,000,000.- TL. Gelir Vergisi tarhedilmesi ve vergi ziyaı cezası kesilmesi gerektiği tespit edilmiştir. 3 Şubat 2001 tarihinde vergi inceleme raporu vergi dairesi kayıtlarına intikal etmiştir. İnceleme sonucu yapılan bu tarhiyat 11 Nisan 2001 tarihinde tahakkuk etmiş ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar herhangi bir ödemede bulunulmamıştır. Bu tarhiyata göre tahakkuk eden vergi, vergi ziyaı cezası, gecikme faizi ve gecikme zamları şu şekildedir.

Gelir Vergisi : 15,000,000,000.- TL.

Vergi Ziyaı Cezası : 19,425,000,000.- TL.

Gecikme Faizi : 7,650,000,000.- TL.

Vergi Aslına Uygulanan Gecikme Zammı : 27,150,000,000.- TL.

Vergi Ziyaı Cezasına Uygulanan Gecikme Zammı: 35,159,250,000.- TL.

Mükellef (A)'nın, 4811 sayılı Kanundan yararlanmak üzere başvuruda bulunması halinde, ödenecek tutar ile tahsilinden vazgeçilen alacak tutarları şu şekilde olacaktır.

Vergi aslına uygulanan gecikme faizi ve gecikme zammı yerine TEFE oranları kullanılarak TEFE tutarı hesaplanacaktır.

Buna göre, örnek olayda gecikme faizinin hesaplandığı süre, gecikme faizi tutarı, bu sürelerle ilişkin TEFE oranları ve TEFE tutarları aşağıda gösterilmiştir. (*)

(*) Tutarlar için Resmi Gazete'ye bakınız.

2- Kanunun Yürürlüğe Girdiği Tarihte Kesinleştiği Halde Henüz Ödeme Süresi Geçmemiş Alacaklar Kanunun 2 nci maddesinde, Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla (bu tarih dahil) kesinleştiği halde ödeme süresi henüz geçmemiş bulunan alacakların da Kanun hükmünden yararlanacağı belirtilmiştir.

Bu hükme göre, muhtelif şekillerde kesinleşen ve henüz ödeme süresi geçmemiş olan alacaklar hakkında, aşağıda açıklanan hususlar ve Tebliğin önceki bölümlerinde yer alan açıklamalar dikkate alınarak işlem tesis edilecektir.

a) Vergi Usul Kanununun uzlaşma hükümlerine göre kesinleşen alacaklar

4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihinden önce Vergi Usul Kanununun gerek uzlaşma gerekse tarhiyat öncesi uzlaşma hükümlerinden yararlanılarak uzlaşma sağlanmış ancak henüz ödeme süresi geçmemiş borcu olan mükellefler, uzlaşma sonucu tahakkuk eden vergi ve ceza tutarları ile hesaplanan gecikme faizleri dikkate alınarak Kanun hükümlerinden yararlanabileceklerdir.

b) Vergi Usul Kanununun 376 ncı maddesinden yararlanılarak ödenecek alacaklar

Vergi Usul Kanunu uyarınca kesilmiş olan vergi cezaları için anılan Kanunun 376 ncı maddesi hükmü uyarınca indirim talebinde bulunulan ancak, 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla dava açma süresi geçmiş, henüz ödeme süresi geçmemiş bulunan alacaklar için indirimli ceza tutarları dikkate alınarak 4811 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanılabilecektir.

c) Vergi Usul Kanununun 371 inci maddesinde yer alan pişmanlık hükümlerine göre beyan edilen matrahlar üzerinden tahakkuk eden alacaklar

Vergi Usul Kanununun pişmanlık hükümlerine göre tahakkuk eden ve Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla 371 inci maddede öngörülen sürede ödenmemiş olan vergiler için bu Tebliğin "V-PIŞMANLIK YA DA KENDİLİĞİNDEN YAPILAN BEYANLARA İLİŞKİN HÜKÜMLER" bölümünde yapılan açıklamalar da dikkate alınarak işlem yapılacaktır.

4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla pişmanlık hükümlerine göre tahakkuk eden ve henüz ödeme süresi geçmemiş olan alacaklar ise 2 nci madde kapsamında değerlendirilecek ancak, pişmanlık zammı yerine TEFE oranı kullanılarak TEFE tutarı hesaplanacaktır.

Ancak, bu durumda Kanun hükümlerine göre ödeme yapılmamış olması halinde pişmanlık hükümlerinin ihlal edilmiş sayılacağı tabiidir.

d) Vergi Usul Kanunu uyarınca ikmalen, re'sen ya da idarece yapılan tarhiyata ilişkin olarak dava açılmaksızın kesinleşen alacaklar

4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla ikmalen, re'sen ya da idarece yapılan tarhiyata ilişkin olarak herhangi bir ihtilaf yaratılmadan dava açma süresi geçmiş ancak henüz ödeme süresi geçmemiş bulunan alacaklar için tarhiyata ilişkin vergi ve ceza ihbarnamelerinde belirlenen tutar ve hesaplanan gecikme faizi dikkate alınarak Kanunun 2 nci maddesi hükmünden yararlanılabilecektir.

ÖRNEK:3- Başkent Vergi Dairesi mükelleflerinden (B), 25/05/2002 tarihinde verilmesi gereken katma değer vergisi beyannamesini süresinde vermemiştir.

Mükellefin defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme sonucu adına 9,000,000,000.- TL. Katma Değer Vergisi tarh edilmiş, ayrıca vergi ziyai cezası kesilmiştir. Buna ilişkin vergi/ceza ihbarnamesi 27/12/2002 tarihinde mükellefe tebliğ edilmiştir.

Mükellef, 10/01/2003 tarihinde uzlaşma talebinde bulunmuş, 06/02/2003 tarihi uzlaşma günü olarak verilmiş ve aynı gün varılan uzlaşma sonucuna göre, vergi dairesince aşağıda yazılı tutarlar tahakkuk ettirilmiştir.

Katma Değer Vergisi : 9,000,000,000.- TL.

Vergi Ziyai Cezası : 1,100,000,000.- TL.

Gecikme Faizi : 5,040,000,000.- TL.

Mükellef (B)'nin 4811 sayılı Kanundan yararlanmak üzere başvuruda bulunması halinde, Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşma sonucu tahakkuk eden alacakların henüz ödeme süresi geçmemiş olduğundan, Kanunun 2 nci maddesi hükmüne göre ödenecek tutar ile tahsilinden vazgeçilen alacak tutarları şu şekilde olacaktır. (*)

(*) Ödenecek tutar için Resmi Gazete'ye bakınız.

3- Kanunun Yürürlüğe Girdiği 27/02/2003 Tarihi (Bu Tarih Dahil) İtibarıyla Asılları Kısmen ya da Tamamen Ödenmiş Olan Alacaklar

Kanunun 2 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde, asılları kısmen ya da tamamen ödenmiş olan vergilere ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Buna göre, Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla, asılları kısmen ya da tamamen ödenmiş olan vergilerle ilgili olarak aşağıdaki şekilde işlem yapılacaktır.

a) Asılları kısmen ödenmiş olan vergiler

Asılları kısmen ödenmiş olan vergilerin ödenmemiş kısmına,

- vade tarihinden Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar hesaplanacak gecikme zammı yerine,

- daha önce hesaplanmış gecikme faizi olması halinde, gecikme faizinin hesaplandığı süre dikkate alınarak gecikme faizi yerine,

aylık TEFE oranı esas alınarak TEFE tutarı hesaplanacaktır.

Ödenmemiş vergi aslı ile TEFE oranları kullanılarak hesaplanan TEFE tutarının, Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödenmesi halinde vergi aslına uygulanan gecikme faizi, gecikme zammı ve vergi cezalarıyla vergi cezalarına uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir. Asılları kısmen ödenmiş vergilerin, ödenmiş kısmına isabet eden gecikme zammı ve gecikme faizinin ödenmemiş olması halinde ise aşağıda (b) bölümünde yer alan açıklamalara göre işlem yapılacaktır.

b) Asılları tamamen ödenmiş olmakla birlikte, gecikme zammı ve gecikme faizi ödenmemiş vergiler

Asılları tamamen ödenmiş olmakla birlikte, gecikme zammı ve gecikme faizi ödenmemiş olan vergilerde,

- vade tarihinden ödendiği tarihe kadar hesaplanan gecikme zammı yerine,

- gecikme faizinin hesaplandığı süre dikkate alınarak, gecikme faizi yerine,

aylık TEFE oranı esas alınarak TEFE tutarı hesaplanacaktır.

TEFE oranı esas alınarak hesaplanan TEFE tutarının, Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödenmesi halinde vergi aslına uygulanan gecikme faizi, gecikme zammı ve vergi cezaları ile vergi cezalarına uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir.

Diğer taraftan, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce vergi aslının, vergi aslına uygulanan gecikme zammının, gecikme faizinin ve vergi cezalarının ödenmiş olması, başka bir ifadeyle, ödenmemiş kısmın sadece vergi cezasına uygulanan gecikme zammından ibaret olması halinde, herhangi bir şart aranmaksızın vergi cezalarına uygulanan gecikme zammının tahsilinden vazgeçilecektir.

c) Asılları tamamen ödenmiş vergilere ilişkin gecikme faizi ve gecikme zamlarından, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kısmen tahsil edilenler

Asılları tamamen ödenmiş vergilere ilişkin gecikme faizi ve gecikme zamlarından, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kısmen tahsilat yapılmışsa,

- vergi aslının vade tarihinden ödendiği tarihe kadar hesaplanan gecikme zammı yerine,

- gecikme faizinin hesaplandığı süre dikkate alınarak, gecikme faizi yerine,

Ödenmiş gecikme zammı/gecikme faizi tutarının, hesaplanan TEFE tutarından fazla olması halinde herhangi bir tahsilat yapılmayacak, kalan gecikme zammı/gecikme faizinin tahsilinden vazgeçilecektir. Bununla birlikte, tahsil edilmiş gecikme zammı ve gecikme faizinden red ve iade yapılmayacaktır.

Ödenmiş gecikme zammı/gecikme faizi tutarının, hesaplanan TEFE tutarından az olması halinde ise ödenecek tutar TEFE tutarından ödenmiş olan gecikme zammı/gecikme faizi düşülmek suretiyle tespit edilecektir. Bu şekilde belirlenen TEFE tutarının Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödenmesi halinde, kalan gecikme zammı/gecikme faizinin tahsilinden vazgeçilecektir.

ÖRNEK: 4- Turhal Vergi Dairesi mükelleflerinden (C), 25/01/1998 tarihinde ödemesi gereken 400,000,000.- TL. Katma eğer Vergisini süresinde ödememiş, 15/06/1998 tarihinde vergi dairesine başvurarak borcunu ödemek istediğini bildirmiştir.

Vergi dairesi, mükellefin 400,000,000.- TL. vergi aslı ile 300,000,000.- TL. gecikme zammı olmak üzere toplam 700,000,000.- TL. borcu olduğunu tespit etmiştir.

Mükellef (C), vergi aslının tamamını aynı tarihte ödemiş ise de gecikme zammına karşılık herhangi bir ödemede bulunmamıştır.

Mükellefin gecikme zammı borcuna karşılık vergi dairesince 28/12/2001 tarihinde 50,000,000.- TL. cebren tahsilat yapılmıştır.

Mükellef (C)'nin, 4811 sayılı Kanundan yararlanmak için başvuruda bulunması halinde 400,000,000.- TL. vergi aslına, vade tarihinden ödendiği tarihe kadar gecikme zammı yerine TEFE tutarı hesaplanacaktır.

Bu durumda uygulanacak toplam TEFE oranı % 22,4'tür.

Toplam TEFE tutarı ise $(400,000,000 \times \%22,4=)$ 89,600,000.- TL. olacaktır.

Mükellefin gecikme zammına karşılık hiç ödeme yapmamış olması halinde, Kanun hükmünden yararlanmak için ödemesi gereken tutar 89,600,000.- TL.'dir.

Ancak, mükelleften Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce gecikme zammına karşılık 50,000,000.- TL. tahsilat yapıldığından; 4811 sayılı Kanuna göre ödemesi gereken TEFE tutarından, daha önce ödenen gecikme zammı tutarı çıkarılarak tahsili gereken TEFE tutarı bulunacaktır.

Buna göre, ödenecek tutar; $(89,600,000 - 50,000,000=)$ 39,600,000.- TL.'dir.

Mükellefin bu tutarı Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödemesi halinde gecikme zammından kalan 250,000,000.- TL.'nin tahsilinden vazgeçilecektir.

4- Bir Vergi Aslına Bağlı Olmaksızın Kesilmiş Olan Vergi Cezaları

Kanunun 2 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca, bir vergi aslına bağlı olmaksızın kesilmiş olup Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş olan vergi cezalarının %20'sinin 3 eşit taksitte, Şubat, Nisan, Haziran 2003 ayları sonuna kadar ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla, kalan % 80'inin tahsilinden vazgeçilecektir.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce bu cezalara karşılık kısmi ödeme yapılmış olması halinde ödenmemiş kısım için bu Kanundan yararlanılacaktır.

Madde kapsamına giren cezaların Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödenmesi, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre işyeri kapatma cezası uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir.

5- Sadece Vergi Aslına Bağlı Vergi Cezası ve Buna İlişkin Gecikme Zammından İbaret Borçlar

Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş borcun sadece vergi aslına bağlı kesilen cezalardan ve bunlara ilişkin gecikme zamlarından ibaret olması halinde, bu cezaların ve bunlara ilişkin gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir.

Bu hükmün uygulanmasında, vergi aslına bağlı kesilen cezaların ait olduğu vergi türü ve dönemleri ayrı ayrı dikkate alınacaktır.

6- İştirak, Teşvik ve Yardım Fiilleri Nedeniyle Kesilen Vergi Ziyai Cezaları

4811 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendindeki iştirak, teşvik ve yardım fiilleri nedeniyle kesilen vergi ziyai cezalarına ilişkin hüküm, 01/01/1999 tarihine kadar olan dönemler için kaçakçılık cezasını, bu tarihten sonraki dönemler için vergi ziyai cezasını kapsamaktadır. Bu cezalara muhatap olanların, cezanın %20'sini, Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödemeleri, dava açmamaları veya açılmış davalardan vazgeçmeleri şartıyla, cezanın kalan % 80'inin ve bunlara ilişkin gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce bu cezalardan kısmen tahsilat yapılmış ise kalan tutar üzerinden Kanundan yararlanılabilecektir.

7- Tecilli Alacaklar

4811 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesi gereğince tecil edilen ve bu madde kapsamına giren alacaklardan, Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla ödeme süresi geçmemiş olan taksit tutarları için mükellefler dilerlerse bu madde hükmünden yararlanabileceklerdir.

Bu takdirde, Kanunun yürürlük tarihinden önce tecil şartlarına uygun olarak ödenen taksit tutarları için tecil geçerli olacaktır.

Ayrıca, 4811 sayılı Kanunun 20 nci maddesinde, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılan ödemeler ile 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre tahsil edilen tecil faizlerinin bu Kanun hükümlerine dayanılarak red ve iadesinin yapılmayacağı öngörülmektedir. Bu nedenle, Kanun hükümlerinden yararlanılarak ödeme yapılmak istenmesi halinde, Kanunun yürürlük tarihi olan 27/02/2003 tarihinden önce taksit tutarları ile birlikte ödenen tecil faizleri red ve iade edilmeyecektir.

Bu durumdaki alacaklar için madde hükmünden yararlanmak istenilmesi halinde ödenmemiş alacak aslına; vade tarihinden itibaren Kanunun yürürlük tarihine kadar hesaplanacak gecikme zammı yerine, gecikme faizi bulunması halinde gecikme faizinin hesaplandığı süre dikkate alınarak gecikme faizi yerine, TEFE tutarı hesaplanacaktır. Vergi aslı ile TEFE tutarı toplamının maddede öngörülen süre ve şekilde ödenmesi halinde Kanun hükmünden yararlanılacaktır.

6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesi gereğince tecil edilen alacağın gecikme zammı, gecikme faizi veya vergi cezasından ibaret olması halinde, bu Tebliğin II/B-3-5 bölümünde yapılan açıklamalar çerçevesinde ödenecek TEFE tutarı tespit edilerek Kanun hükmünden yararlanılacaktır. Bu takdirde de Kanunun yürürlük tarihinden önce ödenmiş tecil faizlerinin red ve iadesi yapılmayacaktır.

ÖRNEK: 5 - Beydağı Vergi Dairesi mükellefi (D), 20/5/2002 tarihinde ödenmesi gereken 1,000,000,000.- TL. Gelir (Stopaj) Vergisini zamanında ödememiştir. 26/11/2002 tarihinde anılan vergi dairesine başvurarak toplam borcu için tecil talebinde bulunmuştur.

Beydağı Vergi Dairesi, mükellefin gecikme zammı dahil 1,490,000,000.- TL. borcu olduğunu tespit etmiş ve bu tutarın, ilk taksit Aralık/2002 ayından başlamak ve 6 ayda 5 eşit taksitte ödenmek üzere tecilini uygun görmüştür.

Aylık Taksit Tutarı: $1,490,000,000/5 = 298,000,000.-$ TL.'dir.

Mükellef ilk üç taksiti zamanında ödemiş, ancak Mart ayında 4811 sayılı Kanundan yararlanmak için Beydağı Vergi Dairesine başvuruda bulunmuştur.

Bu örnekte, vergi dairesi öncelikle kalan borç tutarından ne kadarının vergi aslı, ne kadarının da gecikme zammı olduğunu tespit edecektir. Örnek olayda;

Ödenen Borç Tutarı= Aylık Taksit Tutarı x Ay Sayısı

$$= 298,000,000 \times 3$$

$$= 894,000,000.- \text{ TL. olarak bulunacaktır.}$$

Ödenen tutardan vergi aslına isabet eden tutar; aşağıdaki formül ile tespit edilecektir.

Ödenen Tutar x Vergi Aslı

Toplam Borç Tutarı

$$\text{Vergi aslına isabet eden tutar} = 894,000,000 \times \frac{1,000,000,000}{1,000,000,000 + 894,000,000} = 600,000,000.- \text{ TL.'dir.}$$

$$1,490,000,000$$

$$\text{Kalan vergi aslı tutarı} = 1,000,000,000 - 600,000,000 = 400,000,000.- \text{ TL.'dir.}$$

Bu durumda, tecil şartlarına uygun olarak ödenen taksit tutarları için tecil hükümleri geçerli sayılacaktır. Kalan 2 taksit tutarının toplamı 596,000,000.- TL. olup bunun 400,000,000.- TL.'si vergi aslı, 196,000,000.- TL.'si gecikme zammıdır. Vergi aslından kalan tutara, gecikme zammı yerine vade tarihinden 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar hesaplanacak 102,000,000.- TL. TEFE tutarı ile vergi aslı toplanarak ödenecek toplam tutar bulunacaktır.

Madde hükmüne göre ödenmesi gereken vergi aslı ve TEFE tutarının, Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödenmesi halinde 400,000,000.- TL. vergi aslına Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihine kadar hesaplanan 280,000,000.- TL. gecikme zammının tahsilinden vazgeçilecektir.

ÖRNEK: 6 - İspir Malmüdürlüğü mükellefi (E), 20/8/1997 tarihinde ödenmesi gereken 300,000,000.- TL. Gelir (Stopaj) Vergisini 28/10/1998 tarihinde ödemiştir. Mükellefin 300,000,000.- TL. vergi aslını ödediği tarihe kadar hesaplanan 639,000,000.- TL. gecikme zammı borcu için 06/11/2002 tarihinde yaptığı tecil başvurusu üzerine, ilk taksit Kasım/2002 ayından başlamak ve 6 ayda 6 eşit taksitte ödenmek üzere borcu tecil edilmiştir. Mükellef ilk 4 taksiti süresinde ödemiş, Mart ayında 4811 sayılı Kanundan yararlanmak için anılan Malmüdürlüğüne dilekçeyle başvurmuştur.

Mükellefin, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce tecil şartlarına uygun olarak ödediği tutar $(639,000,000/6 \times 4) = 426,000,000.-$ TL., kalan gecikme zammı borcu $(639,000,000 - 426,000,000) = 213,000,000.-$ TL.'dir.

4811 sayılı Kanun hükümlerine göre ödenecek tutarın tespiti için vergi aslına, vade tarihinden ödendiği tarihe kadar gecikme zammı yerine TEFE tutarı hesaplanacaktır.

$$\text{TEFE Tutarı} = \text{Vergi Aslı} \times \text{TEFE Oranı} = 300,000,000 \times \%67,6 = 202,800,000.- \text{ TL.}$$

Hesaplanan bu tutar, toplam gecikme zammı tutarına isabet eden kısımdır. Ancak mükellef gecikme zammının 426,000,000.- TL.'ni Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ödemiştir. Bu durumda, ödenen tutar hesaplanan TEFE tutarından fazla olduğundan, mükellef tarafından herhangi bir ödemede bulunulmadan Kanun hükmünden yararlanılacak, kalan 213,000,000.- TL. gecikme zammının tahsilinden vazgeçilecektir. Hesaplanan TEFE tutarından fazla olarak ödenen gecikme zammı tutarıyla tecil faizleri red ve iade edilmeyecektir.

8- 2002 Yılına İlişkin Olarak Tahakkuk Eden Geçici Vergilere İlişkin Gecikme Zammı Alacakları

Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak 2002 yılında tahakkuk eden ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar ödenmemiş olan geçici vergilere ilişkin gecikme zamları yerine, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar aylık TEFE oranı esas alınarak belirlenen tutar ödenmek suretiyle, bu madde hükmünden yararlanılabilecektir. Bu takdirde vergi aslının ödenmesi şartı aranılmayacaktır.

9- Deprem Nedeniyle Ödeme Süresi Uzatılan ve Kanunun Yürürlüğe Girdiği Tarih İtibarıyla Ödeme Süresi Belirlenmemiş Vergiler

4811 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Marmara Bölgesi ve civarında 17/08/1999 ve 12/11/1999 tarihlerinde meydana gelen depremler nedeniyle ödeme süresi uzatılan ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödeme süresi belirlenmemiş olan vergilerin vade tarihi 28 Şubat 2003 olarak belirlenmiştir.

Ancak, madde ile yapılan düzenlemede, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar ödeme süresi belirlenmemiş olan yıllık gelir ve kurumlar vergileri ile kurumların, Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b) alt bendi uyarınca yapacakları gelir vergisi tevkifatı hariç tutularak bu vergilerin vade tarihi belirlenmemiştir.

Ödeme süresi belirlenmemiş olan bu vergilerin ödeme süreleri Bakanlığımızca daha sonra belirlenecektir.

Kanun hükmü ile ödeme süresi belirlenen vergiler, Kanunda öngörülen sürelerde 9 eşit taksitte ödenecektir.

Mükelleflerce yapılan ödemeler, ödeme süresi uzatılan vergi, fon ve payların ilk vergilendirme dönemine ait olanlarından başlamak üzere sırasıyla mahsup edilecektir.

10- Motorlu Taşıtlar Vergisi ve Bu Vergiye İlişkin Gecikme Zammının Kanuna Göre Ödenmesi Sırasında Yapılacak İşlemler

4811 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (6) numaralı fıkrası, Kanun hükmüne göre ödenecek olan motorlu taşıtlar vergisi ve bu vergiye ilişkin gecikme zammı yerine hesaplanacak TEFE tutarının, Kanunla öngörülen ödeme süresi içinde taksitle ödeneceği dikkate alınarak, bu Kanuna göre borcu taksitlendirilen motorlu taşıtlar vergisi mükelleflerinin, 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 13 üncü maddesinin (d) fıkrası hükmü uygulanmadan, taksit ödeme süresi sonuna kadar taşıtlarının fenni muayenelerini yaptırmalarına, denize ve uçuşa elverişli belgelerini almalarına imkan vermektedir.

Ancak, taşıtın satış ve devri halinde taksitlendirilen borcun tamamının ödenmesi şartının aranacağı tabiidir.

C- ÖDEME SÜRESİ VE ŞEKLİ

Kanunun 2 nci maddesine göre ödenecek tutarların, 9 eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları ile Şubat, Nisan, Haziran 2004 aylarında ödenmesi gerekmektedir.

2 nci maddenin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi kapsamında ödenecek olan bir vergi aslına bağlı olmayan cezaların ise 3 eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran 2003 aylarında ödenmesi zorunludur.

Bununla birlikte Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden ilk taksit için Şubat/2003 ayı olarak belirlenen ödeme süresi 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar uzatılmıştır.

Deprem nedeniyle ödeme süresi uzatılan ve 2 nci maddenin (5) numaralı fıkrası ile vade tarihi belirlenen vergilerin ilk taksiti de 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar ödenecektir.

D- MADDE HÜKMÜNDEN YARARLANMANIN DİĞER ŞARTLARI

4811 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (7) numaralı fıkrasında "Bu madde ile 2 nci madde hükmünden yararlanmak üzere başvuruda bulunan mükellefler, yararlandıkları vergi türlerinden, taksit ödeme süresince tahakkuk edenleri zor durum olmaksızın vadesinde ödemedikleri takdirde belirtilen madde hükümlerinden yararlanamazlar." hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm, Kanunun 2 nci maddesine göre ödenecek taksitlerin süresinde ödenmemesi halinde uygulanacak hükümler ile ilişkili olmayıp Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihinden sonra tahakkuk edecek vergilerin zamanında ödenmesi ile ilgilidir.

Buna göre, Kanunun 2 nci maddesi hükmünden yararlanmak üzere başvuruda bulunan mükelleflerin maddede öngörülen diğer şartların yanısıra; madde hükmünden yararlandıkları vergi türlerinden, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra madde ile öngörülen taksit ödeme süresinin sonuna kadar (Haziran/2004) tahakkuk edenlerini vadesinde ödemeleri şarttır.

Vergi daireleri, mükelleflere hangi vergi türlerinden Kanundan yararlandıkları konusunda ayrıntılı bilgi vereceklerdir.

Maddede mükelleflerin zor durumda bulunmaları nedeniyle borçlarını vadesinde ödeyememeleri hali Kanunu ihlal nedeni sayılmamıştır.

Zor durum hali, 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesinde geçen "çok zor durum" halini ifade etmektedir. Buna göre, 6183 sayılı Kanuna göre borçları tecil edilen mükelleflerin zor durumda bulundukları tabiidir. Tecil talebi çok zor durum hali dışındaki nedenlerle uygun görülmeyen mükellefler için tecil yapılmamakla birlikte, zor durum halinin varlığı tespit edilen hallerde madde hükmü ihlal edilmiş sayılmayacaktır.

E- DİĞER HUSUSLAR

1- Kesinleşmiş kamu alacaklarına ilişkin hükümlerden, 213 sayılı Kanun ile 6183 sayılı Kanunda yer alan sorumluluk düzenlemeleri nedeniyle mirasçılar, kefiller, şirket ortakları ve kanuni temsilciler gibi amme borçlusu sayılan kişiler

sorumlu oldukları tutar dikkate alınarak yararlanabileceklerdir.

3568 sayılı Kanun uyarınca mükellefle birlikte borcun ödenmesinden müştereken ve müteselsilen sorumluluğu bulunan yeminli mali müşavirlerin de bu madde hükmünden yararlanmaları mümkündür.

2- Adi ortaklıklarda ve kolektif şirketlerde ortakların şirketin borçları dolayısıyla müştereken ve müteselsilen sorumluluğunun bulunması nedeniyle şirket adına tarh edilen vergi ve cezalar ile hesaplanan gecikme zammı ve gecikme faizleri için ortaklık adına Kanun hükümlerinden yararlanılması mümkün bulunmaktadır.

3- 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla haklarında 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre iflasın açılmasına karar verilen gerçek ve tüzel kişilerin bu Kanun hükümlerinden yararlanabilmeleri için iflas işlemlerini yürüten iflas idaresinin ilgili vergi dairesine yazılı olarak müracaat etmesi zorunludur.

Ancak, iflas halinde bulunan mükelleflerden aranan kamu alacaklarının 31 Mart 2003 tarihinden sonra iflas masasına kaydedilmiş olması halinde, bu alacakların dönemi Kanunun kapsadığı dönemlere ait olsa dahi 4811 sayılı Kanun hükümlerinden yararlandırılmayacaktır.

Bununla birlikte, iflas halindeki tüzel kişiliklerin ortaklarının ve kanuni temsilcilerinin Vergi Usul Kanunu ve 6183 sayılı Kanun uyarınca haklarında bu sıfatları nedeniyle yapılan takip işlemlerinden dolayı tüzel kişiliğin vergi dairesine olan borçları için bu Kanun hükümlerinden yararlanabilmeleri mümkün bulunmaktadır.

4- 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, vergi mevzuatında yer alan düzenlemeler nedeniyle mahsuben iade talebi bulunan mükellefler diledikleri takdirde mahsup talep ettikleri borçları için bu Kanun hükümlerinden yararlanabilirler. Bu takdirde, mahsuben iade talebinden vazgeçtiklerini bağlı bulundukları vergi dairesine, birden fazla vergi dairesine mahsup talepli borçları olması halinde, her birine ayrı ayrı bu Kanundan yararlanmak için belirlenen başvuru süresi içinde bildirmeleri gerekmektedir.

Mükellefin kendi borcu dışında, ilgili mevzuat uyarınca üçüncü şahısların borçlarına mahsup talebi olması halinde ise mahsup talebinden vazgeçebilmesi için borcuna mahsup istenen üçüncü şahsın da bu konuya yönelik irade beyanı aranacaktır. Lehine mahsup talep edilen üçüncü şahsın ise mükellefin irade beyanı olmadan bu Kanundan yararlanmak üzere başvuruda bulunabileceği tabiidir.

Bununla birlikte, mahsup talebinden vazgeçen mükelleflerin, mahsup talebine konu iade alacaklarını 4811 sayılı Kanunun kapsamı dışında kalan ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra doğacak gerek kendi, gerekse üçüncü şahısların, vergi borçlarına ilgili mevzuat uyarınca mahsubunu talep etmeleri mümkündür. Bu takdirde, genel esaslar çerçevesinde ilgili dönem borcunun vade tarihi itibarıyla yazılı olarak ayrıca başvurmaları gerekmektedir.

Diğer taraftan, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 32 nci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden, katma değer vergisi iade alacağının vergi borcuna mahsubunu talep eden ve 4811 sayılı Kanuna göre vergi borcunu ödemek üzere mahsup talebinden vazgeçen mükelleflere bu alacaklarının nakden iadesi yapılmayacaktır.

5- 4811 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanmak üzere başvuran mükellefler hakkında uygulanan yurt dışı çıkış yasağının kaldırılmasında, bu Kanun hükümlerine göre yapılan ödemeler ile 395 Seri Nolu Tahsilat Genel Tebliğindeki açıklamalar dikkate alınacaktır.

6- Kanunun 2 nci maddesinin (3) numaralı fıkrasında, bu madde kapsamına giren kamu alacakları ile ilgili olarak tatbik edilen hacizlerin yapılan ödemeler nispetinde kaldırılacağı ve buna isabet eden teminatların iade edileceği hükme bağlanmıştır.

Buna göre, Kanun kapsamındaki borçlarını ödemek üzere başvuran ve borçlarına karşılık ödemede bulunan mükelleflerin mal varlığına tatbik edilen hacizler, bu malların bölünebilir nitelikte olması ve haczin devam edeceği malların kamu alacağını karşılayacak değerde olması halinde, ödemeler nispetinde kaldırılacaktır.

Bu hüküm çerçevesinde, borçları Kanun hükmüne göre taksitlendirilen mükelleflerin teminat değişikliği talepleri de değerlendirilebilecektir.

7- Bu Kanun hükümlerinden yararlanmak üzere başvuruda bulunmayan ya da borçları Kanun kapsamına girmeyen mükelleflerden aranan kamu alacaklarının süratle takip ve tahsili sağlanacaktır.

III- KESİNLEŞMEMİŞ VEYA DAVA SAFHASINDA BULUNAN KAMU ALACAKLARINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

4811 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde "1. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Vergi Mahkemeleri nezdinde dava açılmış ya da dava açma süresi henüz geçmemiş olan ikmalen, re'sen veya idarece yapılmış tarhiyatlarda, vergilerin %50'si ile bu tutara gecikme zammı ve gecikme faizi yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın; dokuz eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları ile Şubat, Nisan, Haziran 2004 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla vergilerin % 50'sinin, gecikme zammı, gecikme faizi ile vergi cezaları ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilir.

2. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bölge idare mahkemeleri nezdinde itiraza veya Danıştay nezdinde temyize ilişkin olarak dava açılmış ya da dava açma süresi henüz geçmemiş olan ikmalen, re'sen veya idarece yapılmış tarhiyatlarda, bu maddeye göre ödenecek alacak asıllarının tespitinde, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla tarhiyatın bulunduğu en son safhadaki tutar esas alınır. Bu Kanunun yayımlandığı tarihten önce verilmiş en son kararın;

a) Terkin kararı olması halinde, mükelleflerin bu madde hükmünden yararlanabilmeleri için ilk tarhiyata esas alınan verginin % 20'si ile bu tutara gecikme zammı ve gecikme faizi yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın, (1) numaralı fıkrada belirtilen süre ve şekilde ödenmesi şartıyla, verginin kalan %80'inin, gecikme zammı, gecikme faizi ile vergi cezaları ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

b) Tasdik veya tadilen tasdik kararı olması halinde, tasdik edilen verginin tamamı ile bu tutara gecikme zammı ve gecikme faizi yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın, (1) numaralı fıkrada belirtilen süre ve şekilde ödenmesi şartıyla gecikme zammı, gecikme faizi ile vergi cezaları ve vergi cezalarına uygulanan gecikme zamlarının tamamının,

Tahsilinden vazgeçilir.

Ancak, verilen en son kararın bozma kararı olması halinde (a) bendi hükmü, kısmen onama kısmen bozma kararı olması halinde ise onanan kısım için (b) bendi, bozulan kısım için ise (a) bendi hükmü uygulanır."

hükmü yer almaktadır.

3 üncü madde metninde "vergiler" ibaresi yer aldığından, madde kapsamına, tür açısından Kanun kapsamına giren vergilerin tamamı, dönem açısından da Kanun kapsamına giren tüm dönemler girmektedir.

A- BAŞVURU SÜRESİ VE ŞEKLİ

Madde hükmünün uygulanabilmesi için, Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla Vergi Mahkemeleri, Bölge İdare Mahkemeleri veya Danıştay nezdinde, dava açılmış veya dava açma süresi geçmemiş bulunan ikmalen, res'en veya idarece yapılmış tarhiyat bulunması ya da anılan maddenin (6) numaralı fıkrası uyarınca ihtirazi kayıtla verilen beyannamelere ilişkin dava açılmış olması gerekmektedir.

Kanunun 3 üncü maddesinde başvuru süresi konusunda bir düzenleme yer almamakla beraber, Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden, 3 üncü maddeden yararlanmak için başvuru süresi 31 Mart 2003 tarihi olarak belirlenmiştir.

Buna göre, madde hükmünden yararlanmak isteyen mükelleflerin, davadan vazgeçtiklerine ilişkin 2 örnek olarak hazırladıkları dilekçelerini 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar ilgili vergi dairelerine vermeleri gerekmektedir.

Açılan davalardan vazgeçilmesine ve yeni dava açılmamasına ilişkin dilekçe örneği ekte (EK: 3) yer almaktadır.

Vergi dairelerince dilekçenin bir örneği derhal davanın bulunduğu yargı merciine gönderilecektir.

Birden fazla dava dosyası bulunan mükellefler dilekçelerinde, hangi dava dosyası için Kanun hükümlerinden yararlanmak istediklerini belirteceklerdir.

Tüzel kişilik adına açılan davalar ile ilgili olarak madde hükmünden yararlanmak istenilmesi halinde, tüzel kişilik adına davadan vazgeçilmesi zorunlu olduğundan, tüzel kişiliği kanunen temsile yetkili olmayan kişilerin davadan vazgeçmelerine imkan bulunmamaktadır.

B- ALACAK TUTARININ TESPİTİ

1- Kanunun Yürürlüğe Girdiği 27/02/2003 Tarihi İtibarıyla Vergi Mahkemeleri Nezdinde Dava Açılmış veya Dava Açma Süresi Geçmemiş Alacaklar

Kanunun 3 üncü maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamına ikmalen, re'sen veya idarece tarh edilmiş olup, Kanunun yürürlüğe girdiği tarih (bu tarih dahil) itibarıyla Vergi Mahkemesi nezdinde dava açılmış ya da dava açma süresi geçmemiş bulunan vergiler girmektedir.

Bu safhada vergiler henüz tahakkuk etmemiş olduğundan, madde hükmünden yararlanmak üzere başvuruda bulunulması halinde, dava konusu yapılmış olan vergiler, ilk tarhiyat tutarına göre ihbarnamenin tebliğ edildiği tarih esas alınarak dava açma süresinin son günü itibarıyla tahakkuk ettirilecek, bu tarihten itibaren 1 ay sonrası ise vade tarihi olacaktır.

Madde hükmüne göre, vergi aslının %50'si ile bu tutara; yukarıda belirtilen şekilde belirlenen tahakkuk ve vade tarihleri esas alınarak hesaplanması gereken gecikme zammı ve gecikme faizi yerine hesaplanacak TEFE tutarının, Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödenmesi, dava açılmaması ve açılan davalardan vazgeçilmesi şartıyla vergilerin %50'sinin, gecikme zammı, gecikme faizi ile vergi cezaları ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Vergi Mahkemesinde dava açma süresi geçmemiş olan vergilere gecikme faizi yerine TEFE tutarı, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar hesaplanacaktır.

Madde hükmünden yararlanmak üzere başvuruda bulunan mükelleflerin, Vergi Mahkemeleri nezdinde devam eden dava sırasında vergilerini tahakkuk etmeden önce ödemiş olmaları halinde, tahsil edilen bu tutarlar Kanunun 20 nci maddesine dayanılarak 3 üncü madde hükmüne göre ödenmesi gereken vergi ve TEFE tutarına mahsup edilecek, kalan tutar 6183 sayılı Kanunun 23 üncü maddesi de gözetilerek bulundurulacak red ve iade edilecektir.

ÖRNEK: 7 - Terme Vergi Dairesi mükelleflerinden (Z)'nin defter ve belgelerinin Ağustos/2000 vergilendirme dönemi gelir (stopaj) vergisi yönünden incelenmesi sonucu düzenlenen vergi inceleme raporu 11/04/2001 tarihinde vergi dairesi kayıtlarına intikal etmiştir. Söz konusu rapora istinaden mükellef adına 2,000,000,000.- TL. Gelir (Stopaj) Vergisi tarh edilmiş ve 2,330,000,000.- TL. vergi ziyai cezası kesilmiştir.

Bu tarhiyata ilişkin vergi/ceza ihbarnamesi, 16/05/2001 tarihinde mükellefe tebliğ edilmiş, yapılan tarhiyata süresinde vergi mahkemesi nezdinde dava açılmış ve henüz mahkemece bir karar verilmemiştir.

Mükellef (Z)'nin, bu safhada Kanundan yararlanmak üzere öngörülen süre ve şekilde başvurusu ve vergi aslının %50'si ile bu tutara tahakkuk ve vade tarihleri esas alınarak gecikme faizi ve gecikme zammı yerine hesaplanacak TEFE tutarının 9 eşit taksitte ödemesi halinde, verginin %50'si ile gecikme zammı ve gecikme faizi ile vergi cezaları ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tahsilinden vazgeçilecektir.

Buna göre, örnek olayda gecikme faizi hesaplanan süre, gecikme faizi tutarı, bu süre için hesaplanan TEFE oranı ve TEFE tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.(*).

(*) Hesaplama için Resmi Gazete'ye bakınız.

2- Kanunun Yürürlüğe Girdiği 27/02/2003 Tarihi İtibarıyla, Bölge İdare Mahkemeleri Nezdinde İtiraza veya Danıştay Nezdinde Temyize Konu Edilmiş ya da Bu Mercilerde Dava Açma Süresi Geçmemiş Alacaklar

Kanunun 3 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamına; ikmalen, re'sen ve idarece tarh edilmiş olup Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay nezdinde dava açılmış ya da dava açma süresi geçmemiş bulunan vergiler girmektedir.

Bu fıkra hükmüne göre ödenecek alacak asıllarının tespitinde Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla tarhiyatın bulunduğu en son safhadaki tutar esas alınacaktır.

a) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce verilmiş en son kararın terkin kararı olması halinde

Madde hükmünden yararlanılması için ilk tarhiyata esas olan verginin %20'si ile bu tutara uygulanan gecikme faizi ve gecikme zammı yerine hesaplanacak TEFE tutarının, Kanunda öngörülen şekilde ödenmesi şartıyla; verginin kalan %80'inin, gecikme zammının, gecikme faizinin, vergi cezalarının ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir. Madde hükmüne göre ödenecek vergi aslı ve TEFE tutarının tespitinde bu Tebliğin III-B/1 bölümünde yapılan açıklamalar dikkate alınacaktır. Bu safhadaki vergilere karşılık daha önce tahsilat yapılmış olması halinde de aynı bölümdeki açıklamalara göre işlem yapılacaktır.

b) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce verilmiş en son kararın tasdik veya tadilen tasdik kararı olması halinde

Tasdik edilen verginin tamamı ile bu tutara ilişkin gecikme zammı ve gecikme faizi yerine hesaplanacak TEFE tutarının, Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödenmesi halinde, gecikme zammı, gecikme faizi ile vergi cezaları ve bu cezalara uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir.

Vergi Mahkemesinin tasdik veya tadilen tasdik kararı üzerine hesaplanmış olan vergilerin Kanunun yürürlüğe

girdiği tarihten önce kısmen veya tamamen ödenmiş olması halinde, Kanun hükmüne göre ödenecek tutar bu Tebliğin II-B/3 bölümündeki açıklamalara göre tespit edilecektir.

c) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce verilmiş en son kararın

- Bozma kararı olması halinde, ödenecek tutar, bu Tebliğin III-B/2-a bölümüne göre tespit edilecektir.

- Kısmen onama, kısmen bozma kararı olması halinde, onanan kısım için ödenecek tutar, bu Tebliğin III-B/2-b bölümündeki, bozulan kısım için III-B/2-a bölümündeki açıklamalara göre tespit edilecektir.

3- Kanunun Yürürlüğe Girdiği 27/02/2003 Tarihi İtibarıyla Sadece Vergi Cezalarına Karşı Açılan Davalar

Kanunun 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, ihbarnamenin tebliği üzerine sadece vergi cezalarına karşı dava açılmış olması halinde;

- vergi aslına bağlı cezalarda bu cezaların bağlı olduğu verginin, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ödenmiş olması ya da Kanunun 2 nci maddesine göre ödenmesi şartına bağlı olarak,

- vergi aslına bağlı olmayan cezalara karşı dava açılmış olması durumunda ise herhangi bir şart aranmaksızın,

tahsilinden vazgeçilecektir.

Kanunun bu hükmü, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar bir vergi aslına bağlı olmaksızın kesilen ve bu tarih itibarıyla dava açma süresi geçmemiş olan vergi cezaları için de uygulanacaktır.

4- İştirak, Teşvik ve Yardım Fiilleri Nedeniyle Kesilen Vergi Ziyai Cezaları

Kanunun 3 üncü maddesinin (4) numaralı fıkrasında, iştirak, teşvik ve yardım fiilleri nedeniyle kesilen vergi ziyai cezalarına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Buna göre, belirtilen fiiller nedeniyle cezaya muhatap olan ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu konuda yargı mercilerinde dava açan ya da dava açma süresi geçmemiş olan kişilerin, cezanın %20'sini Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödemeleri, dava açmamları veya açılmış davalardan vazgeçmeleri şartıyla, cezanın kalan %80'inin ve bunlara uygulanan gecikme zamlarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir.

Bu hükme göre ödenecek ceza tutarının tespitinde, Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yargı mercilerince verilmiş en son karar dikkate alınacaktır.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Vergi Mahkemesinde dava açılmış ya da dava açma süresi geçmemişse veya terkin ya da bozma kararı verilmişse ödenecek tutar ilk tarhiyata göre belirlenecektir.

5- Kanunun Yürürlüğe Girdiği Tarih İtibarıyla Uzlaşma Talepli Alacaklar

Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, 213 sayılı Kanunun uzlaşma hükümlerinden yararlanmak üzere başvuruda bulunulmuş, uzlaşma günü verilmemiş veya uzlaşma günü gelmemiş ya da uzlaşma sağlanamamış, ancak dava açma süresi geçmemiş alacaklar da 3 üncü madde hükmünden yararlanılarak ödenebilecektir. Bu durumda, Tebliğin III-B/1 bölümünde belirtilen şekilde işlem yapılacaktır.

Bu takdirde, mükelleflerin uzlaşma talebinden vazgeçmeleri ve dava açmamları şarttır.

6- İhtirazi Kayıtlı Verilen Beyannamelere Karşı Açılan Davalar

Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ihtirazi kayıtlı verilen beyannamelere karşı dava açılmış olması ve mükelleflerin madde hükmünden yararlanmak istemeleri halinde de Kanunun 3 üncü maddesi uygulanacağından, ödenecek tutar bu bölümde yer alan açıklamalara göre tespit edilecektir.

C- ÖDEME SÜRESİ VE ŞEKLİ

Kanunun 3 üncü maddesine göre ödenecek tutarların, 9 eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları ile Şubat, Nisan, Haziran 2004 aylarında ödenmesi gerekmektedir.

Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden ilk taksit için Şubat/2003 ayı olarak belirlenen ödeme süresi 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar uzatılmıştır.

D- MADDE HÜKMÜNDEN YARARLANMANIN DİĞER ŞARTLARI

1- 4811 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (7) numaralı fıkrası uyarınca, 3 üncü madde hükmünden yararlanmak üzere başvuruda bulunan mükelleflerin, madde hükmünden yararlandıkları vergi türlerinden, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra tahakkuk edenlerini vadelerinde ödemeleri şarttır.

Bu fıkra hükmünün uygulaması ile ilgili açıklamalar bu Tebliğin II/D bölümünde yapılmış olup bu madde uygulamasında da aynı şekilde işlem yapılacaktır.

2- 4811 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin (7) numaralı fıkrası uyarınca, 3 üncü madde hükmünden yararlananlar, ayrıca Vergi Usul Kanununun uzlaşma, tarhiyat öncesi uzlaşma ve vergi cezalarında indirim hükümlerinden yararlanamayacaktır.

E- DİĞER HUSUSLAR

1- Mükelleflerce Kanun hükümlerinden yararlanılmak üzere davadan vazgeçilmesi halinde idarece de dava açılmayacak, açılmış davalar sürdürülmeyecektir.

2- Mükelleflerce Vergi Mahkemesine açılmış olan davadan vazgeçilmesine rağmen, Kanun hükümlerine uygun olarak ödeme yapılmamış olması halinde, ilk tarhiyata esas teşkil eden vergi ve ceza tutarları ile gecikme zammı ve gecikme faizleri 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre cebren takip ve tahsil edilecektir.

Gecikme zamlarının, kamu alacağının vade tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için hesaplanacağı tabiidir.

3- Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla Vergi Mahkemelerince tarhiyata ilişkin olarak verilmiş bulunan kararlar, mükellefler tarafından kabul edilerek dava sona erdirilmiş, ancak idarece tek taraflı olarak dava bir üst yargı merciinde sürdürülmüş ise mükelleflerin bu Kanundan yararlanmak üzere yazılı başvuruda bulunmaları halinde, idarece de açılmış davalardan vazgeçilecektir. Kanun hükümlerine uygun ödeme yapılmaması halinde ilk tarhiyata esas alınan tutarlar takip ve tahsil edilecektir. Ancak, Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla yargı merciince verilmiş en son kararın tasdik kararı olması halinde bu karar üzerine hesaplanan tutarlar esas alınarak tahsilata devam edilecektir.

4- 27/02/2003 tarihi itibarıyla madde kapsamına giren alacaklar hakkında verilmiş olan en son kararın terkin kararı olması halinde, madde hükmünden yararlanmak üzere yazılı başvuruda bulunan mükellefler hakkında idarece açılmış davalardan vazgeçilecektir. Bu durumda mükellefçe Kanun hükümlerine göre ödeme yapılmadığı takdirde ilk tarhiyata göre belirlenen tutarlar 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilecektir.

5- Ödeme emri tebliği üzerine açılan davalar ile ilgili olarak, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce dava konusu ödeme emri ile istenilen kamu alacağının tarhiyatına ilişkin karar verilmiş olması ve davanın Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla devam ediyor olması halinde, bu mükellefler söz konusu davalara konu kamu alacakları ile ilgili olarak Kanunun 3 üncü maddesinden yararlanabileceklerdir.

Ancak, ödeme emrine karşı Vergi Mahkemesinde açılan ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce karar verilmemiş olan davalar ise Kanunun 2 nci maddesi kapsamında değerlendirilecektir.

IV- İNCELEME VE TARHİYAT SAFHASINDA BULUNAN İŞLEMLERE İLİŞKİN HÜKÜMLER

4811 sayılı Kanunun 5 inci maddesi ile Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak kapsama giren vergi türleri açısından, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanıldığı halde bu tarihe kadar tamamlanamamış olan vergi incelemeleri ile takdir, tarh ve tahakkuk işlemlerine, Kanunun matrah artırımına ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla, devam edileceği hükmüne bağlanmıştır.

Bu işlemlerin tamamlanmasından sonra tarh edilen vergilerin %50'si ile bu tutara gecikme faizi yerine, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar aylık TEFE oranlarında, bu tarihten sonra geçen süreler için ise gecikme zammı oranında hesaplanacak gecikme faizi tutarının ödenmesi halinde vergi aslının %50'sinin, bu vergilere uygulanan gecikme faizinin ve vergi cezalarının

tamamının tahsilinden ve ayrıca vergi aslına bağlı olmayan cezaların kesilmesinden vazgeçilecektir.

Bu hükümden yararlanılabilmesi için ihbarnamenin tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içerisinde yazılı başvuruda bulunulması, ihbarnamenin tebliğini izleyen aydan başlamak üzere 12 ayda ve 6 eşit taksitte ödeme yapılması şarttır.

İştirak, teşvik ve yardım fiilleri nedeniyle kesilecek vergi ziyaı cezalarında ise, cezaya muhatap olanların cezanın %20'sini, Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödemeleri halinde cezanın kalan %80'inin tahsilinden vazgeçilecektir.

A- BAŞVURU SÜRESİ VE ŞEKLİ

Kanunun 5 inci maddesi, matrah artırımına ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlayan ancak tamamlanmamış bulunan vergi incelemeleri, takdir, tarh ve tahakkuk işlemlerine devam edileceğini öngördüğünden; bu madde hükümden yararlanmak için başvuru süresi, söz konusu işlemlerin tamamlanmasına bağlı olarak düzenlenmiştir.

Madde hükmünden yararlanmak isteyen mükelleflerin, bu işlemlerin tamamlanmasından sonra tarh edilen vergi ve kesilen cezalara ilişkin ihbarnamelerin tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içerisinde yazılı olarak başvurmaları gerekmektedir.

Mükellefler bu madde hükmünden, adlarına yapılan tüm tarhiyatlar için yararlanabilecekleri gibi sadece talep edecekleri tür ve dönemler için de yararlanabileceklerdir.

B- ALACAK TUTARININ TESPİTİ

4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 27/2/2003 tarihinden önce başlanıldığı halde bu tarihe kadar tamamlanamamış bulunan vergi incelemeleri ile takdir ve tarh işlemlerinin tamamlanması sonucu hesaplanan vergi ve ceza miktarı dikkate alınarak ödenecek tutar tespit edilecektir.

Tarh edilen verginin %50'si ile bu tutar üzerinden Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar hesaplanacak TEFE tutarı ile bu tarihten sonra ihbarnamenin tebliği üzerine dava açma süresinin bitim tarihine kadar hesaplanacak gecikme faizi tutarının, maddede öngörülen süre ve şekilde ödenmesi şartıyla, bu vergilere uygulanan gecikme faizi ve vergi cezalarının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir.

Bu işlemler sonucu, vergi aslına bağlı olmayan bir cezanın kesilmesi gerektiği hallerde, ceza kesilmeyecektir.

İnceleme raporu veya takdir komisyonu kararı üzerine sadece vergi ziyaı cezası kesilmesi gerektiği hallerde ise (Örneğin, mahsup dönemi geçtikten sonra yapılan geçici vergi incelemeleri sonucu kesilen vergi ziyaı cezası gibi.) vergi aslına uygulanan gecikme faizi yerine bu Kanuna göre hesaplanacak tutarın, Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödenmesi halinde bu cezanın tahsilinden vazgeçilecektir.

ÖRNEK: 8- Karşıyaka Vergi Dairesi mükelleflerinden (Y)'nin defter ve belgeleri Nisan/2002 vergilendirme

dönemine ilişkin katma değer vergisi yönünden incelemeye alınmış ve 4811 sayılı Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla inceleme sonuçlanmamıştır. Ayrıca mükellef tarafından bu Kanun uyarınca matrah artırımında da bulunulmamıştır.

İnceleme sonucu düzenlenen vergi inceleme raporu 28 Mayıs 2003 tarihinde vergi dairesi kayıtlarına intikal ettirilmiştir. Bu rapor üzerine mükellef adına 3,000,000,000.- TL. Katma Değer Vergisi tarh edildiği ve 4,260,000,000.- TL. vergi ziyaı cezası kesildiğine ilişkin vergi/ceza ihbarnamesinin 2 Ağustos 2003 tarihinde tebliğ edildiği varsayıldığında, mükellef (Y) 4811 sayılı Kanunun 5 inci maddesinden aşağıda belirtilen şekilde yararlanabilecektir.

Mükellef (Y), ihbarnamenin tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde 4811 sayılı Kanundan yararlanmak üzere yazılı başvuruda bulunacaktır.

Bu durumda, mükellefin 4811 sayılı Kanuna göre ödeyeceği tutar aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

Vergi aslının % 50'si olan 1,500,000,000.- TL.'na;

- gecikme faizi yerine Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar TEFE oranları dikkate alınarak TEFE tutarı hesaplanacaktır.

TEFE Tutarı= 1,500,000,000 x %25,5= 382,500,000.- TL.'dir.

- Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten, ihbarnamenin tebliği üzerine dava açma süresinin son gününe kadar gecikme zammı oranları kullanılarak gecikme faizi hesaplanacaktır.

Gecikme Faizi= 1,500,000,000 x %35 = 525,000,000.- TL.'dir.

Buna göre ödenecek toplam tutar,

Vergi Aslının %50'si= 1,500,000,000.- TL.

TEFE Tutarı = 382,500,000.- TL.

Gecikme Faizi = 525,000,000.- TL.

TOPLAM = 2,407,500,000.- TL.'dir.

Tahsilinden vazgeçilen tutar ise,

Vergi Aslının %50'si= 1,500,000,000.- TL.

Gecikme Faizi = 3,150,000,000.- TL.

Vergi Ziyaı Cezası = 4,260,000,000.- TL.

TOPLAM = 8,910,000,000.- TL.'dir.

NOT: Örnekte gecikme faizi oranları %7 olarak dikkate alınmıştır.

Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla Vergi Usul Kanununun tarhiyat öncesi uzlaşma hükümlerinden yararlanılmak üzere;

- başvuruda bulunulmuş henüz uzlaşma günü gelmemiş,

- uzlaşma sağlanamamış ancak vergi ve ceza ihbarnameleri Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla tebliğ edilmemiştir,

bulunan alacaklar için de bu madde hükmünden yararlanılabilecektir.

Bu durumda, tarhiyat öncesi uzlaşmanın temin edilememiş veya uzlaşma müzakeresinde uzlaşmaya varılamamış olması ya da mükelleflerin tarhiyat öncesi uzlaşma talebinden vazgeçmiş ve tarhiyata ilişkin olarak dava açmamış olması şarttır.

Bu safhada da ödenecek tutarın tespitinde, tarhiyata ilişkin olarak düzenlenen vergi ve ceza ihbarnamelerinde belirtilen tutarlar dikkate alınacaktır.

Kanun kapsamına giren dönemlere ilişkin olarak Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihinden önce tamamlandığı halde, bu tarihte ya da bu tarihten sonra vergi dairesi kayıtlarına intikal eden takdir komisyonu kararları ve vergi inceleme raporları üzerine gerekli tarh ve tebliğ işlemleri yapılacaktır.

Yapılan tarhiyat üzerine maddede öngörülen süre ve şekilde ödeme yapılması halinde madde hükmünden yararlanılabilecektir.

Diğer taraftan, Kanunun 6 ncı maddesi hükümleri saklı kalmak şartıyla, vergi inceleme raporlarına veya takdir komisyonu kararlarına dayanmamakla birlikte, Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanılmış, ancak bu tarih itibarıyla tamamlanamamış olan tarh işlemlerine de devam edilecek ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılan bu tarhiyatlar için de 5 inci madde hükmünden yararlanılabilecektir.

C- ÖDEME SÜRESİ VE ŞEKLİ

Kanunun 5 inci maddesi hükmünden yararlanmak isteyen mükelleflerin ihbarnamenin tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde yazılı başvuruda bulunmaları ve madde hükmüne göre ödenecek tutarı ihbarnamenin tebliğini izleyen aydan başlamak üzere 12 ayda 6 eşit taksitte ödemeleri gerekmektedir.

Madde hükmüne göre ödenecek tutarın ilk taksiti ihbarnamenin tebliğ edildiği ayı izleyen ayda, diğer taksitleri ikişer aylık devreler halinde, son taksiti ise 12 nci ayda ödenecektir.

Örneğin, madde kapsamına giren bir tarhiyata ilişkin ihbarnamenin 18 Ağustos 2003 tarihinde tebliğ edildiği varsayıldığında, madde hükmüne göre ödenecek tutarın ilk taksiti Eylül/2003 ayında, diğer taksitleri ise sırasıyla Kasım/2003, Ocak, Mart, Mayıs, Ağustos/2004 aylarında ödenecektir.

D- MADDE HÜKMÜNDEN YARARLANMANIN DİĞER ŞARTLARI

1- Kanunun 5 inci maddesi kapsamına, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanılmış olan vergi incelemeleri ile takdir, tarh ve tahakkuk işlemlerine konu vergiler girdiğinden, anılan maddede, madde hükmünün uygulanmasına esas olmak üzere incelemeye başlama ifadesine açıklık getirilmiştir.

Buna göre, incelemeye başlama ifadesi;

- Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce mükellef nezdinde işe başlama tutanağının düzenlenmesi,

- mükellefe davet veya defter ve belgelerin istenmesi yazısının tebliğ edilmiş olması,

- matrah tesisine yönelik tutanak düzenlenmesi ya da defter ve belgelerin incelenmek üzere vergi incelemesine yetkili olanlara ibraz edilmiş olması,

hallerini kapsamaktadır.

Madde metninde de açıkça ifade edildiği üzere, defter ve belgelerin incelenmek üzere vergi incelemesine yetkili olanlara ibrazı gerektiğinden, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce defter ve belgelerin vergi inceleme yetkisi olmayanlara ibrazı, vergi incelemesine başlama olarak kabul edilmeyecektir.

2- Mükelleflerin bu madde hükmünden yararlanabilmeleri için dava açmamaları şarttır.

3- Madde hükmünde yararlanmak isteyen mükelleflerin, Vergi Usul Kanununun uzlaşma, tarhiyat öncesi uzlaşma ve vergi cezalarında indirim hükümlerinden yararlanmaları mümkün değildir.

4- Düzeltme taleplerine ilişkin incelemelere devam edilecektir. Ancak, mükelleflerin düzeltme istediği yıl için 4811 sayılı Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddelerine göre matrah artırımında bulunmaları halinde, düzeltme talebinde vazgeçtikleri kabul edilerek bu tür incelemeler sürdürülmeyecektir.

V- PİŞMANLIKLA YA DA KENDİLİĞİNDEN YAPILAN BEYANLARA İLİŞKİN HÜKÜMLER

4811 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi ile Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten Şubat 2003 ayı sonuna kadar Vergi Usul Kanununun 371 inci maddesinde düzenlenen Pişmanlık ve İslah hükümlerinden yararlanmak üzere ya da aynı Kanunun 30 uncu maddesine göre kendiliğinden beyanname verilmesi ile Gelir Vergisi Kanununun 64 üncü maddesinde sayılan diğer ücrete tabi mükelleflere ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

A- PİŞMANLIKLA BEYAN

Kanunun 6 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde, Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak Şubat 2003 ayı sonuna kadar Vergi Usul Kanununun 371

inci maddesine göre beyan edilen matrahlar üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilen vergilerin tamamı ile hesaplanacak pişmanlık zammının ve kesilen usulsüzlük cezasının ayrı ayrı %10'unun; 6 eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi şartıyla pişmanlık zammı ve usulsüzlük cezasının kalan %90'ının tahsilinden vazgeçileceği belirtilmektedir.

1- Başvuru Süresi ve Şekli

4811 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile pişmanlık hükümlerinden faydalanmak üzere beyannamelerin Şubat 2003 ayı sonuna kadar verilmesi öngörülmüş olmakla birlikte bu süre, Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar uzatılmıştır.

Madde hükmünden yararlanmak isteyen mükelleflerin beyannamelerini 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar bağlı oldukları vergi dairelerine vermeleri gerekmektedir.

2- Alacak Tutarının Tespiti

Madde hükmünden, pişmanlık talebiyle verilen beyannameler üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilen vergilerin tamamı ile beyannamelerin verilme tarihi esas alınarak hesaplanacak pişmanlık zammının ve kesilen usulsüzlük cezasının ayrı ayrı %10'unun, maddede öngörülen süre ve şekilde ödenmesi suretiyle yararlanılacaktır.

ÖRNEK: 9- Harput Vergi Dairesi mükelleflerinden olup işletme hesabı esasına göre defter tutan (V), 25 Mart 2002 tarihine kadar vermesi gereken Şubat 2002 dönemine ait katma değer vergisi beyannamesini 4811 sayılı Kanun hükümlerine göre pişmanlıkla 14 Mart 2003 tarihinde vermiştir. Şubat 2002 dönemine ait ödenmesi gereken katma değer vergisi tutarı 500,000,000.- TL.'dir.

Mükellefin bu Kanun hükümlerinden yararlanabilmesi için:

- Vergi aslı olan 500,000,000.- TL.'nin tamamını,
- Pişmanlık zammının %10'u olan $(420,000,000 \times \%10=)$ 42,000,000.- TL.'ni,
- Usulsüzlük cezasının %10'u olan $(9,900,000 \text{ TL.} \times \%10=)$ 990,000.- TL.'ni,

Kanunda öngörülen süre ve şekilde ödemesi gerekmektedir.

Bu şekilde hesaplanan toplam 542,990,000.- TL.'nin ödenmesi halinde, pişmanlık zammından kalan 378,000,000.- TL. ile usulsüzlük cezasından kalan 8,910,000.- TL.'nin tahsilinden vazgeçilecektir.

6 ncı maddenin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde, Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihinden önce pişmanlık talebi ile verilip ödeme yönünden şartların ihlal

edildiği beyannamelere ilişkin vergi aslı, gecikme faizi ve gecikme zammı ile bu beyannameler için kesilen ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla tebliğ edilmemiş ya da dava açma süresi geçmemiş olan vergi ziyai cezaları hakkında (b) bendi hükmünün uygulanacağı belirtildiğinden, bu safhadaki alacaklar hakkında bu bölümün "B-KENDİLİĞİNDEN YAPILAN BEYANLAR" kısmındaki açıklamalara göre işlem yapılacaktır.

3- Ödeme Süresi ve Şekli

Kanunun 6 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ödenecek tutarın, 6 eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden ilk taksit için Şubat 2003 ayı olarak belirlenen ödeme süresi 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar uzatılmıştır.

4- Diğer Hususlar

Mükellefler, madde hükmüne göre ödeme yapmamaları halinde pişmanlık hükümlerini ihlal etmiş sayılacaklardır.

Bu Kanun hükümlerine göre pişmanlıkla beyanname verilmesi, bu beyannameler hakkında vergi incelemesi yapılmasına ve yapılan inceleme sonucu mükellefler adına vergi ve ceza tarh edilmesine engel teşkil etmez.

B- KENDİLİĞİNDEN YAPILAN BEYANLAR

Kanunun 6 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde, Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak Şubat 2003 ayı sonuna kadar Vergi Usul Kanununun 30 uncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre kendiliğinden verilen beyannameler üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilen vergilerin tamamı ile hesaplanacak gecikme faizinin ve kesilecek vergi cezalarının ayrı ayrı %20'sinin; 6 eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi ve dava açılmaması şartıyla, gecikme faizi ile vergi cezalarının %80'inin tahsilinden vazgeçileceği belirtilmiştir.

1- Başvuru Süresi ve Şekli

4811 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ile kendiliğinden verilen beyannamelerin Şubat 2003 ayı sonuna kadar verilmesi öngörülmüş olmakla birlikte, bu süre Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar uzatılmıştır. Madde hükmünden yararlanmak isteyen mükelleflerin beyannamelerini 31 Mart 2003 tarihi mesai bitimine kadar bağlı oldukları vergi dairelerine vermeleri gerekmektedir.

2- Alacak Tutarının Tespiti

Madde hükmünden, Vergi Usul Kanununun 30 uncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre kendiliğinden verilen beyannameler üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilen vergilerin tamamı ile hesaplanacak gecikme faizinin ve kesilecek vergi cezalarının ayrı ayrı %20'sinin; maddede

öngörülen süre ve şekilde tamamen ödenmesi halinde yararlanılması mümkündür.

3- Ödeme Süresi ve Şekli

Kanunun 6 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca ödenecek tutarın 6 eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden ilk taksit için Şubat 2003 ayı olarak belirlenen ödeme süresi 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar uzatılmıştır.

4- Madde Kapsamına Giren Diğer İşlemler

Kanunun 6 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde, Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihinden önce pişmanlık talebi ile verilip, ödeme yönünden şartların ihlal edildiği beyannameler ile kendiliğinden verilen beyannameler için kesilen ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla tebliğ edilmemiş ya da dava açma süresi geçmemiş olan vergi ziyai cezaları ile bu cezaların bağlı olduğu vergi aslı, gecikme zammı ve gecikme faizinin "Kendiliğinden Verilen Beyannamelere" ilişkin olarak düzenlenen hükümler kapsamında değerlendirileceği, bu durumda, vergilerin tamamı ile gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi ziyai cezalarının %20'sinin, 6 eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları sonuna kadar tamamen ödenmesi gerektiği, ceza ihbarnamesinin ilk taksit ödeme süresinden sonra tebliğ edilmesi halinde, ihbarnamenin tebliğini izleyen aydan başlamak üzere 6 ayda 6 eşit taksitte ödenmesi ve dava açılmaması şartıyla gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi ziyai cezalarının kalan %80'inin tahsilinden vazgeçileceği hükme bağlanmıştır.

Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden, bu hükümden yararlanmak isteyen mükelleflerin başvuru süresi, 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimi olarak belirlenmiştir.

Bu hükme göre, Şubat/2003 ayında ödenmesi gereken ilk taksit tutarının ödeme süresi de 31 Mart 2003 tarihi mesai bitimine kadar uzatılmıştır.

Ceza ihbarnamesinin ilk taksit ödeme süresinden sonra tebliğ edilmiş olması halinde, madde hükmüne göre ödenecek tutarlar, ihbarnamenin tebliğini izleyen aydan başlamak üzere 6 ayda, 6 eşit taksitte ödenecektir.

Bu hüküm kapsamına giren alacakların, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kısmen ödenmiş olması halinde, kalan kısım için Kanun hükmünden yararlanılabilecek, daha önce ödenen tutarlar bu Kanuna göre ödenmesi gereken tutarlara mahsup edilmeyecektir.

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce pişmanlık talebi ile verilip ödeme yönünden şartların ihlal edildiği beyannameler ile kendiliğinden verilen beyannameler için kesilen ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kesinleşen cezaların ve bu cezaların bağlı olduğu vergi,

gecikme faizi ve gecikme zamlarının Kanunun 2 ncı maddesi kapsamında değerlendirileceği tabiidir.

5- Diğer Hususlar

Bu Kanuna göre kendiliğinden beyanname verilmesi, bu beyannameler hakkında vergi incelemesi ve yapılan inceleme sonucu mükellefler adına vergi ve ceza tarhiyatı yapılmasına engel teşkil etmeyecektir.

C- DİĞER ÜCRET GELİRİ ELDE EDENLERİN BEYANI

Kanunun 6 ncı maddesinin (2) numaralı fıkrasıyla Gelir Vergisi Kanununun 64 üncü maddesinde sayılan diğer ücret mükelleflerinin; Şubat 2003 ayı sonuna kadar vergi dairelerine başvurarak, 2003 takvim yılına ilişkin gelir vergilerini tarh ettirmeleri ve karnelerine işlettirmeleri kaydıyla önceki dönemlere ilişkin olarak herhangi bir vergi ve ceza aranmayacağı hükme bağlanmıştır.

Diğer taraftan, diğer ücret geliri elde edenlerden daha önce mükellefiyet kaydını yaptırmamış olanların işe başlama tarihi olarak bu Kanuna göre yaptıkları müracaat tarihi esas alınacaktır.

VI- MATRAH/VERGİ ARTIRIMINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddelerinde yer alan gelir vergisi, kurumlar vergisi ve katma değer vergisinde matrah/vergi artırımı uygulamasına ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

A- MATRAH/VERGİ ARTIRIMINDA BULUNABİLECEK MÜKELLEFLER

Yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamesi vermek mecburiyetinde olan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri, 1998, 1999, 2000 ve 2001 takvim yılları için 4811 sayılı Kanunun 7,8 ve 9 uncu maddelerine göre matrah artırımından yararlanabileceklerdir. Aynı şekilde katma değer vergisi mükellefleri ile hizmet erbabına ödenen ücretlerden gelir vergisi tevkifatı yapmakla sorumlu olanlar da bu yıllarla ilgili olarak matrah artırımında bulunabilirler.

Adi ortaklıklar ve kolektif şirketlerde ortaklar, komandit şirketlerde komandite ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditer ortaklar, yıllık gelir vergisi beyannamesi vermek zorunda bulunduklarından, bu mükellefler de anılan yıllar için matrah artırımından yararlanabileceklerdir.

Sözü edilen yıllara ilişkin vergi matrahlarının takdiri için takdir komisyonlarına sevk edilmiş bulunan mükellefler ile haklarında vergi incelemesine başlanılmış olan mükellefler de matrah artırımından faydalanabileceklerdir.

Zarar beyan eden veya hiç beyanname vermemiş olan mükellefler de matrah artırımı yapabileceklerdir.

Kurumlar vergisi mükellefleri, anılan yıllarla ilgili olarak vermiş oldukları beyannamelerinde kurum kazancından indirilen ve Gelir Vergisi Kanununun 94 ncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine göre tevkifatı tabi

kazanç ve iratlarının bulunması halinde, bu tevkifat matrahlarını da artıracaklardır.

Basit usulde vergilendirilen gelir vergisi mükelleflerinden 1999, 2000 ve 2001 takvim yıllarına ilişkin yıllık gelir vergisi beyannamelerini vermemiş olanlar sözü edilen yıllar için matrah artırımından faydalanabileceklerdir.

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi uyarınca hizmet erbabına ödenen ücretlerden vergi tevkifatı yapmaya mecbur olan sorumlular da, 1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarındaki her bir vergilendirme dönemleri için ücret ödemelerine ilişkin olmak üzere matrah artırımını yapabileceklerdir.

Öte yandan, 4811 sayılı Kanuna göre matrah artırımında bulunmayan gelir, kurumlar ve katma değer vergisi mükellefleri diledikleri takdirde, aynı Kanunun 6 ncı maddesine göre, Kanunun kapsadığı dönemlere ilişkin olarak pişmanlık hükümlerinden faydalanarak beyanda bulunmaları da mümkündür. Ancak, pişmanlık hükümlerinden faydalanarak beyanda bulunan mükellefler hakkında, pişmanlık hükümlerine göre beyanda bulundukları yıllar için vergi incelemesi ve bu yıllara ilişkin olarak tarhiyat yapılabilecektir.

B-MATRAH/VERGİ ARTIRIMINDAN YARARLANABİLMEK İÇİN YAPILACAK YAZILI BAŞVURUNUN SÜRESİ VE ŞEKLİ

Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddelerinde başvuru süresi Şubat/2003 ayı olarak belirlenmişse de bu süre Kanunun 21 nci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar uzatılmıştır.

Matrah artırımında bulunmak isteyen gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri ile katma değer vergisi mükellefleri, Kanunda ve bu Tebliğde belirtilen esaslar dahilinde, 31 Mart 2003 tarihine kadar (bu tarih dahil), gelir, kurumlar ve katma değer vergisi yönünden artırımda bulunabileceklerdir.

Matrah artırımına ilişkin başvurular yazılı olarak yapılacaktır.

Matrah artırım taleplerini yazılı olarak yapmayan mükelleflerin, matrah artırım amacına ilişkin olsa dahi, hesapladıkları vergilerini vergi dairesine yatırmaları, bu mükelleflerin bu haktan yararlanmaları sonucunu doğurmayacaktır.

Matrah artırımında bulunacak olan mükelleflerin, yıllık gelir vergisi, kurumlar vergisi ve katma değer vergisi beyannameleri ile Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (6) numaralı bentleri uyarınca yapılan gelir vergisi tevkifatına ilişkin muhtasar beyannamelerini vermiş oldukları vergi dairelerine, 31 Mart 2003 günü mesai saati bitimine kadar bu Tebliğ ekinde yer alan durumlarına uygun (EK: 4-12) örneklerdeki bilgileri ihtiva eden dilekçeler ile başvurmaları gerekmektedir.

Öte yandan, Kanun kapsamındaki yıllarda değişik vergi dairelerinin mükellefi olanlar, matrah artırımında

bulundukları yıl ve dönemlerde hangi vergi dairesinin mükellefi iseler, o vergi dairesine yazılı başvuracaklardır.

Mükellefler, en geç 31 Mart 2003 günü mesai saati bitimine kadar ilgili vergi dairesine başvurmadıkları takdirde, 4811 sayılı Kanunla getirilen matrah artırımını haklarından yararlanamazlar.

C- GELİR VE KURUMLAR VERGİSİNDE MATRAH/VERGİ ARTIRIMI

4811 sayılı Kanunun 7, 8 ve 9. maddelerine göre 1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarına ilişkin olarak matrah ve vergi artırımından yararlanmak isteyen mükellefler ile bu yıllara ilişkin olarak matrah beyan etmek isteyen mükellefler hakkında, aşağıda belirtilen usul ve esaslar uyarınca işlem yapılacaktır.

1- Yıllık Beyannamelerle Beyanı Gereken Gelirlere İlişkin Matrah Artırımı, Beyanı ve Uygulanacak Vergi Oranları

a) Yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamelerinde matrah beyan etmiş bulunan mükelleflerin matrah artırımını 1998, 1999, 2000 ve 2001 takvim yıllarına ilişkin olarak verdikleri yıllık gelir vergisi beyannamelerinde vergiye tabi gelir (matrah) beyan eden gelir vergisi mükellefleri ile yine aynı yıllara ilişkin olarak verilen yıllık kurumlar vergisi beyannamelerinde vergiye tabi kurum kazancı (matrah) beyan eden kurumlar vergisi mükelleflerinin, bu yıllara ilişkin vergi matrahlarının asgari;

1998 yılı için	%30,
1999 yılı için	%25,
2000 yılı için	%20,
2001 yılı için	%15,

oranlarında artırılması gerekmektedir. Ancak, anılan yıllara ilişkin olarak artırılan matrahların tutarı;

Gelir vergisi mükelleflerinde:

1998 yılı için	2,500,000,000 liradan,
1999 yılı için	3,000,000,000 liradan,
2000 yılı için	3,750,000,000 liradan,
2001 yılı için	5,000,000,000 liradan,

Kurumlar vergisi mükelleflerinde:

1998 yılı için	7,500,000,000 liradan,
1999 yılı için	9,000,000,000 liradan,
2000 yılı için	11,250,000,000 liradan,
2001 yılı için	15,000,000,000 liradan,

az olmayacaktır.

Bu mükelleflerin ilgili yıllarda düzeltme beyannamesi vermeleri ve bu düzeltme işlemlerinin Kanunun yürürlüğe

girdiği tarihe kadar sonuçlandırılmış olması halinde, bu beyanlar da dikkate alınacaktır.

Beyana tabi geliri sadece gayrimenkul sermaye iradından ibaret olan gelir vergisi mükellefleri için vergilendirmeye esas alınacak matrah, ilgili yıllar için yukarıda belirtilen asgari tutarın 1/5'i olarak dikkate alınacaktır. Bir başka ifadeyle artırılan matrah tutarı; 1998 yılı için 500,000,000 liradan, 1999 yılı için 600,000,000 liradan, 2000 yılı için 750,000,000 liradan, 2001 yılı için 1,000,000,000 liradan az olamayacaktır.

Ayrıca, ilgili yıllar için Kanunun 7 nci maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca matrah artırımında bulunan gelir vergisi mükellefleri, mesken olarak kiraya verilen binalardan elde edilen kira gelirlerine ilişkin olmak üzere o yıl için belirlenen istisna tutarlarını matrah artırımı yaparken dikkate almayacaklardır.

Öte yandan, 1998 yılında gerçek usulde vergilendirilen ticari ve zirai kazanç sahipleri ile serbest meslek erbabı, 2000 ve 2001 yıllarında ise ticari kazanç sahipleri ile serbest meslek erbabı hayat standardı esasına tabi bulunmaktadır. Bu nedenle, hayat standardı esasına tabi olan gelir vergisi mükelleflerinin matrah artırımına esas olacak gelirleri, beyan ettikleri gelirler toplamı olmayıp, hayat standardı esasına da dikkate alınmak suretiyle bulunan ve verginin hesaplanmasında esas alınan matrahları olacaktır.

Hayat standardı esasına tabi olmayan gelir vergisi mükellefleri ise yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan ettikleri matrahlar üzerinden matrah artırımında bulunacaklardır.

Verdikleri yıllık gelir vergisi beyannamesinde birden fazla gelir unsuru bulunan mükellefler, matrah artırımlarını yıllık beyannamelerinde yer alan toplam matrah üzerinden yapacaklar ve gelir unsurlarının bir kısmı itibarıyla artırımda bulunmayacaklardır.

Söz konusu yıllarla ilgili olarak 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri hakkında ikmalen veya re'sen gelir ve kurumlar vergisi tarhiyatının yapılmış olması halinde, bu tarhiyata esas olan matrah farkları, matrah artırımında dikkate alınmayacaktır. Diğer bir ifade ile mükelleflerin verdikleri yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamelerinde yer alan matrahlar, matrah artırımında dikkate alınacaktır.

Basit usulde vergilendirilen gelir vergisi mükelleflerinden 1999, 2000 ve 2001 takvim yıllarına ilişkin yıllık gelir vergisi beyannamesini bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce vermiş olanlar hakkında, bu yıllara ilişkin olarak yıllık gelir vergisi incelemesi ve tarhiyat yapılmayacaktır.

b) Vergi mükellefiyet kayıtları olup da gelir ve kurumlar vergisi beyannamelerinde zarar beyan etmiş veya hiç beyanname vermemiş olan mükelleflerin durumu:

ba) Gelir Vergisi Mükelleflerinin Durumu

1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarına ilişkin olarak, Gelir Vergisi Beyannamesi vermek mecburiyeti bulunduğu halde,

bu mükellefiyetlerini her ne sebeple olursa olsun yerine getirmeyerek beyanname vermemiş olan mükellefler ile bu yıllara ilişkin olarak verdikleri yıllık gelir vergisi beyannamelerinde matrah beyan etmeyen veya zarar beyan eden mükellefler;

1998 takvim yılı için 2,500,000,000 liradan,
1999 takvim yılı için 3,000,000,000 liradan,
2000 takvim yılı için 3,750,000,000 liradan,
2001 takvim yılı için 5,000,000,000 liradan,

az olmamak üzere, matrah beyanında bulunmaları şartıyla 4811 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanacaklardır.

Adi ortaklıklar ve kolektif şirketlerde ortaklar ile komandit şirketlerde komandite ortaklar yıllık gelir vergisi beyannamesi vermek zorunda olduklarından, bu mükellefler, yukarıda açıklanan esaslardan durumlarına uygun matrah artırımında bulunabilirler. Adi komandit şirketlerin, menkul sermaye iradı elde eden komanditer ortakları da bu iratlarla ilgili olarak matrah artırımı hükümlerinden yararlanabilirler.

Matrah artırımı talebinde bulunulan yıllarla ilgili olarak gelir vergisi mükelleflerinin ölümü veya gaipliği halinde, bu mükelleflerin varisleri, muris adına matrah artırımında bulunabilirler. Bu takdirde, mirasçıların tamamının matrah artırımını kabul etmeleri gerektiği tabiidir. Ancak şahsi ticari işletmenin faaliyetinin mirasçılar tarafından sürdürülmesi halinde ise bu faaliyete devam eden mirasçı veya mirasçıların matrah artırımı yeterli olacaktır.

bb) Kurumlar Vergisi Mükelleflerinin Durumu

1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarına ilişkin olarak yıllık kurumlar vergisi beyannamesi vermek mecburiyetinde bulunduğu halde, bu mükellefiyetlerini her ne sebeple olursa olsun yerine getirmeyerek beyanname vermemiş olan mükellefler ile bu yıllara ilişkin olarak verdikleri yıllık kurumlar vergisi beyannamelerinde herhangi bir nedenle matrah beyan etmeyen veya zarar beyan eden mükellefler;

1998 takvim yılı için 7,500,000,000 liradan,
1999 takvim yılı için 9,000,000,000 liradan,
2000 takvim yılı için 11,250,000,000 liradan,
2001 takvim yılı için 15,000,000,000 liradan,

az olmamak üzere, matrah beyanında bulunmaları şartıyla, bu Kanun hükümlerinden yararlanacaklardır.

c) Faaliyette bulunduğu veya gelir elde ettiği halde mükellefiyet tesis ettirmemiş gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri hakkında yapılacak işlemler

Yukarıda (ba) ve (bb) bölümlerinde mükellefiyet tesis ettirip de yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi vermeyenler ile bu yıllara ilişkin olarak verilen yıllık beyannamelerde herhangi bir sebeple matrah beyan etmeyen veya zarar beyan eden mükellefler hakkında yapılan açıklamalar faaliyette bulundukları veya gelir elde

ettikleri halde mükellefiyet tesis ettirmemiş olan mükellefler için de geçerlidir.

Bu nedenle, ilgili yıllarda faaliyette bulunmuş veya gelir elde etmiş olup da bu faaliyetlerini ve gelirlerini vergi dairesinin bilgisi dışında bırakan mükellefler, yukarıda açıklanan esaslar çerçevesinde matrah beyan etmeleri halinde, matrah artırımı hükümlerinden yararlanabileceklerdir.

d) Basit usulde vergilendirilen ve ilgili yıllarda beyanname vermemiş olan gelir vergisi mükelleflerinin durumu:

Bu mükelleflerin, 1999, 2000 ve 2001 takvim yıllarına ilişkin yıllık gelir vergisi beyannamesini hiç vermemiş olmaları halinde, 1999 takvim yılı için 600,000,000 liradan, 2000 takvim yılı için 900,000,000 liradan, 2001 takvim yılı için ise 1,200,000,000 liradan az olmamak üzere, matrah beyanında bulunmaları şartıyla, bu Kanun hükümlerinden yararlanmaları mümkündür. Ayrıca, artırıma konu herhangi bir yılda beyanname vermemiş olanlar da bu yıl için matrah artırımı yapabileceklerdir.

e) Matrah artırımı ve matrah beyanında uygulanacak vergi oranları:

Gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerince yukarıda (a), (b), (c) ve (d) bölümlerinde belirtilen şekilde artırılan veya beyan edilen matrahlara %30 vergi oranı uygulanmak suretiyle ödenecek vergi tutarı hesaplanacaktır.

4811 sayılı Kanun hükümlerine göre artırılan veya beyan edilen matrahlar üzerinden hesaplanan gelir ve kurumlar vergisi için ayrıca herhangi bir vergi ya da fon payı ve eğitime katkı payı hesaplanmayacak ve ödenmeyecektir. Artırılan bu matrahlar üzerinden geçici vergi de hesaplanmayacaktır.

Öte yandan, matrah artırımında bulunmak istedikleri yıllara ait yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamelerini kanuni süresinde vermiş ve bu beyannameler üzerinden tahakkuk eden vergilerin tamamını süresinde ödemiş bulunan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, bu Kanunun 2 ve 3 üncü maddeleri hükümlerinden yararlanmamış olmaları şartıyla, 7 nci madde hükmüne göre artırdıkları matrahlara %30 yerine %25 vergi oranı uygulanmak suretiyle ödenecek vergi tutarı hesaplanacaktır.

Bu mükelleflerin süresinde vermiş oldukları yıllık beyannamelerde, ilgili Kanunlarında yer alan istisna uygulaması, indirim ve mahsuplar nedeniyle ödenecek vergi çıkmamış olabilir. Bu mükelleflerce artırılan matrahlara da %25 vergi oranı uygulanmak suretiyle ödenecek vergi hesaplanacaktır.

Bu şekilde indirimli oranda vergi ödeme hakkı bulunan mükelleflerin başvurularında bu hususu başvuruda kullanılan bildirimin ilgili sütununa işaretlemesi gerekmektedir.

2- Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü Maddesinin Birinci Fıkrasının (6) Numaralı Bendine Göre Gelir Vergisi Tevkifatına Tabi Kazanç ve İratları Bulunan Mükellefler Hakkında Yapılacak İşlemler:

Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi ile kurumlar vergisinden istisna edilen, bu nedenle kurumlar vergisi mükelleflerince verilen yıllık beyannamede kurum kazancından indirilen; menkul kıymetler yatırım fonları ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları, risk sermayesi yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları, gayrimenkul yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları ve emeklilik yatırım fonlarının kazançları, dağıtılın dağıtılmasın, Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (a) alt bendi ile gelir vergisi tevkifatına tabi tutulmuş bulunmaktadır.

Aynı maddenin (6) numaralı bendinin (b/ii) alt bendi ile de dağıtılın dağıtılmasın, kurumlar vergisine tabi kurumların, kurumlar vergisinden müstesna kazanç ve iratlarından (iştirak kazançları hariç), kurumlar vergisi beyanname verme süresi içinde gelir vergisi tevkifatı yapılmakta ve tevkif edilen bu vergiler izleyen ayın 20 nci günü akşamına kadar muhtasar beyanname ile beyan edilerek aynı süre içerisinde (karın dağıtılmaması halinde 3 eşit taksit) ödenmektedir.

Yukarıda açıklanan şekilde (1. Bölümde) matrah artırımında veya matrah beyanında bulunan kurumlar vergisi mükelleflerinin, aynı zamanda Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (a) ve (b) alt bentlerine göre gelir vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratlarının bulunması halinde, vergi incelemesi ve tarhiyata muhatap olmamaları için, bu kazanç ve iratlar hakkında da aşağıdaki esaslara göre vergi artırımı veya matrah beyanında bulunmaları gerekmektedir.

Bir başka ifade ile 1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarında vermiş oldukları kurumlar vergisi beyannamelerinde kurumlar vergisine tabi matrah beyan eden, matrah beyan etmeyen veya zarar beyan eden mükelleflerin, bu dönemlere ilişkin olarak Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (a) ve (b) alt bentlerine göre, gelir vergisi tevkifatına tabi kazançları ile ilgili olarak vergi artırımı veya matrah beyanında bulunabilmeleri için, bu Tebliğin (C/1) bölümünde belirtilen şekilde kurumlar vergisi matrahlarını da artırmaları zorunludur.

Buna göre, yukarıda belirtilen her iki duruma uygun artırımda bulunmayan mükelleflerin anılan madde hükmünden yararlanmaları mümkün değildir.

Ancak, Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının 6 numaralı bendinin (a/ii) alt bendine göre yapılan gelir vergisi tevkifatının oranı, 93/5148 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile portföyünde en az %25 oranında hisse senedi bulundurmayan (B) tipi menkul kıymetler yatırım fonları ile aynı nitelikteki menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının, portföy işletmeciliği kazançlarında %10, diğer fon ve ortaklıklarının kazançlarından ise sıfır (%0) olarak belirlenmiş bulunmaktadır. Bu nedenle sadece (B) tipi menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları, portföy işletmeciliği kazançlarına ilişkin olarak vergi artırımı veya matrah artırımı yapabileceklerdir.

Ayrıca, anılan (B) tipi fon ve ortaklıkların ilgili yıllarda münhasıran portföy işletmeciliği faaliyetinde bulunmuş

olmaları halinde, portföy işletmeciliği kazançlarının tamamı Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendine göre kurumlar vergisinden istisna edilmiş olduğundan yıllık beyannamede kurumlar vergisi matrahı oluşmamaktadır. Bu itibarla anılan fon ve ortaklıklar kurumlar vergisi matrahı artırımında bulunulmaksızın gelir vergisi tevkifatına tabi portföy işletmeciliği kazançları üzerinden yapılan gelir vergisi tevkifatı için matrah artırımında bulunabileceklerdir. Diğer kurumlar vergisi mükellefleri ise kurumlar vergisi ve gelir vergisi tevkifat matrahlarını yukarıda açıklanan esaslara göre birlikte artırmak zorundadırlar.

Öte yandan, Kurumlar Vergisi mükelleflerinin verdikleri yıllık beyannamede, kurum kazancından indirilen ve Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine göre gelir vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları bulunmakla birlikte bu kazançlardan tevkifat oranı, Bakanlar Kurulu'nca sıfır (%0) olarak belirlenmiş olanlar ile Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 28 ve geçici 29 uncu maddelerine göre, kurumlar vergisinden istisna edilen ancak tevkifata tabi olmayan kazançlar, bu Kanunun 7 nci maddesinin (7) numaralı bendine göre yapılacak gelir (stopaj) vergisi matrah artırımını sırasında matraha dahil edilmeyecek ve üzerinden vergi hesaplanmayacaktır.

Dağıtılan kar paylarından yapılan gelir (stopaj) vergisi tevkifatı bu Kanun kapsamında artırıma konu edilemez.

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b/i) bendine göre, Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının 1, 2 ve 3 numaralı bendlerinde yazılı kar paylarının dağıtımı sırasında yapılmakta olan gelir vergisi tevkifatına ilişkin olarak kurumların 4811 sayılı Kanuna göre, vergi ve matrah artırımında bulunmaları söz konusu değildir.

a) Verdikleri yıllık kurumlar vergisi beyannamelerinde kurum kazancından indirilen Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine göre gelir vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları bulunan ve bu gelirlerini muhtasar beyanname ile beyan etmiş olan mükellefler

Kurumlar vergisi mükelleflerinin verdikleri yıllık kurumlar vergisi beyannamesinde, istisna uygulaması nedeniyle kurum kazancından indirilen ve Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine göre gelir vergisi tevkifatına tabi tutulmuş olan kazanç ve iratlarının da bulunması halinde, bu mükellefler anılan kazançlar üzerinden tevkif edilen vergilerini;

1998 yılı için %30,
1999 yılı için %25,
2000 yılı için %20,
2001 yılı için %15,

nispetlerinde artırarak ödemeleri kaydıyla matrah artırımını hükümlerinden yararlanabileceklerdir.

Yukarıda açıklandığı üzere, Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin

(a/ii) ve (b/ii) alt bentlerine göre, gelir vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratların daha önce beyan edilmiş olması kaydıyla bu kazanç ve iratların matrahı artırılmamakta, vergileri artırılmaktadır.

b) Verdikleri yıllık kurumlar vergisi beyannamelerinde istisna uygulaması nedeniyle kurum kazancından indirim konusu yapılan kazanç ve iratları bulunan ve bu gelirlerini muhtasar beyanname ile beyan etmemiş olan mükellefler

Verdikleri yıllık kurumlar vergisi beyannamelerinde, kurumlar vergisinden istisna kazancı bulunduğu halde, Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine göre vergi tevkifatına tabi bu kazanç ve iratlarını muhtasar beyanname ile beyan etmemiş olan kurumlar vergisi mükellefleri, bu yıllara ilişkin olarak vergi incelemesine ve tarhiyata muhatap olmamaları için; bu kazanç ve iratlara ilişkin tevkifat matrahlarını;

1998 yılı için 3,750,000,000 liradan,
1999 yılı için 4,500,000,000 liradan,
2000 yılı için 5,625,000,000 liradan,
2001 yılı için 7,500,000,000 liradan,

az olmamak üzere artırarak beyan etmeleri ve beyan edilen bu matrahlar üzerinden;

1998 yılı için %19,
1999 yılı için %18,
2000 yılı için %17,
2001 yılı için %16,

oranında hesaplanacak vergiyi ödemeleri gerekmektedir.

4811 sayılı Kanun uyarınca beyan edilen tevkifata tabi kazanç ve iratların, yıllık kurumlar vergisi beyannamesinde istisna uygulaması nedeniyle indirilen tutarlara uygun olup olmadığı yönünden araştırılabileceği tabiidir.

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine göre tevkifata tabi olan kazanç ve iratlar için vergi veya matrah artırımını yapılmak suretiyle hesaplanacak gelir vergisi üzerinden fon payı hesaplanmayacaktır.

3- Matrah ve Vergi Artırımı ile Matrah Beyanına İlişkin Diğer Hususlar

a) Matrah beyanında bulunan mükelleflere Vergi Usul Kanununa göre usulsüzlük cezaları uygulanmayacaktır.

Kurumlar vergisi mükelleflerinin 1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarına ilişkin Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine göre tevkifata tabi kazanç ve iratları olduğu halde, bu kazanç ve iratlar için muhtasar beyanname vermemiş bulunan mükellefler hakkında 4811 sayılı Kanun hükümlerine göre yaptıkları vergi artırımını dolayısıyla Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre usulsüzlük cezası kesilmeyecektir.

b) Kıst dönemde faaliyette bulunan mükelleflerde asgari matrah beyanı 4811 sayılı Kanunun 7 nci maddesi hükmüne ve bu Tebliğde yapılan açıklamalara göre matrah artırımında veya beyanında bulunacak mükelleflerin, matrah artırımında veya beyanında bulundukları yıllarda (işe başlama ve işi bırakma gibi nedenlerle) kıst dönemde faaliyette bulunmuş olmaları halinde, ilgili yıllar için belirlenen ve yukarıda açıklanan asgari matrahlar tam olarak dikkate alınacak; kıst dönem itibarıyla bir hesaplama yoluna gidilmeyecektir.

c) Matrah ve vergi artırım ile matrah beyanında bulunan mükelleflerin daha önce tevkif yoluyla ödemiş oldukları vergilerin durumu

Gelir ve Kurumlar vergisi mükelleflerinin 1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarına ilişkin olarak 4811 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle matrah ve vergi artırımında bulunmaları halinde, artırılan bu matrahlar üzerinden hesaplanan veya artırılan vergilerin tamamını ödemeleri gerekmektedir. Mükelleflerin matrah veya vergi artırımında bulundukları yıllara ilişkin olarak daha önce tevkif yoluyla ödemiş oldukları vergileri, matrah artırım nedeniyle ödeyecekleri vergilerden mahsup etmeleri mümkün değildir.

d) Matrah artırımında bulunan mükelleflerin geçmiş yıl zararları

4811 sayılı Kanunun 7 inci maddesinin 11 numaralı fıkrasında, "Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin matrah artırımında bulundukları yıllara ait zararların %50'si, 2002 ve izleyen yıl karlarından mahsup edilmez." hükmü yer almaktadır.

Bu hükme göre, mükellefler, matrah artırımında bulundukları yıllara ait olup indirim konusu yapılamamış geçmiş yıl zararlarının yarısını, 2002 ve müteakip yıl karlarından mahsup edemeyeceklerdir. Söz konusu zararların diğer yarısı ise, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanununun ilgili maddelerinde yer alan esaslar çerçevesinde mahsup edilmeye devam edilecektir.

e) Gelecek yıllarda matrahtan indirim konusu yapılacak istisna ve indirim tutarları ile geçmiş yıl zararlarının artırılan matrahlardan indirilmemesi

Kurumlar vergisinden istisna edilen bazı kazançlar, ilgili yıl faaliyet sonucu zararla sonuçlanmış olsa dahi, yıllık kurumlar vergisi beyannamesinde indirim olarak uygulanmakta ve söz konusu istisna kazançlar, müteakip yıl kazançlarından indirilmek üzere zarar olarak müteakip yıllara devredilmektedir. Ancak, 4811 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin 12 numaralı fıkrası gereğince matrah artırımında bulunan mükelleflerin devreden bu zararları, bu Kanuna göre artırdıkları matrahlardan indirmeleri söz konusu değildir.

Aynı şekilde mükellefler, yapmış oldukları yatırım harcamaları nedeniyle indirim hak kazandıkları, ancak ilgili yıllarda kazanç yetersizliği dolayısı ile yararlanamadıkları yatırım indirimi istisnası tutarları ile geçmiş yıl zararlarını da 4811 sayılı Kanunun 7 nci maddesine göre artırdıkları veya beyan ettikleri matrahlardan indiremeyeceklerdir. Ancak önceki yıllarda

indirilemeyen yatırım indirimi tutarının, Gelir Vergisi Kanununun ilgili hükümleri çerçevesinde mükelleflerce daha sonraki yıllarda beyan ettikleri kazançlardan indirim konusu yapılabileceği tabiidir.

f) Senelere sari inşaat ve onarma işi yapan mükelleflerin durumu

Yıllara sari taahhüt konusu inşaat ve onarım işi yapan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri, bu faaliyetleri dolayısıyla 1998, 1999, 2000 ve 2001 yılları için matrah artırım hükümlerinden yararlanabilirler.

Birden fazla yıllara sari inşaat işi bulunan mükellefler her bir inşaat itibarıyla işin bittiği yıl esas alınmak suretiyle 4811 sayılı Kanuna göre matrah artırımında bulunabileceklerdir.

Öte yandan önceki yıllarda başlayan, ancak 2002 yılında bitmiş veya halen devam etmekte olan yıllara sari inşaat işleri için 2003 ve müteakip yıllarda beyanda bulunulması gerektiğinden 4811 sayılı Kanunun matrah artırım hükümlerinden yararlanma imkanı bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarına ilişkin olarak verdikleri yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamelerinde beyan ettikleri yıllara sari inşaat ve onarma işine ait istihkaklarından kesilen vergilerin beyannamede mahsubu sonucu vergi iade haklarının doğması ve bu mükelleflerin de anılan yıllarla ilgili olarak matrah artırım veya matrah beyanında bulunmaları halinde, iadesi gereken bu vergilerin, mükelleflerin matrah artırım nedeniyle ödeyecekleri vergilerden mahsubu mümkün değildir.

g) Matrah artırımında bulunan mükelleflerin tevkif yoluyla ödemiş bulunan vergilerin mahsup ya da nakden iadesini talep etmeleri

Matrah artırımında bulunan mükelleflerin, artırımında bulundukları yıllarla ilgili olarak yıllık gelir veya kurumlar vergisine mahsuben daha önce tevkif yoluyla ödemiş oldukları vergilerin, mahsup veya nakden iadesine ilişkin taleplerinin bulunması halinde; bu talepleri bu konuda yayınlanmış olan genel tebliğlerdeki açıklamalar çerçevesinde sonuçlandırılacaktır. Bu nedenle bu mükellefler hakkında tevkif yoluyla ödenen vergilerin mahsup veya nakden iadesi ile ilgili talepleri ile sınırlı kalmak üzere inceleme ve tarhiyat yapılabilecektir.

D- KATMA DEĞER VERGİSİNDE ARTIRIM

4811 sayılı Kanunun 8 inci maddesinde; katma değer vergisi mükelleflerinin 1998, 1999, 2000 ve 2001 yılları için maddede belirtildiği şekilde vergi artırımında bulunmayı kabul etmeleri halinde, artırımında bulundukları dönemler için haklarında vergi incelemesi ve tarhiyatı yapılmayacağı hükmüne bağlanmıştır.

Katma değer vergisinde vergi artırımını aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde yürütülecektir.

1- Vergi Artırımında Bulunulan Yıla Ait Vergilendirme Dönemlerinin Tamamında Katma Değer Vergisi Beyannamesini Vermiş Olanlar

Katma değer vergisi mükelleflerinin, ilgili yıllarda her bir vergilendirme dönemine ilişkin olarak verdikleri (ihtirazi kayıtlı verilenler dahil) Katma Değer Vergisi beyannamelerinde hesaplanan katma değer vergisinin yıllık toplamı üzerinden;

1998 yılı için	%3,
1999 yılı için	%2,5,
2000 yılı için	%2,
2001 yılı için	%1,5,

oranında hesaplanacak katma değer vergisini, ödemeyi kabul etmeleri halinde 4811 sayılı Kanunun 8 inci maddesindeki vergi artırımını hükümlerinden faydalanabileceklerdir.

İhtirazi kayıtlı verilen beyannamelerde hesaplanan katma değer vergisi tutarları yıllık toplama dahil edilir.

Artırımda bulunulan yıl içindeki vergilendirme dönemlerine ilişkin olarak 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapıp kesinleşen katma değer vergisi tarhiyatlari ile ilgili "hesaplanan katma değer vergisi" tutarları yıllık toplama dahil edilecektir.

2 No'lu Katma Değer Vergisi Beyannamesi ile sorumlu sıfatıyla beyan edilen vergiler, (Katma Değer Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye dayanılarak kısmi vergi tevkifatı getirilen hurda metal ve atık, kağıt, plastik, cam teslimleri ile fason konfeksiyon ve tekstil işleri gibi işlemler dahil) yıllık toplama dahil edilmeyecektir. Bu beyannameler için madde hükmünden yararlanılması mümkün değildir.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 11 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi ve geçici 17 nci maddelerine göre tecil-terkin uygulaması kapsamında teslimleri bulunan mükelleflerde, tecil edilen vergiler, ilgili dönem beyannamesinde yer alan hesaplanan katma değer vergisinden düşülecek ve yıllık toplama dahil edilmeyecektir.

Mükelleflerin, artırıma esas alınan ilgili yılların vergilendirme dönemlerinin tamamı için artırımda bulunmaları gerekmektedir. Ancak, yıl bazında seçimlik hakları mevcuttur.

Mükelleflerce verilen katma değer vergisi beyannamelerinde, vergiye tabi işlemleri bulunmaması nedeniyle hiç hesaplanan katma değer vergisi beyan edilmemesi durumunda bu Tebliğin D/2-b bölümündeki açıklamalar çerçevesinde işlem yapılacaktır.

2- Faaliyette Bulundukları Halde, İlgili Takvim Yılı İçinde Katma Değer Vergisi Beyannamelerinin Tamamını Vermeyen Mükellefler

a) Bir takvim yılı içinde en az 3 döneme ait beyanname verenlerin durumu

Verilmiş olan beyannamelerde yer alan hesaplanan katma değer vergisi tutarları toplanır ve beyanname verilen dönem sayısına bölünerek ortalaması bulunur. Bulunan bu ortalama tutar, 12 ile çarpılmak sureti ile 1 yıla iblağ edilerek vergi artırımına esas olacak "yıllık hesaplanan katma değer vergisi" tutarına ulaşılır. Bulunan bu vergi tutarı üzerinden Tebliğin (VI-D/1) bölümünde belirtilen oranlarda katma değer vergisi ödenmesinin kabul edilmesi halinde, mükellefler bu maddedeki vergi artırımını hükümlerinden faydalanabileceklerdir.

b) İlgili takvim yılı içinde hiç beyanname verilmemesi veya en fazla 2 dönemde beyanname verilmiş olması durumu

İlgili yıllarda hiç katma değer vergisi beyannamesi verilmemiş ya da takvim yılının 1 veya 2 vergilendirme döneminde beyanname verilmiş olması halinde, katma değer vergisi matrah artırımını hükümlerinden yararlanabilmek için, mükelleflerin ilgili yıl gelir veya kurumlar vergisi yönünden de matrah artırımında bulunmaları zorunludur. Ancak, bu durumda olan adi ortaklık, kolektif ve adi komandit ortaklıklarda ortakların tamamının gelir vergisi yönünden matrah artırımında bulunmaları gerektiği tabiidir.

Mükellefler, 4811 sayılı Kanunun 7 inci maddesi ve bu Tebliğdeki açıklamalar çerçevesinde artırdıkları gelir veya kurumlar vergisi matrah tutarı üzerinden %15 oranında hesaplanacak katma değer vergisini ödemeyi kabul etmeleri halinde, bu maddedeki matrah artırımını hükümlerinden yararlanabileceklerdir.

Mükellefler ödemeleri gereken %15 oranında katma değer vergisini, gelir veya kurumlar vergisi matrahının artırılan tutarı üzerinden hesaplayacaklardır.

c) Vergilendirme dönemleri 3 aylık olan katma değer vergisi mükelleflerinin durumu

ca) 1, 2 veya 3 dönem için beyanname verilmiş olması durumu

Üç aylık beyan dönemine tabi mükelleflerin; 1, 2 veya 3 dönem için beyanname vermiş olmaları halinde, yıllık "hesaplanan vergi" toplamı, Tebliğin (VI-D/2-a) bölümünde yer alan açıklamalar çerçevesinde hesaplanır. Buna göre mükellefler 1 dönem beyanname vermişlerse; bu beyannamedeki hesaplanan katma değer vergisi tutarının 4 katı alınarak yıllık hesaplanan katma değer vergisi toplamına ulaşılır. 2 dönem için beyanname verilmişse verilen beyannamelerdeki hesaplanan katma değer vergisi toplamının 2 katı alınmak suretiyle, 3 dönem için beyanname verilmişse 3 dönem için verilen bu beyannamelerde yer alan hesaplanan katma değer vergisi toplamına, bu tutarın 1/3'ü ilave edilerek yıllık hesaplanan katma değer vergisi hesaplanır. Hesaplanan bu tutar üzerinden bu Tebliğin (VI-D/1) bölümünde belirtilen oranlarda katma değer vergisi ödenmesi gerekmektedir.

cb) 3 aylık vergilendirme dönemlerinin hiçbirinde beyanname verilmemesi durumu

Bu mükelleflerin katma değer vergisi artırımından yararlanabilmeleri için, gelir veya kurumlar vergisi matrahlarını bu Kanun kapsamında artırmaları şarttır. Bunların katma değer vergisi artırımını dolayısıyla ödemesi gereken vergi, artırılan gelir veya kurumlar vergisi matrahına %15 oranı uygulanmak suretiyle hesaplanır.

3- İlgili Yıl İşlemlerinin Tamamının Kısmi İstisna Kapsamına Giren Teslim ve Hizmetlerden veya Tecil-Terkin Uygulaması Kapsamındaki Teslimlerden Oluşması Nedeniyle Hesaplanan Katma Değer Vergisi Bulunmaması Durumu İlgili takvim yılı içinde işlemlerinin tamamı kısmi istisna kapsamına giren teslim ve hizmetlerden veya tecil-terkin uygulanan teslimlerden oluşan, bu nedenle beyannamelerinde hesaplanan katma değer vergisi bulunmayan mükellefler, ilgili yıl için gelir veya kurumlar vergisi matrah artırımında bulunmuş olmaları şartıyla katma değer vergisi artırımından faydalanabilirler. Bu mükelleflerin, katma değer vergisi artırımını talepleri nedeniyle ödeyecekleri vergi, gelir veya kurumlar vergilerinde artırılan matrahlara %15 oranı uygulanmak suretiyle hesaplanır.

Ancak, bu mükelleflerin vergi artırımından yararlanmak istedikleri yıl içindeki bazı dönemlere ait beyannamelerinde "Hesaplanan katma değer vergisi" yer alıyorsa, vergi artırımını nedeniyle ödemeleri gereken verginin tespiti için karşılaştırma yapılması gerekir. Buna göre, artırım talebi nedeniyle ödenmesi gereken vergi, önce bu Tebliğin (VI-D/1 ve 2) bölümüne, daha sonra bu bölüme göre hesaplanır. Bu tutarlardan büyük olan, artırım nedeniyle ödenmesi gereken vergi olarak kabul edilir.

Bu kapsama giren mükelleflerin, yıllık gelir veya kurumlar vergisi matrah artırımında bulunmaları zorunludur.

4- Yıl İçinde İşe Başlayan veya Bırakan Katma Değer Vergisi Mükelleflerinde Vergi Artırımı

Bu mükelleflerin vergi/matrah artırımını nedeniyle ödeyecekleri vergi aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde belirlenir.

a) Yıl içinde faaliyet gösterilen dönemlerin tamamında katma değer vergisi beyannamelerinin verilmiş olması

Bu beyannamelerde yer alan "hesaplanan katma değer vergisi" tutarlarının toplamı, "kıst dönem yıllık hesaplanan katma değer vergisi" toplamı olarak kabul edilir. Bu tutarlara, Tebliğin (VI-D/1) bölümünde ilgili yıllar için belirlenen oranlar uygulanarak ödenmesi gereken katma değer vergisi bulunur.

b) Üç veya daha fazla dönemde beyanname verilmiş olması

Mükellef faaliyette bulunduğu dönemlerin tamamında beyanname vermemekle birlikte, üç veya daha fazla dönem için beyanname vermişse, bu beyannamelerde yer alan "hesaplanan katma değer vergisi" toplamı, beyanname verilen dönem sayısına bölünerek aylık ortalaması alınır ve yıl içinde faaliyette bulunulan dönem sayısı ile çarpılarak "kıst dönem yıllık hesaplanan katma değer vergisi" toplamı bulunur. Bu tutar üzerinden Kanunun

8 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen oranda katma değer vergisi ödenir.

c) Mükellef hiç beyanname vermemiş veya 1 ya da 2 dönem için beyanname vermişse

Bu Tebliğin (VI-D/2-b) bölümündeki açıklamalara göre işlem yapılır.

5- Basit usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellefleri hakkında yapılacak işlemler

4811 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (6) numaralı fıkrasında basit usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellefleri hakkında 1999, 2000 ve 2001 yıllarındaki vergilendirme dönemlerine ilişkin olarak katma değer vergisi incelemesi ve tarhiyatı yapılmayacağı hükmüne bağlandığından, bu mükelleflerin vergi artırım talebinde bulunmalarına gerek yoktur.

6- Vergi artırımında bulunanlar nezdinde inceleme ve tarhiyat yapılması

Vergi artırımından yararlanmak isteyen mükellefler nezdinde, vergi artırım talebinde bulundukları yıl veya yılların kapsadığı dönemler itibarıyla katma değer vergisi yönünden vergi incelemesi ve tarhiyatı yapılmaz. Ancak;

- Artırım talebinde bulunulan yılları izleyen dönemlerde yapılacak vergi incelemelerine ilişkin olarak artırım talebinde bulunulan dönemler için "sonraki dönemlere devreden katma değer vergisi" yönünden vergi incelemesi yapılabilir. Bu incelemelerde artırım talebinde bulunulan dönemler için tarhiyat önerilemez. Ancak, elde edilen bulgular artırım talebinde bulunulmayan dönemlerdeki tarhiyatlar için kullanılabilir.

- Artırım talebinde bulunulan dönemler için iade hakkı doğuran işlemlerden ya da ihraç kaydıyla teslimlerden doğan iade ve terkin taleplerine ilişkin olarak vergi incelemesi yapılabilir. İnceleme sonunda artırım talebinde bulunulan dönemler için terkin ve iade işlemleri ile sınırlı olmak üzere tarhiyat yapılabilir.

7- Ödenen katma değer vergisinin gelir veya kurumlar vergisi matrahından indirilmemesi

4811 sayılı Kanunun 8 inci maddesine göre vergi artırımını sonucu ödenen katma değer vergisi, gelir veya kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınamaz. Katma değer vergisi beyannamelerine indirim olarak ithal edilemez ve herhangi bir şekilde nakden veya mahsuben iade edilemez.

E- GELİR (STOPAJ) VERGİSİNDE ARTIRIM

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi uyarınca hizmet erbabına ödenen ücretlerden, Kanunun 103 ve 104 üncü maddelerine göre sorumlularca gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekmektedir.

Vergi tevkifatı yapmakla sorumlu olanlar, 94 üncü maddenin birinci fıkrasında sayılan gerçek ve tüzel kişilerdir. Bunlar, kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, demekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçilerdir. Spor kulüpleri de dernek statüsünde olup tevkifat yapmakla sorumludur. Bu kulüpler de ücret hükümlerine göre vergilendirilen ödemeleri için vergi artırımından yararlanabileceklerdir.

Buna göre, hizmet erbabına ödenen ücretlerden vergi tevkifatı yapmaya mecbur olanların bu sorumlulukları ile ilgili olarak vergi incelemesi ve tarhiyata muhatap olmamaları için, 4811 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi gereğince aşağıdaki esaslara göre vergi artırım beyanında bulunmaları gerekmektedir.

1- Muhtasar Beyanname ile Beyanı Gereken Ücret Gelirlerinde Vergi Artırımı

a) Vergi artırımında bulunulan yıla ait vergilendirme dönemlerinin tamamında muhtasar beyanname vermiş olan sorumlular

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi uyarınca hizmet erbabına ödenen ücretlerden vergi tevkifatı yapmaya mecbur olan sorumluların; her bir vergilendirme dönemine ilişkin olarak verdikleri muhtasar beyannamelerinde beyan edilen ücret ödemelerinin gayrisafi tutarlarının yıllık toplamı üzerinden;

1998 yılı için %5,
1999 yılı için %4,
2000 yılı için %3,
2001 yılı için %2,

oranında hesaplanan gelir vergisini ödemeyi kabul etmeleri halinde, bu sorumlular nezdinde; vergi artırım yapılan yıllara ait vergilendirme dönemleri ile ilgili olarak ücret yönünden gelir (stopaj) vergisi incelemesi ve tarhiyat yapılmayacaktır.

Vergi artırımında bulunmak isteyen mükelleflerin (sorumlular), 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar, muhtasar beyannamelerini vermiş oldukları vergi dairesine yazılı başvuruda bulunmaları şarttır.

Öte yandan, ilgili yıllarda muhtasar beyanname yönünden değişik vergi daireleri mükellefi olanlar, matrah artırımında bulundukları yıl için hangi vergi dairesinin mükellefi ise o vergi dairesine başvuracaklardır.

Matrah artırım yapılan yılın vergilendirme dönemlerinde değişik vergi dairelerine muhtasar beyanname vermiş olanlar, o yılda en fazla muhtasar beyanname verilen vergi dairesine başvuracaklardır. Başvurularında, o yıl içinde hangi vergi dairelerine muhtasar beyanname verdiklerini belirteceklerdir.

Mükelleflerin (sorumlular) ilgili yılların herhangi bir vergilendirme dönemi için vergi artırımında bulunmaları mümkün olmayıp, yılın tamamı için vergi artırım yapmaları zorunludur. Ancak, yıl bazında seçimlik hakları mevcuttur. Bu durumda vergi artırım yapılan yıl için ücretler yönünden inceleme ve tarhiyata muhatap olmayacaklardır.

b) Vergi artırımında bulunulmak istenilen yıl içinde en az bir dönemde muhtasar beyanname verilmiş olması halinde vergi artırım

Vergi artırım isteminde bulunulan yılın vergilendirme dönemlerinin en az bir döneminde muhtasar beyanname verilmiş olması halinde, bu beyannamede yer alan ücret ödemelerinin gayrisafi tutarı, 12 ile çarpılmak suretiyle (1) yıla tamamlanarak vergi artırımına esas alınacak olan yıllık ücretler üzerinden hesaplanacak gelir (stopaj) vergisinin matrahı bulunur ve bu matraha Tebliğin (VI-E/1-a) bölümünde belirtilen vergi oranları uygulanmak suretiyle ödenecek vergi bulunur. Öte yandan birden fazla dönemde muhtasar beyanname verilmiş olması halinde verilen beyannamelerde yer alan ücretin gayri safi tutarlarının toplamı verilen beyanname dönemi sayısına bölünmek suretiyle ortalaması bulunur. Bulunan bu ortalama tutar 12 ile çarpılmak suretiyle vergi artırımına esas alınacak gelir (stopaj) vergisi matrahı bulunur ve bu matraha Tebliğin (VI-E/1-a) bölümünde belirtilen vergi oranları uygulanmak suretiyle ödenecek vergi bulunur.

c) Vergi artırımında bulunulmak istenilen yılın vergilendirme dönemlerinde hiç beyanname verilmemiş olması durumu

Mükellefler (sorumlular) gelir (stopaj) vergisi artırım isteminde bulundukları yılın vergilendirme dönemlerinin hiç birisinde ücret ödemelerine ilişkin muhtasar beyanname vermemiş iseler bu yıla ilgili olarak aşağıda yapılan açıklamalar çerçevesinde hesaplanan gelir vergisinin ödenmesi halinde, 4811 sayılı Kanunun 9 uncu maddesindeki vergi artırım hükümlerinden yararlanabileceklerdir.

Vergi artırımında bulunulmak istenilen yılın her bir vergilendirme dönemi için;

ca) 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ilgili yıl için verilmiş olan en son dört aylık sigorta prim bordrosunda bildirilen işçi sayısı kadar işçi çalıştırıldığı kabul edilecek ve vergi artırımında bulunulan yılın son vergilendirme döneminde 16 yaşından büyük işçiler için geçerli olan asgari ücret tutarı, bu işçi sayısı ile çarpılmak suretiyle bir vergilendirme dönemine ait gelir (stopaj) vergisi matrahı hesaplanacaktır. Bu tutar 12 ile çarpılmak suretiyle 1 yıla iblağ edilerek 4811 sayılı Kanunun 9 uncu maddesine göre vergi artırımına esas olacak yıllık ücretler üzerinden hesaplanan gelir (stopaj) vergisi matrahı bulunacaktır. Bulunan bu tutar üzerinden ilgili yıl için Tebliğin yukarıda (VI-E/1-a) bölümünde belirlenen oranda gelir vergisi ödenmesi suretiyle, vergi artırım hükümlerinden yararlanılacaktır.

En son dört aylık sigorta prim bordrosunda yer alan ayların en fazla işçi çalıştırıldığı aydaki işçi sayısı hesaplamalarda dikkate alınacaktır.

cb) Vergi artırımı yapılmak istenilen yılda sigorta prim bordrosunun hiç verilmemiş olması halinde, 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar vergi artırımı yapılan yılı izleyen vergilendirme dönemlerinde verilen ilk sigorta prim bordrosundaki işçi sayısı kadar işçi çalıştırıldığı kabul edilir ve bu işçi sayısı esas alınarak yukarıda (ca) bölümünde açıklandığı şekilde bu Kanun hükümlerine göre ödenmesi gereken gelir vergisi tutarı hesaplanır.

cc) 1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarının tamamında 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar sigorta prim bordrosunun hiç verilmemiş olması halinde, en az iki işçi esas alınmak suretiyle yukarıda (ca) bölümündeki açıklamalar çerçevesinde bu Kanun hükümlerine göre ödenmesi gereken gelir vergisi hesaplanır.

2- Yıl İçinde İşe Başlayan veya İş Bırakan Mükelleflerin Durumu

Gelir (stopaj) vergisi artırımında bulunmak isteyen mükelleflerin (sorumluların) artırımda bulunacakları yıl içinde işe başlamış ya da işi bırakmış olmaları halinde, faaliyette bulunulan vergilendirme dönemleri esas alınarak yukarıdaki bölümlerde yapılan açıklamalar çerçevesinde ilgili yıl için artıracakları vergi tutarları hesaplanacaktır. Bu hesaplamada, faaliyette bulunulan vergilendirme dönemlerine ait gelir (stopaj) vergisinin 1 yıla iblağ edilmesi söz konusu değildir.

3- Vergi Artırımında Bulunulacak Yıl İçin Yapılıp Kesinleşen Tarhiyatların Durumu

Mükelleflerin (sorumluların), gelir (stopaj) vergisi artırımında bulunmak istedikleri yıl içinde yer alan vergilendirme dönemlerine ilişkin olarak, haklarında 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ikmalen veya re'sen yapılıp kesinleşen gelir (stopaj) vergisi tarhiyatları ile muhtasar beyannamelerindeki beyanlarının vergi matrahları birlikte dikkate alınacak ve bu toplam matraha Tebliğin yukarıda (VI-E/1-a) bölümünde yer alan vergi oranları uygulanmak suretiyle ödenmesi gereken vergi hesaplanacaktır.

4- Vergi Artırımı Sonucu Ödenen Vergilerin Gelir veya Kurumlar Vergisinden İndirilmemesi

4811 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi hükmüne göre yapılan vergi artırımı sonucu ödenen gelir (stopaj) vergisi, mükelleflerin gelir veya kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınamaz.

5- Vergi Artırımı Kapsamına Giren Yıllarda Uygulanan Asgari Ücret Tutarları

Bu bölümde yapılan açıklamalar çerçevesinde hizmet erbabına ödenen ücretlere ilişkin gelir (stopaj) vergisinde yapılacak vergi artırımında, ilgili yılların son vergilendirme döneminde 16 yaşından büyük işçiler için geçerli olan asgari ücret tutarları aşağıda belirtilmiştir.

1998 yılı için 47,839,500.- TL.

1999 yılı için 93,600,000.- TL.

2000 yılı için 118,800,000.- TL.

2001 yılı için 167,940,000.- TL.

F- ORTAK HÜKÜMLER

1- Matrah ve Vergi Artırımı ile Matrah Beyanı Dolayısıyla Ödenmesi Gereken Vergilerin Ödeme Zamanları:

4811 sayılı Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddeleri hükümlerinden yararlanılarak artırımda veya beyanda bulunanlar anılan hükümlere göre hesaplanan gelir, kurumlar ve katma değer vergisi ile Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (6) numaralı bentlerine göre gelir vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları üzerinden, bu Kanun hükümlerine göre tarh ve tahakkuk ettirilen gelir vergisinin 9 eşit taksitte;

Birinci taksitin Şubat 2003 ayı,

İkinci taksitin Nisan 2003 ayı,

Üçüncü taksitin Haziran 2003 ayı,

Dördüncü taksitin Ağustos 2003 ayı,

Beşinci taksitin Ekim 2003 ayı,

Altıncı taksitin Aralık 2003 ayı,

Yedinci taksitin Şubat 2004 ayı,

Sekizinci taksitin Nisan 2004 ayı,

Dokuzuncu taksitin Haziran 2004 ayı,

içinde ödenmesi gerekmektedir.

Ancak, Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden Şubat/2003 ayı olarak belirlenen ilk taksit ödeme süresi 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar uzatılmıştır.

4811 sayılı Kanuna göre tarh ve tahakkuk ettirilen gelir, kurumlar ve katma değer vergilerinin yukarıda belirtilen taksit süreleri içinde ödenmemesi halinde, aynı Kanunun 18 inci maddesi hükmü saklı kalmak kaydıyla 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesine göre gecikme zammı ile birlikte takip ve tahsiline devam olunacaktır.

2- Vergi Matrahlarının Takdiri İçin Takdir Komisyonlarına Sevk Edilmiş Bulunan Mükellefler İle Haklarında Vergi İncelemesine Başlanılmış Mükelleflerin Durumu

4811 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin (4) numaralı fıkrasında bu Kanuna göre matrah artırımında bulunulmasının Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanılmış olan vergi incelemeleri ile takdir işlemlerine engel teşkil etmeyeceği hükmü yer almıştır. Ancak, bu mükellefler hakkında vergi incelemesi ile takdir işlemlerine göre tarhiyat yapılabilmesi için aşağıda belirtilen hususlara uyulması gerekir.

a) 4811 sayılı Kanuna göre matrah artırımında bulunan mükellefler hakkında, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanılmış olan vergi incelemeleri ile takdir işlemlerinin, Kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen ayın başından itibaren 1 ay içerisinde sonuçlandırılması şarttır. Bu süre içerisinde sonuçlandırılmayan vergi incelemeleri ile takdir işlemlerine devam edilmeyecek, bulunduğu safhada bırakılacaktır. Mükellefler sadece artırılan matrahlar üzerinden hesaplanan vergileri ödeyeceklerdir.

b) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanılmış söz konusu vergi incelemeleri ile takdir işlemlerinin (a) bölümünde belirtilen sürede sonuçlandırılması ve tarhiyata konu matrah farkı tespit edilmesi halinde;

ba) Mükellef, inceleme raporları ile takdir komisyonu kararlarının vergi dairesi kayıtlarına intikal ettiği tarihten önce matrah artırımında bulunmuş ise, inceleme ve takdir sonucu bulunan matrah farkı ile mükelleflerin bu Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddeleri hükümlerine göre artırdıkları matrahlar birlikte değerlendirilir. Bu değerlendirme sonucu mükellefin ilgili yıllarda artırılan matrah tutarlarının, vergi incelemeleri veya takdir komisyonu kararlarına göre o yıl için belirlenen matrah farkından fazla veya bu tutar kadar olması durumunda mükellef hakkında ayrıca vergi incelemeleri ve takdir komisyonu kararlarına göre vergi tarhiyatı yapılmaz ve ceza uygulanmaz.

bb) Vergi incelemeleri ve takdir sonucu belirlenen tarhiyata konu matrah farkının, mükellefin ilgili yıl için artırdığı matrah tutarından fazla olması halinde, aradaki fark tutar kadar matrah farkı üzerinden mükellef hakkında gerekli vergi tarhiyatı yapılacak ve ceza uygulanacaktır. Ancak mükellef, bu fark tutarı üzerinden tarh edilen vergiler ile uygulanan gecikme faizi ve cezaları için 4811 sayılı Kanunun 5 inci maddesi hükmünden yararlanarak ödemede bulunabilir.

bc) Bir ay içinde sonuçlandırılan ve yukarıda (ba) ve (bb) bölümlerinde belirtilen esaslar çerçevesinde yapılan tarhiyatlar ile ilgili olarak mükelleflerin tarhiyat öncesi uzlaşma talepleri dikkate alınmaz.

bd) Bu bendin uygulanmasında, inceleme ve takdir işlemlerinin sonuçlandırılmasından maksat, vergi inceleme raporları ile takdir komisyonu kararlarının vergi dairesi kayıtlarına intikal ettirilmesidir.

c) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce haklarında vergi incelemesi ve takdir işlemlerine başlanmış olan mükelleflerin, söz konusu inceleme raporları ile takdir komisyonu kararlarının vergi dairesi kayıtlarına intikal ettiği tarihten önce 4811 sayılı Kanuna göre matrah artırımında bulunmamaları halinde, bu mükellefler yukarıdaki uygulamalardan yararlanamayacak yapılan tarhiyatlar için bu Kanunun 5 inci maddesi hükmünden yararlanabileceklerdir.

d) Bu Kanuna göre matrah artırımında bulunan mükelleflerin, yıllık gelir veya kurumlar vergisine mahsuben daha önce tevkif yoluyla ödemiş oldukları vergilerin, mahsup ya da nakden iadesi konusundaki başvuruları, ilgili Kanun hükümleri ve Genel Tebliği esasları çerçevesinde sonuçlandırılacağından, matrah artırımında bulunan mükellefler hakkında mahsup ve iade talebi ile sınırlı olmak üzere vergi incelemesi yapılabilecektir. Bu incelemelerin 1

aylık süre içinde sonuçlandırılması şartı aranmayacaktır. İnceleme sonucuna göre mükellefin mahsup ve iade talebi yerine getirilecek veya reddedilecektir. İade talebinin reddi halinde söz konusu vergiler, ister teminat karşılığı isterse teminat alınmadan daha önce iade edilmiş ise gerekli vergi ve ceza tarhiyatı yapılacaktır.

Teminat karşılığı veya teminat alınmaksızın (Örneğin, yıllara sari inşaat işlerinde iadesi talep edilen verginin 2 milyar lirasının tamamı ile fazlasının %30'unun iade edilmesi gibi) yapılan iadeler ile ilgili inceleme raporunda, tespit edilen matrah farkı nedeniyle talep edilen iadeyi aşan bir vergi farkı bulunması halinde; iadesi talep edilen tutarı aşan kısım için tarhiyat yapılabilmesi incelemenin 1 ay içinde sonuçlandırılmasına bağlıdır. Bu takdirde de mükellefin matrah artırımının dikkate alınacağı tabiidir. Ancak, iade tutarı ile ilgili olarak incelemenin 1 ay içinde sonuçlandırılması şartı aranmadığından, iade tutarı ile sınırlı olmak üzere inceleme devam edebilecek ve yukarıda açıklandığı şekilde işlem yapılacaktır.

e. Bu Kanunun 8 inci maddesinin (7) numaralı bendinde, katma değer vergisi artırımında bulunulan yıllarla ilgili olarak mükellefler hakkında sonraki dönemlere devreden indirilebilir katma değer vergileri ve ihraç kaydıyla teslimlerden veya iade hakkı doğuran işlemlerden doğan tecil-terkin ve nakden ya da mahsuben iade işlemleri ile sınırlı olmak üzere 1 aylık inceleme şartı aranmaksızın bu Tebliğin (VI-D/6) bölümündeki açıklamalar çerçevesinde inceleme ve tarhiyat yapılabilecektir.

3- Diğer Hususlar

a) Matrah/vergi artırımında bulunan ve bu konudaki şartları yerine getiren mükelleflerin defter ve belgeleri artırımı konu vergi türleri için kendileri adına tarhiyat yapılmak amacıyla incelenmemesine rağmen, defter ve belgelere, diğer vergi türleri için inceleme yapılması, üçüncü kişilerle ilgili olarak karşıt incelemeler yapılması, mahkemelerce belli konulara bakılması veya bilirkişilerce ihtiyaç duyulması gibi nedenlerle müracaat edilebilecektir. Bu nedenle, matrah/vergi artırımından yararlanan mükelleflerin, defter ve belgelerini Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca saklayacakları ve ibraz edecekleri tabiidir.

b) Matrah/vergi artırımında bulunan mükelleflerin, matrah/vergi artırımlarının doğruluğu vergi dairelerince araştırılacaktır. Kanun hükümlerine göre, doğru beyan edilmeyen matrah/vergi artırımları ile ilgili olarak eksik tahakkuk eden vergiler, ilk taksit ödeme süresinin sonunda tahakkuk etmiş sayılacak, bu Kanunda açıklandığı şekilde tahsil edilecektir.

c) Artırılan matrahlar nedeniyle geçici vergi hesaplanmaz ve tahsil olunmaz.

d) Defter ve belgeleri üzerinde daha önce vergi incelemesi yapılmış olan mükellefler dilerse vergi incelemesi yapılan yıllar için de matrah ve vergi artırımında bulunabilirler.

e) 4811 sayılı Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddelerine göre matrah/vergi artırımları, bu Tebliğe ekli bildirim formları ile yapılacaktır. Bu bildirimler nedeniyle mükelleflerden yıllık, muhtasar ve katma değer vergisi beyannameleri için

alınmakta olan vergiler (damga vergisi, eğitime katkı payı gibi) alınmayacaktır.

Öte yandan Kanunun 7 nci maddesinin (7) numaralı bendine göre, Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinde yer alan vergi tevkifatına tabi kazanç ve iratların muhtasar beyanname ile beyan edilmemiş olması durumunda yapılacak vergi artırımlarının da Kanunun 21 inci maddesinin Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden bu Tebliğe ekli bildirim formu ile bildirilmesi uygun bulunmuştur.

Bu mükellefler hakkında Vergi Usul Kanununun usulsüzlük cezalarına ilişkin hükümleri uygulanmayacaktır.

f) Matrah ve vergi artırım yapılmayan yıllar ve dönemler için idare vergi incelemesi yapabilecektir.

g) Bu Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddelerine göre yapılan matrah ve vergi artırım sonucu ödenen vergiler, gelir ve kurumlar vergisi matrahlarından hiçbir şekilde gider veya indirim konusu yapılamaz.

h) Bu Kanuna göre matrah artırımında bulunan mükellefler hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanılmış incelemeler sonucu düzenlenen ve 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar vergi dairesinin kayıtlarına intikal ettirilen inceleme raporlarında; ilave tarhiyat olmaksızın sadece zarar azaltılması öngörülmesi halinde, belirlenen bu zarar tutarının öncelikle ilgili döneminde beyan edilen zarar tutarından indirilmesi, bu işlem sonucu kalan zarar tutarının %50'sinin 2002 ve müteakip yıl kazançlarından Kurumlar Vergisi Kanununun 14/7 nci maddesi hükmü çerçevesinde mahsup konusu yapılması gerekir. Diğer yarısının ise indirim konusu yapılamayacağı tabiidir.

ÖRNEK:

(B) Anonim Şirketi hakkında 2001 yılına ilişkin olarak bu Kanunun yayımı tarihinden önce başlanılmış bir vergi incelemesi bulunmaktadır. Mükellef 25 Mart 2003 tarihinde 4811 sayılı Kanuna uygun olarak incelemenin yapıldığı yıla

ait kurumlar vergisi ve gelir (stopaj) vergisi matrah/vergi artırımında bulunmuştur.

30 Mart 2003 tarihinde vergi dairesi kayıtlarına intikal ettirilen vergi inceleme raporunda; mükellefin 2001 yılında beyan ettiği 120 milyar lira zarar tutarının 80 milyar lirası kabul edilmemiştir. Bu durumda matrah artırımında bulunan mükellefin, anılan yıla ilişkin olarak beyan ettiği zarar tutarından raporda kabul edilmeyen zararın mahsup edilmesi ve kalan (120 milyar lira – 80 milyar lira=) 40 milyar liranın yarısı olan 20 milyar liranın 2002 ve müteakip yıl kazançlarından Kurumlar Vergisi Kanununun ilgili hükmü çerçevesinde indirilmesi gerekir. Kalan 20 milyar TL zarar tutarı ise hiçbir şekilde indirim konusu yapılmayacaktır.

Bu bölümde açıklanan matrah/vergi artırımına ilişkin örnekler aşağıda sıralanmıştır.

ÖRNEK: 1- Gelir vergisi mükellefi olan (A)'nın yıllık beyanname beyan ettiği gelir vergisi matrahı, 1998 yılı için 18,500,000,000 lira, 1999 yılı için 24,000,000,000 lira, 2000 yılı için 36,000,000,000 lira ve 2001 yılı için ise 50,000,000,000 liradır.

Bu mükellef, 1998, 1999, 2000 ve 2001 yıllarına ilişkin gelir vergisi matrahını 4811 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanarak artırmak için 14/03/2003 tarihinde bağlı olduğu vergi dairesine başvurmuştur.

Bu mükellefin 4811 sayılı Kanuna göre ödeyeceği gelir ve katma değer vergisi tutarları aşağıda açıklanan şekilde hesaplanacaktır.

Gelir Vergisinin Hesabı için Resmi Gazete'ye bakınız.

Katma Değer Vergisinin Hesabı

Mükellef (A)'nın yukarıda belirtilen yılların tamamı için katma değer vergisi yönünden de artırımda bulunmak istemesi halinde, söz konusu yıllarla ilgili olarak ödeyeceği katma değer vergisi tutarı 1998 yılı vergilendirme dönemlerinde hesaplanan katma değer vergisi toplamının %3'ü, 1999 yılı vergilendirme dönemlerinde hesaplanan katma değer vergisi toplamının %2,5'u 2000 yılı vergilendirme dönemlerinde hesaplanan katma değer vergisi toplamının %2'si ve 2001 yılı vergilendirme dönemlerinde hesaplanan katma değer vergisi toplamının %1,5'u oranında hesaplanarak 9 eşit taksitte ödemesi gerekmektedir. Bu durumda, yıllar itibarıyla beyan edilen katma değer vergisi toplamı üzerinden yukarıdaki oranlar uygulanarak hesaplanacak katma değer vergisi artırım şöyle olacaktır.

İLGİLİ YILDA MÜKELLEFİN VERDİĞİ BEYANNAMELERDE ve Artırılan Vergilerin Taksit Tutarları ve Ödeme Zamanı ile ilgili olarak Resmi Gazete'ye bakınız.

ÖRNEK: 2- (B) Anonim Şirketinin 2001 yılına ilişkin olarak vermiş olduğu kurumlar vergisi beyannamesinde beyan ettiği ticari kar 800,000,000,000.- liradır. Bu kurum aynı yılda, 400,000,000,000.- lira yatırım indirimi uygulamış olduğundan kurumlar vergisi matrahı 400,000,000,000.- lira olarak beyan edilmiştir. Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendine göre, tevkif ettiği vergi olan (400,000,000,000 x %18=) 72,000,000,000.- lira gelir vergisini muhtasar beyanname ile beyan ederek ödemiştir. Anonim şirket anılan yıl vergilendirme önemlerinin hiçbirisinde katma değer vergisi beyannamesi vermemiştir.

Bu şirketin 2001 yılına ilişkin kurumlar vergisi, gelir (stopaj) vergisi ve katma değer vergisi yönünden matrah artırımında bulunmak istemesi halinde, artırım dolayısıyla ödeyeceği vergiler aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Kurumlar Vergisinin Hesabı ve Gelir (Stopaj) Vergisinin Hesabı için Resmi Gazete'ye bakınız.

Bu mükellef, kurumlar vergisi matrahı ile tevkif edilen gelir vergisini birlikte artırmak zorundadır. Aksi takdirde 4811 sayılı Kanunun matrah artırım hükümlerinden yararlanmasi söz konusu olmayacaktır.

Katma Değer Vergisinin Hesabı

Örnekte yer alan (B) A.Ş. katma değer vergisi yönünden de vergi artırımı bulunmak istemesi halinde, ödeyeceği katma değer vergi tutarı; artırılan kurumlar vergisi matrahı tutarı olan 60,000,000,000.- liranın %15'i olan 9,000,000,000.- lira olacaktır.

Ödenecek Taksit Tutarları için Resmi Gazete'ye bakınız.

ÖRNEK: 3- (A) Limited Şirketinin 2000 yılı için beyan ettiği kurum kazancı 15,000,000,000.- TL.'dir. Aynı yılda 15,000,000,000.- TL. gayrimenkul satışından doğan ve sermayeye eklenen kazanç istisnası indirim konusu yapıldığından, matrah beyan edilmemiştir. Öte yandan, 15,000,000,000.- TL. istisna uygulaması nedeniyle tevkif edilip muhtasar beyanname ile beyanı gereken (15,000,000,000 x %10=) 1,500,000,000.- TL. gelir vergisi tevkifatı muhtasar beyanname ile beyan edilmemiştir. Katma değer vergisi beyannamelerini de vermemiştir.

Bu kurumun matrah artırımında bulunması halinde ödeyeceği vergiler aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Kurumlar Vergisinin Hesabı için Resmi Gazete'ye bakınız.

(*) Mükellef 11,250,000,000.- TL.'ndan aşağı olmamak üzere, matrah artırımında bulunmak zorundadır. Bu nedenle, 11,250,000,000.- TL. tutarında matrah beyan etmiştir.

Gelir Vergisinin Hesabı için Resmi Gazete'ye bakınız.

(**) Mükellef, artırılan kurumlar vergisi matrahı olan 11,250,000,000.- TL.'nin yarısından aşağı olmamak üzere, matrah artırımında bulunmak zorunda olduğundan 5,625,000,000.- TL. tutarında matrah beyan etmiştir. Mükellef her iki matrah artırımını birlikte yapmak zorundadır.

Katma Değer Vergisinin Hesabı

Bu mükellefin 4811 sayılı Kanuna göre katma değer vergisi artırımında bulunması halinde, ödeyeceği asgari katma değer vergisi tutarı; artırılan kurumlar vergisi matrahı tutarı olan 11,250,000,000.- liranın %15'i olan, 1,687,500,000.- TL. olacaktır. Bu vergi 9 eşit taksitte (1 taksit tutarı 187,500,000.- TL.) ödenecektir.

ÖRNEK: 4- (Y) Derneği, 2001 yılı vergilendirme dönemlerinin hiçbirisinde hizmet erbabına ödemiş olduğu ücretler üzerinden kesilen vergilere ilişkin muhtasar beyannameyi vermemiştir.

Aynı şekilde anılan yılda SSK'na da bildirimde bulunulmamıştır. Dernek, 2002 yılının ilk vergilendirme dönemi olan Ocak ayında SSK'na vermiş olduğu sigorta prim bordrosunda 10 işçi için prim ödemesinde bulunmuştur. Bu durumda, 2001 yılında ödenen ücretlere ilişkin vergi artırımı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır. (2001 yılının son vergilendirme dönemi olan Aralık ayında 16 yaşından büyük işçiler için geçerli olan asgari ücret tutarı 167,940,000.- TL.'dir.)

- Bir vergilendirme dönemi ücretlere ilişkin gelir (stopaj) vergisi matrahı (167,940,000 x 10=) 1,679,400,000.- TL.

- 2001 yılı toplam gelir (stp) vergisi matrahı (1,679,400,000 x 12=) 20,152,800,000.- TL.

- Gelir (stp) Vergisi (20,152,800,000 x %2=) 403,056,000.- TL.

VII - STOK BEYANLARINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

A- İŞLETMEDE MEVCUT HALDE KAYITLARDA YER ALMAYAN MALLAR İLE DÜŞÜK BEDELLE YER ALAN MAKİNE TEÇHİZAT VE DEMİRBAŞLARIN BELLİ BİR TARİHE KADAR KAYDA ALINMASI

1- Kapsam

4811 sayılı Kanunun 11 inci maddesi hükmü ile gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine (adi, kolektif ve adi komandit şirketler dahil) işletmelerinde mevcut olduğu halde kayıtlarında yer almayan emtia, makine, teçhizat ve demirbaşları ile kayıtlarında düşük değerle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşlarını yasal kayıtlarına intikal ettirmek suretiyle, kayıtlarını fiili duruma uygun hale getirmelerine imkan sağlanmıştır.

Faturasız emtia, makine, teçhizat ve demirbaşlar ile düşük değerle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşların kayıtlara intikal ettirilmesine imkan veren düzenleme, bütün gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerini kapsamaktadır. Uygulama kapsamına, serbest meslek erbabı, ferdi ticari işletmeler, adi ortaklıklar, kolektif şirketler, adi komandit şirketler ile sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler ve iş ortaklıkları dahil bulunmaktadır.

2- Değerleme ve Beyan

Uygulama kapsamında olan mükellefler, işletmelerinde mevcut olduğu halde kayıtlarında yer almayan emtia, makine, teçhizat ve demirbaşlar ile kayıtlarında düşük değerle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşlarını bu Kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen üçüncü ayın son iş gününe kadar bir envanter listesi ile katma değer vergisi yönünden bağlı oldukları vergi dairelerine bildireceklerdir. Bu kıymetler, bildirim tarihindeki rayiç bedelle değerlendirilerek suretiyle envanter listesinde gösterilecektir. Rayiç bedel, o kıymetin değerlendirme günü itibarıyla normal alım satım bedelidir. Dolayısıyla bu bedel, mükellefin kendisi tarafından bizzat tespit edebileceği gibi bağlı olduğu meslek kuruluşuna da tespit ettirilebilecektir. Bildirilen kıymetler yasal kayıt süresi içerisinde kayıtlara intikal ettirilecektir. Envanter listesinin şekli en az aşağıdaki bilgileri ihtiva etmek şartıyla serbestçe (bilgisayar dökümü dahil) belirlenebilecektir.

a) Mükellefiyete ilişkin bilgiler;

- Adı soyadı veya unvanı,
- Vergi dairesi, (Katma Değer Vergisi Yönünden)
- Vergi kimlik numarası,
- Adresi.

b) Emtia, makine, teçhizat veya demirbaşlara ilişkin bilgiler;

- Cinsi,
- Miktarı,
- Rayiç bedeli.

Bu madde hükmüne göre bildirilecek emtia; alım satım işletmelerinde satışa hazır malları, imalatçı işletmelerde ise hammadde, malzeme, yarı mamül ve mamül malları ifade etmektedir. Aynı şekilde inşaat işletmelerinin (yıllara yaygın inşaat onarım işi, kat karşılığı veya kendileri adına inşaat yapıp satanlar) varsa inşa edilen ve emtia niteliğindeki gayrimenkulleri (daire, dükkan vs) ile üretimde kullandıkları demir, çimento, tuğla gibi ilk madde ve malzemelerini veya yarı mamullerini de bildirmeleri mümkündür.

3- Bildirilen malların satış bedelinin beyan edilen değerinin altında olamayacağı

4811 sayılı Kanunun 11 inci madde hükmüne göre, kayıtsız stok bildiren mükellefler bu mallarını satmaları halinde, defterlere kaydedilecek satış bedeli kayıtlı değerinden düşük olamayacaktır. Gerçek satış bedelinin kayda alınan bedelden düşük olması halinde, kazancın tespitinde kayıtlı bedel dikkate alınacaktır. Bildirime dahil edilen varlıklar için amortisman ayrılmayacaktır.

4- Vergisel Yükümlülükler

4811 sayılı Kanunun 11 inci maddesi uyarınca beyan edilerek kayıtlara intikal ettirilen makine, teçhizat ve demirbaşlar ile genel orana tabi emtianın bedeli üzerinden %10 oranı, diğer emtianın bedeli üzerinden ise bu emtianın tabi olduğu oranların yarısı esas alınmak suretiyle katma değer vergisi hesaplanarak, 2 No.lu ayrı bir beyanname ile sorumlu sıfatıyla beyan edilecek ve aynı süre içinde ödenecektir.

11 inci madde hükmüne göre verilecek 2 No.lu Katma Değer Vergisi Beyannamesi, aylık vergilendirme dönemine tabi mükelleflerde stok beyanının yapıldığı tarihi izleyen ayın, 3 aylık vergilendirme dönemine tabi mükelleflerde ise stok beyanının tesadüf ettiği 3 aylık dönemi izleyen ayın, 25 inci günü mesai saati bitimine kadar verilecektir.

Bu vergi, kayıtlarda düşük değerle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşların değerleme farkı üzerinden hesaplanır.

Buna göre;

- Stoklarda bulunduğu halde, kayıtlarda yer almayan emtia, makine, teçhizat ve demirbaşlara ait sorumlu sıfatıyla beyan edilecek vergi, kendilerince veya ilgili meslek kuruluşlarınca belirlenecek rayiç bedel üzerinden hesaplanır. Kayıtlarda düşük değerle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşlara ait verginin hesabında ise, bu şekilde belirlenecek rayiç bedel ile kayıtlarda yer alan tutar arasındaki fark esas alınır.

- Verginin beyanı vergi sorumlularına ait ayrıca verilecek 2 No.lu Katma Değer Beyannamesi ile yapılır. Beyanname, 1 aylık vergilendirme dönemine tabi mükelleflerde stok

beyanının yapıldığı tarihi izleyen ayın, üç aylık vergilendirme dönemine tabi mükelleflerde ise stok beyanının tesadüf ettiği üç aylık dönemi izleyen ayın 25 inci günü mesai saati bitimine kadar verilir. Beyan edilen vergi de beyan dönemi içinde ödenir.

- Beyan edilen emtia üzerinden hesaplanan katma değer vergisi, 1 no.lu beyanname genel esaslar çerçevesinde mal ve hizmet teslimleri üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilecektir. Ancak, gerek kayıtlarda yer almayan gerekse düşük değerle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşların bedeli üzerinden hesaplanarak ödenen katma değer vergisinin indirimi mümkün olmayıp bu tutar, verginin ödendiği yılın gelir ve kurumlar vergisi matrahlarının belirlenmesinde gider olarak dikkate alınacaktır.

- Katma Değer Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin (2) numaralı fıkrasında; fiili yada kaydi envanter sırasında belgesiz mal bulundurulduğunun tespiti halinde, bu alışlar nedeniyle, ziyaa uğratılan katma değer vergisinin, belgesiz mal bulunduran mükelleften aranacağı, bu uygulamaya göre yapılan tarhiyata vergi ziyası cezası uygulanacağı hükmü yer almaktadır. 4811 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre, stok beyanı kapsamında sorumlu sıfatıyla katma değer vergisi beyan eden mükelleflerde bu hüküm uygulanmaz.

- Bu hüküm uyarınca beyanda bulunan mükelleflere, Katma Değer Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin (2) numaralı fıkrası hükmü uyarınca belgesiz mal bulundurduğu gerekçesiyle malın emsal bedeli üzerinden cezalı olarak re'sen tarhiyat yapılmayacaktır.

5- Beyan Edilen Kıymetlerin Kayıtlara İntikali

Bilanço esasına göre defter tutan mükellefler, aktiflerine intikal ettirdikleri emtia için ayrı, makine, teçhizat ve demirbaşlar için ayrı olmak üzere pasifte karşılık hesabı açılacaktır. Karşılık hesabı, kayıtlarda düşük değerle yer alan makine, teçhizat ve demirbaşlar için değerlendirme farkı tutarı kadar olacaktır. Belgesiz iktisadi kıymetin iktisabı için çek, senet veya başka bir değer verilmişse karşılık olarak bunlarla ilgili hesap gösterilecektir.

Emtia için ayrılan karşılık, ortaklara dağıtılması veya işletmenin tasfiye edilmesi halinde, sermayenin unsuru sayılır ve vergilendirilmez.

Öte yandan, makine, teçhizat ve demirbaşlar ayrıca envantere kaydedilecek ve 4811 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin (2) numaralı bendine göre, ayrılan karşılık birikmiş amortisman olarak kabul edilecektir.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ise beyan ettikleri emtiayı defterlerinin gider kısmına satın alınan mal olarak kaydedeceklerdir.

ÖRNEK: 1- (Y) Limited Şirketi, stoklarında bulunan ancak kayıtlarında yer almayan (A) malına ilişkin envanter listesini hazırlamıştır. Genel oranda katma değer vergisine tabi olan bu malın kendisi tarafından belirlenen rayiç bedeli 20 milyar liradır. Şirketin bu bildirimine ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki şekilde olacaktır.

153 TİCARİ MALLAR 20,000,000,000.- TL.

191 İNDİRİLECEK KDV 2,000,000,000.- TL.

525 KAYDA ALINAN EMTİA KARŞ. 20,000,000,000.- TL.

(4811 Sayılı Kanunun 11 inci maddesi)

360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR 2,000,000,000.- TL.

(Sorumlu sıfatı ile ödenecek KDV)

Bu malın satılması halinde kayıtlara intikal ettirilecek satış bedeli 20,000,000,000.- TL.'nin altında olmayacaktır.

ÖRNEK: 2- (B) Anonim Şirketi kayıtlarında yer almayan makine ve demirbaşlarını bildirmek istemektedir. Sabit kıymetlerin mükellefçe belirlenen rayiç bedeli 40 milyar lira olup envantere alınmasına ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki şekilde yapılacaktır.

253 TESİS MAKİNA VE CİHAZLAR 40,000,000,000.- TL.

689 DİĞER OLAĞANÜSTÜ GİD. VE ZAR 4,000,000,000.- TL.

526 DEMİRBAŞ MAKİNE VE TEÇHİZAT 40,000,000,000.- TL.

ÖZEL KARŞILIK HESABI

(4811 sayılı Kanunun 11 inci maddesi)

360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR 4,000,000,000.- TL.

(Sorumlu sıfatıyla ödenecek KDV)

(B) Anonim Şirketi, söz konusu makine ve demirbaşlarını 31/12/2003 tarihine kadar satarsa, bu satıştan sonra, satmadığı takdirde 31/12/2003 tarihinde aşağıdaki muhasebe kaydını yapacaktır.

526 DEMİRBAŞ MAKİNE VE TEÇHİZAT 40,000,000,000.- TL.

ÖZEL KARŞILIK HESABI

(4811 sayılı Kanunun 11 inci maddesi)

257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR 40,000,000,000.- TL.

(B) Anonim Şirketi, örneğimizdeki makine ve demirbaşlarını peşin olarak 50,000,000,000.- TL.'na satması halinde bu satışa ilişkin yukarıdaki kayıtlarla birlikte yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

100 KASA HESABI 59,000,000,000.- TL.

257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR 40,000,000,000.- TL.

253 TESİS MAKİNA VE CİHAZLAR 40,000,000,000.- TL.

391 HESAPLANAN KDV 9,000,000,000.- TL.

679 DİĞER OLAĞANÜSTÜ GELİR VE KARLAR 50,000,000,000.- TL.

B - KAYITLARDA YER ALDIĞI HALDE İŞLETMEDE MEVCUT OLMAYAN MALLARIN BEYANI

4811 sayılı Kanunun 12 nci maddesi hükmü ile gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine (adi, kolektif ve adi komandit şirketler dahil) kayıtlarında yer aldığı halde işletmelerinde mevcut olmayan mallarını, bu Kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen üçüncü ayın son iş gününe kadar fatura düzenlemeleri ve her türlü vergisel yükümlülüklerini yerine getirmek suretiyle kayıt ve beyanlarına intikal ettirmeleri ve böylece kayıtlarını fiili duruma uygun hale getirmeleri imkanı verilmiştir.

1- Kapsam

Bu hüküm, bütün gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerini kapsamaktadır. Uygulama kapsamına; ferdi işletmeler, adi ortaklıklar, kolektif şirketler, adi komandit şirketler ile sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler ve iş ortaklıkları dahil bulunmaktadır.

2 - Belge Düzeni

Madde kapsamında düzenlenecek faturalarda alıcıya ilişkin bilgiler yerine, "4811 sayılı Kanunun 12 nci maddesi çerçevesinde düzenlenmiştir" ibaresi yazılacaktır.

3 – Değerleme

Faturada yer alacak bedel, söz konusu malla aynı neviden olan malların gayri safi kar oranı dikkate alınarak tespit edilecektir. Gayri safi kar

oranının yasal kayıtlardan tespit edilemediği hallerde, mükellefin bağlı olduğu meslek odalarının belirleyeceği oranlar esas alınacaktır.

4 - Vergisel İşlemler ve Muhasebe Kayıtları

Yukarıda açıklanan şekilde faturalanan ve yasal defterlere kaydedilen mallarla ilgili işlemler, normal satış işlemlerinden bir farklılık arz etmemektedir. Faturada malın tabii olduğu oranda katma değer vergisi hesaplanacak ve ilgili dönem beyannamesine dahil edilecek, satış hasılatı yıllık gelir veya kurumlar vergisi matrahının hesaplanmasında da dikkate alınacaktır.

Fatura bedeli "600 Yurtiçi Satışlar", faturada hesaplanan katma değer vergisi de "391 Hesaplanan KDV" hesabına alacak yazılmak suretiyle kayıtlara intikal ettirilecektir. Bu hesapların karşılığını teşkil edecek borçlu hesap uygulamayı yapan mükellefçe gerçeğe uygun olarak tespit edilecektir. Gerçek durum ile kayıtlar arasındaki farklılık faturasız satışlardan kaynaklanmaktadır ve faturasız satılan malların karşılığında işletme kalemlerinden birinde artış olması gerekmektedir. Bu artış nakit para, banka hesabında alacak, alacak senedi, çek ve benzeri değerler

şeklinde olabilir. Dolayısıyla, mal çıkışı karşılığında aktif değer olarak işletmede ne varsa veya işletmede beyan tarihinde bu artış ne olarak görülmüyorsa, buna ilişkin hesaplara kayıt yapılması gerekmektedir. Aktif hesaplarda meydana gelen artışın ortaklar tarafından işletmeden çekilmiş olması halinde, "231 Ortaklardan Alacaklar" hesabına, artışın herhangi bir şekilde tespit edilememesi halinde "689 Diğer Olağan Dışı Gider ve Zararlar" (Beyannamenin düzenlenmesi sırasında kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacaktır) hesabına borç kaydı yapılacaktır.

ÖRNEK: (Y) Limited Şirketi, kayıtlarında yer aldığı halde stoklarında mevcut olmayan mallarını faturalandırarak kayıtlarını fiili duruma uygun hale getirmek istemektedir. Şirketin ticaretini yaptığı genel oranda KDV'ye tabi olan (A) malının kayıtlarında bulunan ancak stoklarda yer almayan miktarı 20 ton olup kendi kayıtlarına göre bu malın birim maliyeti 150,000 TL./Kg ve gayri safi karlılık oranı ise %10'dur. (Y) Limited Şirketi bu mala ilişkin düzenleyeceği faturada 3,300,000,000.- TL. satış bedeli ve 594,000,000.- TL. KDV gösterecektir. Düzenlenen bu faturanın muhasebe kayıtlarına intikali aşağıdaki şekilde olacaktır.

689 DİĞER OLAĞANÜSTÜ GİD. VE ZAR
3,894,000,000.- TL.

(Kanunen Kabul Edilmeyen Gider)

600 YURTİÇİ SATIŞLAR 3,300,000,000.- TL.

(4811 sayılı Kanunun 12 nci maddesi)

391 HESAPLANAN KDV 594,000,000.- TL.

Bu kayıta yer alan 689 numaralı hesap yerine gerçek duruma uygun olması halinde diğer hesaplardan; kasa, banka, çek, alacak senedi veya cari hesaplardan biri kullanılabilir. Örneğin, kayıtsız yapılan satış karşılığında alacak senedi alınmış olması halinde kayıt aşağıdaki şekilde olacaktır.

121 ALACAK SENETLERİ 3,894,000,000.- TL.

600 YURTİÇİ SATIŞLAR 3,300,000,000.- TL.

(4811 sayılı Kanunun 12 nci maddesi)

391 HESAPLANAN KDV 594,000,000.- TL.

Fatura düzenlenmek suretiyle bu bölümde açıklandığı şekilde kayıtlara intikal ettirilen malların daha önceki dönemlerde satıldığının tespit edilmesi halinde, geçmişe yönelik tarhiyat yapılmayacağı gibi ceza ve faiz de uygulanmayacaktır.

5 - Yeminli Mali Müşavirlerin Sorumluluğu

Tam tasdik sözleşmesi çerçevesinde daha önceki dönemlerine ilişkin rapor düzenlenmiş bulunan mükelleflerin, 4811 sayılı Kanunun 12 nci maddesi hükmünden yararlanmaları halinde, raporu düzenleyen

yeminli mali müşavirin bu işlemlerle sınırlı olarak sorumluluğu aranmayacaktır.

C - DİĞER KANUNLARIN UYGULANMASI

4811 sayılı Kanun bir af kanunu olmadığı gibi işlenmiş olan suçların takibatını önlemeye yönelik hükümler de içermemektedir. Kanunun 11 ve 12 nci maddeleri münhasıran vergi ile ilgili yükümlülüklerle ilişkindir. Bu nedenle bu bildirimler;

- 765 sayılı Türk Ceza Kanunu,

- 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun,

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu,

- 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun,

- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu,

- 4208 sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun,

ve diğer kanunlar gereği soruşturma ve inceleme başlatılması için kullanılmayacaktır. Diğer bir ifadeyle bu bilgiler soruşturma ve takibatların hareket noktası olmayacağı gibi yasal görevi gereği bu bilgilere sahip olanlar bunları Maliye Bakanlığı ve yargı organları dışında hiçbir kişi veya kuruma vermeyeceklerdir.

D - DİĞER HUSUSLAR

4811 sayılı Kanunun 11 ve 12 nci maddelerinin uygulanmasına ilişkin olarak yapılan işlem ve bildirimlerin doğruluğu Maliye Bakanlığınca incelenebilecektir.

E - KIYMETLİ MADEN VE ZİYNET EŞYASI İLE İLGİLİ DEĞERLEME FARKLARININ BEYANI

4811 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinde "1. Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri (adi, kolektif ve adi komandit şirketler dahil); esas faaliyetleri ile ilgili olarak 31.12.2002 tarihi itibarıyla işletmelerinde mevcut olup, kayıtlarında yer alan kıymetli maden (altın, platin ve gümüş) ve kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebircet ve inci) ile bunlardan yapılmış ziynet eşyasını aynı tarih itibarıyla borsa rayici, borsa rayici olmayanlarda emsal bedeli ile değerlemek suretiyle hesaplayacakları değerlendirme farklarını cins, vasıf ve miktarlarını belirten bir beyanname ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen üçüncü ayın son iş gününe kadar bağlı oldukları vergi dairelerine bildirmek kaydıyla, ilgili malların maliyet bedellerine ilave suretiyle defterlerine intikal ettirebilirler.

2. (1) numaralı fıkra hükmüne göre beyan edilecek değerlendirme farkları %2,5 oranında vergiye tabi tutulur. Bu suretle tahakkuk ettirilen vergi, beyanname verme süresi içinde ödenir. Ödenen bu vergiler, gelir ve kurumlar vergisinden mahsup edilemez, gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilmez.

Bilanço esasına göre defter tutan mükellefler, bu Kanun hükümleri uyarınca değerledikleri emtiaya ilişkin değerlendirme

farkları karşılığında pasifte özel bir karşılık hesabı açarlar. Bu hesapta izlenen karşılık, ortaklara dağıtılması veya işletmenin tasfiye edilmesi halinde sermayenin unsuru sayılır ve vergilendirilmez. İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ise söz konusu değerleme farklarını defterlerinin gider kısmına satın alınan mal olarak kaydederler." hükmü yer almaktadır.

1 - Kapsam

Kanunun bu maddesi hükmünden, esas faaliyetleri kıymetli maden (altın, gümüş ve platin) ve kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebircet ve inci) ile bunlardan yapılmış ziynet eşyasının imali veya alım-satımı olan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri (adi, kolektif ve adi komandit şirketler dahil) yararlanabileceklerdir. Bu mükelleflerin madde hükmünden yararlanabilmeleri için belirtilen kıymetli maden ve kıymetli taşların 31/12/2002 tarihinde işletmelerinde fiilen mevcut olması ve kayıtlarında bunlara yer verilmiş olması şarttır.

2 - Başvuru Süresi ve Şekli

Maddenin konusuna giren emtiaya sahip bulunan mükellefler, 31/12/2002 tarihi itibarıyla bunları borsa rayici ile borsa rayici olmayanları da emsal bedeli ile değerlemek suretiyle hesaplayacakları değerleme farklarını cins, vasf ve miktarını belirten ve ekte örneği yer alan (EK: 13) bir beyanname ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği ayı izleyen üçüncü ayın son iş günü olan 30 Mayıs 2003 tarihine kadar bağlı oldukları vergi dairelerine bildirmek zorundadırlar.

Ancak, adi ortaklıklar, kolektif şirketler ve adi komandit şirketlere ilişkin beyannameler, ortaklar tarafından müştereken imzalanmak suretiyle ortaklıkların katma değer vergisi yönünden bağlı oldukları vergi dairelerine verilecektir.

3 - Vergileme ve Ödeme Süresi

Kanunun kapsamında olan ve madde hükümlerinden yararlanmak isteyen mükellefler, 31/12/2002 tarihinde fiilen işletmelerinde bulunan ve kayıtlarında da yer verilmiş olan kıymetli maden (altın, gümüş ve platin) ve kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebircet ve inci) ile bunlardan yapılmış ziynet eşyasını borsa rayici, borsa rayicinin olmaması halinde emsal bedeli ile değerlemeleri sonucunda, kayıtlı değeri ile değerleme sonucu erişilen değer arasındaki değerleme farkı üzerinden %2,5 oranında vergi ödemek zorundadırlar. Bu verginin beyanname verme süresi içinde ödenmesi gerekmektedir.

Öte yandan, süresinde ödenmeyen vergiler, 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilecektir. Bu nedenle tahakkuk eden vergilerin süresinde ödenmemesi madde hükmünden yararlanılmasına engel teşkil etmeyecektir.

4 - Beyan Edilen Değerleme Farklarının Kayıtlara Geçirilmesi

Bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerin, bu Kanun hükümlerine göre değerledikleri emtialara ilişkin ortaya

çıkışmış olan değerleme farkları karşılığında bilançonun pasifinde bir karşılık hesabı açmaları gerekmektedir.

Bilançonun pasif kısmında açılan hesapta takibi yapılan bu karşılık, ortaklara dağıtılması veya işletmenin tasfiye edilmesi halinde sermayenin bir unsuru sayılacak ve vergiye tabi tutulmayacaktır.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin, yapmış oldukları değerleme sonucunda ortaya çıkan değerleme farklarını, işletme defterlerinin gider kısmına, satın alınan mal olarak kaydetmeleri gerekecektir.

Mükelleflerin beyanname ile bildirmiş oldukları değerleme farklarını genel esaslar çerçevesinde defterlerine kaydetmeleri gerekmektedir.

5 - Diğer Hususlar

a) Değerleme farkları üzerinden alınan %2,5 oranındaki vergi, gelir ve kurumlar vergisinden mahsup edilemez; gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak değerlendirilemez.

b) Madde hükümlerinden yararlanılarak borsa rayici esas alınmak suretiyle yapılacak beyanlarda, 31/12/2002 tarihi itibarıyla İstanbul Altın Borsasında uygulanmakta olan borsa rayici esas alınacaktır.

c) Mükelleflerin beyan etmiş oldukları değerleme farklarını, idarenin inceleme hakkı saklıdır.

d) Değerleme farklarının beyanında kullanılan beyannameler üzerinden de diğer beyannameler üzerinden alınan vergi ve payların alınması gerektiği tabiidir.

VIII - UYGULANMAYACAK HÜKÜMLER

Kanunun 14 üncü maddesinde "1. Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinde sayılan fiilleri 31.08.2002 tarihinden önce işleyenler hakkında Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunulmaz, soruşturma aşamasında olanlar için takibat yapılmaz, açılmış bulunan kamu davaları ortadan kaldırılır ve kesinleşmiş mahkumiyet kararları infaz edilmez.

2. Anılan Kanunun 359 uncu maddesinin (b) fıkrasının (1) numaralı bendindeki "Defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sahifelerini yok ederek yerine başka yapraklar koyanlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler", (2) numaralı bendindeki "belgeleri sahte olarak basanlar" hakkında (1) numaralı fıkra hükümleri uygulanmaz ve bahsi geçenler bu Kanunun 7, 8 ve 9 uncu madde hükümlerinden yararlanamaz.

3. İşlenen kaçakçılık suçlarından dolayı vergi ziyanına sebebiyet verildiği hallerde, (1) numaralı fıkra hükümlerinden yararlanabilmesi için; salınan vergi ve kesilen cezalar ile gecikme faizi ve zamlarının, bu Kanunun yürürlüğünden önce ya da bu Kanun hükümlerinden yararlanılmak suretiyle öngörülen süre ve tutarda tamamen ödenmiş olması ve bunlara karşı idari yargı yerlerinde dava

açılmaması veya açılan davalardan vazgeçilmesi şarttır." Hükümü yer almaktadır.

A - KAPSAM

Bu madde ile kaçakçılık suçlarına ilişkin cezaların uygulanmayacağı haller düzenlenmiştir. Kaçakçılık suçları ve bu suçlar için hükmolunacak hapis cezaları Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinde, fiillerin nitelikleri göz önüne alınarak, bir kısmı için hapis diğer kısmı için de ağır hapis cezası olarak öngörülmüştür.

Buna göre, Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinin (b) fıkrasında sayılan;

- defter, kayıt ve belgeleri yok etmek veya defter sayfelerinin yok edilerek yerine başka yapraklar koymak veya hiç yaprak koymamak,

- belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenlemek,

- belgeleri sahte olarak basmak,

fiilleri, ağır hapis cezası uygulanacak suçlar kapsamında sayıldığından, bu fiilleri işleyenler, Kanunun 14 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca maddenin kapsamı dışında bırakılmıştır. Ayrıca bu maddenin kapsamı dışında kalanlar, Kanunun matrah/vergi artırımı hükümlerinden de yararlanamayacaktır. Bu hükmün uygulanmasında, vergi inceleme elemanı raporu ile yapılan tespitler dikkate alınacaktır.

Yukarıda sayılan fiillerin dışında kalan kaçakçılık fiillerini 31/08/2002 tarihinden önce işleyen mükelleflerden, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, haklarında cumhuriyet savcılıklarına suç duyurusunda bulunulmamış olanlar için suç duyurusunda bulunulmayacak, savcılıklara intikal ettirilmiş olup soruşturma aşamasında bulunanlar için takibat yapılmayacak, savcılıklar tarafından ceza mahkemelerinde kamu davası açılmış olanlar için de bu davalar ortadan kaldırılacaktır. Açılan bu davalar sonucu ceza mahkemelerince verilen mahkumiyet kararlarından kesinleşmiş olanlar infaz edilmeyecektir.

Ancak, bu madde kapsamına giren kaçakçılık fiilleri nedeniyle vergi ziyana da sebebiyet verilmiş ise mükelleflerin maddenin (1) numaralı fıkrası hükümlerinden yararlanabilmeleri; adlarına salınan vergi ve kesilen cezalar ile gecikme faizi ve gecikme zamlarının, bu Kanunun yürürlüğe girdiği

27/2/2003 tarihinden önce ya da bu Kanun hükümlerinden yararlanılmak suretiyle öngörülen süre ve tutarda tamamen ödenmiş olmasına bağlı bulunmaktadır. Bu ödemelere ilişkin ödeme belgelerinin ilgili yargı mercilerine ibraz edilmesi şarttır. Ödemelerin taksitle yapılması halinde tüm taksitleri gösteren ödeme belgelerinin aranılacağı tabiidir. Bununla birlikte, Kanunla öngörülen son taksit ödeme süresini beklemeden, bu hükümden yararlanılmak istenilmesi halinde bu Kanuna göre taksitle ödenecek borcun tamamını karşılayacak değerde 6183 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine göre banka teminat mektubu veya Hazine tahvil ve bonosunun verilmesi şarttır.

Diğer taraftan, 31/08/2002 tarihinden önce işlenen ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla devam eden incelemelerle tespit edilen madde kapsamına dahil kaçakçılık suçları için Kanunun 5 inci maddesinden yararlanılması halinde bu hüküm uygulanacaktır.

B - BAŞVURU SÜRESİ VE ŞEKLİ

Kanunun 14 üncü maddesinde başvuru şekli ve süresi konusunda bir düzenleme yer almamakla beraber, Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden 14 üncü maddeden yararlanmak için başvuru süresi 31 Mart 2003 tarihi olarak belirlenmiştir.

Mükelleflerin, bu madde hükmünden yararlanabilmeleri için, yukarıda belirtilen tarihe kadar bağlı bulundukları vergi dairelerine başvurarak, ilgili yargı mercilerine verilmek üzere yaptıkları ödemelere ilişkin bilgi ve belgeleri talep etmeleri gerekmektedir.

IX - ECRİMİSİL VE BAZI ALACAKLARA İLİŞKİN HÜKÜMLER

A - ECRİMİSİLLER

4811 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasında "1. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre tahsili öngörülen ecrimisillerden, vadesi 31.08.2002 tarihinden önce olduğu halde bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş bulunanların tamamı ile bu tutara gecikme zammı yerine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin aylık oranı esas alınarak hesaplanacak tutarın, altı eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları sonuna kadar ödenmesi, dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla ecrimisillere uygulanan gecikme zamlarının tahsilinden vazgeçilir." hükmü yer almaktadır.

1 - Başvuru Süresi ve Şekli

Kanunun 15 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasında başvuru süresi konusunda bir düzenleme yer almamakla birlikte Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden ecrimisillere ilişkin hükümden yararlanmak isteyenler için başvuru süresi 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimi olarak belirlenmiştir.

Borçluların madde hükmünden yararlanmak üzere bağlı oldukları tahsil dairesine ekteki (EK: 14) örneğe uygun dilekçe ile başvurmaları, dava açmamaları, dava açılmışsa davalardan vazgeçmeleri gerekmektedir.

Ecrimisil ihbarnamesine karşı dava açmış olan borçluların madde hükmünden yararlanabilmeleri için davadan vazgeçtiklerini belirten bir dilekçe ile 31 Mart 2003 tarihine kadar ilgili tahsil dairesine başvurmaları zorunludur.

2 - Alacak Tutarının Tespiti

Kanunun 15 inci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamına, vadesi 31/08/2002 tarihine kadar (bu tarih dahil) olduğu halde Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmemiş olan ecrimisiller girmektedir.

Madde kapsamına giren ecrimisil aslını, vade tarihinden Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün her ay için belirlediği toptan eşya fiyat endeksinin (TEFE) aylık oranı esas alınarak TEFE tutarı hesaplanacaktır.

Ecrimisil aslının tamamı ile hesaplanacak TEFE tutarının maddede öngörülen sürede 6 eşit taksitte ödenmesi halinde ecrimisil aslını uygulanan gecikme zammının tamamının tahsilinden vazgeçilecektir.

Ecrimisil aslının Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kısmen ya da tamamen ödenmiş olması halinde ödenecek tutar, bu Tebliğin II-B/3 bölümündeki açıklamalara göre tespit edilecektir.

Dava konusu olan ecrimisillerde ise ödenecek ecrimisil aslının tespitinde, Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihi itibarıyla yargı merciince verilmiş olan en son karar dikkate alınacaktır. En son safhada verilmiş kararın terkin ya da bozma kararı olması halinde ödenecek tutar ilk aşamada istenilen ecrimisil tutarı olacaktır.

Bu takdirde, ilk aşamada talep edilen ecrimisile vade tarihinden Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süre için gecikme zammı yerine TEFE tutarının hesaplanacağı tabiidir.

3 - Ödeme Süresi ve Şekli

Kanunun 15 inci maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca ödenecek tutarın, 6 eşit taksitte Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim, Aralık 2003 ayları sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden ilk taksit için Şubat 2003 ayı olarak belirlenen ödeme süresi 31 Mart 2003 tarihi mesai saatine kadar uzatılmıştır.

B - BAZI ALACAKLARA İLİŞKİN HÜKÜMLER

4811 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin (2) ila (4) numaralı fıkraları ile 16 ncı maddesinde başvuru ve ödeme şartı aranılmaksızın bazı alacakların tahsilinden vazgeçilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu hükümlere ilişkin aşağıda açıklandığı şekilde işlem yapılacaktır.

1- Para Cezaları

Anılan maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca, Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ödenmesi gerektiği halde ödenmemiş bulunan, 6183 sayılı Kanun kapsamına giren ve Bakanlığımıza bağlı vergi dairelerince tahsili gereken;

- 200,000,000.- TL.'ni aşmayan trafik para cezalarının,

- 100,000,000.- TL.'ni aşmayan diğer para cezalarının,

tahsilinden vazgeçilecektir.

Madde hükmünün uygulanmasında, her bir trafik ceza tutanağı ayrı ayrı dikkate alınacaktır.

200,000,000.- TL. tutarın tespitinde, trafik para cezasının Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ödenmesi gereken tutarı dikkate alınarak alacağın tahsilinden vazgeçilip vazgeçilmeyeceği tespit edilecektir.

Diğer para cezalarında da vade tarihi itibarıyla her bir ceza ayrı ayrı dikkate alınacak, vade tarihi Kanunun yürürlük tarihinden önce olup bu tarihe kadar ödenmemiş olanlar madde kapsamında değerlendirilecektir.

2 - Yiyecek Bedelleri

15 inci maddenin (3) numaralı fıkrası uyarınca, Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla tahsil edilebilir hale geldiği halde ödenmemiş bulunan ve 2548 sayılı Kanuna göre doğan yiyecek bedelleri ve bunlara ilişkin gecikme zamlarının tahsilinden vazgeçilecektir.

3 - 6183 sayılı Kanunun 41 inci Maddesine Göre Doğan Alacaklar

4811 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin (4) numaralı fıkrasında "Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 41 inci maddesine istinaden vergi tahsilatı yetkisi verilen bankalar ile postaneler adına uygulanan gecikme zamları ile ilgili kuruluşların sorumluları adına hesaplanan %10 nispetindeki cezaların tahsilinden vazgeçilir." hükmü yer almaktadır.

Madde metninde "uygulan" ve "hesaplanan" ibarelerine yer verildiğinden, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 6183 sayılı Kanunun 41 inci maddesine göre başlanılan ve ilgisine tebliğ edilen takipler esas alınarak madde hükmü uygulanacaktır.

4 - Belli Tutarın Altındaki Alacakların Terkini

4811 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde "31.08.2002 tarihinden önce vadesi geldiği halde ödenmemiş bulunan, Devlete ait olup Maliye Bakanlığına bağlı vergi dairelerince tahsil edilen ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren her bir alacağın türü, dönemi, asılları ayrı ayrı dikkate alınmak suretiyle tutarı 10,000,000.- lirayı aşmayan asli alacakların ve tutarına bakılmaksızın bu asıllara bağlı fer'i alacakların, aslı ödenmiş fer'i alaklardan tutarı 20,000,000.- lirayı aşmayanların tahsilinden vazgeçilir." hükmü yer almaktadır.

Madde kapsamına 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre Bakanlığımız vergi dairelerince takip ve tahsil edilen tüm amme alacakları girmektedir.

Madde hükmünün uygulamasında mükelleflerin başvurusu aranılmadan, terkin işlemleri vergi dairelerince yerine getirilecektir.

Terkine esas alınacak alacağın tespitinde;

- Amme alacağının vadesinin 31/08/2002 tarihinden önce,

- Her bir tür ve dönem itibarıyla alacak aslının 10,000,000.- TL. ve daha az tutarda,

- Aslı ödenmiş alacaklara ilişkin fer'i alacakların (gecikme zammı, gecikme faizi v.b.) 20,000,000.- TL. ve daha az tutarda,

olmasına dikkat edilecektir.

Asli ve fer'i alacakların belirtilen tutarların üzerinde olmalarına rağmen 4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 27/02/2003 tarihinden önce yapılan ödemeler nedeniyle bu tarih itibarıyla maddede belirtilen tutar veya bu tutarların altında bir tutar kalmış ise bu alacaklar da terkin kapsamına alınacaktır.

X - KANUN HÜKMÜNE GÖRE YAPILACAK ÖDEMELERE İLİŞKİN ORTAK AÇIKLAMALAR

4811 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanmak isteyen mükelleflerin, maddeler itibarıyla Kanun hükümlerine göre başvuru süreleri ve şekilleri ile ödeme süreleri ve şekilleri Tebliğin ilgili bölümlerinde açıklanmıştır. Uygulama kolaylığı sağlamak amacıyla Kanun hükmüne göre yapılacak ödemelerin süresi ve şekli madde numaraları itibarıyla ekli tabloda (EK: 15) belirtilmiştir.

Tebliğin ilgili bölümlerinde de açıklandığı üzere, Kanunda ilk taksit için Şubat/2003 ayı olarak belirlenen ödeme süresi 21 inci maddenin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden 31 Mart 2003 tarihi mesai saati bitimine kadar uzatılmıştır.

Mükelleflerin Kanun kapsamında ödemeleri gereken taksit tutarlarını bir defada ödeyebilecekleri tabiidir.

Taksit ödeme süresinin son günü resmi tatile rastladığı takdirde, ödeme süresi resmi tatili takip eden ilk iş gününün mesai saati bitiminde sona erecektir.

Kanun hükümlerinden yararlanılarak ödenen alacaklar için Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra gecikme zammı veya TEFE tutarı hesaplanmayacaktır. Ödemeler, vergi dairelerinin yanı sıra Bakanlığımıza vergi tahsil yetkisi verilen bankalara da yapılabilecektir.

XI - KAMU KURULUŞLARININ TAKSİTLERİ

4811 sayılı Kanunun 17 nci maddesinde; "1. Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlar dahil 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ile büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bunlara ait tüzel kişiler veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşlar, bu Kanun hükümlerine göre ödeyecekleri tutarları ilk taksit Haziran 2003 ayından başlamak üzere otuzaltı ayda otuzaltı eşit taksitte öderler.

2. Büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bunlara ait tüzel kişilerin veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşların bu Kanuna göre ödeyecekleri taksit tutarları, 02.02.1981 tarihli ve 2380 sayılı, 27.06.1984 tarihli ve 3030 sayılı kanunlar uyarınca kendilerine verilen payların, anılan Kanunlar çerçevesinde Maliye Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine olan borçlarına karşılık ayrılan kısımlarından, ilgisine göre Maliye Bakanlığı

veya İller Bankası tarafından kesilerek belirlenecek hesaplara nakden veya hesaben ödenir. Yapılacak kesintinin taksit tutarını karşılamaması halinde eksik kalan tutar, izleyen ilk taksit ayında mükellef tarafından faiz uygulanmaksızın nakden ödenir." hükmü yer almaktadır.

Madde hükmünden yararlanmak isteyen mükelleflerin, Kanunun 2 nci maddesi hükmüne göre yapacakları başvuru hariç, diğer maddelerden yararlanmak üzere başvurularını bu Tebliğ ile belirlenen sürelerde bağlı bulundukları vergi dairelerine yapmaları zorunludur.

Bu mükellefler için 2 nci madde hükmünden yararlanmak üzere başvuru süresinin son günü, Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden, 16 Mayıs 2003 tarihi mesai saati bitimi olarak belirlenmiştir.

4811 sayılı Kanundan yararlanmak üzere başvuruda bulunan büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bunlara ait tüzel kişilerin veya bunlara bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşların bu Kanuna göre ödeyecekleri borçları ilgili vergi dairesi tarafından tespit edilecek ve her bir taksitte ödemeleri gereken taksit tutarları, ilgisine göre İller Bankası Genel Müdürlüğüne veya Muhasebat Genel Müdürlüğüne bildirilecektir.

Maddede, kamu kuruluşlarına ait tüzel kişilerin de bu hükümden yararlanmaları öngörülmüştür. Bu hüküm uyarınca, tüzel kişiliğin sermayesine anılan idarelerin birinin ya da birden fazlasının %50 veya daha fazla oranlarda katılımıyla oluşturulan tüzel kişilikler de madde hükmünden yararlanabileceklerdir.

XII - SÜRESİNDE ÖDENMEYEN TAKSİTLER

4811 sayılı Kanunun 18 inci maddesinde "1. Bu Kanuna göre ödenmesi gereken taksitlerin ödenmemesi ya da eksik ödenmiş olması halinde, ödenmemiş olan tutarların son taksit ödeme süresi sonuna kadar; ödenmeyen ya da eksik ödenen kısmın son takside ait olması halinde ise bu tutarın son taksiti izleyen ayın sonuna kadar ödenmeyen kısım ile birlikte her ay için ayrı ayrı %10 fazlası ile ödenmesi şartıyla bu Kanun hükümlerinden yararlanılır.

2. Bu Kanun kapsamına giren alacakların (1) numaralı fıkrada belirtilen şekilde tamamen ödenmemiş olması halinde mükellefler ödedikleri tutar kadar bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar." hükmü yer almaktadır.

Buna göre, taksitlerin süresinde ödenmemesi halinde ödemede gecikilen her ay ve kesri için ayrı ayrı %10 oranında zam tahsil edilecektir. Tahsil edilen bu zam red ve iade edilmeyecektir.

4811 sayılı Kanunun "Matrah artırımına ilişkin ortak hükümler" başlıklı 10 uncu maddesinde, Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddelerine göre hesaplanan gelir, kurumlar ve katma değer vergilerinin, Kanunda belirtilen şekilde ödenmemesi halinde 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesine göre gecikme zammıyla takip ve tahsiline devam olunacağı hükme bağlanmıştır.

Madde metninde "Kanunda belirtilen şekilde ödenmemesi" ibaresi kullanıldığından, bu hüküm, Kanunun 18 inci maddesinin uygulanmasına engel teşkil etmemektedir.

Bu durumda, matrah artırımını hükümlerine göre hesaplanan vergilerin, süresinde ödenmemesi halinde, Kanunda belirtilen taksit ödeme süresi sonuna kadar (Haziran/2004, ödenmeyen kısmın son taksit olması halinde Temmuz/2004) 18 inci madde hükmü, bu süreden sonra ise 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesi hükmü tatbik edilecektir.

Kanunun 2 nci maddesinin (5) numaralı fıkrası kapsamındaki vergiler için de aynı uygulama yapılacaktır.

Kanun hükmünden yararlanmak üzere başvuruda bulunan ancak, Kanun hükümlerine göre taksitlendirilen borçlarının tamamını ödemeyen mükellefler bu Kanundan ödedikleri tutar kadar yararlanacaklardır.

Kanun hükmünden birden fazla vergi türü ve dönemi için yararlanan mükelleflerin yaptıkları ödemeler, vadesi önce gelen borçlardan başlanarak her bir dönem itibarıyla mahsup edilecektir. Yapılan ödemelerle belirtilen şekilde yapılan mahsup sonucu tamamen tahsil edilemeyen dönemlerde Kanun hükmü ihlal edilmiş sayılacak ve kısmi ödeme olan döneme ilişkin vergiler için yapılmış ödemeler kadar Kanun hükmünden yararlanılacaktır.

Yapılan ödemelerle tamamı tahsil edilen dönemlerde Kanun hükümlerinin ihlal edilmiş sayılmayacağı tabiidir.

ÖRNEK: 10 - Kadıköy Vergi Dairesi mükellefi (T), 4811 sayılı Kanun kapsamında olan kesinleşmiş tüm borçları için Kanundan yararlanma talebinde bulunmuştur.

Mükellefin Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla kapsama giren borçları şu şekildedir:

2001 Dönemine Ait Gelir Vergisi : 900,000,000.- TL.
Gelir Vergisine İlişkin Gecikme Zammı : 504,000,000.- TL.
20/04/2002 Vadeli Gelir (Stp) Vergisi : 250,000,000.- TL.
Gelir (Stp) Vergisine İlişkin Gecikme Zammı : 192,500,000.- TL.
TOPLAM : 1,846,500,000.- TL.

Vergi asıllarına vade tarihleri ile Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar gecikme zammı yerine hesaplanacak TEFE oranı ve tutarları aşağıdaki gibidir:

Gelir Vergisi I. Taksit Tutarı İçin : 300,000,000 x %26.1 = 78,300,000.- TL.
Gelir Vergisi II. Taksit Tutarı İçin : 300,000,000 x %22 = 66,000,000.- TL.
Gelir Vergisi III. Taksit Tutarı İçin : 300,000,000 x %16 = 48,000,000.- TL.
Gelir (Stp) Vergisi İçin : 250,000,000 x %27.3 = 68,250,000.- TL.

TOPLAM : 1,150,000,000.- TL.
260,550,000.- TL.

Mükellef vergi asılları ile hesaplanan TEFE tutarları toplamını 9 eşit taksitte ödeyerek 4811 sayılı Kanundan yararlanabilecektir.

Ödenecek Taksit Tutarları= (Vergi Asılları + Toplam TEFE Tutarı)/9 = (1,150,000,000 + 260,550,000)/9 = 156,727,000.- TL.

Mükellef Kanun hükmüne göre 8 taksiti süresinde ödemiş ancak, son taksit için herhangi bir ödeme yapmamıştır.

Bu durumda, mükellefin yaptığı ödemeler, vadesi ve dönemi önce gelen borçlardan başlanarak her bir dönem itibarıyla mahsup edilecektir. Yapılan ödemeler ile yukarıda belirtilen şekilde mahsup sonucu alacağın tamamen tahsil edilemediği dönemlerde Kanun hükmü ihlal edilmiş sayılacaktır. Bu takdirde kısmi ödeme olan döneme ilişkin vergiler için yapılmış ödemeler kadar Kanun hükmünden yararlanılacaktır.

Örnekte Ödenen tutar = 156,727,000 x 8 = 1,253,816,000.- TL.

Mükellefin vadesi önce gelen dönem borcu gelir vergisi olduğundan, 1,253,816,000.- TL. yapılan ödeme tutarı, ilk önce yıllık gelir vergisi ile buna isabet eden TEFE tutarı toplamına (900,000,000 + 192,300,000 =) 1,092,300,000.- TL. mahsup edilecektir. Bu şekilde yapılan mahsup sonucunda mükellef, 2001 dönemine ait gelir vergisi ve buna ilişkin gecikme zammı için Kanundan yararlanmış olacaktır.

Mahsuptan sonra kalan (1,253,816,000 - 1,092,300,000=) 161,516,000.- TL. tutar, gelir (stp) vergisi ve bu vergiye ilişkin TEFE tutarı toplamı olan 318,250,000.- TL.'nı karşılayamadığından bu dönem borcu için 4811 sayılı Kanun hükümleri ihlal edilmiş sayılacaktır.

Bu durumda, yapılan ödeme tutarı kadar Kanundan yararlanılacaktır. Ödeme tutarından vergi aslına isabet eden tutar;

Vergi aslına isabet eden tutar= (Vergi Aslı) x (Yapılan Ödemeden Kalan Tutar)

(Vergi Aslı + TEFE Tutarı)

formülü ile bulunacaktır. Buna göre;

Vergi aslına isabet eden tutar= 250,000,000 x 161,516,000
318,250,000
= 126,878,000.- TL.'dir.

Bu tutar Kanun hükümlerine göre ödenmiş sayılacak, gelir (stp) vergisinden kalan (250,000,000 - 126,878,000=) 123,122,000.- TL. borç ise vade tarihinden itibaren gecikme zammı uygulanarak tahsil edilecektir.

ÖRNEK: 11- İrmak Vergi Dairesi mükellefi (H)'nin, 1997 dönemine ait tahakkuk eden Gelir Vergisi 360,000,000.- TL.'dir. Mükellef ilk taksitini 15/05/1998 tarihinde ödemiş, bu tarihten sonra borca karşılık herhangi bir ödeme yapmamıştır. (H), 4811 sayılı Kanundan yararlanmak için anılan vergi dairesine başvuruda bulunmuş, vergi dairesi mükellefin borçlarını aşağıdaki şekilde tespit etmiştir.

Gelir Vergisi I. Taksitinin Kesinleşen Gecikme Zammı: 36,000,000.- TL.

Gelir Vergisi II. Taksiti : 120,000,000.- TL.

Gelir Vergisi II. Taksitinin Gecikme Zammı : 603,600,000.- TL.

Gelir Vergisi III. Taksiti : 120,000,000.- TL.

Gelir Vergisi III. Taksitinin Gecikme Zammı : 556,800,000.- TL.

Gecikme zammı yerine hesaplanacak TEFE tutarları şu şekilde olacaktır.

I. Taksite ilişkin TEFE Tutarı : $120,000,000 \times \%8 = 9,600,000$.- TL.

II. Taksite ilişkin TEFE Tutarı : $120,000,000 \times \%199.3 = 239,160,000$.- TL.

III. Taksite ilişkin TEFE Tutarı: $120,000,000 \times \%192.8 = 231,360,000$.- TL.

Mükellefin 4811 sayılı Kanundan yararlanmak için vergi aslıyla birlikte ödeyeceği toplam tutar: 240,000,000 + 480,120,000= 720,120,000.- TL.'dir.

Ödenecek taksit tutarları ise $(720,120,000/9=)$ 80,013,000.- TL.'dir.

Mükellef, 7 taksitini Kanunda belirtilen sürede ödemiştir. Ancak 8 ve 9 uncu taksitler için bir ödeme yapmamıştır.

Buna göre, ödenen toplam tutar, $80,013,000 \times 7 = 560,091,000$.- TL. olup; bu tutardan öncelikle mükellefin kesinleşmiş 36,000,000.- TL. Gecikme Zammına karşılık hesaplanan TEFE tutarı 9,600,000.- TL., daha sonra Gelir Vergisi II. taksit tutarıyla buna ilişkin TEFE tutarı olan $(120,000,000 + 239,160,000=)$ 359,160,000.- TL. mahsup edilecektir.

Yapılan ödemedan geriye kalan $(560,091,000 - (9,600,000 + 359,160,000)=)$ 191,331,000.- TL., gelir vergisi III. taksit tutarı ile TEFE tutarını karşılamamaktadır. Bu durumda, 191,331,000.- TL. içindeki vergi aslı tutarını hesaplamak için;

Ödemelerden Kalan Tutar x Vergi Aslı Tutarı

Ödenmesi Gereken Taksit Tutarları Toplamı (Mahsup Edilen Tutar Hariç) formülü kullanılacaktır.

Buna göre; $191,331,000 \times 120,000,000$

351,360,000

= 65,345,000.- TL. Gelir Vergisi III. taksite isabet eden tutar olup, mükellef 4811 sayılı Kanundan bu tutar için yararlanabilecektir.

Mükelleften tahsili gereken tutar ise şu şekilde bulunacaktır.

Tahsili Gereken Tutar= Vergi Aslı - Mükellefin Kanun Gereğince Yararlandığı Tutar

Buna göre, mükelleften tahsili gereken tutar $(120,000,000 - 65,345,000=)$ 54,655,000.- TL. olup, bu borç, vade tarihinden itibaren gecikme zammı hesaplanarak tahsil edilecektir.

ÖRNEK: 12 - Setbaşı Vergi Dairesi mükellefi (S) 25/1/1998 vadeli 300,000,000.- TL. Katma Değer Vergisi borcunu 15/07/1998 tarihinde vergi dairesine ödemiş, gecikme zammı için herhangi bir ödeme yapmamıştır. Mükellefin kesinleşen gecikme zammı borcu 270,000,000.- TL.'dir.

Mükellefin Kanundan yararlanmak için süresinde vergi dairesine başvurması halinde, gecikme zammı borcuna karşılık TEFE tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

TEFE Tutarı= Vergi Aslı x TEFE Oranı(*)

TEFE Tutarı= $300,000,000 \times \%24$

TEFE Tutarı= 72,000,000.- TL.'dir.

(*) Vergi aslının vade tarihinden, ödeme tarihine kadar geçen süre için Mükellefin ödeyeceği aylık taksit tutarı $(72,000,000/9 =)$ 8,000,000.- TL.'dir. Mükellef 3 taksiti süresinde ödemiş, diğer taksitleri için bir ödeme yapmamıştır.

Bu mükellef ödediği tutar kadar Kanun hükümlerinden yararlanabilecektir. Bunun için;

Toplam Gecikme Zammı Tutarı x Ödediği Taksit Tutarları Toplamı

Hesaplanan Toplam TEFE Tutarı

Formülü kullanılacak ve $270,000,000 \times 24,000,000 = 72,000,000$

90,000,000.- TL. gecikme zammının tahsilinden vazgeçilecektir.

Kalan $270,000,000 - 90,000,000 = 180,000,000$.- TL. gecikme zammının ise takip ve tahsiline devam edilecektir.

ÖRNEK: 13 - Bu Tebliğin 2 numaralı örneğinde yer alan mükellefin Kanuna göre belirlenen 7 taksiti süresinde ödediğini, kalan 2 taksiti ödemediğini varsaydığımızda bu mükellefin Kanun kapsamında yararlanacağı tutar şu şekilde hesaplanacaktır.

Ödenecek Toplam Tutar: 28,585,000,000.- TL. olup $(28,585,000,000/9=)$ 3,176,111,000.- TL., bir taksitte ödenecek tutardır.

Ödenen Taksit Tutarı= $3,176,111,000 \times = 22,232,777,000$.- TL.'dir.

Mükellefin, 4811 sayılı Kanun gereğince vergi aslından yararlanacağı tutara "T" diyelim.

T= Vergi Aslı x Ödenen Taksit Tutarı

Toplam Taksit Tutarı

T= $15,000,000,000 \times 22,232,777,000$

28,585,000,000

T= 11,666,666,000.- TL. olarak hesaplanacaktır.

Vergi Aslından Tahsil Edilecek Tutar= Vergi Aslı - Kanun Hükmünden Yararlandığı

Vergi Aslı Tutarı

= 15,000,000,000 - 11,666,666,000

= 3,333,334,000.- TL. olacak, bu tutarın tahsili sırasında ayrıca vade tarihinden itibaren gecikme zammı hesaplanacaktır.

Mükellefin, 4811 sayılı Kanun gereğince gecikme faizinden yararlanacağı tutar;

Kanun Gereğince Vergi Aslından Yararlanacağı Tutar x Gecikme Faizi

Vergi Aslı

Buna göre; 11,666,666,000 x 7,650,000,000
15,000,000,000 = 5,949,999,000.- TL.'dir.

Tahsil edilecek gecikme faizi tutarı ise (7,650,000,000 - 5,949,999,000=) 1,700,001,000.- TL. olacaktır.

Mükellefin, 4811 sayılı Kanun gereğince vergi ziyai cezasından yararlanacağı tutara "Z" diyelim.

Z= Kanun Gereğince Vergi Aslından Yararlanacağı Tutar x Vergi

Ziyai Cezası

Vergi Aslı

Z= 11,666,666,000 x 19,425,000,000

15,000,000,000

Z= 15,108,332,000.- TL. olup bu tutar ve buna ilişkin gecikme zammının tahsilinden vazgeçilecektir.

Vergi ziyai cezasından tahsil edilecek tutar;

= Vergi ziyai cezası - Kanun gereğince vergi ziyai cezasından yararlanacağı tutar

= 19,425,000,000 - 15,108,332,000

= 4,316,668,000.- TL.'dir. Ayrıca tahsili gereken vergi ziyai cezasına, vade tarihinden itibaren gecikme zammı uygulanarak tahsil edileceği tabiidir.

XIII - DİĞER HUSUSLAR

1- Bu Kanun hükümlerine göre tahsil edilen tutarlar red ve iade edilmez.

2 - Bu Kanun kapsamına giren vergilere gecikme zammı ve gecikme faizi yerine TEFE tutarının uygulandığı dikkate alınarak, bu Kanun kapsamında ödenecek olan vergilere vergi mevzuatında gecikme zammı ya da gecikme faizi yerine düzenlenmiş olan "193 sayılı Kanunun Ek 4 üncü maddesinin son fıkrasına göre öngörülen yatırımların gerçekleştirilmemesi nedeniyle uygulanan tecil faizi yerine TEFE tutarı, 3065 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendine göre alınan gecikme zammının %50 fazlası yerine TEFE tutarının %50 fazlası, aynı bende göre alınan tecil faizi yerine TEFE tutarı, 4760 sayılı Kanunun 8 inci maddesine göre alınan tecil faizi yerine TEFE tutarı" uygulanacaktır.

3- Bu Kanun hükümlerine göre yazılı başvuru gereken hallerde, mükelleflerin yazılı başvurularını iadeli taahhütlü posta yolu ile yapmaları mümkün olup bu takdirde başvuru belgelerinin postaya verildiği tarih esas alınacaktır.

4- Bu Tebliğin ekleri mükelleflerce çoğaltılmak suretiyle kullanılabilir.

Tebliğ olunur.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 13 Mart 2003 - Sayı: 25047

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğler

Gemi Adamları İaşe Bedeli Tespit Kurulu Kararı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

Gemi Adamları İaşe Bedeli Tespit Kurulu Kararı

Gemi Adamları İaşe Bedeli Tespit Kurulu, Gemi Adamlarının İkamet Yerleri, Sağlık ve İaşelerine Dair Yönetmeliğin 9 uncu maddesi gereğince, İş Sağlığı ve İş Güvenliği Genel Müdürü Vedat Reha MERT Başkanlığında, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı temsilcisi N. Demet ÖZDEMİR (Hukuk Müşaviri), Sağlık Bakanlığı temsilcisi Uzman Diyetisyen Biriz ÇAKIR (TSH Genel Müdürlüğü) ve Halit ÇELİK (Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü Ankara Koord.Müd.V.), Denizcilik Müsteşarlığı temsilcisi Bahtiyar GENEL (Deniz Ulaştırması Genel Müdürlüğü Deniz İşleri Daire Başkanlığı Şube Müdürü), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından konu ile ilgili bir iş müfettişi olarak Esen SABİR (Baş İş Müfettişi), en fazla gemi adamını bulunduran en üst işçi kuruluşundan TÜRK-İŞ adına Turan UZUN (Türkiye Denizciler Sendikası Genel Başkanı), Ömer ARICI (Türkiye Denizciler Sendikası Genel Mali Sekreteri), en fazla gemi işvereni bulunduran en üst işveren kuruluşundan TISK adına Av. Hakkı KIZILOĞLU, Yaşar ÖZGÜR SOY (TÜHİS Genel Sekreter Yardımcısı), İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası Başkanlığı adına Çetin TAŞKENT'in katılımlarıyla 24 Şubat 2003 Pazartesi günü saat 13.30'da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında toplanmıştır.

Halen uygulanmakta olan ve iaşe servisi kurulmayan gemi adamlarına ödenecek 7,000,000.- (Yedimilyon) TL. iaşe bedelinin, 28/02/2002 gün ve 24681 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandığı, bu miktarın aradan geçen zaman içinde gıda maddeleri fiyatlarında meydana gelen yükselmeler karşısında günün şartlarına göre yetersiz kaldığı, iaşe bedelinin yeniden tespitinin zorunlu bulunduğu ve bunun, Yönetmeliğin 8 inci maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak yurt çapında uygulanmak üzere tespitinin faydalı olacağı konusunda görüş birliğine varıldı.

Yönetmeliğin 7 inci maddesinde "... Ödenecek bedele esas; bir gemi adamının yaptığı görevi göre alması mecburi normal günlük gıdasını sağlayacak para miktarıdır." şeklindeki hükmü gözönünde bulundurularak;

a) Devlet İstatistik Enstitüsü 2002 yılı 5 il merkezi (Antalya, İstanbul, İzmir, Ordu, Samsun) tüketici fiyatları endeksine giren maddelerden Yönetmeliğe göre besin kompozisyonu için esas alınan maddelerin 2002 yılı fiyat aritmetik ortalaması,

b) Yönetmeliğin 31 ve 32 inci maddeleri ile EK 2 ve 3 sayılı cetvellerine göre hazırlanan beslenme listesine göre 4800 kaloriyi verecek gıda kompozisyonu,

Esas alınarak bütün sahil mıntıkalarına ve göllere uygulanmak üzere beher gemi adamına verilecek günlük nakdi işe bedelinin net 9,500,000.- (Dokuzmilyonbeşyüzbin) TL. olarak tespitine oy birliği ile karar verildi.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 20 Mart 2003 - Sayı: 25054

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğler

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 313)

Maliye Bakanlığından:

Bilindiđi üzere, geçici vergi uygulamasına ilişkin olarak 08/12/2000 gün ve 24254 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 25/10/2000 gün ve 2000/1514 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 120 nci maddesinde yer alan geçici vergi dönemleri üç ay, beyan ve ödeme süreleri ise üçer aylık dönemi izleyen ikinci ayın 15 inci günü akşamı olarak belirlenmiş ve daha önceki tebliğlerimizde açıklanmıştır.

Buna göre, 2003 yılının birinci üç aylık geçici vergi döneminde uygulanacak yeniden değerlendirme oranı %8,6 (yüzde sekiz virgöl altı) olarak tespit edilmiştir.

Tebliğ olunur.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 22 Mart 2003 - Sayı: 25056

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğler

Vergi Barışı Kanunu Genel Tebliği Seri No: 2

Maliye Bakanlığından:

4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu 27/02/2003 tarih ve 25033 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve yayımlandığı tarihte yürürlüğe girmiştir. Bu Tebliğ ile Kanunun 21 inci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden Kanunun 19 uncu maddesinde bahsi geçen Gümrük Vergi ve Cezalarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

1. Kapsam

Bu Tebliğin kapsamına gümrük idaresince alınan vergi ve resimler ile 16.08.1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanuna göre alınan eğitime katkı payı ve buna bağlı gecikme zammı ve (6.) bölümde belirtilen ithal talep harcı girer.

2. Kesinleşmiş Vergi Asılları ve Bu Asla Bağlı Ceza, Faiz Ve Zamlar

4811 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin 1 inci fıkrası ile Kanunun yürürlüğe girdiği 27.02.2003 tarihine kadar gerek mülga 19.07.1972 tarihli ve 1615 sayılı Gümrük Kanunu, gerekse 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununa göre tahakkuku kesinleştiği halde tamamen ya da kısmen ödenmemiş vergilerin aslının tamamının ve bu asla bağlı olarak 1615 sayılı Gümrük Kanununun 146 ve 149 uncu, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 234 ve 238 inci maddeleri uyarınca kesilen veya kesilecek para cezalarının kanuni miktarları ile uygulanacak gecikme zammı veya faizlerin %20'sinin bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren iki ay içinde ödenmesi halinde kalan %80'inin tahsilinden vazgeçilecektir.

Bu uygulamadan yararlanabilmek için;

a) 27.02.2003 tarihi itibarıyla 1615 veya 4458 sayılı Kanun hükümlerine göre tahakkuku kesinleşmiş vergilerin bulunması,

b) Söz konusu vergilerin tamamının 28.04.2003 günü mesai saati bitimine kadar ödenmesi,

c) Vergi aslına bağlı olarak 1615 sayılı Gümrük Kanununun 146 ve 149 uncu, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 234 ve 238 inci maddeleri uyarınca kesilen veya kesilecek para cezalarının kanuni miktarları ve uygulanacak gecikme zammı veya faizlerin %20'sinin 28.04.2003 günü mesai saati bitimine kadar ödenmesi,

Gerekmektedir.

27.02.2003 tarihine kadar kesinleşmiş vergilere ilişkin olarak 1615 ve 4458 sayılı Kanunların yukarıda belirtilen maddelerine göre kesilmesi gereken cezalar da, karara bağlanıp bağlanmadığına bakılmaksızın ödeme şartının yerine getirilmesi halinde indirimden yararlanır.

3. Kesinleşmemiş Vergi Asılları ve Bu Asla Bağlı Para Cezaları

4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 27.02.2003 tarihi itibarıyla vergi yükümlülüğü doğmuş bulunan; itiraz süresi geçmemiş olan veya Kanunun yürürlük tarihinden sonra tebliğ edilip de ihtilaf yaratılmayan ve tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde ödenecek olan vergilere ilişkin para cezaları, kanuni miktarlarının %20'si oranında tahsil edilecek ve geri kalan %80'inin tahsilinden vazgeçilecektir.

Bu uygulamadan yararlanabilmek için;

a) 27.02.2003 tarihi itibarıyla 1615 veya 4458 sayılı Kanun hükümlerine göre bir vergi yükümlülüğünün doğmuş bulunması,

b) Vergi aslı ve bu asıl üzerinden alınacak para cezasının tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde ödeneceğine ilişkin bu Tebliğin ekindeki (Ek: 1) beyan ve taahhütnamenin kanuni itiraz süreleri içinde ilgili gümrük idaresine verilmesi,

c) Ödemenin beyan ve taahhüt edildiği şekilde gerçekleştirilmesi,

Gerekmektedir.

İdari veya yargısal itiraz süreleri geçirilmiş vergilere ilişkin para cezaları yukarıda açıklanan uygulamadan yararlandırılmayacaktır.

4811 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 27.02.2003 tarihinden önce bir gümrük rejimi beyanında bulunulmuş

olsa dahi bu tarihten sonra bir gümrük yükümlülüğünün doğması halinde anılan Kanun hükümleri uygulanmayacaktır.

4. İhtilaflı Vergiler ve Bu Vergilere Bağlı Ceza, Faiz ve Zamlar

Kanunun yürürlüğe girdiği 27.02.2003 tarihine kadar gerek 1615 sayılı Gümrük Kanunu, gerekse 4458 sayılı Gümrük Kanununa göre idari itiraz mercileri veya yargı organları nezdinde ihtilaflı hale gelmiş gümrük vergileri aslının ve bu asla bağlı olarak 1615 sayılı Gümrük Kanununun 146 ve 149 uncu, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 234 ve 238 inci maddeleri uyarınca kesilen veya kesilecek para cezalarının kanuni miktarları ile uygulanacak gecikme zammı veya faizlerinin %30'unun Kanunun yürürlük tarihinden itibaren iki ay içinde ihtilaftan vazgeçilmek kaydıyla ödenmesi halinde kalan %70'i tahsil edilmeyecektir.

Bu uygulamadan yararlanabilmek için;

a) 27.02.2003 tarihine kadar 1615 veya 4458 sayılı Kanunlara göre idari itiraz mercileri veya yargı organları nezdinde ihtilaflı hale gelmiş vergilerin bulunması,

b) İhtilaftan vazgeçildiğine ilişkin bu Tebliğ ekindeki (Ek: 2) beyan ve taahhütnamenin ilgili gümrük idaresine verilmesi,

c) Vergi, ceza, gecikme faizi ile gecikme zamlarının beyan ve taahhüt edildiği şekilde 28.04.2003 günü mesai saati bitimine kadar ödenmesi,

Gerekmektedir.

5. Vergi Aslına Bağlı Olmayan Para Cezaları

4811 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 27.02.2003 tarihine (bu tarih hariç) kadar 4458 sayılı Gümrük Kanunu hükümlerine aykırı olarak işlenmiş fiiller nedeniyle aynı Kanunun 235, 236, 237 ve 241 inci maddeleri uyarınca alınması gereken para cezalarının % 30'unun 28.04.2003 günü mesai saati bitimine kadar ödenmesi halinde kalan %70'i tahsil edilmeyecektir.

27.02.2003 tarihinden sonra işlenmiş fiiller nedeniyle anılan Kanun maddeleri uyarınca alınacak para cezaları 4811 sayılı Kanun kapsamına girmemektedir. 6. İthal Talep Harçları

1972 Konteynerlerle İlgili Gümrük Sözleşmesi çerçevesinde 29.07.1998 tarihinden önce yurda geçici olarak ithal edilen konteynerlerden 02.07.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (8) sayılı tarife kapsamında yer alan ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği 27.02.2003 tarihi itibarıyla ödenmemiş bulunan ithal talep harcı tahsil edilmeyecektir.

7. Diğer Hususlar

4811 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin uygulaması ile ilgili olarak tereddüde düşülen ve bu Tebliğde açıklanmayan konular hakkında Gümrük Müsteşarlığına başvurulması ve anılan Müsteşarlıktan alınacak cevaba göre işlem yapılması gerekmektedir.

Tebliğ olunur.

EK 1

...../...../2003

..... GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜNE

4811 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin 1 inci fıkrası hükmünden yararlanmak istiyorum. Tarafıma tebliğ edilmiş ve aşağıda tutarları belirtilen vergi ve bu vergiye ilişkin ceza nedeniyle herhangi bir şekilde ihtilaf yaratmaksızın, tebliğ edilen vergiler ile bu vergilere ilişkin cezaların anılan Kanun maddesine göre hesaplanmış tutarlarını tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde ödeyeceğimi beyan ve taahhüt ederim.

Gümrük Beyannamesi Tescil Tarihi ve Sayısı:

Tebliğ Edilen Vergi Türü/Tutarı :

Tebliğ Tarihi :

Para Cezası Tutarı :

Adı Soyadı ve Unvanı :

İmza :

Adres :

Ek: İmza Sirküleri

EK 2

...../...../2003

..... GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜNE

Müdürlüğünüzce tescil edilen/...../..... tarih ve sayılı Gümrük Beyannamesi kapsamı eşya ile ilgili olarak tarafıma tebliğ edilen ve tutarı aşağıda belirtilen vergi ile bu vergi üzerinden alınması gereken ceza nedeniyle Gümrük İdaresine/Vergi Mahkemesine/Bölge idare Mahkemesine/Danıştay'a yapmış olduğum itirazdan 4811 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin 2 nci fıkrası hükmünden yararlanmak amacıyla vazgeçiyorum. Söz konusu vergi ve bu vergilere ilişkin ceza, gecikme faizi veya gecikme zammı nedeniyle herhangi bir şekilde ihtilaf yaratmaksızın verginin tamamı ile ceza, faiz ve zammın anılan Kanun maddesine göre hesaplanmış tutarlarını 28.04.2003 günü mesai saati bitimine kadar ödeyeceğimi beyan ve taahhüt ederim.

Bilgi edinilmesini ve bu dilekçemin ilgili itiraz merciine/yargı organına iletilmesini arz ederim.

İhtilaf Konusu Vergi Türü/Tutarı:

Para Cezası Tutarı :

Adı Soyadı veya Unvanı :

İmza :

Adres :

Ek: İmza Sirküleri

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 27 Mart 2003 - Sayı: 25061

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun

Tebliğat Kanunu ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Kanun No. 4826

Kabul Tarihi: 19.03.2003

MADDE 1 - 11.02.1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "memurlarının kusur veya ihmali yüzünden veya" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 2 - 7201 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Aynı konutta oturan kişilere veya hizmetçiye tebligat:
Madde 16 - Kendisine tebliğ yapılacak şahıs adresinde bulunmazsa tebliğ kendisi ile aynı konutta oturan kişilere veya hizmetçilerinden birine yapılır.

MADDE 3 - 7201 sayılı Kanunun 17 nci maddesinde yer alan "birlikte oturan ailesi efradından" ibaresi "aynı konutta oturan kişilere" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4 - 7201 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci cümlesinde yer alan "hüviyeti" kelimesi "adı ve soyadı" şeklinde ve son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bu maddeye göre yapılacak tebligatlarda tebliğ, tebliğ evrakının 13, 14, 16, 17 ve 18 inci maddelerde yazılı kişilere verildiği tarihte veya ihbarname kapıya yapıştırılmışsa bu tarihten itibaren onbeş gün sonra yapılmış sayılır.

MADDE 5 - 7201 sayılı Kanunun 21 inci maddesinde yer alan "zabıta amir ve memuruna" ibaresi "zabıta amir veya memurlarına" şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Muhtar, ihtiyar heyeti azaları, zabıta amir ve memurları yukarıdaki fıkra uyarınca kendilerine teslim edilen evrakı kabule mecburdurlar.

MADDE 6 - 7201 sayılı Kanunun 22 nci maddesinde yer alan "onbeş" kelimesi "onsekiz" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 7 - 7201 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinin (8) numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

8. Tebliğ evrakı kime verilmiş ise onun imzası ile tebliğ memurunun adı, soyadı ve imzasını,

MADDE 8 - 7201 sayılı Kanunun 25 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 25/a maddesi eklenmiştir.

Siyasi temsilcilik aracılığıyla yabancı ülkedeki Türk vatandaşlarına tebligat:

MADDE 25/a- Yabancı ülkede kendisine tebliğ yapılacak kimse Türk vatandaşı olduğu takdirde tebliğ o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu aracılığıyla da yapılabilir.

Bu halde bildirimi Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu veya bunların görevlendireceği bir memur yapar.

Tebliğin konusu ile hangi merci tarafından çıkarıldığı bilgilerinin yer aldığı ve otuz gün içinde başvurulmadığı takdirde tebliğin yapılmış sayılacağı ihtarı içeren bildirim, muhataba o ülkenin mevzuatının izin verdiği yöntemle gönderilir.

Bildirim o ülkenin mevzuatına göre muhataba tebliğ edildiği belgelendirildiğinde, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurulmadığı takdirde tebligat otuzuncu günün bitiminde yapılmış sayılır. Muhatap Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurduğu takdirde tebliğ evrakını almaktan kaçınırsa bu hususta düzenlenecek tutanak tarihinde tebliğ yapılmış sayılır. Evrak bekletilmeksizin mercine iade edilir.

MADDE 9 - 7201 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bununla beraber tebliği çıkaran merci, muhatabın adresini resmi veya hususi müessesese ve dairelerden gerekli gördüklerine sorar ve zabıta vasıtasıyla tahkik ve tespit ettirir.

MADDE 10 - 7201 sayılı Kanunun 34 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Yukarıdaki fıkra gereğince yapılacak tebligatlara ilişkin giderler 5 inci maddeye göre ödenir. Verilen süreye rağmen ödenmeyen tebligat gideri dava dilekçesinin tebliğine ilişkin ise Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 409 uncu maddesi uyarınca işlem yapılır. Diğer hallerde tebligat konusu talepten vazgeçilmiş sayılır.

MADDE 11 - 7201 sayılı Kanunun 35 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Adresini değiştiren kimse yenisini bildirmediği ve yeni adres tebliğ memurunca da tespit edilemediği takdirde tebliğ olunacak evrakın bir nüshası eski adrese ait binanın kapısına asılır ve asılma tarihi, tebliğ tarihi sayılır.

Bundan sonra eski adrese çıkarılan tebliğler muhataba yapılmış sayılır.

K 7201 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "otuzbin liradan yüzbin liraya" ibaresi "bir milyar liradan üç milyar liraya" ve ikinci fıkrada yer alan "onbeş günden altı aya" ibaresi "üç aydan bir yıla" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13 - 7201 sayılı Kanunun 54 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "onbeşbin liradan ellibin liraya" ibaresi "beşyüz milyon liradan iki milyar liraya" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 14 - 7201 sayılı Kanunun 55 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "otuzbin liradan yüzbin liraya" ibaresi "bir milyar liradan üç milyar liraya"; (b) bendinde yer alan "onbeşbin liradan ellibin liraya" ibaresi "beşyüz milyon liradan iki milyar liraya"; (c) bendinde yer alan "otuzbin liradan yüzbin liraya" ibaresi "bir milyar liradan üç milyar liraya"; ikinci fıkrasında yer alan "(15) günden altı aya" ibaresi "üç aydan bir yıla" ve "(3) aydan (5) seneye" ibaresi "bir yıldan beş yıla" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 15 - 7201 sayılı Kanunun 56 ncı maddesinde yer alan "bir aydan üç aya kadar hapis ve onbin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası" ibaresi "üç aydan bir yıla kadar hapis ve beşyüz milyon liradan üç milyar liraya kadar ağır para cezası" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 16 - 7201 sayılı Kanunun 59 uncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Davetiye, basit usulü muhakeme davetiyesi, yemin davetiyesi bu zarfın içine konmadan da gönderilebilir.

MADDE 17 - 7201 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bağımsız bölümde fiilen oturan yoksa ilan tahtasına asılan tebligat örneği bağımsız bölüm sahibine yapılmış sayılır.

MADDE 18 - 7201 sayılı Kanunun 25 inci maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 19 - 7201 sayılı Tebligat Kanununda yer alan "Posta Telgraf ve Telefon İşletmesi", "Cumhuriyet Müddeiummiliği", "Hariciye Vekaleti" ve "Jandarma Umum Kumandanlığı" ibareleri sırasıyla "Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü", "Cumhuriyet Başsavcılığı", "Dışişleri Bakanlığı" ve "Jandarma Genel Komutanlığı" olarak değiştirilmiştir.

MADDE 20 - 04.04.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 316 ncı maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye dördüncü fıkra eklenmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname, hükmü temyiz etmeleri veya aleyhlerine sonuç doğurabilecek görüş içermesi halinde sanık veya müdafii ile müdahil, şahsi davacı veya vekillerine dairesince tebliğ olunur. İlgili taraf tebliğden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevap verebilir.

Üçüncü fıkra uyarınca yapılacak tebligatlar, Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre ilgililerin dava dosyasından belirlenen son adreslerine yapılmasıyla geçerli olur.

MADDE 21 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 22 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 29 Mart 2003 - Sayı: 25063

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğler

Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 248)

Maliye Bakanlığından:

Gelir veya kurumlar vergisi beyannamelerine göre hesaplanan gelir veya kurumlar vergisinden, beyannameye dahil kazançlar üzerinden daha önce tevkif yoluyla kesilen vergiler mahsup edilmekte, artan kısmı mükellefe iade edilmektedir. Bu vergilerin iadesine ilişkin işlemler 169(1), 194(2) ve 241(3) Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğlerinde yer alan usul ve esaslar çerçevesinde yürütülmektedir.

169 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin (A) bölümünün (2) ve (3) numaralı alt bölümlerinde birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerine ait istihkaklardan tevkif yoluyla kesilen vergiler ile tevkif yoluyla ödenen diğer gelir ve kurumlar vergilerinin nakden veya mahsuben iadesi konusunda açıklamalar yer almaktadır. Sözü edilen bölümlerde yer alan ve 233(4) Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde tespit edilen 2,000,000,000.- liralık tutar 15,000,000,000.- liraya yükseltmiştir.

Buna göre;

- Mahsuplar sonunda kalan ve tutarı 15,000,000,000.- lira ve daha az olan vergilerin tamamı teminat aranmaksızın ve inceleme yapılmaksızın iade edilecektir.

- 15,000,000,000.- lirayı aşan vergilerin ise 15,000,000,000.- lirası (Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerine ait istihkaklardan tevkif yoluyla kesilen vergilerde 15,000,000,000.- liranın tamamı ile fazlasının %30'u) teminat aranmaksızın ve inceleme raporu beklenmeksizin red ve iade edilecektir. Bu miktarları aşan vergilerin iadesi veya bu vergiler için verilen teminatın çözülmesi daha önce olduğu gibi yine inceleme raporuna dayanılarak yapılacaktır.

Öte yandan, söz konusu mahsup ve iadelerde 169, 194 ve 241 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğlerinde yer alan açıklamalar çerçevesinde işlem yapılacaktır.

Tebliğ olunur.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 02 Nisan 2003 - Sayı: 25067

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğler

4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Geçici Birinci Maddesinin Uygulanmasına Dair Tebliğ TRKGM: (2003/03)

Sanayi ve Ticaret Bakanlığından:

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 4822 sayılı Kanun'un Geçici 1 inci Maddesi hükmünden yararlanmak üzere, kredi verene başvuran tüketicilere, anılan madde hükmü doğrultusunda hesaplanacak yeni borç miktarı ve 12 aylık eşit taksitler halinde ödeme planı hazırlanırken aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi ve bu çerçevede;

- Tüketicilerin, kredi veren kuruma veya şubelerine yaptığı yazılı başvuruların kabul edilmesi,

- Yazılı olarak kredi veren kuruma başvuran tüketicilere, Kanuna aykırı bir biçimde peşin ödeme için taahhütname imzalatılmaması,

- Başvuru öncesinde, icra takibi aşamasında ve/veya icra takibi öncesinde dosya borcuna istinaden yapılan ödemeler için ibraname imzalatılmaması,

- Kanun'da gösterilen hesaplama tekniği ile belirlenen yeni borç miktarına, her bir taksit miktarı için ayrıca % 50 faiz işletilmemesi,

gerekmektedir.

Buna göre;

Örnek 1- 1 yıl önce temerrüde düşülmüş ve bu tarihteki anapara borcu 800,000,000 Türk lirası olan kredi kartı borcu için, yıllık % 50 faiz uygulanarak bulunacak yeni borç miktarı:

$800,000,000 + 400,000,000$ (1 yıllık % 50 faiz uygulanarak bulunan miktar)= 1,200,000,000 Türk lirası olacaktır. Bu miktarın 12 eşit taksit halindeki ödemeleri ise: $1,200,000,000/12= 100,000,000$ Türk lirası olacaktır.

Örnek 2- 2 yıl önce temerrüde düşülmüş ve bu tarihteki anapara borcu 600,000,000 Türk lirası olan kredi kartı borcu için, yıllık %50 faiz uygulanarak bulunacak yeni borç miktarı:

$600,000,000 + 600,000,000$ (2 yıllık %50 faiz uygulanarak bulunan miktar)= 1,200,000,000 Türk lirası olacaktır. Bu miktarın 12 eşit taksit halindeki ödemeleri ise: $1,200,000,000/12= 100,000,000$ Türk lirası olacaktır.

Tebliğ olunur.

R.G. 03 Nisan 2003 - Sayı: 25068

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Rekabet Kurumu Başkanlığından :

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2002-1-100 (Devralma)

Karar Sayısı : 02-56/692-280

Karar Tarihi : 19.09.2002

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : Dr. Kemal EROL, İsmet CANTÜRK, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER, Mustafa PARLAK, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfki ÜNAL

B- RAPORTÖRLER: İ. Yücel ARDIÇ, Müge ÖZERCAN

C- BİLDİRİMDE BULUNAN : - Batıçim Batı Anadolu Çimento Sanayi A.Ş.

D- TARAFLAR : - Batıçim Batı Anadolu Çimento Sanayi A.Ş. Ankara Asfaltı No:335 Bornova-İzmir

- Batisöke Söke Çimento Sanayi T.A.Ş. Ankara Asfaltı No:335 Bornova-İzmir

E- DOSYA KONUSU: Batıçim Batı Anadolu Çimento Sanayii A.Ş. (Batıçim A.Ş.)'ye ait Çavdır Çimento Öğütme ve Paketleme Tesisinin, Batisöke Söke Çimento San. T.A.Ş. (Batisöke T.A.Ş.) tarafından devralınması işlemine izin verilmesi talebi.

F- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 04.09.2002 tarih ve 3894 sayı ile giren bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 16.09.2002 tarih ve 2002-1-1QO/Öİ-02-İYA sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu 16.09.2002 tarih, REK.O.05.00.00/116 sayılı Başkanlık önergesi ile 02-56 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda; Batıçim A.Ş.'ye ait Çavdır Öğütme ve Paketleme Tesisinin Batisöke T.A.Ş. tarafından devralınmasına ilişkin bildirim, % 74,62 oranındaki hisseye sahip olan Batıçim A.Ş.'nin Batisöke T.A.Ş.'nin en büyük ortağı konumunda olması ve dolayısıyla kontrolünü elinde bulundurması sebebiyle 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında bir devralma

olmadığı, dolayısıyla 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında değerlendirilmeyeceği ifade edilmektedir.

kapsamında bir işlem olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

H - İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

İlgili devralma işlemi çerçevesinde, Batıçim A.Ş.'ye ait olan Çavdır Paketleme ve Öğütme Tesisi, arazisi ve arazisi üzerinde bulunan binalar gibi mütemmim cüzleri Batisöke T.A.Ş. tarafından satın alınacaktır.

Batisöke T.A.Ş.'nin 11.250.000.000.000 TL. tutarındaki ödenmiş sermayesinin 74.780.625.000 TL.'sını teşkil eden A grubu hisselerinin 74.280.670.000 TL.'lik kısmı Batıçim A.Ş.'ye aittir. Batisöke T.A.Ş.'nin .Anâ Sözleşmesi'ne göre, şirket yönetim kurulu üyelerinin, A grubu hisse sahiplerinin çoğunluğu tarafından belirlenecek adaylar arasından seçilmesi zorunludur. Batisöke T.A.Ş.'nin Yönetim Kurulu'nda bulunan dokuz üyeden yedisinin, aynı zamanda Batıçim A.Ş.'nin de üyesi olduğu ve A grubu hisselerinin hemen hemen tamamına Batıçim A.Ş.'nin sahip bulunduğu dikkate alındığında, Batisöke T.A.Ş.'nin Batıçim A.Ş. tarafından kontrol edildiği anlaşılmıştır.

4054 sayılı Kanun'un 3. maddesindeki teşebbüs tanımından, ekonomik faaliyetleri sırasında piyasada bağımsız karar veremeyen gerçek ve tüzel kişilerin, birbirinden ayrı hukuki kişilikleri olsa dahi, pay sahipliği ve karar alma süreçlerini etkileyebilme gücü bakımından kontrolü altında bulundukları gerçek veya tüzel kişilerle birlikte ekonomik bir bütün oluşturdukları ve tek bir teşebbüs sayılmaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede, devralma işlemini gerçekleştirecek olan, Batıçim A.Ş. ile Batisöke T.A.Ş. ayrı tüzel kişiliğe sahip şirketler olmakla birlikte, aynı ekonomik bütünlük içinde yer almaları nedeniyle 4054 sayılı Kanun açısından tek bir teşebbüs niteliğindedirler.

1997/1 sayılı Tebliğ'in "Birleşme veya Devralma Sayılan Haller" başlıklı 2. maddesinin (a) bendinde; "Bağımsız iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi" ve (b) bendinde, "Herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün malvarlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi" şeklinde ifade edilen devralma/birleşme işleminin tanımından da anlaşılabacağı üzere; işlemin taraflarının, ayrı birer teşebbüs niteliğinde olması gerekmektedir. Dolayısıyla, 4054 sayılı Kanun'un 7. ve anılan Tebliğin ilgili maddelerinde aranan, işlemin "teşebbüsler arası" yapılması şartının gerçekleşmemesi nedeniyle söz konusu devralma işleminin, 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamı dışında olduğu anlaşılmıştır.

SONUÇ

Yukarıdaki değerlendirmeler çerçevesinde; % 74,62 oranındaki hisseye sahip olan Batıçim Batı Anadolu Çimento Sanayi A.Ş.'nin, Batisöke Söke Çimento Sanayi T.A.Ş.'nin en büyük ortağı konumunda olduğu ve dolayısıyla kontrolünü elinde bulundurduğu dikkate alındığında; Batisöke T.A.Ş.'nin Batıçim A.Ş.'ye ait Öğütme ve Paketleme Tesisi'ni devralması işleminin, 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve 1997/1 sayılı Tebliğ'in 2. maddesi

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 05 Nisan 2003 - Sayı: 25070

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelik

Derneklerin Tutacakları Defter, Muhasebe Hesap Kayıtlarıyla İlgili Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik

İçişleri Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Hukuki Dayanak

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı; dernekler ve bu derneklerce oluşturulan üst kuruluşların tutacakları defterler, muhasebe hesap ve kayıtları, mali durum ve faaliyet sonuçları ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, dernekler ve bu derneklerin oluşturdukları üst kuruluşların tutacakları defter, muhasebe hesap ve kayıtları, mali durum ve faaliyet sonuçları ile ilgili usul ve esasları kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik 06/10/1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanununun, 03/08/2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun ile değişik 62 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Tutulacak Defterler ve Belgeler

Defter Tutma Esasları

Madde 4 - Dernekler işletme hesabı esasına göre defter tutarlar. Ancak, yıllık brüt gelirleri 64 Milyar TL.'yi (2002 yılı için belirlenen tutar) aşan dernekler, aşağıdaki koşulların gerçekleşmesini takip eden hesap döneminden başlayarak bilanço esasına göre defter tutarlar. Yukarıda belirtilen had her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu uyarınca Maliye Bakanlığınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanır.

Bir hesap dönemi brüt gelirleri birinci fıkrada belirtilen haddten % 20'yi aşan oranda fazla olursa, veya arka arkaya iki hesap dönemi brüt gelirleri birinci fıkrada yazılı hadde nazaran % 20'ye kadar bir fazlalık gösterirse, işletme hesabı esasından bilanço esasına geçilir.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan dernekler belirtilen hadlere bağlı kalmaksızın bilanço esasına göre defter tutabilirler.

Bilanço esasına geçen dernekler yukarıda belirtilen hadlerin altına düşüle dahi bir daha işletme hesabı esasına dönemezler.

Tutulacak Defterler

Madde 5 - İşletme Hesabı esasına tabi olan derneklerin;

- Üye kayıt defteri,
- Karar defteri,
- İşletme hesabı defteri,
- Envanter defteri,

Bilanço esasına tabi olan derneklerin ise;

- Üye kayıt defteri,
- Karar defteri,
- Yevmiye defteri,
- Büyük defter,
- Envanter defteri,

tutmaları ve bu defterlerin noterden tasdiki zorunludur.

Hesap Dönemi

Madde 6 - Derneklerde hesap dönemi bir takvim yılıdır. Hesap dönemi 1 Ocak'ta başlar ve 31 Aralık'ta sona erer. Yeni kurulan derneklerde hesap dönemi kuruluş tarihinde başlar ve 31 Aralık'ta sona erer.

Tasdik Zamanı

Madde 7 - Bu Yönetmelikte yazılı defterleri kullanacak dernekler, bunları aşağıda yazılı zamanlarda tasdik ettirmeye mecburdurlar;

- a) Öteden beri faaliyetine devam etmekte olanlar, defterin kullanılacağı yıldan önce gelen son ayda;
- b) Yeni kurulan ve sınıf değiştirenler, kurulma ve sınıf değiştirme tarihinden önce,
- c) Tasdike tabi defterlerin dolması dolayısıyla veya sair sebeplerle yıl içinde yeni defter kullanmaya mecbur olanlar, bunları kullanmaya başlamadan önce,

tasdik ettirmeye mecburdurlar.

Belgeler

Madde 8 - Dernek gelirleri Maliye Bakanlığınca basılan alındı belgesi ile toplanır. Aynı bağış ve yardımlar için de rayiç bedel üzerinden alındı belgesi düzenlenir. Alındı belgelerinde ödeme ve bağışta bulunanların kimlik bilgileri ve imzaları bulunur.

Dernek giderleri ise harcama belgesi ile yapılır. Belgelendirilmeyen giderler için Vergi Usul Kanununun 234 üncü maddesinde yer alan gider pusulasındaki asgari bilgileri bulunduracak şekilde gider makbuzu düzenlenir.

Dernek tarafından bedelsiz olarak yapılan mal ve hizmet teslimleri, derneğin yetkili organlarının kararı ile buna bağlı olarak düzenlenecek gider makbuzu ile tevsik edilir.

Saklama Süresi

Madde 9 - Defter ve belgelerin, özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere, 5 yıl süre ile saklanması zorunludur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düzenlenecek Raporlar

İşletme Hesabı Özeti

Madde 10 - İşletme hesabı esasına göre kayıt tutan dernekler EK-1'de sunulan biçimde yıl sonlarında (31 Aralık) "İşletme Hesabı Özeti" düzenlerler.

Alacak-Borç Tablosu

Madde 11 - İşletme hesabı esasına göre kayıt tutan dernekler EK-2'de sunulan biçimde yıl sonlarında (31 Aralık) "Alacak-Borç Tablosu" düzenlerler.

Bilanço Esasına Göre Raporlama

Madde 12 - Bilanço esasına göre defter tutan dernekler, muhasebe ve mali raporlarını, Maliye Bakanlığınca yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerini esas alarak düzenler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

Madde 13 - Maliye Bakanlığı ve Sayıştayın görüşü alınarak hazırlanan bu Yönetmelik, 01/01/2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14 - Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri ve Maliye Bakanları yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 10 Nisan 2003 - Sayı: 25075

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Gemiadamları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Ulaştırma Bakanlığından:

MADDE 1 - 31/07/2002 tarihli ve 24832 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gemiadamları Yönetmeliğinin 11 inci maddesinin (b) bendinin (3) nolu alt bendine aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

"Sınırlı Vardiya Zabıtlığı yeterlik belgesine sahip gemiadamlarına talepleri halinde sınavsız Yat Kaptanlığı yeterlik belgesi düzenlenir ve Sınırlı Vardiya Zabıtlığı yeterlik belgesi iptal edilmek üzere İdareye gönderilir."

MADDE 2 - Aynı Yönetmeliğin 15 inci maddesinin (a) bendinin (1) nolu alt bendinin ilk paragrafı aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve (b) bendinin (2) nolu alt bendinin üçüncü paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

"1) Daha önce Yakınyol Vardiya Zabiti yeterliğine sahip olanlar ile Telsiz Zabiti yeterliğine sahip olup da bu Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce bu yeterliği almaya hak kazananlar,"

"- 6000 KW'den küçük ana makine ile yürütülen yük gemilerinde her bölgede makine zabıtlığı;"

MADDE 3 - Aynı Yönetmeliğin 61 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Özel Yat veya Amatör Balıkçı Teknesi kullanan amatör denizciler Gemiadamları Sağlık Yönergesi hükümleri dışındadır. Amatör denizcilerin tabi olacakları sağlık raporları sürücü olur raporu düzenlemeye yetkili özel veya kamu sağlık kuruluşlarından alınacaktır. Amatör denizcilere düzenlenen sağlık raporları beş yıl geçerli olacak ve rapor düzenlenmesinde sürücü belgelerinin düzenlenmesinde esas alınan sağlık şartları geçerli olacaktır. Ancak ticari yatlarda çalışan amatör denizciler, Gemiadamları Sağlık Yönergesine göre iki yıllık sağlık raporlarını almak zorundadırlar."

MADDE 4 - Aynı Yönetmeliğin 73 üncü maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Gemiadamı, sicil limanı kaydını, sadece bir kez olmak üzere başka bir limana nakledebilir."

MADDE 5 - Aynı Yönetmeliğin Geçici 3 üncü maddesinin ilk cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte Telsiz Zabiti yeterliğine sahip olanlar, üç yıl denizde çalıştığını belgelemeleri halinde,"

Yürürlük

MADDE 6 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 7 - Bu Yönetmelik hükümlerini Denizcilik Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 11 Nisan 2003 - Sayı: 25076

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun

Ekonomik İstikrarı Sağlamak İçin Ek Vergiler Alınması Hakkında Kanun

Kanun No. 4837

Kabul Tarihi: 03.04.2003

Ek motorlu taşıtlar vergisi

MADDE 1 - 18.02.1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 5 ve 6 ncı maddelerinde yer alan (I), (II), (III) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tabi olan ve bu Kanunun yayımlandığı tarihte ilgili sicilde kayıtlı bulunan taşıtlar, bir defaya mahsus olmak üzere 2003 yılı için tahakkuk ettirilen motorlu taşıtlar vergisi tutarı kadar, ek motorlu taşıtlar vergisine tabidir.

Ek motorlu taşıtlar vergisi, bu Kanunun yayımı tarihinde tahakkuk etmiş ve tebliğ edilmiş sayılır.

Kanunun yayımı tarihinde 2003 yılı için adına motorlu taşıtlar vergisi tahakkuk etmiş olan gerçek ve tüzel kişilerden, bu taşıtlar dolayısıyla 2003 yılı için tahakkuk eden motorlu taşıtlar vergisi kadar ek motorlu taşıtlar vergisi alınır. Verginin birinci taksiti, bu Kanunun yayımını izleyen ayın sonuna kadar, ikinci taksiti ise 2003 yılının Ekim ayı sonuna kadar eşit taksitler halinde taşıtın kayıtlı olduğu yerin vergi dairesine ödenir.

Tahsil edilen vergiler üzerinden 02.02.1981 tarihli ve 2380 sayılı Kanun ile 27.06.1984 tarihli ve 3030 sayılı Kanuna göre mahalli idarelere pay verilmaz.

Ek emlak vergisi

MADDE 2 - 29.07.1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 1 ve 12 nci maddelerinde yazılı bina, arsa ve arazilerin 2003 yılı vergi matrahları üzerinden bir defaya mahsus olmak üzere ek emlak vergisi alınır.

Bina ve arazi vergisi ile ilgili muafık ve istisnalar, bu vergi bakımından da geçerlidir. 2003 yılında bina ve arazi vergisi mükellefi olanlar, bu verginin de mükellefidirler.

Bu vergi, 2003 yılı bina ve arazi vergisi matrahı üzerinden bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren Emlak Vergisi Kanununda yer alan nispetlere göre belediyelerce hesaplanır. Hesaplanan vergi, başka bir işleme gerek olmaksızın tahakkuk etmiş sayılır.

Bu Kanunun yayımı tarihine kadar emlak vergisi beyannamesi veya bildirimi verilmemiş olması halinde vergi, Emlak Vergisi Kanununun 32 nci maddesine göre belirlenecek bina ve arazi vergisi matrahı üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilir.

Tahakkuk ettirilen ek emlak vergisi, mükelleflerce 2003 yılı emlak vergisi taksit süreleri içinde belediyelere iki eşit taksitte ödenir.

Bu maddeye göre tahsil edilen ek emlak vergisinden, Emlak Vergisi Kanununun mükerrer 38 inci maddesinde belirtilen oranlarda büyükşehir belediyesine pay verilir.

Uygulanacak kanun hükümleri

MADDE 3 - Bu Kanunun 1 ve 2 nci maddesinde yer alan vergilerin tarh, tahakkuk ve tahsiline ilişkin olarak bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu ile 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu hükümleri uygulanır.

Kaldırılan hüküm

MADDE 4 - 29.07.1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun mükerrer 38 inci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 5 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 6 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 12 Nisan 2003 - Sayı: 25077

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ**Tebliğler**

Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Yakıt ve Atıklara İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (Dış Ticarete Standardizasyon: 2003/15)

Dış Ticaret Müsteşarlığından:

MADDE 1 - 27/12/2002 tarihli ve 24976 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Yakıt ve Atıklara İlişkin Dış Ticarete Standardizasyon (2003/3) sayılı Tebliğin birinci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

"Madde 1 - 08/01/1996 tarihli ve 96/7794 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı'nın 2 nci maddesinin (e) ve (g) bentlerine istinaden, Ek I ve Ek II sayılı listelerde yer alan yakıt ve atıkların ithalatında, bu yakıt ve atıkların çevrenin korunması yönünden uygunluğu, Kontrol Belgesi ile belgelenir. Bu belge, Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi, Dahilde İşleme Rejimi, Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi ve Geçici İthalat Rejimi ile öngörülen amaçlar doğrultusunda eşyanın ilgisine teslimi sırasında, ilgili gümrük idaresince aranır."

GEÇİCİ MADDE 1 - Bu Tebliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce çıkış ülkesinde ihraç amacıyla taşıma belgesi düzenlenmiş veya Gümrük Mevzuatı uyarınca gümrük idarelerine sunulmuş yakıt ve atıkların ithali, ilgili bulundukları Tebliğ hükümlerine tabidir. Ancak, bu Tebliğin lehteki hükümleri söz konusu işlemlere uygulanır.

MADDE 2 - Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 - Bu Tebliğ hükümlerini Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 17 Nisan 2003 - Sayı: 25082

YASAMA BÖLÜMÜ**Kanun**

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Kanun No. 4839

Kabul Tarihi: 03.04.2003

MADDE 1 - 08.06.1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 14 üncü maddesinin (a) fıkrasında yer alan "%15" oranı "%16" olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2 - 5434 sayılı Kanunun 40 nci maddesinin birinci fıkrası ile aynı maddenin (a), (b) ve (d) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İştirakçilerin görevleri ile ilgilerinin kesilmesini gerektiren yaş haddi 61 yaşını doldurdıkları tarihtir. 61 yaşını dolduranların açıktan veya naklen tayinleri yapılamaz. Ancak, personel kanunlarındaki yaş hadlerine ilişkin hükümler ile 43 üncü madde hükmü saklıdır.

a) 6400 ve daha yukarı ek göstergeli görevlere müşterek kararname veya Bakanlar Kurulu kararı ile atanmış olup, bu görevleri fiilen yürütmekte olanlardan görevin önem, sorumluluk ve niteliği itibarıyla hizmetine ihtiyaç duyulup görevinde kalmalarında fayda görülenlerin yaş hadleri, Bakanlar Kurulu kararı ile 65 yaşını doldurdıkları tarihi geçmemek üzere uzatılabilir.

b) Üniversite öğretim üyelerinin görevleri ile ilişkilerinin kesilmesini gerektiren yaş haddi 67 yaşını doldurdıkları tarihtir.

d) (a) bendinde belirtilen görevlere 61 yaşını, (b) bendinde belirtilen görevlere 67 yaşını ve (ç) bendinde belirtilen görevlere de hizmalarında gösterilen yaş hadlerini doldurmuş bulunanlar açıktan veya naklen tayin edilemezler.

MADDE 3 - 5434 sayılı Kanunun 102 nci maddesinde yer alan "% 5 faizi" ibaresi "kanuni faizi" olarak değiştirilmiştir.

MADDE 4 - 5434 sayılı Kanunun ek 31 inci maddesinin (d) bendinden sonra gelen ilk fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

T.C. Emekli Sandığına yazılı olarak başvurdukları tarihteki öğrenim durumu itibarıyla tabi oldukları personel kanunlarında yer alan hükümlere göre belirlenecek göreve giriş derece, kademe ve ek göstergeleri ile emekli keseneğine esas aylığın hesabına ait tüm unsurların toplamının, o tarihte yürürlükte olan katsayılarla çarpımı sonucu bulunacak tutarlar esas alınarak, yine o tarihteki kesenek ve karşılık oranlarına göre hesap edilir. Bu hüküm, bu Kanunun ek ve değişiklikleri ile diğer kanunlarla getirilen bütün borçlanmalar hakkında da uygulanır.

MADDE 5 - 26.06.1984 tarihli ve 241 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 37 nci maddesi ile yürürlüğe

giren ve 29.6.1994 tarihli ve 3520 sayılı Kanun ile 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa teselsül ettirilerek eklenen Ek 66 ncı madde yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 6 - 5434 sayılı Kanunun Geçici 139 uncu maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Bu madde uyarınca yapılacak sağlık yardımları için her ay:

1- Emekli veya malüllük aylığı alanlardan;

a) Kendileri için 120,

b) Eşleri için 90,

c) Çocuklarının her biri için 60,

d) Ana ve babalarının her biri için 90,

2- Dul aylığı alanlardan 90,

3- Yetim aylığı alanlardan 60,

Gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda sağlık katkı payı alınır. Ancak, bu katkı payı hiçbir şekilde emekli, malullük, dul ve yetim aylıklarının yüzde birini geçemez.

Bu Kanunun 64 üncü maddesi ile 03.11.1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre aylık bağlananlardan ve Vatani Hizmet Tertibinden aylık alanlardan sağlık katkı payı alınmaz.

MADDE 7 - 5434 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 213 - 40 ıncı maddenin (a) bendi kapsamında bulunan iştirakçilerden;

a) Kanunun yayımı tarihinden önce 61 yaşını dolduranlar Kanunun yayımı tarihinden itibaren,

b) Kanunun yayımını izleyen iki ay içerisinde 61 yaşını dolduranlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren,

iki ay süreyle görevlerinde kalırlar.

MADDE 8 - 5434 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 214 - Bu Kanunun getirdiği 61 yaş haddi nedeniyle bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte emekliye sevk edilenler hakkında Ek 68 inci maddenin birinci fıkrasında öngörülen iki yıllık süre aranmaz. Bunlardan 30 yıllık fiili hizmet süresini doldurmamış olanlara, bir kereye mahsus olmak üzere, bir aylık tutarında ek emekli ikramiyesi verilir.

MADDE 9 - Bu Kanunun 1 inci maddesi 15.04.2003 tarihinde, 6 ncı maddesi 01.04.2003 tarihinde, diğer maddeleri ise yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

R.G. 19 Nisan 2003 - Sayı: 25082

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu

Kanun No. 4847

Kabul Tarihi: 15.04.2003

Amaç ve Kapsam

MADDE 1 - Bu Kanunun amacı; Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek ve istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarısı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararname ve Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Komisyonun kuruluşu

MADDE 2 - Üye sayısı Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca belirlenecek Avrupa Birliği Uyum Komisyonunda; siyasi parti grupları ile bağımsızlar Meclisteki sayılarının- boş üyelikler hariç - üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilirler. Siyasi parti grupları, Türkiye - Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyelikleri için adaylarını Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyeleri arasından bildirir.

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyeleri belirlenirken İngilizce veya Fransızca'yı anlama, konuşma ve yazma düzeylerinde iyi bilen, Avrupa Birliği hukuku alanında uzman milletvekillerine öncelik tanınır.

Bu Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yasama yılıdır.

Komisyon, siyasi parti gruplarının yüzde oranlarına göre bir başkan, iki başkanvekilli, bir sözcü ve bir katip seçer. Bu seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonun, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır.

Komisyonun görevleri

MADDE 3 - Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun görevleri şunlardır:

a) Başkanlığın talebi üzerine ya da istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan kanun tasarısı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararname ve Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak,

b) Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek,

c) Her yasama yılının sonunda Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecindeki gelişmelere ve Komisyonun o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamak ve

bunu Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Hükümetin bilgisine sunmak,

d) Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek,

e) Avrupa Birliği kurumları ile diğer üye ve aday ülke eş parlamentoları ve Avrupa Birliği komisyonlarıyla ilişkileri yürütmek,

f) Avrupa Birliğine katılım konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek,

g) Avrupa Birliğine katılım konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmak.

Komisyonun yetkileri

MADDE 4 - Komisyon, görevleri ile ilgili olarak, bakanlıklardan, genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkilerine sahiptir.

Komisyon gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir. Ankara dışında ve yurt dışında da çalışabilir.

Komisyonun çalışma usul ve esasları

MADDE 5 - Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Komisyon, Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluk yönünde Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinden görüş isteyebilir.

Komisyon yıllık faaliyet ve değerlendirme raporunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu rapor, Danışma Kurulunun görüş ve önerisi ile Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir.

Komisyon raporu, Başbakanlık ve ilgili bakanlıklara Başkanlıkça gönderilir.

Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak, yurt içi ve yurt dışı görevlendirmelere ait giderler, Komisyonun kararı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının onayı ile 6245 sayılı Harcırak Kanunu hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinden karşılanır.

Uygulanacak İhtüzük

MADDE 6 - Avrupa Birliği Uyum Komisyonu çalışmalarında, bu Kanunda açıklık olmayan hallerde Türkiye Büyük Millet Meclisi İhtüzüğü hükümleri uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisi İhtüzüğü gereğince komisyonlar üzerinde haiz olduğu denetleme yetkisi bu Komisyon için de geçerlidir.

GEÇİCİ MADDE 1 - Siyasi parti grupları; Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyeliklerine yapılacak ilk seçimler için adaylarını, Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyeleri de dahil olacak şekilde bildirirler.

Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun 22 nci dönemde ikinci devre için yapılacak üye seçimleri diğer komisyonlarla birlikte yapılır.

Yürürlük

MADDE 7 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 8 - Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ EĞİTİMLERİ

OHSAS 18001 HAKKINDA ÖZET BİLGİ

EĞİTİM SEMİNERİ RESİMLERİ

TEŞEKKÜR MESAJLARI

BASINDA EĞİTİMLERİMİZ

Çimento İşveren Dergisi
Özel Eki
Mayıs 2003, Cilt 17, Sayı 3

OHSAS 18001

Serdar ŞARDAN

ÇMİS Araştırma Uzmanı

AB'ye entegrasyon sürecinde ve özellikle Türkiye'de ihracat yapmaya yönelik faaliyet gösteren işletmelerin son 10 yıl içerisinde ülkemiz literatürüne kazandırmış olduğu "**müşteri memnuniyeti**" kavramı başta Japonya, ABD gibi ülkelerde II. Dünya Savaşı'nın ardından gündeme gelen ve 1940'lı yılların sonundan itibaren kurulmaya başlayan uluslararası kuruluşlar (IMF, Dünya Bankası gibi iktisadi kuruluşlar ile BM ve GATT)' ile temelleri atılmaya başlanan küreselleşme hareketi ile birlikte ön plana çıkmış olup, peşinden işletmeleri bu olguyu gerçekleştirme yolunda çeşitli adımlar atmaya mecbur kılmıştır.

Bu adımlardan bir tanesi olan ISO 9000 serileri ile üretim sonucunda elde edilen tüm ürünlerin aynı kaliteye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yani sektörümüzde, örneğin çimento fabrikasında üretilen 100. çimento torbasındaki çimento ile 10.000. çimento torbasındaki çimentonun aynı kalitede olduğu ISO 9000 serileri belgesi ile kanıtlanmaktadır. ISO 14000 serileri ile, işletme üretim yaparken çevreye zarar vermediğini, çevreyi kirletmediğini taahhüt etmektedirler. Çevre dostu olan ve teknolojilerini çevreye zarar vermeyecek şekilde geliştiren işletmeler hem ulusal hem de uluslararası bazda rekabet avantajı yakalamaktadırlar.² Bir diğer standart olan SA 8000 ile, yapılan üretimde hiç çocuk işçi çalıştırılmadığı, çalışanların en az asgari ücretle çalıştırıldığı ve sigortalı olduğu, çalışanların sendika kurma ve toplu pazarlık haklarına müdahale edilmediği, işyerinde sağlık ve güvenliğe dikkat edildiği ve gerekli önlemlerin alındığı, çalışanlar arasında cinsiyet, ırk, din ve dil ayrımı yapılmadığı vb. sosyal şartların yerine getirildiği belirtilmektedir.³ Çalışma hayatını yakından ilgilendiren diğer bir olgu olan OHSAS 18001 (Occupational Health and Safety Assessment Series) ile de, işletmede üretim yapılırken işçilere zarar verilmediği, sağlıklarının korunduğu taahhüt edilmektedir.

Türkiye'de faaliyet gösteren sanayi işletmelerin ileride ortaya çıkabilecek olası bir AB üyeliği ile birlik içinde ticaret ve ihracat yaparken işletmelerin rekabet edebilirliklerini koruyabilmeleri için tüm bu bahsedilen standartların belgelerine sahip olmaları zorunlu bir hal alacaktır.

Yapılan çeşitli araştırmalara göre Dünya'da her yıl 250 milyon iş kazası ve 160 milyon meslek hastalığı vakası ortaya çıkmakta, bu olaylar neticesinde ortalama 335.000 kişi hayatını kaybetmekte ve Dünya Gayri Safi Milli Hasılasının % 4'ü bu olaylardan dolayı yok olmaktadır.⁴

Sosyal Sigortalar Kurumu istatistiklerine göre, 2001 yılında Türkiye genelinde 72.367 iş kazası meydana gelmiş, bunun sonucunda 1008 kişi ölmüş, 2118 kişi sürekli iş göremez hale gelmiştir. Ancak yıllar itibariyle incelendiğinde, 1997 yılından itibaren 2001 yılına gelindiğinde sigortalı sayısı artmasına rağmen meydana gelen iş kazaları sayılarında bir azalma yaşanmaktadır.⁵

1 DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Dünyada Küreselleşme ve Bölgesel Bütünleşmeler, Ankara, 1995, s.1-2

2 KASAP Gülay Coşkun, "İşletmelerde Kalite, Çevre ve İş Güvenliği Entegre Sistemleri", <http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/5/gulay1/gulay.html>

3 AYDEMİR Muzaffer, "Sosyal Sorumluluk 8000 (Social Accountability 8000) Standardı", <http://www.sbe.deu.edu.tr/SBEWEB/dergi/dergi03/sa%208000.htm>

4 <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/oshworld/xvwc/intro/tsld002.htm>

5 SSK İstatistik Yıllığı 2001, SSK, Ankara, s.63-75

Kazalar sonucu gerçekleştirilen araştırmalara göre; gerçekleşen iş kazalarının, çalışanların iş güvenliği kontrol yöntemlerini doğru bir şekilde uygulamaları ile % 70'inin önlenebileceği belirlenmiştir.

Çalışma hayatını, üretkenliği ve bunlara bağlı olarak işletmelerin kârlılıklarını etkileyen bu tip olaylara önlem almak için, öncelikle mevcut durumun analizi yapılarak risklerin tespit edildiği, bu riskleri yok etmek için yasal yönetmelik, mevzuat ve kanunlara entegre programların oluşturulduğu ve uygulandığı, bütün çalışmaların belli bir sistematik içerisinde dokümanite edildiği ve ilgilenenlere duyurulduğu, bu yürütülmekte olan çalışmaların izlenip denetlendiği bir takım yönetim sistemleri uygulanmaktadır. Bu sistemlere **İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri** denilmektedir. Bu sistemlerin uygulandığı işletmelerde zamanla iş kazalarında bir azalış olduğu gözle görülür bir gerçektir.

OHSAS 18001 ise, kuruluşların bu sisteme olan ihtiyacına yönelik olarak, kuruluşlarda oluşturulan İSİG Yönetim Sisteminin düzgün bir şekilde işlediğini belgelendirmek amacıyla, aynı zamanda Kalite ve Çevre Yönetim Sistemleri ile olan uyumu da göz önünde bulundurularak önleyici yaklaşım felsefesini yerleştirmek amacıyla İngiliz Standartları Enstitüsü (BSI) tarafından hazırlanmıştır.⁶

I- İÇERİĞİ VE TARİHÇESİ

Occupational Health and Safety Assessment Series-İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Değerlendirme Serileri, yani OHSAS 18001 ve OHSAS 18002, yukarıda da belirttiğimiz üzere İngiliz Standartları Enstitüsü (BSI) tarafından yönetim sistemlerinin doğru ve yanlış taraflarını ortaya koyabilecek, ifade edilebilir bir işçi sağlığı ve iş güvenliği sistem standardı hakkındaki ivedi isteklere cevaben ve kuruluşların kalite, çevre ve iş güvenliği sistemlerini beraberce ahenkli bir şekilde uygulanabilir hale getirmek için, ISO 9001 Kalite ve ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Standartları ile uyumlu olarak geliştirilmiştir.⁷

1993 yılında İngiliz Standartları Enstitüsü tarafından OHSAS'ın temelini oluşturan, BS 8750 tarifnamesi geliştirilmeye başlanmıştır. 1996 yılında BS 8800 kılavuzu yayınlanmış, 1996 yılında ISO İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Yönetim Sistemi çalışmaları başlatılmıştır. 1999 yılında İSİG çalışması hakkındaki ISO/TMB (Technical Management Board) Kararları alınmıştır. 1999 yılı Nisan ayında OHSAS 18001 yayınlanmış, Kasım 1999'da da OHSAS'ın kuruluşlarda nasıl uygulanacağını belirtmek üzere OHSAS 18002 yayınlanmıştır.⁸

II- NİTELİKLERİ

OHSAS evrensel bir standart olduğundan dolayı, dünyanın her köşesinde herhangi bir sektör veya işkolu ayrımı yapmaksızın her işletmede uygulanabilir. İşletmelerde karşılaşılabilecek her türlü iş kazası riskine karşı önceden tahmin edilebilen önleyici bir yaklaşım içerir. Kısaca riskin ortaya çıkmasını beklemeden, o riski kaynağında önleyici bir mentalite içerisinde olmayı gerektirir. Sistemin uygulandığı kuruluşun yönetimi, kuruluşun yapısına, coğrafi konumuna, pazardaki payına, çalışanlarının eğitim durumuna, faaliyet gösterilen sektörün yapısına uygun olan her türlü yöntemi seçebilir. Fakat seçilen yöntemin her

⁶ Guide to Occupational Health and Safety Management Systems, BSI, 1996, s.6

⁷ Guide to Occupational Health and Safety Management Systems, BSI, 1996, s.6-7

⁸ Occupational Health and Safety Management Systems - Guidelines for the implementation of OHSAS 18001, BSI, 2000, s.1

zaman için iyileştirmeye açık olması ve devamlı performans gelişimine yatkın olması gerekmektedir. Çeşitli dönemler için periyodik veya periyodik olmayan dokümente edilmiş yönetim kontrollerini içerir. En önemlisi, bu belgeye sahip olmak yasal sorumlulukların yerine getirildiği anlamını taşımamaktadır.

İSİG Yönetim Sistemi ve OHSAS 18001 belgesi; çalışanları, taşeronları, orta-üst düzey yöneticileri, misafirleri/ziyaretçileri, yerel otoriteleri ve de hissedarları kapsamakta bu grupları ilgilendirmektedir.⁹

III- AŞAMALARI¹⁰

OHSAS 18001, İSİG yönetim sistemlerinde üzerinde özellikle durulması gereken önemli noktaları tanımlamakta ve yapılan bu tanımlamaları ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi'nin yapısıyla entegre bir şekilde ortaya koymaktadır. Diğer Yönetim Sistemlerinde olduğu gibi OHSAS'da da çeşitli aşamalardan geçilmektedir.

1. İSİG POLİTİKASI

Organizasyonun, üst yönetim tarafından kabul edilmiş ve onaylanmış, İSİG konusundaki mevzuata aykırı hareket etmeyeceğini ve bu konudaki hedefleri ve İSİG performansını yükseltme taahhüdünü açıkça ortaya koyan bir İSİG Politikası olmalıdır. Politika, yasalara ve diğer düzenlemelere uygun, güncel olmalıdır. Bu itibarla gerektiği hallerde revize edilmeli ve tüm taraflara ve ilgililere duyurulmalı, açık ve net olmalıdır. Ayrıca, çalışanlar tarafından sistemin işletilmesi için katkılarının beklendiği belirtilmeli ve gerektiği hallerde yapılan bu katkıların her zaman göz önüne alınacağı taahhüt edilmelidir.

2. PLANLAMA, ORGANİZASYON VE RİSK DEĞERLENDİRMESİ

A) Risk Değerlendirme

Tehlikelerin tanımlanması, risklerin değerlendirilmesi ve kontrol altına alınması ve gerekli kontrol ölçümlerinin uygulanması için uygun prosedürler oluşturulmalı, ayrıca bunların güncelliği ve sürekliliği sağlanmalıdır. Risk Yönetim projesi, tehlikeler sonucu ortaya çıkan risklerin değerlendirilmesinde ve bu kontrol önlemlerinin etkili ve yeni tehlikelere yol açmamasını sağlamak için gerekli yapısal sistemi oluşturmaktır. Risk yönetimi geniş uygulama alanına sahiptir.

ILO Yönetim Kurulu'nun 244. toplantısında alınan karar uyarınca hazırlanan raporda risk, **"Belli bir dönemde veya koşullar altında istenmeyen olayın ortaya çıkma olasılığı, bu çevre koşullarına göre sıklık (belli zaman birimi içindeki olay sayısını) olasılığı (belli bir ön oluşuma bağlı olarak ortaya çıkma ihtimali)"** olarak ifade edilirken, risk yönetimi; **"Bir kuruluş içerisinde iş güvenliği önlemlerini iyileştirme ve sürdürmeyi başaracak tüm girişimler"** olarak tanımlanmaktadır.¹¹

B) Kanuni Şartlar ve Diğer Gereklilikler

Organizasyon, kendisi için uyulması zorunlu olan şartları (kişisel koruyucu kullanma, ölçümler yapma, kanuni olarak çalıştırma veya çalıştırmama, çevre yasalarına uyma) ve diğer İSİG gerekliliklerini tanımlamak, yazılı hale getirmek ve daha sonra bunları uygulamaya koyma yolunda uygun bir prosedür oluşturmalı, uygulanır hale getirmeli ve bu prosedürün işleyişine gerekli müdahaleleri gerçekleştirerek sürekliliğini sağlamalıdır.

C) Hedefler

Organizasyon, her yönetim sisteminde olduğu gibi başarıya odaklı organizasyonun her kademesine yönelik dokümente edilmiş İSİG hedefleri belirlemeli, uygulamalı ve standardını kontrol edip sürekliliğini sağlamalıdır.

9 Occupational Health and Safety Management Systems - Guidelines for the implementation of OHSAS 18001, BSI, 2000, s.2

10 Occupational Health and Safety Management Systems - Guidelines for the implementation of OHSAS 18001, BSI, 2000, s.5 vd.

11 ANDAÇ Murat, Risk Analiz ve Yönetimi, İSG, Mayıs-Haziran 2002, s. 14

D) Yönetim Programı

Organizasyon, yukarıda belirlenen hedeflere ulaşmak için İSİG yönetim programı hazırlamalı ve programın işleyişinin sürekliliğinin sağlanmasına gayret göstermelidir.

3. UYGULAMA VE İŞLETME

A) Yapı ve Sorumluluklar

İSİG Yönetim Sistemini yürütebilmek için organizasyonun İSİG risklerini etkileyen faaliyetler, çalışmalar ve süreçleri yöneten, gerçekleştiren, doğrulayan personelin rolleri, sorumlulukları ve yetkileri dokümanite edilmeli, görevli şahıslara ve gerekli görüldüğünde tüm organizasyona duyurulmalıdır. Burada en önemli sorumluluk tepe yönetime aittir. Tepe yönetim organizasyon içerisinde İSİG ile ilgili faaliyetlerin tam ve doğru olarak yerine getirildiğini denetlemek ve yanlışları düzeltmek amacıyla yönetim içerisinde bir kişiyi bu göreve atayabilir. Yönetim, sistemin tam işleyişi için insan, teknoloji ve finansal kaynakları yeteri kadar kanallandırmak durumundadır.

B) Eğitim, Bilinçlendirme ve Yetkinlik

Personel, işyerinde iş güvenliğini etkileme ihtimali olan görevleri yerine getirebilecek uygun eğitime ve tecrübeye sahip olmalıdır. Ayrıca organizasyon içerisindeki tüm çalışanlar iş kazalarının ve meslek hastalıklarının yol açtığı olumsuzluklar ve etkilerden haberdar olmalı, sistemin bu olumsuzlukları ortadan kaldırabileceğinin bilincinde olmalıdır. Bu bilinç de kişilere ancak eğitim yoluyla aktarılabilir. Eğitimler, sistemin oluşturulmaya başlandığı ilk aşamadan, sistemin yürütülmesi aşamasına kadar sürekli olarak eksik görülen durumlarda hayata geçirilmelidir.

C) İletişim ve Bilgi Paylaşımı

İSİG ile ilgili uygun bilgilerin; çalışanlara ve diğer taraflara iletilmesini ve onlardan gelen bilgilerin alındığını garanti altına alan prosedürler oluşturulmalıdır. Bu prosedürlerden ve ayrıca risk analizi sonucu elde edilen verilerden taşeron işçileri de dahil tüm personelin haberdar edilmesi yerinde olacaktır.

D) Dokümantasyon

Organizasyon, yazılı veya elektronik olarak uygun ortamlarda yönetim sisteminin ana unsurları ve bunların birbirleri ile etkileşimlerini ortaya koyan ve ilgili dokümanlara yön veren bilgi oluşturmalı ve sürekliliğini sağlamalıdır.

E) Doküman ve Veri Kontrol

Organizasyon, OHSAS'ın gerektirdiği tüm doküman ve verilerin kontrol edildiğini garanti altına alan ve onay, kayıt, revizyon, yürürlükten kaldırma ve imha bilgilerini de içeren prosedürler oluşturmalı, uygulamalı ve sürekli olmasını sağlamalıdır. Aynı zamanda hazırlanan prosedürlerin periyodik olarak gözden geçirildiği, revize edildiği ve gerekli değişikliklerin yapıldığı belirtilmelidir. İSİG Yönetim Sisteminin organizasyon içinde uygulandığı her yerde uygulamayı gösterir gerekli dokümanların bulunduğu kontrol edilmelidir.

F) Operasyonel Kontrol

Organizasyon, gerekli önlemlerin alınması, belirlenmiş risklerle ilgili uygulama ve faaliyetleri tanımlamalıdır. Bunlar; çalıştırma, işletme, devreye alma, devreden çıkarma, kontrol ve izleme, muayene, deney ve plan talimatları ile yasal limit ve işlem değişkenlerini kapsamalıdır.

G) Acil Durum Hazırlığı

Organizasyon, potansiyel acil durum ve olaylar ile bunlardan kaynaklanan muhtelif hastalık ve yaralanmaları önlemeye yönelik plan ve prosedürler oluşturmali, hayata geçirmeli ve sürekli kılmalıdır. Bunun yanında, acil vakalar sonucu ortaya çıkan kaza, zarar gibi hallerden sonra acil durum planlarını ve prosedürlerini tekrar gözden geçirmelidir. Yani, iş kazaları, doğal afetler gibi önceden öngörüleemeyen risklerin ortaya çıkmasının ardından acil durum planlarının eksik yönleri telafi edilmelidir. Prosedür ve planların sık aralıklarla gözden geçirilmesi acil durumlarda planların tam olarak işleyişine katkı sağlayacaktır.

4. DÜZELTİCİ FAALİYETLER

A) İzleme ve Ölçme

Organizasyon, İSİG performansını düzenli bir temelde izlemek ve ölçmek için prosedür oluşturmali. Bu prosedürler; organizasyonun ihtiyaçlarını karşılar yönde hem niteliksel hem de niceliksel olmalı, organizasyonun İSİG hedeflerine ne ölçüde ulaştığını ortaya koymalıdır. Bu ölçme ve değerlendirmeler sonucu, sistemin işleyişine etki eden alet ve edevat kalibrasyondan geçirilmeli, kazada etken olan alet, makina ve teçhizat hataları ekarte edilmelidir. Bu şekilde sistemin işleyişine olumsuz etkisi ortadan kaldırmalıdır.

B) Uygunsuzluk, Düzeltici ve Önleyici Faaliyetler

Organizasyon, kazaların, olayların ve uygunsuzlukların araştırılması ve ele alınması, bunlardan kaynaklanan sonuçları hafifletmek üzere faaliyet yürütülmesi, düzenleyici ve önleyici faaliyet başlatılması ve bitirilmesi, bunlardan gerçekleştirilenlerin etkinliğinin doğrulanması konularındaki sorumluluk ve yetkileri tanımlayan prosedür oluşturmali.

C) Kayıtlar

Organizasyon, tetkik sonuçları ve gözden geçirme kayıtları da dahil, İSİG kayıtlarının tanımlanması, saklanması ve ortadan kaldırılması için prosedür oluşturmali. İSİG kayıtları içerdiği aktivite hakkında okunaklı ve anlaşılabilir olmalıdır. Ayrıca bu kayıtlar istenildiği zaman ulaşılabilir ve hiçbir şekilde dış etkenlere maruz kalmayacak ve zarar görmeyecek şekilde muhafaza edilmelidir.

D) Tetkik

Organizasyon, İSİG yönetim sisteminin periyodik tetkiki için denetim programı ve prosedür oluşturmali. Bu tetkiklerin amacı; İSİG Yönetim Sisteminin uygun bir şekilde işleyip işlemediğini, Organizasyonun İSİG hedeflerini uygun bir şekilde hayata geçirip geçirmediğini belirlemektir. Ayrıca bu tetkiklerle daha önce yapılan tetkikler olumsuzluklar yönünden revize edilir. En önemlisi, tetkikler sonucu organizasyona sistem hakkında bilgi elde edilmesi sağlanmış olur.

5. YÖNETİMİN GÖZDEN GEÇİRMESİ

Üst Yönetim, İSİG Yönetim Sistemini; uygun biçimde işlediğini, yeterliliğini ve etkinliğini garanti altına almak için, kendi belirlediği sıklıklarla gözden geçirmeli ve bu faaliyetleri dokümanete etmelidir. Yönetim gözden geçirmesi, organizasyondaki değişimin gerçekleşebilmesini garanti edecek tarzda gerekli bilgilerin toplanması için hayati öneme haizdir. Gözden geçirmeler sonucu elde edilen bilgiler ışığında hayata geçirilen değişimler ve gelişimler, sürekli gelişime dönüştürülebilir.

IV- SİSTEMİN GETİRİLERİ

Yerleştirilen yönetim sistemi ile birlikte, ilk bakışta mikro bazda sadece çalışanlarda iş güvenliği bilinci oluşturduğu düşünülmektedir. Ancak makro bazda ele alındığında, çalışanların sistem gereği olarak

aldıkları iş güvenliği eğitimlerini aileleri, akrabaları ve arkadaşlarıyla da paylaştıkları düşünüldüğünde makro bazda toplumda da İş Güvenliği bilincinin oluşmasına yardımcı olur.

Sistemle birlikte gerçekleştirilen risk analizi sonucu, çalışanlar ve ziyaretçilerin güvenliğini ve sağlığını tehdit eden riskler minimum seviyeye indirilmiş olacaktır.

Sistemle birlikte personelin kendilerine değer veriliyor düşüncesiyle motivasyonu yükselir, işletmenin prestiji, rekabet edebilirliği üst seviyelere çıkar.

Uzun vadede düşünüldüğünde ise, iş kazaları ve hastalıklar sonucu karşılaşılan maliyet artışı ve kâr kaybı önlenmiş olur. Ayrıca tabi ki bu durumların yol açtığı işletme içindeki moral bozukluğu minimize edilmiş olur.

Ticaret ve özellikle ihracat yapan işletmeler için tüketici tercihlerinde avantajlı bir konum elde edilmiş olur.

SONUÇ

Giriş kısmında bahsedilen yönetim sistemlerinin her biri, kuruluşa tanımlanmış görevleri yerine getirmesi istenen personelin tutarlı bir performans göstermesini sağlayacak yapılandırılmış bir yaklaşım olanağı verir.

Sistematik planlamayı ve sürekliliği gerektiren işçi sağlığı ve iş güvenliği programları oluşturmak ve başarılı bir şekilde yürütmek `önce insan' ilkesi ile hareket eden çağdaş kuruluşların temel çalışma prensiplerinden başlıcası olmalıdır.

OHSAS 18001 tabi ki bütün sorunları bir anda çözen, işletmelerin ivedi olarak uygulayabileceği bir sistem değildir. Kaldı ki işletme içindeki İSG sorunlarına anında müdahale edip ortadan kaldıracak sihirli bir değnek değildir. Uzun fizibilite çalışmaları, gayret ve en önemlisi de tepe yönetimden en alt kademedeki işçilere kadar organizasyon içerisindeki tüm bireylerin inancını ve onayını gerektiren bir sistemdir.

OHSAS 18001, kalite ve çevre yönetim sistemlerinin ardından düşünülen bir yönetim sistemidir. Ancak üçünün entegre olarak yapılandırıldığı işletmelerde, uygulayıcılar prosedürler içinde boğulmak yerine, üç olgu için tek prosedür yaratıp sistemin bir an evvel işleyişe geçmesini sağlayabilmektedirler.

KAYNAKLAR

ANDAÇ Murat, Risk Analiz ve Yönetimi, İSG, Mayıs-Haziran 2002

AYDEMİR Muzaffer, "Sosyal Sorumluluk 8000 (Social Accountability 8000) Standardı"

DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Dünyada Küreselleşme ve Bölgesel Bütünleşmeler, Ankara, 1995

Guide to Occupational Health and Safety Management Systems, BSI, 1996

<http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/oshworld/xvwc/intro/tsld002.htm>

KASAP Gülay Coşkun, "İşletmelerde Kalite, Çevre ve İş Güvenliği Entegre Sistemleri

Occupational Health and Safety Management Systems – Guidelines for the implementation of OHSAS 18001, BSI, 2000

SSK İstatistik Yıllığı 2001, SSK, Ankara

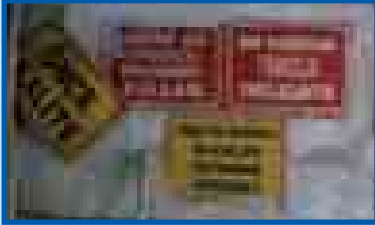
Eğitimler, Kars Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'de 17 Şubat / 25 Şubat 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sendikamız Genel Sekreter Yardımcısı Burçak Çubukçu'nun da katıldığı eğitimler Alparslan Yılmaz tarafından verilmiştir.

Kars Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Grup çalışması yapılırken

Kars Çimento Fabrikasındaki uyarı levhalarından bir kısmı

Kars Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Eğitimler, Oysa Niğde Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'de 18 Şubat / 27 Şubat 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sendikamız Avukatı Füsun Gökçen'in de katıldığı eğitimler Ramazan Yıldırım tarafından verilmiştir.

Oysa Niğde Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Oysa Niğde Çimento Fabrikasındaki uyarı levhalarından bir kısmı

Oysa Niğde Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Eğitim sonunda katılımcıların bir kısmı toplu halde

Eğitimler, Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'de 20 Şubat / 28 Şubat 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sendikamız Avukatı Ertan İren'in de katıldığı eğitimler Ahmet Türkmenoğlu tarafından verilmiştir.

Ünye Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Ünye Çimento Fabrikasında eğitim sonunda katılımcıların bir kısmı toplu halde

Ünye Çimento Fabrikasında eğitim sonunda katılımcıların bir kısmı toplu halde

Sendikamız Avukatı Ertan İren ve T. Çimse-İş Sendikası İşyeri Temsilcisi Bilal Doğru

Eğitimler, Yibitaş Lafarge Hasanoğlan Çimento'da 06 Mart / 07 Mart 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sendikamız Araştırma Uzmanı Serdar Şardan'ın da katıldığı eğitimler Ramazan Yıldırım tarafından verilmiştir.

Hasanoğlan Öğütme Tesisi'ndeki eğitimden bir görünüm

Hasanoğlan Öğütme Tesisi'nde eğitim sonunda katılımcıların bir kısmı toplu halde

Hasanoğlan Öğütme Tesisi'ndeki bir pano

Hasanoğlan Öğütme Tesisi'ndeki ilginç bir uyarı levhası

Eğitimler, Çimko Çimento ve Beton Sanayii T.A.Ş.'de 06 Mart / 11 Mart 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sendikamız Genel Sekreter Yardımcısı Burçak Çubukçu'nun da katıldığı eğitimler Alparslan Yılmaz tarafından verilmiştir.

Sendikamız Genel Sekreter Yardımcısı Burçak Çubukçu Çimko Çimento Fabrikasında çalışanlarla birlikte eğitimi takip ederken

Çimko Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Çimko Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Çimko Çimento Fabrikası

Eğitimler, Akçansa Çimento Ticaret A.Ş. Çanakkale Fabrikası'nda 10 Mart / 20 Mart 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sendikamız Avukatı Ertan İren'in de katıldığı eğitimler Ramazan Yıldırım ve Doğan Ergüder tarafından verilmiştir.

*Akçansa
Çanakkale
Çimento
Fabrikasındaki
eğitimden
çeşitli
görünümler*

*Akçansa Çanakkale
Çimento Fabrikasında
eğitim sonunda
katılımcıların bir kısmı
toplu halde*

Eğitimler, Göлтаş Göller Bölgesi Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş.'de 17 Mart / 28 Mart 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sendikamız Avukatı Ertan İren'in de katıldığı eğitimler Alparslan Yılmaz ve Tekin Ünlü tarafından verilmiştir.

Göлтаş Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Sendikamız Avukatı Ertan İren Göлтаş Çimento fabrikasındaki eğitimin açılış konuşmasını yaparken

Göлтаş Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Göлтаş Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Eğitimler, Akçansa Çimento Ticaret A.Ş. Büyükçekmece Fabrikası'nda 24 Mart / 04 Nisan 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sendikamız Avukatı Ertan İren'in de katıldığı eğitimler Ramazan Yıldırım ve Doğan Ergüder tarafından verilmiştir.

Akçansa Büyükçekmece Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

Sendikamız Avukatı Ertan İren ve T. Çimse-İş Sendikası İşyeri Temsilcisi Erkan Atar

Akçansa Büyükçekmece Çimento Fabrikasından malzeme tasnifine ilişkin bir görüntü

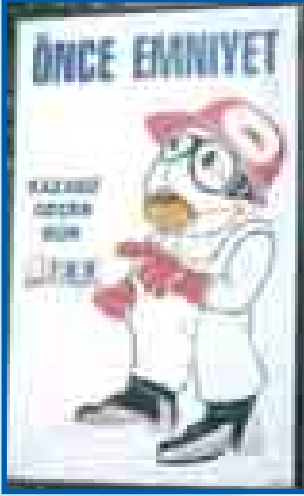
Akçansa Büyükçekmece Çimento Fabrikasında eğitim sonunda katılımcıların bir kısmı toplu halde

Eğitimler, Elazığ Altınova Çimento Sanayii T.A.Ş.'de 31 Mart / 06 Nisan 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sendikamız Genel Sekreter Yardımcısı Burçak Çubukçu'nun da katıldığı eğitimler Alparslan Yılmaz tarafından verilmiştir.

Elazığ Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

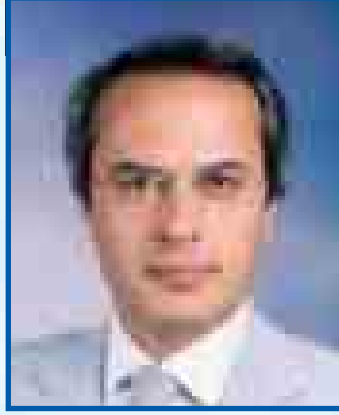
Elazığ Çimento Fabrikasındaki "Kazasız Geçen Günler" panosu

Sendikamız Genel Sekreter Yardımcısı Burçak Çubukçu Elazığ Çimento fabrikasındaki eğitimlerin açılış konuşmasını yaparken

Elazığ Çimento Fabrikasındaki eğitimden bir görünüm

M. Ferman ULAŞ

YLOAÇ Sivas
Çimento Fabrikası
Genel Müdürü

YİBİTAŞ LAFARGE SİVAS ÇİMENTO FABRİKASI İSİG UYGULAMALARI VE ÇMİS OHSAS 18001 PROJESİ UYGULAMALARI

Yozgat İşçi Birliği ve İnşaat Malzemeleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. (YİBİTAŞ) Yozgat'ta çimento fabrikasının temelini 1973 yılında attı. Çimento fabrikalarının özelleştirilmesi aşamasında Çorum ve Sivas fabrikalarını da satın alan YİBİTAŞ, 1994 yılında uluslararası LAFARGE GRUBU ile ortaklık kurdu ve böylece YİBİTAŞ LAFARGE ortaya çıktı.

Kısaltılmış ismi YLOAÇ olan Yibitaş Lafarge Orta Anadolu Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş., 15 Nisan 1994 tari-

hinde devraldığı Sivas fabrikasının yönetimini halen sürdürmektedir.

Kuruluş çalışmalarına 1938 yılında başlanan Sivas Çimento Fabrikası 1943 yılında 90.000 ton/yıl kapasite ile işletmeye alındı. Bölgenin ve ülke ekonomisindeki gelişmelere paralel olarak yapılan yenileme ve modernizasyon yatırımları sonucunda bugün 450.000 ton/yıl çimento üretim kapasitesine ulaştı. Çevreye duyarlı politikamızın sonucu olarak Sivas fabrikamızda 5 elektrofiltre hizmet vermektedir.

FABRİKA İSİG UYGULAMALARI

I. GENEL

1999 yılında yayınlanan İş Güvenliği Politikası fabrikamızda da uygulanmakta ve İş Sağlığı ve İş Güvenliği bilincini artırmak amacıyla başlatılan çalışmalarımız sürmektedir.

Lafarge Türkiye İş Güvenliği Politikası temel olarak şu prensipleri içeriyor:

1- İş güvenliğini sağlamak her iş yerinin kendi sorumluluğudur.

2- Her seviyedeki bütün yöneticiler ve çalışanlar iş güvenliğini göz önüne almalı ve iş güvenliğinin, diğer performans göstergeleriyle (verimlilik, kalite, çevre, vb..) aynı derecede ve uygun bir şekilde izlendiğinden emin olmalıdır.

İSİG uygulamaları fabrikamız operasyonlarında birinci önceliğimizdir.

İSİG Sisteminin ve bilincinin yaygınlaştırılması amacıyla çalışanlarımızın güvenilir ortamlarda çalışmaları için gerekli prosedürler oluşturuldu. Bu çalışmalar doğrultusunda standartlara uygun koruyucu malzemeler temin edildi ve gerek çapraz gerekse iç denetimlerle sahadaki risklerin sürekli tespiti giderilmesi sistematigi kuruldu.

YİBİTAŞ LAFARGE Sivas Çimento Fabrikası'nda süreklilik gerektiren bu konular, birinci öncelikli olarak uygulanmaya devam ediliyor.

II. İÇ DENETİM SİSTEMİ VE SONUÇLARI

YİBİTAŞ LAFARGE Grubu olarak, 2002 yılı içerisinde, hem İSİG bilincini artırmak hem

de sahadaki fiziksel ve davranışsal riskleri tespit etmek için bir İSİG İÇ DENETİM SİSTEMİ oluşturuldu.

Sistemin temeli olarak çalışan mavi yaka personelden oluşturulan bir denetçi ekibi gerekli eğitimleri aldıktan sonra yıl içindeki planlanan denetim takvimine göre, fabrikanın tüm alanları İSİG açısından denetlenerek riskler tespit edildi. Eylem planlarına dönüştürülen denetim sonuçları ile risk giderme eylemleri takip edildi.

Temeli risk derecelendirmesine dayanan sistem belirlenen matrise uygun olarak uygulanmakta. Önceden tanımlanan İSİG açısından İŞ DURDURMA KRİTERLERİ uyarınca değerlendirilen riskli durum, tolere edilemez konumdaysa risk giderilinceye kadar işin durdurulması da gündeme gelmekte.

Çeşitli risk derecelerinin tanımlandığı matris sisteminde riskin giderilmesi için gerekli eylemler de tarif edilmekte.

III. OHSAS 18001 SİSTEMİNİN GEREKSİNİMLERİ VE FABRİKAMIZIN KONU İLE İLGİLİ UYGULAMALARI

OHSAS 18001 Sisteminin gereksinimleri ve fabrikamızın bu gereksinimlerle ilgili uygulaması şu şekilde:

- 1. ORGANİZASYON ŞEMASI:** Fabrika organizasyon şeması ile birimler arası ilişkiler tanımlandı.
- 2. TANIMLAR:** Fabrikada, İSİG ile ilgili tüm konular tanımlandı ve saha uygulamaları için prosedür ve talimat haline getirildi.
- 3. İŞ GÜVENLİĞİ ACİL DURUM HAREKET PLANLARI:** Grubumuzun yayınladığı ACİL DURUM PROSEDÜRÜ doğrultusunda gerekli ekipler oluşturuldu. Yıl içerisinde ilgili konularda eğitimler alarak uzmanlaştırılan bu ekipler acil durumlarla ilgili olarak Sivas Kamu ve Özel Kuruluşları ile ortak tatbikatlar yapıyor. Ayrıca ACİL DURUM HABERLEŞME sistemi sayesinde fabrikamızdaki olayların en kısa sürede grubumuzun üst düzey yöneticilerine iletilmesi sağlanmakta.
- 4. İŞ GÜVENLİĞİ RAPORLARI:** Hem taşeronlar hem de fabrika çalışanları için aylık İSİG performans raporları hazırlanmakta. Kazalar ve Kazaya Ramak Kalma olgularını da ayrıca inceliyoruz. Bu raporlar Çimento Grubu Merkez Ofisinde konsolide edilerek yayınlanıyor ve Grubuzun herhangi bir fabrikasındaki aynı risklere dikkat çekilerek, giderilmesi hedefleniyor.
- 5. İŞ GÜVENLİĞİ TOPLANTILARI:** Fabrikamızda her ay İSİG toplantıları yapılmakta. Mavi yaka elemanların çoğunlukta olduğu birinci toplantı İSİG ile ilgili bilinçlendirme amaçlı olarak düzenlenmekte ve karşılıklı öneriler alınmakta. Bunu kurul üyelerinin katıldığı ve kararların gözden geçirildiği aylık kurul toplantısı takip etmekte. Tüm fabrika müdürlerinin katıldığı ÜST KURUL TOPLANTISI 4 ayda bir İSİG uygulamaları ve performanslarını değerlendirmek üzere düzenlenmektedir.
- 6. İŞ GÜVENLİĞİ DENETİM SİSTEMİ:** Fabrikamızda bir İÇ DENETİM sistemi kuruldu ve uygulanmaya başlandı. Ayrıca grubumuza bağlı diğer fabrikalardan oluşturulan bir heyet, fabrikamızı İSİG açısından denetliyor ve bu konuda gelişimimize katkıda bulunuyor. Tüm bu denetimler sonucu, gerekli eylem planları ve risk derecelendirmeleri oluşturularak takip edilmekte.
- 7. KİŞİSEL KORUYUCU MALZEMELER:** ÇMİS tarafından yayınlanan çimento fabrikalarında kullanılması gereken koruyucu malzemelerin standartları da dikkate alınarak temin edilen tüm koruyucu malzemeler EN standartlarına uygunluk taşımakta.
- 8. PERİYODİK EKİPMAN GÜVENLİĞİ KONTROLLERİ:** Fabrikamızda kullanılan tüm basınçlı kaplar, kaldırma araçları, topraklamalar, yangın söndürme araçları, vb. yasada belirtilen aralıklarla test edilerek kayıt altına alınmakta.
- 9. TAŞERON FİRMA ÇALIŞANLARININ KONTROLÜ:** Fabrikamıza giren taşeron firmalar İSİG açısından sürekli gözetim altında tutulmakta. Sözleşme aşamasından başlayarak işin teslim alınmasına kadar

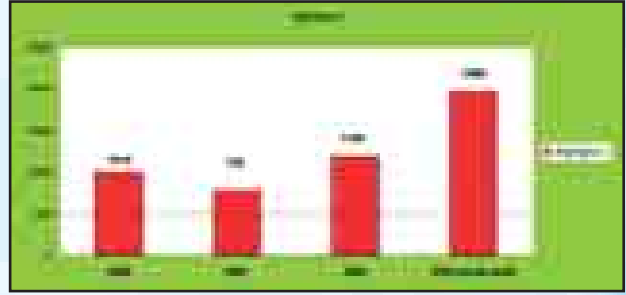
her aşamada fabrika İSİG kurallarına uygun çalışmaları sağlanıyor. Ayrıca taşeron firma çalışmaları, fabrikanın belirlediği personeller tarafından İSİG kuraları doğrultusunda devamlı denetleniyor.

10. İSİG PANOLARI: Fabrikamızın her departmanında İSİG ile ilgili uyarıcı ve eğitici bilgilerin bulunduğu birer pano mevcut. Bu panolar ile çalışanlara, İSİG ile ilgili performans değerleri ve eğitici bilgileri iletiyoruz. Ayrıca İSİG ile ilgili eğitici filmlerin izlendiği seanslar düzenleyerek çalışanlara bu yolla sürekli eğitici bilgiler vermekteyiz.

11. İŞ GÜVENLİĞİ EĞİTİMLERİ:

Fabrikamızda çalışanlarımızın İSİG bilincini artırmak için yoğun ve sürekli eğitimler veriliyor.

12. İŞ GÜVENLİĞİ AYI AKTİVİTELERİ: Mayıs ayının ilk haftasındaki İş Güvenliği Günleri kapsamında fabrikamızda çeşitli aktiviteler düzenlenmekte.

13. İŞ GÜVENLİĞİ ÖDÜL SİSTEMİ: Fabrikamızda İSİG ile ilgili ödül-ceza sistemi uygulanmakta. Önceden belirlenmiş kriterler doğrultusunda, aylık toplantıda oy birliği ile AYIN İSİG ÇALIŞANI seçilerek ilan edilmekte.

HEDEFİMİZ: Tüm faaliyetlerimizi SIFIR iş kazası ile sürdürmek.

Son olarak ÇMİS'e İSİG açısından fabrikamıza verdiği katkılardan dolayı teşekkür ediyoruz. Birlikte yaptığımız çalışmaların İSİG alanında sürekliliğinin sağlanması yönünde başlatılan İSİG OHSAS-18001 çimento sektörü projesi ile güvenli işyerleri oluşturmada büyük ilerleme sağlanacağına inanıyoruz.

LAFARGE, 1833 yılında kurulan, bugün dünya çapında 75 ülkede faaliyet gösteren, 80.000 çalışanı ile, yıllık 14,610 milyon Euro satışı olan, çimento üretiminde dünya birincisi, hazır beton ve agrega üretiminde dünya ikincisi, çatı malzemelerinde dünya birincisi ve alçı üretiminde dünya üçüncüsü olan uluslararası bir Gruptur.

LAFARGE TÜRKİYE, Lafarge Grubu'nun 1989 yılında Aslan Çimento ile girdiği inşaat sektöründe bugün çimento, agrega ve beton, çatı malzemeleri ve alçı ve alçı levha alanlarında hizmet veriyor.

Lafarge Türkiye'nin 1989 yılında çimento ile başlayan ve 55 milyon dolar olan ciro-su, 2002 yılı sonunda tüm faaliyet alanlarındaki toplam ciro-suyla 195 milyon dolara ulaştı. Lafarge Türkiye bugün 1500'ü aşkın çalışanıyla hizmet vermektedir.

YİBİTAŞ, 1973 yılında kurulan Yozgat Çimento Fabrikası ile yola çıkan ve giderek gelişen bir Anonim Şirkettir. 1981 yılında özellikle çimento ve hazır beton (Yozgat, Çorum, Sivas, Hasanoğlu, Nevşehir, Samsun ve Güvercinlik tesisleri), kraft torba, nakliye, inşaat, pazarlama, mühendislik, tuğla, yem, un, turizm ve sigorta sektörlerinde faaliyet gösteren, onbir adedi fabrika olmak üzere toplam onyeddi şirketten oluşan bir "Şirketler Grubu" haline gelmiştir.

[illegible]

ÇMİS İLE MESS EĞİTİM VAKFI TARAFINDAN ŞİRKETİMİZDE DÜZENLENEN İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ

İşletmelerdeki iş güvenliği, işletmelerin ürün kalitesi ve işletme performansı kadar önemli olup, bütün işyerleri üretimde her şeyden önce sürdürülebilir verimlilik aramaktadırlar. Buna karşılık işletmelerdeki iş kazaları işçilik maliyeti ve buna bağlı olarak ürün maliyetinin artmasına, karışıklıklara, zaman ve iş kaybına neden olmaktadır.

Günümüz sanayisinde bugünkü hedef güvenli ve verimli işçilik elde etmek olarak belirlenmişken çalışma hayatımızdaki iş güvenliğinin ilk amacı ise yaşamımızı tehdit eden tehlikelerden çalışanları ve çevreyi korumak, zarar verecek olayları minimum düzeye indirmek ve insanların yaşamlarında daha güvenli olmalarını sağlamaktır. Bunun yanı sıra iş güvenliğinin sağladığı maddi yararlar da bulunmaktadır. İşletmelerin bu konu üzerinde durmalarının bir diğer nedeni de maddi kaybının büyüklüğünün bilincine varmış olmalarıdır.

Özellikle son yıllarda hızla oluşan bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte üretilen yeni makina, araç, gereç ve ekipmanların insanlar üzerindeki etkileri henüz kesinlikle bilinmemekle birlikte sanayileşme ve teknik potansiyelin bilinçsiz olarak ve gelişigüzel yayılması, kazaların ve meslek hastalıklarının çoğalması haklı olarak İşletmelerin duyarlılığının artmasına ayrıca, teknik elemanların ve bilim adamlarının konuya hassasiyet göstermelerine neden olmuştur.

Yukarıda belirtilen tehlikelerle mücadele ihtiyacının duyulması “İş Güvenliği” kavramını doğurmuş ve bu kavramın teknik bir bilim dalı olarak işlenmesini sağlamıştır.

Genel anlamda yaşamın her kesimini ilgilendiren güvenlik, işyerleri söz konusu olduğunda iş yerlerinde işin yürütülmesi ile ilgili olarak oluşan tehlikelerden, sağlığa zarar verecek koşullardan korunmak ve daha iyi bir iş ortamı yaratmak için yapılan sistemli çalışmalar olarak ele alınmaktadır.

Bugün her işletme için gerekli ve vazgeçilmez olarak karşımıza çıkan iş güvenliği konusunda işletmelerin üzerine düşen, işyerlerinde kazaları önleyici ya da riskleri azaltıcı tedbirler alarak işyerlerinin işçiler açısından güvenli olmasını sağlamaktır.

Bu itibarla; bütün bunları sağlamak adına ÇMİS ve MESS Eğitim Vakfı tarafından 31.03.2003 ile 06.04.2003 tarihleri arasında Fabrikamızda tüm çalışanlarımızın katılımıyla bilinçlendirme eğitimleri yapılmıştır. Şirketimize sağlamış olduğu katkılardan dolayı ÇMİS ve MESS Eğitim Vakfına teşekkür eder, bu tür eğitimlerin devamını dilerim.

K. Ümit ÖZEL
Genel Müdür

K. Ümit ÖZEL
Elazığ Çimento Fabrikası Genel Müdürü

ÇİMENTO MÜSTAHSİLLERİ İŞVERENLERİ SENDİKASI (ÇMİS)

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ PROJESİ
EĞİTİM SEMİNERİ (KARS 17-26 Şubat 2003)

Kars, 25 Şubat 2003

Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası (ÇMİS) tarafından organize ve koordine edilen “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Projesi Eğitim Semineri” planlandığı gibi 17-26 Şubat 2003 tarihleri arasında Kars Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. Eğitim Salonunda gerçekleştirilmiştir. Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) Eğitim Vakfı uzmanlarınca verilen seminerlere Şirketimizin üst ve orta düzey yöneticileri dahil mavi ve beyaz yakalı işçilerimizin tümü katılmışlardır. İleride birçok çimento fabrikasının “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi (OHSAS 18001)” alması ile sonuçlanacağına inandığım bu girişimi başlattığı için öncelikle ÇMİS’i kutlarım. Ayrıca çalışma hayatının en çok tartışılan, çözüm aranılan ve en uzun seminerlere konu olan “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği” gibi hassas ve önemli bir mevzuda bu kadar çarpıcı, iz bırakan ve deneyim yüklü semineri veren MESS Eğitim Vakfı’nı ve uzmanlarını; bütün personelimiz adına yürekten kutlarım. Personelimize verdiğimiz önem ve saygının en iyi göstergelerinden biri olan “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği”nde gerek pratik uygulamalar, gerekse belgelendirme aşamalarında ÇMİS ve MESS Eğitim Vakfı’nın çalışmalarının devamını diler, bu çalışmalar için her iki kuruma da teşekkür ederim.

Saygılarımla;

Hüseyin GÜNASLAN
Şirket Müdürü

ÇMİS İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ EĞİTİMLERİ İLE İLGİLİ BASINDA ÇIKAN HABERLER

Adana Çimento Dergisi

*05 Şubat 2003 tarihinde Milliyet
Gazetesinde çıkan haber*

MESS Eğitim Vakfı Haber Bülteni

TİSK İşveren Dergisi

ÇMİS'den eğitim seferberliği

Konfederasyonumuzun Çeşitli Kuruluşları tarafından ÇMİS'ten eğitim seferberliği olarak düzenlenen eğitim seferberliği, 15 Ocak 2012 tarihinde İstanbul'da başladı.

"Çeşitli Kuruluşlar ile bir arada çalışarak" sloganı ile 2012 yılında eğitim seferberliği düzenlendi. ÇMİS 1961-1962 Eğitim ve Öğretim Yılında Eğitim Seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı ve öğretmenler arasında eğitim seferberliği için bir araya gelerek eğitim seferberliği düzenlendi.

2012 Eğitim Yılında eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı. Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı. Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.

2012 Eğitim Yılında eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı. Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.

ÇMİS 1961-1962 Eğitim Yılında Eğitim Seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı. Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.

ÇMİS'ten eğitim seferberliği

15 Ocak 2012 tarihinde İstanbul'da düzenlenen eğitim seferberliği, 15 Ocak 2012 tarihinde İstanbul'da başladı. Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı. Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.

2012 Eğitim Yılında eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı. Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.

2012 Eğitim Yılında eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı. Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.

ÇMİS'ten eğitim seferberliği

- Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.
- Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.
- Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.

2012 Eğitim Yılında eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı. Eğitim seferberliği kapsamında 100 okulda 100 öğretmen ve 100 öğrenci eğitim seferberliğine katıldı.

Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası
Kuleli Sokak No: 14 G.O.P. 06700 ANKARA
Tel: +90 312 447 2025 • Faks: +90 312 447 8517
e-posta: genel@cmis.org.tr